EUGEN PAVELEŢ

CERAMICA STOICANI-ALDENI DIN AŞEZĂRILE DE LA MĂLĂIEŞTII DE JOS (JUD. PRAHOVA) ŞI COŢATCU (JUD. BUZĂU)

Ploieşti
2010

www.cimec.ro

2010

CERAMICA STOICANI-ALDENI DIN AŞEZĂRILE DE LA MĂLĂIEŞTII DE JOS (JUD. PRAHOVA) ŞI COŢATCU (JUD. BUZĂU)

www.cimec.ro

Tehnoredactare: Eugen Paveleţ
Fotografii: Eugen Paveleţ, Laurenţiu Grigoraş, Radian Andreescu
Desene: Eugen Paveleţ, Grigoraş Laurenţiu, Gabriela Dobre, Alin Frînculeasa
Prelucrare ilustraţii şi copertă: Eugen Paveleţ
Traducere: Oana Adamescu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
PAVELEŢ, EUGEN
Ceramica Stoicani-Aldeni din aşezările de la Mălăieştii de Jos (jud. Prahova) şi Coţatcu (jud. Buzău) / Eugen Paveleţ. - Ploieşti : Musica Viva, 2010
Bibliogr.
ISBN 978-973-86320-4-2
902(498 Gumelniţa)

Editura Asociaţiei Culturale Musica Viva
tel: 0726628737, Ploieşti, 2010

www.cimec.ro

CUPRINS

1. Introducere ……..…. p. 7
2. Cadrul geografic general …….…… p. 8
3. Istoricul cercetărilor şi evoluţia conceptului de aspect cultural Stoicani-Aldeni ….. p. 9
4. Date generale privind prelucrarea materialul ceramic: compoziţie, prepararea pastei, tehnici de modelare şi finisare, decorarea şi arderea ….. p. 17

I

3. Date generale privind situl de la Mălăieştii de Jos (jud. Prahova) ……..... p. 21
   a) amplasarea sitului
   b) istoricul cercetărilor
   c) consideraţii stratigrafice
   d) despre locuinţe şi modul lor de amplasare în perimetrul aşezărilor
4. Ceramica eneolitică descoperită la Mălăieştii de Jos ……...….... p. 25
   a) date privind amplasarea vaselor în perimetrul aşezării.
   b) analiza pastei ceramice
   c) formele ceramice ……..... p. 27
      c 1) vasele bitronconice
      c 2) vasele tronconice
      c 3) vasele globulare
      c 4) vasele miniaturale
      c 5) capacele
      c 6) alte tipuri ceramice
   d) tipurile de apucători ……. . p. 42
   e) decorurile …….……..... p. 43
5. Concluzii privind ceramica descoperită la Mălăieştii de Jos..... p. 46

II

6. Date generale privind *tell*-ul de la Coţatcu (jud. Buzău) …….. p. 54
   a) amplasarea sitului
   b) istoricul cercetărilor
   c) consideraţii stratigrafice
   d) despre locuinţe şi modul lor de amplasare în perimetrul aşezărilor
7. Ceramica eneolitică descoperită la Coţatcu …… p. 58
   a) date privind amplasarea vaselor în perimetrul aşezării.
   b) analiza pastei ceramice
   c) formele ceramice ……..……... p. 59
      c 1) vasele bitronconice
      c 2) vasele tronconice
      c 3) vasele globulare
      c 4) vasele miniaturale
      c 5) capacele
      c 6) alte tipuri ceramice
   d) tipurile de apucători …….…..... p. 69
   e) decorurile ……..……..……..... p. 71
8. Concluzii privind ceramica descoperită în *tell*-ul de la Coţatcu …… p. 76
9. Cronologia aspectului Stoicani-Aldeni şi sincronisme culturale ……p. 81
10. Încheiere …….. ……..……...…..... p. 84
11. Abstract …… p. 87
12. Bibliografie ……...p. 92
13. Planşe …….…….....p. 98

www.cimec.ro

Abrevieri:

Argesis – Argesis, Studii şi Comunicări, Seria Istorie, Muzeul Judeţean Argeş, Piteşti
Acta Musei Porolisensis – Anuarul Muzeului Judeţean de Istorie şi Artă Zalău
Angvstia – Anuarul Muzeului Carpaţilor Răsăriteni, Sfântu Gheorghe
Arheologia Moldovei – Anuarul Institutului de Arheologie al Academiei Române, filiala din Iaşi
BAR – BAR International Series Oxford
BMA – Bibliotheca Memoriae Antiqvitatis, Piatra Neamţ
BMJ Telorman – Buletinul Muzeului Judeţean Teleorman, Alexandria
BMMB – Bucureşti, Anarul Muzeului Municipiului Bucureşti
CA – Cercetări Arheologice, Muzeul Naţional de Istorie a României, Bucureşti
Cas (C.)– caseta
Carpica – Carpica, Complexul Muzeal „*Iulian Antonescu*" Bacău
CCA – Cronica Cercetărilor Arheologice
CCDJ - Cultură şi Civilizaţie la Dunărea de Jos, Muzeul Dunării de Jos Călăraşi
CI - Cercetări Istorice, Seria Nouă, Muzeul de Istorie a Moldovei, Iaşi
Cumidava – Cumidava, Muzeul Judeţean de Istorie Braşov, Braşov
Dacia – Dacia S.N., Revue d`Archeologie et d`Histoire Ancienn
Danubius – Danubius, Muzeul de Istorie Galaţi, Galaţi
EAIVR – Enciclopedia de Arheologie şi Istorie Veche a României (vol. I-1994, vol. II-1996, vol. III-2000, coord. C. Preda)
Fig. – figura
Ialomiţa – Ialomiţa, Studii şi Cercetări de Arheologie, Istorie, Etnografie şi Muzeologie, Slobozia
Istros – Istros, Serie Nouă, Muzeul Brăilei, Brăila
MCA – Materiale şi Cercetări Arheologice, Institutul de Arheologie Bucureşti. I (1953) – X (1973), Bucureşti
Mousaios – Anuarul Muzeului Judeţean Buzău
Memoria Antiqvitatis – Anuarul Muzeului Judeţean Piatra-Neamţ
PEUCE – Anuarul Institutului de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea
Pontica – Anuarul Muzeului de Istorie Naţională şi Arheologie Constanţa, Constanţa
Pulpudeva - Semaines Philippopolitaines de l'histoire et de la culture thrace, Plovdiv 4 -19 octombre 1976, Sofia 1978
RMNA – Rapoartele Muzeului Naţional de Antichităţi, Bucureşti
SAA – Studia Antiqua et Archeologica, Universitatea „*Al. Ioan Cuza*" Iaşi
SAI – Studii şi Articole de Istorie, Bucureşti
SCIV(A) – Studii şi Cercetări de Istorie Veche (şi Arheologie), revista Institutului de Arheologie al Academiei Române, filiala Bucureşti
St. - Sector
Studii şi Comunicări, Sibiu – Studii şi Comunicări, Seria Arheologie - Istorie, Muzeul Brukenthal, Sibiu
Studii şi Comunicări – Muzeul Unirii, Focşani
Studii de Preistorie – Studii de Preistorie, Asociaţia Română de Arheologie, Bucureşti (2001-2008)
Thraco - Dacica – Institutul de Tracologie Bucureşti
Tyragetia – Tyragetia, Muzeul Naţional de Istorie a Moldovei, Chişinău
VALAHICA – Anuarul Complexului Muzeal *Curtea Domnească* Târgovişte.

www.cimec.ro

1. Introducere

În această lucrare analizăm informaţiile privitoare la materialele ceramice descoperite în două aşezări încadrabile aspectului cultural Stoicani-Aldeni, situate în partea de nord – nord-est a arealului culturii Gumelniţa.

Am ales ca bază de studiu ceramica descoperită în aşezările de la Mălăieştii de Jos (jud. Prahova) şi Coţatcu (jud. Buzău).

În urma cercetărilor arheologice, în zona de nord a Munteniei (jud. Prahova, Buzău, Brăila), sudul Moldovei (jud. Galaţi, Vrancea şi Vaslui), sudul Republicii Moldova şi fostele judeţe din sudul Basarabiei (Cahul, Cetatea Albă şi Ismail), a fost identificată o mixtură interesată de forme şi tipuri ceramice, cu fond de tradiţie gumelniţeană, dar cu influenţe clare venite de la nord, din arealul culturilor Precucuteni - Cucuteni.

Supunem cercetării o zonă de interferenţe culturale pentru a stabili în ce măsură putem vorbi de importuri precucuteniene sau cucuteniene (produse de ceramică finite), la limita ariei culturale gumelniţene, sau de o zonă de amalgam cultural, un facies cu caracteristici distincte de cele ale mediului cultural de tip Gumelniţa.

Alegerea celor două situri nu este întâmplătoare. Situl de la Mălăieşti este până în prezent cel mai vestic punct cu ceramică ce poate fi încadrată aspectului cultural Stoicani-Aldeni şi în plus are un singur nivel de locuire.

La Coţatcu, cercetăm un *tell* cu mai multe niveluri de locuire în care au fost găsite materiale Stoicani – Aldeni, aici fiind posibilă sesizarea evoluţiei ceramicii pe o perioadă mare de timp. Acest sit este situat în centrul ariei de răspândire Stoicani-Aldeni, mai aproape de arealul de evoluţie al culturilor Precucuteni şi Cucuteni.

Problematica nu este nouă. Cercetătorii români, bulgari şi cei din spaţiul ex-sovietic au avut preocupări privitoare la aceste manifestări culturale.

Până în prezent au fost enunţate trei idei privitoare la descoperirile din aria nord-estică a arealului culturii Gumelniţa.

Unii cercetători consideră că prezenţele ceramice de tip Precucuteni - Cucuteni în aşezări din nord-estul arealului gumelniţean nu sunt decât importuri, în timp ce alţii cred că se poate vorbi despre un *aspect cultural*, numit în literatura de specialitate Bolgrad - *Stoicani-Aldeni*, cu trăsături gumelniţene şi precucuteniene.

Mai rar, a fost avansată şi ideea că manifestările Stoicani – Aldeni pot fi tratate ca o cultură de sine stătătoare[1].

Lucrarea de faţă a fost structurată pe mai multe capitole urmărindu-se furnizarea unor date cât mai complete despre cele două situri. Acestea au fost tratate individual.

Pe lângă datele legate de istoricul cercetărilor şi evoluţia conceptului de aspect cultural Stoicani-Aldeni, informaţii privind prelucrarea ceramicii, cadrul geografic general şi particular, am prezentat stratigrafia şi modul de construire şi amplasare a locuinţelor descoperite în cele două situri.

Ceramica a fost analizată în cadrul unor capitole speciale. S-a urmărit analiza pastei ceramice, prezentarea formelor vaselor şi capacelor de ceramică, tipurile de apucători şi decorurile.

În capitolul de concluzii am încercat să găsim analogii vaselor descoperite în aşezările de la Mălăieştii de Jos şi Coţatcu, pentru a stabili care este raportul dintre componentele culturale Gumelniţa şi cele Precucuteni sau Cucuteni. Am considerat necesar să furnizăm câteva date privind cronologia aspectului cultural Stoicani-Aldeni.

---

[1] Victor Sorochin, *Relaţiile între culturile Precucuteni-Tripolie A şi Bolgrad-Aldeni*, în Tyragetia, X, 2001, p. 81-90.

www.cimec.ro

Pe parcursul cercetării noastre am întâmpinat şi multe dificultăţi, legate în cea mai mare parte de starea de conservare precară a celor mai multe dintre vasele studiate. Forme ceramice întregi sau întregibile au fost descoperite în proporţie foarte mică. Acest lucru a restrâns drastic baza de lucru şi acurateţea analizei. Multe dintre vase au suferit arderi secundare modificându-se astfel forma şi calitatea decorurilor.

Nu am avut posibilitatea să efectuăm analize chimice pe fragmentele ceramice. Greutăţi am întâmpinat şi datorită faptului că cercetările sistematice de amploare în arealul Stoicani-Aldeni sunt reduse.

Am încercat realizarea unor ilustraţii consistente care să prezinte cercetătorilor materialele descoperite, pe complexe şi niveluri arheologice. Am întocmit tabele comparative de forme pentru recipientele descoperite în ambele aşezări.

Lucrarea noastră reprezintă un stadiu al cercetării pe care îl considerăm încă incipient. Cercetările viitoare vor aduce cu siguranţă mai multe lămuriri privitoare la aspectele prezentate de noi.

***

Acest studiu nu putea să prindă contur fără îndrumarea şi ajutorul unora dintre profesorii şi colegii mei, cărora le mulţumesc pe această cale.

Ne referim aici la domnul prof. dr. Petre Roman, la dr. Radian Andreescu, cel care coordonează proiectele de cercetare de pe urma cărora am avut acces la materiale arheologice inedite, la colegii Doina Ciobanu, Laurenţiu Grigoraş (de la Muzeul Judeţean Buzău), Claudia Dumitrescu (Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Prahova), cea care a restaurat o bună parte dintre vasele descoperite în ambele situri, şi la doamna desenator Gabriela Dobre (Muzeul Dunării de Jos Călăraşi).

2. Cadrul geografic general

Cultura numită în literatura de specialitate Gumelniţa - Karanovo VI se întinde pe un areal vast, din zona de sud-est a dealurilor subcarpatice, Câmpia Română, Dobrogea, jumătatea răsăriteană a Bulgariei, ajungând până în apropiere de Marea Egee[2].

Aspectul cultural Stoicani-Aldeni, definit ca o variantă regională a culturii Gumelniţa, poate fi identificat pe o arie ce cuprinde nordul Munteniei, sudul Moldovei şi Basarabiei şi nordul Dobrogei[3].

Majoritatea aşezărilor au fost descoperite în zone de deal, pe terasele joase sau medii aflate în imediata vecinătate a unor surse de apă (râuri, pâraie, lacuri).

Înălţimile la care sunt situate staţiunile arheologice Stoicani – Aldeni variază semnificativ. Aşezarea de la Mănăstioara (jud. Vrancea) este poziţionată la altitudinea de 320 m, în timp ce situl de la Rânzeşti (jud. Vaslui) este situat la 25 m altitudine[4].

În partea de nord-est a Munteniei şi sudul Moldovei aşezări încadrabile aspectului cultural Stoicani – Aldeni au fost semnalate între limitele administrative ale judeţelor Prahova, Buzău, Brăila, Galaţi, Vrancea şi Vaslui.

[2] Vladimir Dumitrescu, *Gumelniţa*, în EAIVR, vol. II, 1996, p. 207; Maria Gimbutas, *The Language of Goddess*, San Francisco, 2001, harta 343.

[3] Ion T. Dragomir, *Eneoliticul din sud-estul României*, Bucureşti, 1983, p. 9 şi 12-14; Valentina M. Voinea, *Ceramica complexului cultural Gumelniţa-Karanovo VI*, Constanţa, 2005, p.28.

[4] Alin Frânculeasa, *Aspectul cultural Stoicani – Aldeni, Repere de cronologie relativă*, în Peuce, S.N., V, 2007, p. 23.

www.cimec.ro

În judeţele Prahova şi Buzău siturile au fost semnalate în zona dealurilor subcarpatice, în apropiere de câmpie, în bazinele râurilor Vărbilău, Teleajen, Cricovul Sărat, Buzău, Călmăţui, Slănic, Râmnicul Sărat.

În sudul Moldovei aşezări, ce se încadrează în aceleiaşi coordonate culturale, au fost descoperite în apropierea râurilor Siret, Bârlad, Putna şi Prut.

Un areal important în care au vieţuit comunităţile Stoicani – Aldeni, îl constituie cel din preajma fluviului Dunărea, la nord de acesta, între limitele administrative ale judeţelor Brăila şi Galaţi, precum şi în zonele din jurul lacurilor situate între Prut, Nistru şi Dunăre (regiunile Reni, Bolgrad, Izmail), ce sunt astăzi parte a Republicii Ucraina.

Cel mai vestic sit Stoicani-Aldeni, semnalat până în prezent, este cel descoperit la Mălăieştii de Jos, jud. Prahova.

Constatăm concentrarea siturilor între limitele administrative ale judeţelor Buzău şi Galaţi, fapt datorat şi cercetărilor perieghetice amănunţite desfăşurate în aceste zone. Aceeaşi situaţie este întâlnită şi în teritoriul situat în jurul localităţii Bolgrad (Ucraina).

Limita nordică a arealului este dată de localitatea Codreni (jud. Vaslui).

Dacă în partea vestică şi centrală a arealului de răspândire multe aşezări sunt situate în zone de dealuri, în nord-est, est şi sud se observă că siturile sunt poziţionate la altitudini joase.

3. **Istoricul cercetărilor şi evoluţia conceptului de aspect cultural Stoicani-Aldeni**

În cadrul culturii Gumelniţa, pe baza materialelor ceramice, încă din perioada interbelică, a fost sesizat aspectul cultural Stoicani-Aldeni.

Începutul cercetării culturii Gumelniţa a fost strâns legat de iniţiativa marelui profesor şi arheolog Vasile Pârvan, de a crea o şcoală modernă de arheologie în ţara noastră.

Cu sprijinul celui pe care o generaţie întreagă de arheologi l-a numit *Magistrul*, au fost demarate, în perioada de după primul război mondial, cercetările de la Sultana[5], Gumelniţa[6], Căscioarele[7], Boian[8] şi Glina[9].

În aceeaşi perioadă au fost întreprinse săpături în siturile de la Vidra[10], Pietrele şi Petru Rareş[11].

Pe baza acestor cercetări s-au conturat caracteristicile generale ale culturilor neo - eneolitice din Muntenia, precum şi succesiunea lor în timp[12].

După 1948, când în România a fost instaurat regimul comunist, a continuat studierea aşezărilor neo - eneolitice de tip Gumelniţa. Au fost reluate cercetările în aşezările enumerate mai sus, dar au fost abordate şi alte *situri*, cum ar fi cele de la, Tangâru[13], Pietrele[14] şi Blejeşti[15], Brăiliţa[16], Măgurele[17], Lişcoteanca[18], Măgura Cuneşti[19], Hârşova[20], Radovanu[21], Căscioarele[22].

---

[5] Ion Andrieşescu, *Les fouilles de Sultana*, în Dacia, I, 1924, p. 51-107.
[6] Vladimir Dumitrescu, *Fouilles de Gumelnita*, în Dacia, II, 1925, p. 29-103.
[7] Gheorghe Ştefan, *Les fouilles de Căscioarele*, în Dacia, II, 1925, p. 138-197.
[8] Vasile Christescu, *Les stations préhistoriques du lac de Boian*, în Dacia, II, 1925, p. 249-303.
[9] Ion Nestor, *Fouilles de Glina*, în Dacia III-IV(1927-1932), 1933, p. 226-252.
[10] Dinu V. Rosetti, *Săpăturile de la Vidra*, în PMMB, I, 1934, p. 6-31.
[11] Dumitru Berciu, *Săpăturile de la Petru Rareş*, Buletinul Muzeului Judeţean Vlaşca, 1, 1935, p. 1-55.
[12] Vezi Ion Nestor, *Der Stand …*, 22, BerRGK, 1932, p. 31-61 şi Dumitru Berciu, *Săpăturile de la Petru Rareş (1933-1935)*, în BMJV, 2, 1937.
[13] Dumitru Berciu, *Săpăturile arheologice de la Tangâru*, în M.C.A., V, 1959, p. 143-154; Idem, *Săpăturile arheologice de la Tangâru şi Petru Rareş*, în M.C.A., VI, 1959, p. 137-146.
[14] Idem, *Cercetări şi descoperiri arheologice în regiunea Bucureşti*, în M.C.A., II, 1956, p. 503-544.
[15] *Ibidem*, p. 544-562.

www.cimec.ro

În ultimul deceniu al perioadei comuniste se observă un regres al cercetărilor arheologice în aria de răspândire a culturii Gumelniţa.

Important este faptul că, după 1960, au fost editate o serie de lucrări de sinteză în care este abordată problematica privitoare la cultura Gumelniţa.

Amintim aici lucrările elaborate de Dumitru Berciu, *Contribuţii la problemele neoliticului în România …*, (apărută în anul 1961), Vladimir Dumitrescu, *Arta neolitică în România* (1968), *Arta preistorică în România* (1974), *Esquisse d´une préhistoire de la Roumanie*, (1983 – lucrare scrisă în colaborare cu Al. Bolomey şi Fl. Mogoşanu), *Dacia înainte de Dromihete* (1988 – împreună cu Alexandru Vulpe), Eugen Comşa, *Neoliticul din România* (1982), *Neoliticul pe teritoriul României – consideraţii* (1987).

În perioada de după 1989, se constată un interes crescut pentru studierea culturilor neo - eneolitice. Sunt întreprinse numeroase cercetări, atât prin continuarea sau reluarea unor şantiere mai vechi, dar şi prin cercetări arheologice noi. În această perioadă au fost iniţiate şi sunt încă în curs de desfăşurare proiecte regionale privind studiul neo-eneoliticului în Muntenia şi Dobrogea.

Primul dintre proiecte a fost iniţiat în anul 1993, de către Silvia Marinescu - Bîlcu (Institutul de Arheologie „*Vasile Pârvan*" Bucureşti) şi Dragomir Popovici[23] (M.N.I.R.), şi a avut drept scop cercetarea pluridisciplinară a două *tell*-uri (Hârşova[24] şi Borduşani-Popină).

Al doilea proiect, de mai mare anvergură, priveşte *Începuturile civilizaţiei europene* şi a fost iniţiat de Radian Andreescu[25] (M.N.I.R.).

În acest caz „*cercetările se concentrează atât asupra comunităţilor umane şi a mediului natural, cât şi asupra specificului regional şi micro-zonal al civilizaţiei neo-eneolitice*"[26]. În cadrul acestui proiect se întreprind cercetări pe Valea Teleormanului (jud. Teleorman, zona Măgura-Vităneşti[27]), Valea Mostiştei (jud. Călăraşi, zona Sultana - Mănăstirea), Valea Vărbilăului (jud. Prahova, zona Mălăieştii de Jos), Valea Cricovului Sărat (jud. Prahova, zona Apostolache - Urlaţi)[28] şi Valea pârâului Coţatcu (jud. Buzău).

Aceste proiecte au avut drept obiective studierea perioadei puse în discuţie aici şi formarea de specialişti în domeniul arheologiei.

---

[16] Nicolae Harţuche, *Complexul arheologic Brăiliţa*, Bibliotheca Tracologica, XXXV, 2002.
[17] Petre Roman, *O aşezare neolitică la Măgurele*, în SCIV, 13, 1962, 2, p. 259-271.
[18] Nicolae Harţuche, *Cercetările arheologice de la Lişcoteanca. Aşezarea „Movila Olarului"*, în Istros, V, 1987, p. 7-90.
[19] Eugen Comşa, *Aşezarea gumelniţeană „Măgura Cuneştilor"*, în M.C.A., I, 1999, p. 7-40.
[20] Doina Galbenu, *Aşezarea eneolitică de la Hârşova*, în SCIV, 13, 2, 1962, p. 285-306; D. Popovici, P. Haşotti, *Cercetările arheologice din tell-ul de la Hârşova*, (1988), în C.A., IX, Iaşi, 1992, p. 8-18.
[21] Eugen Comşa, *Complexul neolitic de la Radovanu*, în CCDJ, VIII, 1990.
[22] Vladimir Dumitrescu, *Principalele rezultate ale primelor două campanii de săpături din aşezarea neolitică târzie de la Căscioarele*, în SCIV, 2, 16, 1965, p. 215-237.
[23] Acest proiect se axează pe cercetări arheologice pluridisciplinare şi la el participă instituţii din România şi Franţa. Proiectul este coordonat de Muzeul Naţional de Istorie a României. Vezi D. Popovici, et alii., *Archaeological pluridisciplinary researches at Borduşani-Popină*, 2003.
[24] Dragomir Popovici, et alii, *Les recherches archeologiques du tell de Hârşova*, în C.A., XI, I, 1998-2000, p. 13-123.
[25] Proiect intitulat *Începuturile Civilizaţiei Europene*, derulat sub conducerea Muzeului Naţional de Istorie a României împreună cu Universitatea din Cardiff şi mai multe muzee din sudul României.
[26] Radian Andreescu, *Proiectul Începuturile Civilizaţiei Europene*, în CCA, p. 2004, p. 386.
[27] Radian Andreescu, Pavel Mirea, Ştefan Apope, *Cultura Gumelniţa în vestul Munteniei. Aşezarea de la Vităneşti, jud. Teleorman*, în C.A., XII, 2003, p. 59-67.
[28] Radian Andreescu, *Proiectul Începuturile Civilizaţiei Europene*, în CCA, p. 2004, p. 368.

www.cimec.ro

Proiectul intitulat *„Începuturile Civilizaţiei Europene. Neo - eneoliticul la Dunărea de Jos”* are drept scop cercetarea mai multor zone din Muntenia. Este important în primul rând pentru faptul că oferă cercetătorilor în domeniu posibilitatea să observe în ce măsură există diferenţe regionale ale aceloraşi culturi arheologice, în funcţie de arealele de influenţe culturale[29], în acelaşi timp măreşte considerabil baza de studiu, prin materialele şi aşezările descoperite.

În aceeaşi perioadă, au fost făcute cercetări în siturile de la Măriuţa (jud. Călăraşi)[30], Bucşani (jud. Giurgiu)[31], Năvodari – insula *La Ostrov*[32] (jud. Constanţa) ş.a.

După 1990, au văzut lumina tiparului câteva lucrări de sinteză privind cultura Gumelniţa. Menţionăm aici lucrările privind *Figurinele antropomorfe din epoca neolitică pe teritoriul României* (1995) scrisă de Eugen Comşa şi *Plastica antropomorfă gumelniţeană – Analiză primară*, publicată în anul 2002 de Radian Andreescu.

În anul 1997 a fost tipărită lucrarea elaborată de Puiu Haşotti, *Epoca neolitică în Dobrogea*, iar în anul 2005, lucrarea Valentinei Voinea, *Ceramica complexului cultural Gumelniţa - Karanovo VI – Fazele A1 şi A2*.

Observăm că de-a lungul timpului au fost întreprinse numeroase cercetări în aria de răspândire a culturii Gumelniţa.

Rezultatele cercetărilor nu au fost publicate în totalitate decât rareori. Majoritatea cercetărilor au vizat zone reduse din perimetrele siturilor. De aceea, în multe cazuri, dispunem de informaţii privitoare doar la stratigrafia aşezărilor şi distribuţia materialelor arheologice pe nivele arheologice.

Rarisim au fost publicate planurile cu dispunerea locuinţelor şi complexelor în cadrul aşezărilor. Analiza obiectelor descoperite a fost făcută de cele mai multe ori la modul general, fără a fi publicate materialele arheologice pe complexe.

***

Etapele cercetării în arealul Gumelniţa, enumerate mai sus, sunt în mare aceleaşi cu cele ale cercetării aspectului cultural Stoicani-Aldeni.

Diferă intensitatea cu care se desfăşoară cercetările într-o perioadă sau alta, de cele mai multe ori în funcţie de interesul şi numărul specialiştilor implicaţi în cercetarea fenomenului.

Primele cercetări într-un sit arheologic Stoicani-Aldeni au fost întreprinse în anul 1926, la Bonţeşti[33]. Au fost studiate apoi, între 1935 - 1980, aşezările de la

[29] *Ibidem*, p. 386-387 şi Idem, *Proiectul Începuturile Civilizaţiei Europene*, în CCA, 2005, p.421-423.
[30] Mihai Şimon, E. Paveleţ, *Consideraţii generale asupra aşezării gumelniţene de la Măriuţa* …, în BM*TA*, V-VI, 1999-2000, p. 181-204.
[31] Silvia Marinescu-Bîlcu et alli, *Şantierul arheologic Bucşani. Raport preliminar. Campania 1998*, în BM*TA*, II-IV, 1996-1998, p. 93-114.
[32] Valentina Voinea, *Cauzele privind sfârşitul eneoliticului în zona litoralului vest-pontic. Aşezarea de pe insula „La Ostrov”, lacul Taşaul, Năvodari*, în Pontica, XXXVII-XXXVIII, 2004-2005, p. 21-40.
[33] Vladimir Dumitrescu, *La station préhistorique de Bonţeşti*, în Dacia, III-IV, 1927-1933, p. 88-114.

www.cimec.ro

Aldeni[34], Bălăneşti[35], Bârleşti[36], Stoicani[37], Bârlălești - Stanţia, Suceveni[38], Ciorani[39], Brăiliţa[40], Largu[41] şi Drăgăneşti-Tecuci[42], Gura Idrici[43], Puricani[44].

Cercetări de mică amploare au avut loc în anii 70´-80´ ai secolului al XX-lea, la Coţatcu[45](jud. Buzău), Mălăieşti[46] şi Apostolache[47] (jud. Prahova).

Un moment important în ce priveşte studiere şi sintetizarea informaţiilor obţinute în urma cercetărilor întreprinse, în arealul supus discuţiei noastre, îl constituie apariţia lucrării *Eneoliticul din sud-estul României. Aspectul cultural Stoicani-Aldeni*, publicată de Ion T. Dragomir, în anul 1983.

După anul 2000, în cadrul proiectului *Începuturile Civilizaţiei Europene."Neo-eneoliticul la Dunărea de Jos"*, au fost reluate cercetările arheologice de la Mălăieştii de Jos[48], Apostolache[49] şi Coţatcu[50]. Aceste cercetări au fost iniţiate pentru a fi studiată zona nord-estică a arealului Gumelniţa.

Primele consideraţii teoretice privind aspectul cultural Stoicani-Aldeni au fost făcute la începutul anilor '40 ai secolului trecut, atunci când Gheorghe Ştefan a întreprins câteva sondaje în situl de la Aldeni.

Iniţial, acest aspect cultural a fost numit Gumelniţa-Ariuşd[51], apoi Aldeni II[52], în cele din urmă consacrându-se denumirea Stoicani-Aldeni[53].

Gheorghe Ştefan scria, referindu-se la cercetările de la Aldeni, că ,,*civilizaţia aceasta aparţine complexului Gumelniţa-Ariuşd, caracterizându-se prin produse ceramice asemănătoare pe de o parte cu produsele civilizaţiei Gumelniţa din şesul*

---

[34] Gheorghe Ştefan, *Fouilles de Băieşti-Aldeni*, în Dacia, V-VI, 1938, p. 139-143.
[35] Hortensia Dumitrescu, *Săpăturile de la Bălăneşti*, în Rap.MNA, 1944, p. 48-50.
[36] Mircea Petrescu-Dâmboviţa, *Raport asupra săpăturilor arheologice din judeţele Covurlui şi Tutova*, în SCIV, 1, 1, p. 57–68.
[37] Idem, *Cetăţuia de la Stoicani*, în Materiale, I, 1953, p. 13-155.
[38] Ion T. Dragomir, *Eneoliticul din sud-estul României. Aspectul cultural Stoicani-Aldeni*, 1983, p. 15.
[39] *Ibidem*, p. 13.
[40] Nicolae Harţuche, I.T. Dragomir, *Săpăturile arheologice Brăiliţa. Raport preliminar*, în MCA, III, 1957, p. 129-147.
[41] Ion T. Dragomir, *Săpăturile arheologice de la Largu*, în Materiale, VI, p. 497-508, fig. 4.
[42] Eugen Comşa, *Unele probleme ale aspectului cultural Aldeni II*, în SCIV, 14, 1, 1963, p. 7-32.
[43] Geluţă Coman, Ruxandra Alaiba, *Săpăturile arheologice de la Gura Idrici – Vaslui*, în Materiale, 14, 1980, p. 450 – 454.
[44] Ion T. Dragomir, *op.cit.*, 1983, p. 15.
[45] Săpături inedite întreprinse de V. Drâmbocianu în anii 1973-1974 (arhiva Muzeului Judeţean Buzău, dosar 17/1980). Radian Andreescu, Alin Frînculeasa, Eugen Paveleţ, *Apostolache*, în CCA 2003, 2004, 22, p. 42.
[46] Eugen Comşa, Vasile Georgescu, *Aşezarea neolitică de tip Aldeni II de la Mălăeştii de Sus (jud. Prahova)*, în SCIV, 34, 4, 1983, p. 334-348.
[47] Sondaj arheologic efectuat de regretatul Dan Lichiardopol în 1974. Radian Andreescu, Alin Frînculeasa, Eugen Paveleţ, *Apostolache*, în CCA 2003, 2004, 22, p. 42.
[48] Radian Andreescu, et alli., *Consideraţii preliminare asupra aşezării eneolitice de la Mălăieştii de Jos (jud. Prahova)*, în Musaios, XI, 2006, p. 9-34.
[49] Radian Andreescu, Alin Frânculeasa, Eugen Paveleţ, *Apostolache*, în CCA 2003, 2004, 22, p. 42.
[50] Radian Andreescu, Laurenţiu Grigoraş, Eugen Paveleţ, *Coţatcu, com. Podgoria, jud. Buzău*, în CCA 2006, 2007, p. 137 - 138.
[51] Vezi Gheorghe Ştefan, *Raport asupra săpăturilor de pe dealul Balaurului com. Aldeni, jud. Buzău*, în RMNA, Bucureşti, 1943, p. 31-32 şi Mircea P. Dîmboviţa, *Cetăţuia de la Stoicani*, în Materiale, I, 1953, p. 13-152.
[52] Eugen Comşa, *Unele probleme ale aspectului cultural Aldeni II (pe baza săpăturilor de la Drăgăneşti-Tecuci)*, în SCIV, 14, 1, 1963, p. 7-31.
[53] Dumitru Berciu, *Contribuţii la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări*, Bucureşti, 1961, p. 82-83; Vladimir Dumitrescu, *Originea şi evoluţia culturii Cucuteni - Tripolje (I)*, în SCIV, 14, 1, 1963, p. 62-67; Ion T. Dragomir, *op.cit*, 1983.

www.cimec.ro

Munteniei şi Bulgaria, iar pe de alta cu produsele civilizaţiei ceramicei pictate de dincolo de Carpaţi”[54], iar în legătură cu încadrarea culturală a nivelului II de la Băieşti-Aldeni, acelaşi autor nota ,,*cât despre stratul II, atât în faza lui mai veche cât şi în cea mai nouă, el are, de sigur, unele afinităţi cu aria civilizaţiei Gumelniţa, însă, cele mai multe legături (pintadere, polonice, vase-suporturi conice etc.) le are tot peste Carpaţi cu aria civilizaţiei Ariuşd. Mai înrudită cu Bonţeştii din vechiul Râmnic, civilizaţia Aldeni este un complex în care influenţele celor două arii mari – Gumelniţa şi Ariuşd-Cucuteni – s-au contopit într-o sinteză nouă care merită să poarte un nume aparte*”[55].

Despre ceramica descoperită la Aldeni acelaşi autor nota că este decorată cu incizii, grafit şi pictură[56].

Mircea Petrescu - Dîmboviţa remarca că, în zona deluroasă din Muntenia, a avut loc contactul dintre cultura Gumelniţa (o fază timpurie) şi o fază mai veche a culturii Ariuşd, luând astfel naştere aspectul mixt de sinteză, Stoicani – Aldeni [57].

Cercetătorul Radu Vulpe afirma că ceramica acestui aspect cultural are particularităţi apropiate de acelea a culturii Precucuteni, fiind mai veche decât protocucutenianul de la Ariuşd şi din nivelul II 1 de la Izvoarele[58].

Privitor la diferitele aspecte pe care le capătă de-a lungul existenţei cultura Gumelniţa Dumitru Berciu scria ,,*Această diversitate de structură a culturii Gumelniţa din România şi Bulgaria se datoreşte nu numai inegalităţii dezvoltării şi folosirii într-un chip deosebit a posibilităţilor locale şi a legăturilor cu alte triburi şi culturi, dar şi faptului că diferitele variante se sprijină pe fonduri diverse şi se găsesc în atingere cu culturi felurite, din a căror întrepătrundere iau naştere aspecte mixte, cum este, de pildă, aspectul Stoicani-Aldeni, în care se întâlnesc laolaltă elemente ariuşdene, cucuteniene şi cele predominant gumelniţene, pe sub care răzbat totuşi tradiţiile Vinča şi elementele Sălcuţa*”.[59]

Aşadar aspectul cultural Stoicani-Aldeni este descris ca o sinteză între elemente ce pot fi întâlnite în arealele Cucuteni-Ariuşd pe fond cultural gumelniţean. Aceiaşi idee este împărtăşită de mai mulţi cercetători.

Ion T. Dragomir scria, în lucrarea sa de sinteză referitoare la aspectul cultural Stoicani-Aldeni, că această realitate arheologică a fost ,, … *un aspect cultural de esenţă sintetică … din perioada de început a epocii neolitice târzii*”. Acelaşi autor remarca că ,, … *multe elemente ale culturii Gumelniţa A 1 şi Cucuteni A1 şi-au păstrat aproape nealterat specificul lor etnic şi cultural, din cadrul sintezei culturale componente a aspectului Stoicani-Aldeni*” şi ,,*acest facies sau aspect cultural Stoicani-Aldeni se defineşte structural nu numai prin elementele culturale pure ale celor două culturi interferente, ci şi prin elementele rezultate în urma sintezei lor finale*”[60].

Deşi, remarcăm în această ultimă frază că autorul extinde nepermis de mult ideea de sinteză culturală, raportat la informaţiile pe care le avem până în prezent, folosind cuvinte ca **etnic** şi **cultural** atunci când nu are date clare decât asupra ceramicii şi mai puţin date antropologice (în lipsa cercetării unor necropole) şi culturale (accesul

---

[54] Gheorghe Ştefan, *Raport asupra săpăturilor de pe dealul Balaurului com. Aldeni*, jud. Buzău, în RMNA, Bucureşti, 1943, p. 31.
[55] Idem, *Raport asupra săpăturilor şi cercetărilor arheologice de la Băieşti-Aldeni (jud. Buzău)*, în RMNA, 1944, p. 75.
[56] Idem, *Raport asupra săpăturilor de pe dealul Balaurului com. Aldeni*, jud. Buzău, în RMNA, Bucureşti, 1943, p. 32.
[57] Mircea Petrescu-Dîmboviţa, *Cetăţuia de la Stoicani*, în Materiale, I, 1953, p. 150–151.
[58] Radu Vulpe, *Izvoarele – săpăturile din 1936-1948*, în Materiale, III, 1957, p. 343, nota 3.
[59] Dumitru Berciu, *op. cit*, 1961, p. 83.
[60] Ion T. Dragomir, *op. cit*, 1983, p. 9 -10.

www.cimec.ro

nostru la informaţii privind preistoria fiind drastic limitat de natura descoperirilor), totuşi ideea de bază se menţine. Se constata întrepătrunderea şi uneori sinteza, între elementele a două arii culturale vecine. Sinteza este sesizabilă mai ales la nivelul formele şi decorurile ceramice şi mai puţin în modul de construire a locuinţelor sau în felul de fabricare a uneltelor.

Gheorghe Ştefan şi Eugen Comşa afirmau, în anul 1957, că *„în regiunea delimitată prin punctele Stoicani, Bonţeşti, Aldeni, Larga se dezvolta o cultură mixtă compusă în principal din elemente din aria culturii Cucuteni şi elemente din cultura Gumelniţa, cu unele tradiţii vechi din cultura Boian”*[61].

Regretatul Eugen Comşa este cel care, în anul 1963, pe baza cercetărilor arheologice de la Drăgăneşti-Tecuci, făcea o primă sinteză a informaţiilor existente la aceea dată, împărţind evoluţia aspectului Stoicani-Aldeni (numit atunci de domnia sa Aldeni II) în două etape.

Prima etapă în ordine cronologică, pe care o numeşte *Drăgăneşti-Tecuci*, era cea *„documentată în stratul inferior de la Stoicani (nivelurile 6-4) şi în aşezarea cu un singur strat de la Drăgăneşti-Tecuci…. Faza următoare* (n. a. - numită Stoicani), *mai nouă, este cea reprezentată bine în stratul superior al aşezării de la Stoicani, în aşezările de la Aldeni şi de la Brăiliţa”*[62].

Eugen Comşa admitea însă că puteau fi descoperite în continuare faze sau etape ale aspectului cultural Aldeni II, deoarece cercetările arheologice la aceea dată erau reduse numeric şi cantitativ.

Ion T. Dragomir era de părere că elementele precucuteniene şi cele cucuteniene de tip A1, au fost cele care au pătruns în *„cuprinsul ariei culturii Gumelniţa A1”*, iar din *„colaborarea economico culturală a celor două mari culturi contemporane Gumelniţa şi Cucuteni … s-a dezvoltat faciesul cultural Stoicani-Aldeni”*[63].

Vladimir Dumitrescu a abordat acest subiect în contextul unor studii ce tratau originea şi evoluţia culturii Cucuteni. Cercetătorul remarca, pentru partea de nord – est a arealului Gumelniţa, un contact strâns cu elementele sudice ale *„triburilor din Moldova*”. Aspectul Stoicani – Aldeni era plasat cronologic într-o perioadă contemporană cu începutul culturii Cucuteni, idee susţinută de apariţia ceramicii bicrome[64].

Anton Niţu a remarcat că în nord-estul Munteniei culturile Gumelniţa şi Protocucuteni (Cucuteni A 1) se întrepătrund, dând naştere unui *facies cultural de sinteză*, care se caracterizează prin păstrarea unor elemente pure ale celor două culturi, dar şi prin elemente de sinteză[65].

Acelaşi cercetător a insistat asupra importanţei influenţelor decorurilor Stoicani-Aldeni în formarea ceramicii pictate Cucuteni[66].

Victor Sorokin este de părere că putem defini aspectul cultural Stoicani-Aldeni ca pe o cultură arheologică distinctă, dar remarcă faptul că *„cultura Bolgrad - Aldeni*,

---

[61] Gheorghe Ştefan, Eugen Comşa, *Săpăturile arheologice de la Aldeni. Raport preliminar*, în Materiale, III, 1957, p. 97.

[62] Eugen Comşa, *Unele probleme ale aspectului cultural Aldeni II (pe baza săpăturilor de la Drăgăneşti-Tecuci)*, în SCIV, XIV, 1, p. 10. Aceeaşi problematică este abordată de Eugen Comşa şi în alte studii, vezi Eugen Comşa, *Date noi referitoare la contactele dintre comunităţile Aldeni II şi cele ale culturilor vecine*, Carpica, XVII, 1985, p. 27-32.

[63] *Ibidem*, p. 15.

[64] Vladimir Dumitrescu, *Originea şi evoluţia culturii Cucuteni – Tripolie (I)*, în SCIV, 14, 1, 1963, p. 62.

[65] Anton Niţu, *Vase antropomorfe ale ceramicii Stoicani-Aldeni din sudul Moldovei*, Cercetări Istorice, Iaşi, 1971, p. 77.

[66] *Ibidem*, p. 87.

www.cimec.ro

după caracteristicile ei principale, se înscrie în complexul cultural Gumelniţa - Karanovo VI", apoi afirma că „*conceptul de cultură Bolgrad - Aldeni defineşte, … unitatea culturală a aşezărilor acestui fenomen cultural istoric de pe întreg teritoriul ocupat de ele*"[67]. Această idee este susţinută şi în unele sinteze de specialitate referitoare la spaţiul fostei Uniuni Sovietice[68].

În aşezarea de la Aldeni, nivelurile ce au fost încadrate aspectului cultural Stoicani-Aldeni le suprapun pe cele aparţinând culturii Boian, faza Giuleşti[69].

Aceeaşi succesiune stratigrafică o constată şi Ion T. Dragomir, care presupune că „*n-ar fi deloc greşit dacă am presupune că uneori triburile fazei Giuleşti, prezintă în timp o oarecare longevitate, aşa încât pe alocurea, în cadrul ariei aspectului cultural Stoicani-Aldeni să fie măcar parţial contemporan cu faza Vidra*"[70].

Este de remarcat că, până în prezent, nivelurile aşezărilor Stoicani-Aldeni cercetate, suprapun urme materiale ale comunităţilor Boian, faza Giuleşti. Cercetările de până acum nu au scos la iveală niveluri Stoicani-Aldeni care să suprapună aşezări de tip Vidra.

Acest fapt este sesizat şi în cadrul altor aşezări din cadrul culturii Gumelniţa. La Măriuţa, jud. Călăraşi, într-o aşezare cu niveluri succesive Gumelniţa A2 au fost descoperite urme ale culturii Boian, faza Giuleşti[71]. Situaţia se poate datora mai multor factori. În primul rând cercetările efectuate până în prezent nu au fost de amploare, iar în al doilea rând răspândirea în teritoriu a manifestărilor culturale cu caracteristici Vidra nu a avut aceeaşi intensitate ca a celor Boian - Giuleşti[72].

Analizând elementele ce individualizează aspectul cultural Stoicani-Aldeni de cultura Gumelniţa, faza A1, Ion T. Dragomir scria: „ … *acest facies sau aspect cultural Stoicani-Aldeni se defineşte structural nu numai prin elemente culturale proprii celor două culturi, ci şi prin elemente rezultate în urma sintezei lor finale….*"[73].

Un studiu complex, şi până în prezent singular ca tehnică de analiză, a fost redactat de către regretatul Mihai Simon. Acesta a analizat comparativ formele şi decorurile vaselor ceramice descoperite în arealele Gumelniţa, Precucuteni şi Cucuteni, alături de cele descoperite în aşezări încadrate aspectului cultural Stoicani-Aldeni[74]. Mihai Şimon concluziona că: „*analiza comparată a tipologiei formelor ceramice ilustrează faptul că majoritatea elementelor puse în discuţie sunt foarte asemănătoare, ceea ce ni se pare normal dacă ne gândim că epoca neolitică, mai ales perioada de sfârşit a ei, eneoliticul, este epoca unor vaste sinteze având la bază înglobarea în mari unităţi culturale şi teritoriale a elementelor sud-est europene*". Autorul constata că în cadrul sintezei culturale Stoicani-Aldeni predomină fondul gumelniţean[75].

În afara specialiştilor care au cercetat aşezări din arealul Stoicani-Aldeni, şi cred în existenţa unui facies cultural cu coordonatele descrise mai sus, există şi cercetători care susţin ideea că în acest caz nu se poate discuta despre un aspect cultural ci mai

---

[67] Victor Sorokin, *Culturile eneolitice din Moldova*, în Thraco-Dacica, XV, 1-2, 1994, p. 72.
[68] V. M. Masson, H. I. Merpert, *Eneolit S.S.S.R.*, 1982, p. 253-256.
[69] Gheorghe Ştefan, Eugen Comşa, *Săpăturile arheologice de la Aldeni. Raport preliminar*, în Materiale, III, 1957, p. 94.
[70] Ion T. Dragomir, *op. cit*, 1983, p. 21.
[71] Mihai Şimon, *Importurile Stoicani-Aldeni din aşezarea gumelniţeană de la Măriuţa*, în CCDJ, XIII-XIV, Călăraşi, 1995, p. 30 şi fig. 36.
[72] În sprijinul acestei afirmaţii vezi Eugen Comşa, *Istoria comunităţilor culturii Boian*, Bucureşti, 1974, p. 32-40, fig. 10-11.
[73] Ion T. Dragomir, *Consideraţii privind neoliticul şi eneoliticul din sud-estul Moldovei*, în Danubius, XIII-XIV, Galaţi, 1992, p. 25.
[74] Mihai Şimon, *Unele probleme ale aspectului cultural Stoicani-Aldeni*, în SCIVA, 37, 1, 1983, p. 5-28.
[75] *Ibidem*, p. 15-16.

www.cimec.ro

curând despre „*… raporturile dintre cultura Gumelniţa A1 şi cultura Precucuteni*” care „*.. s-au desfăşurat pe parcursul mai multor etape*”[76].

Referitor la raporturile dintre ariile culturale Boian-Gumelniţa şi Precucuteni, reflectate de schimburile ceramice, un studiu important a fost redactat de către Petre Roman, în contextul descoperirilor făcute în aşezarea gumelniţeană de la Măgurele.

În acest studiu, publicat în anul 1963, referitor la aspectele pe care le capătă cultura Gumelniţa de-a lungul evoluţiei sale, sunt emise câteva idei şi direcţii de cercetare ce sunt şi în zilele noastre de actualitate.

În acest context cercetătorul scria: „*până în prezent în zona din nord-estul şi estul Munteniei, exceptând linia Dunării pe care gumelniţenii nu o vor ceda, cunoaştem numai existenţa unei culturi mixte Gumelniţa-Ariuşd care, din punct de vedere cronologic, se situează după descoperirile de la Măgurele, deoarece conţine elemente ariuşdene care sunt sigur posterioare celor precucuteniene (are străchini cu marginea îngroşată, absente la Măgurele) şi, în sfârşit, la Măgurele fragmentul de vas cu analogii în Protocucuteni (n.a. Cucuteni A 1) suprapune stratigrafic orizontul cu „importuri” precucuteniene. Rămâne deci ca viitoarele cercetări să precizeze şi această problemă importantă, şi anume: complexul Stoicani-Aldeni (zis Gumelniţa-Ariuşd)* ***este un rezultat final al unui proces mai vechi Gumelniţa - Precucuteni*** *(de tip Măgurele), sau pur şi simplu este ceea ce s-a presupus până acum, adică* ***un rezultat al întrepătrunderii culturilor Gumelniţa şi Ariuşd****? Complexul acesta mixt mai întâi într-o formă Gumelniţa - Precucuteni şi apoi Gumelniţa-Ariuşd va avea un aspect mai mult gumelniţean sau din contră precucutenian sau protocucutenian, în funcţie de participarea mai mare sau mai mică a celor două arii culturale; de pe acum par însă a se delimita două zone: una având ca sprijin Dunărea cu o mai puternică manifestare gumelniţeană şi alta, sprijinindu-se pe Carpaţi, cu o mai puternică participare Precucuteni - Ariuşd.*” [77]

Despre relaţiile dintre cele două arii culturale, cea Precucuteni III – Cucuteni A, pe de o parte, şi Boian-Spanţov – Gumelniţa, pe de altă parte, face referiri şi Cătălin Bem, într-o încercare de a compara cronologiile existente pentru cele două fenomene culturale[78]. După ce inventariază descoperirile de fragmente ceramice Precucuteni II-III, în aşezări Boian – Spanţov, autorul remarcă faptul că: „*numeroase fragmente ceramice şi chiar vase întregi Precucuteni III s-au descoperit în aşezări Gumelniţa A1, nu numai la nord de Dunăre, ci şi la sudul fluviului – Medgidia, Tangâru, Vidra, Măgurele şi Drama. În acelaşi context trebuie să amintim şi figurinele Precucuteni III descoperite în aşezările Stoicani-Aldeni de la Lopăţica şi Suceveni*”, iar cu privire la importurile Precucuteni III în mediu Gumelniţa A2, Cătălin Bem nota: „*singurele materiale precucuteniene care sunt descoperite într-un nivel Gumelniţa A 2, sunt cele de la Borduşani-Popină şi Cuneşti, marcând* ***un terminus post quem*** *pentru „importurile” Precucuteni III spre sud*”[79].

---

[76] Stănică Pandrea, Mirela Vernescu, *Câteva observaţii referitoare la raporturile dintre cultura Gumelniţa şi cultura Precucuteni*, în CCDJ, Călăraşi, 20005, p. 273-274. Această idee este susţinută de mai mulţi cercetători printre care amintim aici pe Silvia Marinescu - Bîlcu, *Relaţiile între culturile Precucuteni şi Boian-Gumelniţa*, în SCIVA, 27, 3, 1976, p. 347-353.

[77] Petre Roman, *Ceramica precucuteniană din aria culturilor Boian-Gumelniţa şi semnificaţia ei*, în SCIVA, XIV, 1, 1963, p. 47.

[78] Cătălin Bem, *Noi propuneri pentru o schiţă cronologică a eneoliticului românesc*, în Pontica, XXXIII-XXXIV, 2001, p. 43.

[79] *Ibidem*, p. 44.

www.cimec.ro

4. **Date generale privind prelucrarea materialul ceramic: compoziţie, prepararea pastei, tehnici de modelare şi finisare, decorarea şi arderea**

Pentru a analiza materialul ceramic trebuie să avem în vedere mai mulţi factori, care contribuie la constituirea produsului finit, **vasul**.

Ne referim la *paşii* care au fost parcurşi de meşterii olari pentru obţinerea recipientelor, începând cu alegerea lutului, pregătirea, modelarea, finisarea, decorarea şi arderea.

Ceramica ne poate oferii date importante privind nivelul de dezvoltare al tehnologiei în vechime, dinamica schimburilor comerciale şi a propagării decorurilor şi simbolurilor de la unele comunităţi la altele.

Este ideal ca pentru completarea datelor referitoare la vasele ceramice să fie făcute analize chimice, tehnologice şi microscopice. Acestea sunt însă rarităţi în studiul ceramicii preistorice în România.

Primul pas în procesul tehnologic de obţinere a vaselor din ceramică este acela de procurare a materiei prime.

Sedimentele argiloase se găsesc din abundenţă în natură, la suprafaţa solului sau la adâncimi mici. Acestea s-au format prin degradarea rocilor silicate, sub acţiunea factorilor climatici, în special umiditatea şi procesele succesive de îngheţ – dezgheţ, ce alternează cu perioadele secetoase.

Sedimentele de argilă pot fi găsite în locul de formare sau la distanţă de acesta, fapt datorat modificărilor geomorfologice ale solului.

Mineralele argiloase au compoziţia chimică formată din siliciu, aluminiu, oxigen, hidroxili.

O caracteristică specifică argilei este că are structura formată din mai multe straturi. În interiorul fiecărui strat legăturile chimice sunt puternice, în timp ce coeziunea dintre straturi este mult mai scăzută. Datorită acestui fapt se produce desfacerea în foi a ceramicii de calitate redusă[80].

Alegerea, amestecarea şi pregătirea pastei ceramice este foarte importantă pentru calitatea produsului finit.

În natură sedimentele argiloase conţin adesea calcar, dolomită, oxizi şi hidroxizi de fier, nisip. Compoziţia argilei diferă în funcţie de condiţiile de formare şi păstrare a sedimentului şi de mediul geologic unde se formează.

La temperaturi şi presiuni ridicate argila devine compactă. Prin amestecare, modelare şi ardere omul a reuşit să ,,*reproducă*" la scară redusă, condiţiile naturale, geologice, de pietrificare.

O caracteristică importantă a argilei este aceea că poate fi diluată, formând soluţii coloidale, cu legături chimice puternice care prin ardere devin consistente, dure şi impermeabile.

Argila recoltată de olari conţine, în diferite proporţii, în funcţie de natura depozitelor din care a fost extrasă, reziduri organice sau minerale, care nu au plasticitate. De aceea, pentru obţinerea lutului de calitate, este necesară parcurgerea unor etape tehnologice. Acestea pot fi studiate prin observaţii, de natură etnografică, asupra meşterilor ceramişti contemporani.

Înainte de extracţia lutului depozitul natural este pregătit prin umeziri repetate. După extracţie, urmează păstrarea pe timpul iernii, operaţie făcută pentru distrugerea particulelor de natură biologică.

[80] Valentina Voinea, *op. cit.,* 2005, p. 13 - 15.

www.cimec.ro

Lutul este apoi frământat, în mod repetat, pentru eliminarea golurilor de aer şi omogenizarea pastei după adăugarea degresantului. Degresanţii au rolul de a mări coeziunea dintre particulele de argilă. Aceştia pot fi de natură vegetală (paie tocate, pleavă) sau minerală (nisip, pietriş).

O dată finalizat procesul de pregătire a lutului se trece la modelarea vaselor. Aceasta se face în prezent cu ajutorul roţii olarului.

Pentru epoca eneolitică, supusă analizei în lucrarea noastră, arheologii au crezut mult timp că vasele se făceau prin realizarea unor colaci cilindrici de lut fixaţi succesiv, unii peste alţii, pentru obţinerea scheletului recipientelor. Forma astfel obţinută era apoi finisată, decorată, uscată şi arsă.

Analizând vasele ceramice făcute din lut de calitate foarte bună constatăm o simetrie aproape perfectă. Uneori decorurile sau urmele de finisare descriu traiectorii circulare, continui. Aceste realităţi ne fac să credem că în perioada eneolitică, erau folosite dispozitive speciale de rotire pentru modelarea vaselor.

Nu este vorba de roata rapidă cunoscută astăzi, ci de suporţi ce făceau posibilă mişcarea de rotaţie. Aşa numita *roată lentă*, compusă din două discuri, unul mobil şi celălalt fix, a fost o inovaţie importantă[81].

La finalul modelării erau ataşate toartele sau apucătorile şi apoi vasul era decorat şi finisat. Decorurile realizate prin barbotină, canelură, alveolare erau făcute în lutul moale. Pictura era făcută după uscarea vasului, iar uneori chiar după ardere (pictura crudă).

Pentru lustruire, decorare şi pictare erau folosite unelte specifice: lustruitoare (de os, piatră), împungătoare, scoici şi pensule[82].

După modelare vasele erau uscate lent. Uscare rapidă putea duce la apariţia fisurilor. În urma uscării volumul vaselor scade cu aproximativ 1/5.

Urma apoi procesul de ardere. Acest proces era unul complicat ce necesita multă atenţie, îndemânare şi cunoştinţe tehnice.

Arderea producea transformări importante fizico – chimice, micşora volumul vaselor şi se fixau culorile. Procesul trebuia controlat îndeaproape de olar.

În aşezările de la Mălăieştii de Jos şi Coţatcu nu au fost descoperite cuptoare de ars ceramica. Avem însă conturată o imagine generală asupra cuptoarelor de ars ceramică din perioada neo - eneolitică[83].

Acestea pot fi împărţite în trei tipuri, şi anume:

a) simple, cu vatră, cameră de ardere a vaselor şi o singură deschidere la partea de sus a bolţii
b) cu vatră simplă, dar cu două deschideri, una în partea de sus a camerei de ardere a vaselor şi alta la baza ei
c) cu două camere suprapuse: *focăria*, prevăzută cu perete despărţitor şi gură de alimentare, având deasupra un grătar sau o placă perforată şi *camera de stocare pentru arderea vaselor*[84].

Controlul temperaturii era foarte important în arderea fiecărei şarje de vase. Dacă intensitatea arderii era redusă nu se puteau obţine transformările fizico – chimice

[81] *Ibidem*, p. 15.
[82] Ruxandra Alaiba, *Complexul Cultural Cucuteni-Tripolie. Meşteşugul olăritului*, Editura Junimea, Iaşi, 2007, p. 29, 33 – 34.
[83] Eugen Comşa, *Caracteristicile şi însemnătatea cuptoarelor de ars oale din aria culturii Cucuteni-Ariuşd*, în SCIVA, 27, 1, 1976, p. 23-33.
[84] O interesantă prezentare a tipurilor de cuptoare şi clasificările făcute de cercetători de-a lungul timpului a realizat Ruxandra Alaiba, în lucrarea *Complexul Cultural Cucuteni - Tripolie. Meşteşugul olăritului*, Iaşi, 2007, p. 116 – 118.

www.cimec.ro

necesare obţinerii decorurilor, iar dacă focul era prea puternic vasele se puteau deforma sau crăpa.

Horst Klusch, referindu-se la condiţiile de ardere din atelierele populare de olărit contemporane, afirma că pentru reuşita unei şarje temperatura nu trebuie să ajungă la 350°C înainte ca vasele să fie deshidratate, uscate în masa lor prin evaporarea apei din pori. La 300°C se carbonizează humusul, eliberând CO2 ; între 450-600°C se elimină apa chimică din argile, la 700 °C vasul devine roşu – cărămiziu, dacă are în compoziţia chimică cel puţin 5% oxid de fier şi oxid de aluminiu, pentru ca între 850 - 900°C să se oxideze carbonul rezultat din arderea humusului şi să se elimine sub formă de sulf, al cărui miros avertizează olarii de apropierea sfârşitului procesului de ardere[85].

În ce priveşte arderea ceramicii cucuteniene, unii cercetătorii, care sau ocupat de studierea problematicii, cred că temperaturile de ardere obţinute în cuptoare puteau atinge între 700 şi 1200°C[86].

Despre ceramica decorată cu grafit, prezentă pe scară largă în arealul culturii Gumelniţa, unii cercetători au afirmat iniţial că era arsă la temperaturi situate în intervalul 1000 – 1100°C.

După efectuarea unor experimente, s-a constatat că la temperaturi de peste 1000°C vasele ceramice se deformează, ajungându-se la apariţia procesului de vitrifiere. Probabil temperatura maximă care era atinsă în procesul de ardere, se situa în jurul a 800°C[87].

Instalaţiile de ars ceramică au fost descoperite în exteriorul aşezărilor, aproape de resursele de apă şi de argilă. La amplasarea acestora se ţinea cont şi de direcţia de deplasare a vânturilor[88].

Cuptoare au fost descoperite lângă aşezările cucuteniene de la Hăbăşeşti - Holm, Bereşti - Bâzanu, Igeşti - Scândureni, Bodeşti - Cetăţuia Frumuşica, Ariuşd, Glăvăneştii Vechi, Drăguşeni[89] ş.a.

În arealul culturii Gumelniţa au fost cercetate puţine cuptoare de ars ceramica. Amintim de cuptorul descoperit la Sultana, într-o locuinţă extrem de bogată în ceramică, care a fost numită de cercetători *„locuinţa olarului*”. În acest complex, datat Gumelniţa, faza A 2, a fost descoperit un cuptor, socotit de autorii săpăturii, de olar în interiorul căruia au fost găsite 11 piese de aur[90].

Fragmente de plăci de lut ars, perforate oblic, ce probabil provin de la cuptoare de ars ceramică, au fost găsite în aşezări gumelniţene şi Stoicani-Aldeni la Brăiliţa[91], Drăgăneşti-Olt, Năvodari[92], Stoicani[93].

Aşa cum am mai spus, în siturile de la Mălăieşti şi Coţatcu nu au fost descoperite cuptoare de ars ceramica, însă cantitatea mare de ceramică descoperită în ambele aşezări şi faptul că majoritatea vaselor pot fi considerate producţii locale, ne

---

[85] Horst Klusch, *Consideraţii critice pe marginea necesităţii respectării tehnologiei tradiţionale în producerea ceramicii populare*, în Studii şi Comunicări de Istorie a Civilizaţiei Populare din România, 1, Sibiu, 1981, p. 258.

[86] Ruxandra Alaiba, , *op. cit.*, Iaşi, 2007, p. 72.

[87] Valentina Voinea, , *op. cit.*, Constanţa, 2005, p. 32.

[88] Ruxandra Alaiba, , *op. cit.*, Iaşi, 2007, p. 74, 76.

[89] *Ibidem*, p. 119-120, Pl. 58 şi 60. Doamna Ruxandra Alaiba a inventariat 34 de aşezări, precucuteniene şi cucuteniene, în care au fost descoperite instalaţii pentru ars ceramică - p. 148.

[90] Constantin Hălcescu, *Tezaurul de la Sultana*, în CCDJ, XIII – XIV, 1995, p. 11.

[91] Nicolae Harţuche, Cercetările arheologice de la Lişcoteanca. Aşezarea „Movila Olarului”, în Istros, V, 1987, p. 14.

[92] Valentina Voinea, , *op. cit.*, Constanţa, 2005, p. 33.

[93] Mircea Petrescu – Dâmboviţa, *Cetăţuia de la Stoicani*, în Materiale, I, 1953, p.18 – 19.

www.cimec.ro

face să afirmăm cu certitudine că în ambele aşezări se desfăşura întreg procesul de producere a ceramicii.

Vasele de calitate, decorate cu motive geometrice pictate sau incizate, erau probabil făcute de meşteri specializaţi care stăpâneau tehnicile utilizate pe durata întregului proces de fabricaţie. Recoltarea lutului, pregătirea lui, modelarea şi mai ales arderea erau procese de durată ce necesitau cunoştinţe specifice şi mai ales un loc special în care să se desfăşoare producţia de ceramică. Probabil modelarea şi uscarea se făceau în spaţii ce puteau oferii protecţie împotriva ploii.

Majoritatea cercetătorilor sunt de părere că olăritul era o activitate ce se desfăşura în perioadele calde ale anului[94].

Calitatea şi tipul arderii aveau un efect major şi în ce priveşte culoarea vaselor.

Culoarea vaselor era evident influenţată şi de alţi factori, cum ar fi: compoziţia chimică a pastei şi angobei, mediul de ardere, volumul de recipiente arse în cuptor, combustibilul folosit, poziţia obiectelor în timpul arderii. Vasele descoperite de noi au culori şi nuanţe diferite, de la cele gălbui deschis, pentru vasele arse în prezenţa oxigenului, la cenuşiu şi negru, pentru cele arse reducător, în absenţa oxigenului. Uneori culoarea exteriorului vasului este gălbui – cărămizie, în timp ce interiorul este cenuşiu. În aceste cazuri vasele au fost aşezate în cuptor cu gura în jos, în interiorul lor creându-se un mediu lipsit de oxigen[95].

Culoarea vaselor descoperite în timpul cercetărilor arheologice a avut de suferit de pe urma mai multor factori.

În primul rând majoritatea ceramicii este arsă secundar, fenomen produs în timpul incendiilor care au distrus multe dintre locuinţele cercetate. Odată cu trecerea timpului, datorită acţiunilor solului, apei infiltrate şi condiţiilor meteorologice, culorile originale s-au deteriorat.

La Mălăieşti acţiunea sării, prezente la mică adâncime în sol, a avut efecte distructive asupra straturilor superficiale ale ceramicii şi mai ales asupra picturii.

[94] Ruxandra Alaiba, , *op. cit.*, Iaşi, 2007, p. 77.
[95] Valentina Voinea, , *op. cit.*, Constanţa, 2005, p. 34.

www.cimec.ro

I

3. Date generale privind situl de la Mălăieştii de Jos (jud. Prahova)

a) amplasarea sitului

Aşezarea eneolitică de la Mălăieştii de Jos, com. Dumbrăveşti, jud. Prahova este poziţionată pe terasa primară, la vest de râul Vărbilău, la altitudinea absolută de 195 m, la cca. 300 m est de drumul judeţean 102, ce face legătura între localităţile Ploieşti – Plopeni – Slănic Prahova.

Deşi iniţial situl a intrat în literatura de specialitate sub denumirea Mălăieştii de Sus[96], este situat pe terenul extravilan al localităţii Mălăieştii de Jos, în zonă de dealuri, nu departe de intrarea în satul Coţofeneşti, la cca. 20 km nord - nord-vest de Municipiul Ploieşti.

Aşezarea eneolitică este mărginită la est de albia râului Vărbilău, la nord de o râpă adâncă, iar la sud de o viroagă, de asemenea adâncă. Accesul se face prin partea de vest, unde se observă o adâncire a solului. Nu am cercetat încă această parte a aşezării, deoarece este intens cultivată de proprietarii terenului şi de aceea nu putem afirma cu certitudine că această alveolare a solului denotă existenţa unui fost şanţ de apărare.

Zona în care a fost descoperită aşezarea eneolitică este bogată în zăcăminte de sare şi petrol (Pl. 2). Este un habitat generos situat în apropierea apei şi păduri, pe o terasă ce oferea şi posibilităţi de practicare a agriculturii. Localnicii numesc partea de terasă unde au fost descoperite urmele aşezării „*La Mornel*", punct „*La Râpă*". Din acest punct se vede o bună parte din valea râului Vărbilău, care izvorăşte din zona Slănic-Prahova şi se varsă în Teleajen, în apropierea oraşului Plopeni.

Din punct de vedere geologic regiunea descrisă mai sus se află în zona externă a avant – fosei Carpaţilor Orientali. În această zonă se evidenţiază depozitele de natură deluvial - proluvială, iar structura tectonică este asimilată unei depresiuni asimetrice, umplută cu depozite necutate.

„*Stratigrafia regiunii este dominată de formaţiunile neogene. Stratigrafic se remarcă formaţiunile Pleistocenului superior, urmate în continuitate de sedimentare de cele ale Holocenului inferior şi superior. Acestea se constituie din pietrişuri, nisipuri, depozite leossoide şi depozite argiloase, care sunt raportate intervalului Pleistocen superior - Holocen inferior (limita dintre aceste două vârste fiind dificil de trasat), nisipuri fine, argiloase, pietrişuri, nisipuri grosiere şi mărunte atribuite Holocenului superior*[97].

b) istoricul cercetărilor

Aşezarea a fost descoperită de către profesorul Vasile Georgescu la începutul anilor ´80, ai sec. XX. Materialele arheologice descoperite de Vasile Georgescu şi Eugen Comşa, în urma unor cercetări arheologice de suprafaţă, au făcut subiectul unui studiu publicat în revista S.C.I.V.A.[98].

Situl arheologic este important şi interesant pentru cercetători din cel puţin două puncte de vedere:

- este cea mai vestică aşezare de tip Stoicani-Aldeni cunoscută până în prezent.
- aşezarea are un singur nivel de locuire

---

[96] Eugen Comşa, Vasile Georgescu**,** *Aşezarea neolitică de tip Aldeni II de la Mălăieştii de Sus (jud. Prahova)*, în S.C.I.V.A., 34, 4, 1983, p. 334-348.

[97] Mădălina Chiţescu-Frînculeasa, *Mălăieștii de Jos, jud. Prahova*, în C.C.A. – 2004, Jupiter – Mangalia, 2005, p. 235-236, raport nr. 147.

[98] *Ibidem*, p. 334.

www.cimec.ro

Acestea au fost principalele argumente pentru care am decis ca să iniţiem cercetări arheologice sistematice în aşezarea eneolitică de la Mălăieştii de Jos.

În anul 2001 am întreprins cercetări în zonă şi am sesizat la suprafaţa solului prezenţa unor fragmente de lipitură arsă (chirpici) în asociere cu fragmente ceramice[99].

Cercetările sistematice în situl eneolitic la Mălăieştii de Jos au fost iniţiate în anul 2002 de către Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Prahova în colaborare cu Muzeul Naţional de Istorie a României, prin dr. Radian Andreescu, în cadrul unui proiect amplu intitulat „*Cercetarea locuirii neo - eneolitice de pe Valea Teleajenului*".

Acest proiect se înscrie într-un program extins de cercetare intitulat „*Începuturile civilizaţiei europene. Neo – eneoliticul la Dunărea de Jos*". „*… Cercetările au în vedere atât evoluţia comunităţilor umane şi a mediului natural, precum şi specificul regional şi micro-zonal al civilizaţilor neo - eneolitice*"[100].

Obiectivele generale ale cercetării au fost:
- stabilirea potenţialului arheologic al zonei
- stabilirea stratigrafiei sitului
- cercetarea complexelor arheologice
- stabilirea planimetriei aşezării
- reperarea şi studierea elementelor de fortificaţie
- încadrarea cronologică şi culturală a aşezării

Pe parcursul a opt campanii arheologice desfăşurate în situl de la Mălăieşti, între anii 2002-2009, au fost trasate 11 secţiuni şi 15 suprafeţe, având diferite mărimi, în funcţie de planul cercetării şi complexele studiate[101].

Au fost descoperite resturile a cinci locuinţe incendiate, dispuse aproximativ paralel, pe două axe, orientate nord-vest – sud-est.

Între locuinţele numerele 1 şi 3, au fost descoperite urmele unui aliniament de gropi de par (11 la număr), dispuse pe lungimea a cca. 10 m, care probabil susţineau o construcţie uşoară, orientată pe direcţia nord-est – sud-vest. Gropile de par aveau în secţiune forma unor trunchiuri de con, cu vârful în jos.

Deasupra postamentelor 3-5, în partea de sud - est a St. 1, a fost identificată o zonă de pământ negru cu concentraţie mare de lipitură arsă [102].

În campania arheologică 2004 au fost descoperite şi cercetate resturile locuinţei numărul 1 (în St. 5). Aceasta a fost o locuinţă de suprafaţă, de formă rectangulară, făcută pe structură de lemn cu pereţii din împletitură de nuiele, lutuite. A fost distrusă în urma unui incendiu, în săpătură apărând la momentul descoperirii sub forma unei mase relativ compacte de lipitură de lut arsă oxidant (chirpic). Complexul arheologic avea dimensiunile de 6 x 4 m şi era orientată nord-est – sud-vest. A fost afectat de arăturile adânci contemporane, partea superioară fiind puternic dislocată.

---

[99] Cercetări perieghetice făcute de Eugen Paveleţ, Irina Paveleţ şi Eugen Paveleţ, Alin Frânculeasa.

[100] Radian Andreescu, *Proiectul „Începuturile civilizaţiei europene: Neo – eneoliticul la Dunărea de Jos*", în C.C.A. – 2004, Jupiter – Mangalia, 2005, p. 421.

[101] Din colectivul care a desfăşurat cercetările în situl de la Mălăieşti au făcut parte de-a lungul celor opt campanii arheologice, alături de semnatarul acestei lucrări şi dr. Radian Andreescu (MNIR), Dan Lichiardopol şi dr. Alin Frînculeasa (MJIA Prahova), Tiberiu Nica, Gabriela Dumitru, Virgil Scumpu. O contribuţie importantă a avut-o şi restaurator Claudia Dumitrescu prin eforturile căreia a fost restaurant întregul material ceramic.

[102] Radian-Romus Andreescu, Alin Frînculeasa, Eugen Paveleţ, Tiberiu Nica, Virgil Scumpu, *Mălăieştii de Jos, com. Dumbrăveşti, jud. Prahova*, în C.C.A., Campania 2003, Cluj-Napoca, 2004, p. 189-190, raport nr. 118.

www.cimec.ro

Locuinţa numărul 1 a fost bogată în materiale arheologice. Aici au fost descoperite peste 20 de vase întregi sau întregibile, 4 râşniţe de piatră, unelte de silex, 4 fragmente de statuete, o pintaderă de lut decorată cu motiv spiralic (Pl. II, 3, Pl. III, 1 şi Fig. 25, Fig. 26, 1-19).

Nu a fost descoperită vatra, dar plăcuţe de vatră au fost găsite dispersate în partea de sud-est a complexului. În L 1 au fost descoperite mai multe gropi de par, dintre care una era plasată central. Podeaua a fost realizată din lut bătătorit şi prezenta multiple refaceri parţiale[103].

Locuinţa numărul 2 (L 2) a fost descoperită în St. 8 (fostă cas. A), pe panta abruptă din partea estică a aşezării, fiind orientată nord-vest –sud-est. Zona de terasă pe care a fost descoperită L 2 este înclinată spre est – sud-est cu mai mult de 30°. Diferenţa dintre punctul 0 al şantierului, plasat în zona cea mai înaltă a sitului, şi suprafaţa L 2 este de aproximativ 4 m (Pl. III, 3).

Acest complex arheologic a fost identificat la adâncimea de 0,25 – 0,30 m faţă de nivelul actual de călcare al terasei, şi a fost puternic incendiat. Suprafaţa care s-a păstrat din locuinţa 2 este de 4,2 x 3 m. O particularitate a acestei locuinţe este aceea că partea de vest a ei este semi-îngropată, constructorii adoptând această soluţie tehnică pentru a aduce podeaua la nivel plan. În colţul de nord-vest a fost surprinsă în elevaţie partea inferioară a peretelui, realizat din nuiele şi lipitură de lut pe schelet de lemn. Podeaua locuinţei era făcută din lut.

Inventarul locuinţei 2 nu a fost bogat. Au fost descoperite câteva vase ceramice, dintre care remarcăm o fructieră (sau capac) şi un vas de provizii, precum şi piese de silex, o piesă de os şi un fragment dintr-o statuetă antropomorfă. Partea de est a locuinţei nu s-a păstrat, aceasta alunecând (prin surpare) înspre albia râului Vărbilău.

Resturile locuinţei numărul 3 (L 3) au fost descoperite în St. 6 (cercetat 2005), în extremitatea sud-vestică a aşezării. Acest complex arheologic a fost puternic afectat de intervenţii umane posterioare distrugerii. Locuinţa, din care s-au păstrat cca. 20 mp, era orientată pe direcţia sud-est – nord-vest (Pl.3). Inventarul arheologic descoperit în acest complex a fost sărăcăcios, fiind format din vase ceramice, câteva unelte de silex şi râşniţe din piatră (Fig. 4). Cercetarea L 3 a fost finalizată în campania arheologică 2006.

Important este şi faptul că am constatat că după incendierea complexului L 3, locuirea în aşezare a continuat, fapt dovedit de folosirea perimetrului pentru depozitarea resturilor menajere[104].

În anul 2006, a fost descoperită locuinţa numărul 4 (L 4) care era orientată pe direcţia nord-est – sud-vest. Resturile incendiate ale ei au fost descoperite în partea de nord-est a aşezării în St. 11 şi S V, la adâncimea de - 0,35 – 0,40 m, faţă de nivelul actual al solului (Pl. II, 3).

Ca şi celelalte complexe de tip locuinţă descoperite la Mălăieşti şi locuinţa nr. 4 a fost construită pe structură de lemn cu pereţii din împletitură de nuiele lutuite şi podeaua de lut bătătorit.

Inventarul descoperit aici a fost constituit din ceramică, unelte de silex şi piatră, râşniţe şi fragmente de statuete antropomorfe şi zoomorfe (Pl. II, 3, Fig. 16-20, Fig. 29-33).

---

[103] Radian-Romus Andreescu, Alin Frînculeasa, Eugen Paveleţ, Tiberiu Nica, Gabriela Dumitru, *Mălăieştii de Jos, com. Dumbrăveşti, jud. Prahova*, în C.C.A., Campania 2004, Jupiter – Mangalia, 2005, p. 234-235, raport nr. 147.

[104] Radian-Romus Andreescu, Alin Frînculeasa, Eugen Paveleţ, Tiberiu Nica, Ionuţ Torcică, *Mălăieştii de Jos, com. Dumbrăveşti, jud. Prahova*, în C.C.A., campania 2005, Constanţa, 2006, p. 218-219, raport nr. 114.

www.cimec.ro

În campania 2006 a fost descoperită şi locuinţa nr. 5 (L 5) în partea nord-estică a aşezării, în St. 13. Cercetarea zonei a continuat şi în anii 2007 – 2008, prin trasarea St. 13B şi St. 13C. Complexul s-a conturat ca o aglomerare masivă de lipitură arsă oxidant (chirpici), dispusă pe direcţia nord-vest – sud-est, pe o lungime de cca. 7 m şi o lăţime de cca. 3 m. Ca şi L 3, L 5 a fost o locuinţă de suprafaţă semi-îngropată, construită în pantă. Acest procedeu a fost folosit de constructori pentru a realiza o podea plană.

Pe latura de est a L 5 am identificat o înşiruire de pietre de râu, de dimensiuni medii (Pl. II, 3, Pl. III, 6).

Complexul arheologic a fost deosebit de bogat în artefacte, în special vase ceramice întregi sau întregibile, precum şi unelte de silex şi piatră. Înspre limitele de nord şi est ale L 5, în St. 13A, am descoperit o concentrare foarte mare de vase din ceramică, peste 50 la număr (Fig. 29-33).

Am descoperit vase *in situ*, unele dintre ele având în interior alte vase, capace sau alte obiecte. Într-un vas de tip *askos* am descoperit un fragment de statuetă antropomorfă plată, de os, şi un os întreg, ambele prezentând urme de ardere puternică. Într-un vas au fost descoperite unelte şi aşchii de silex. Tot materialul arheologic descoperit a suferit arderi secundare de intensitate mare, unele dintre vase fiind deformate sever.

În acelaşi complex am descoperit o pintaderă întreagă şi două capace de vase, de asemenea întregi. Nu am finalizat încă cercetarea acestei locuinţe. Podeaua pare să fi fost făcută din lut bătătorit[105].

Stratigrafia părţii estice a sitului a fost cercetată prin trasarea S III. Această secţiune lungă de 12 m şi lată de 1 m, a fost orientată pe direcţia est - vest şi pornea din colţul nord - estic al St. 3 (Pl. II, 3).

Alte complexe arheologice studiate o reprezintă gropile. Acestea au fost probabil săpate pentru extragerea lutului necesar construirii caselor şi modelării vaselor, iar apoi au fost folosite ca zone menajere (Pl. II, 3).

***

Toate complexele arheologice descoperite la Mălăieştii de Jos, jud. Prahova sunt databile în perioadă eneolitică. Materialele ceramice pot fi încadrate la finalul fazei A 1 sau în prima parte a fazei A 2 a culturii Gumelniţa. Am semnalat numeroase influenţe asupra ceramicii de factură Precucuteni sau Cucuteni. Aşezarea este specifică aspectului cultural Stoicani-Aldeni.

c) consideraţii stratigrafice

În timpul cercetărilor arheologice efectuate în aşezarea de la Mălăieştii de Jos, jud. Prahova, am sesizat un singur nivel de locuire, stratigrafia aşezării fiind relativ unitară. Sub nivelul de pământ vegetal (arabil), gros de 0,20 – 0,35 m, se găseşte nivelul arheologic eneolitic care nu este mai gros de 0,30 m. Excepţie de la această regulă fac zonele unde au fost descoperite complexe de tip gropi sau locuinţe semi-îngropate.

Există mai multe etape în evoluţia aşezării de la Mălăieşti.

În timpul cercetărilor am observat că durata de timp în care au funcţionat locuinţele este parţial diferită. Această observaţie a fost făcută în timpul cercetării locuinţei nr. 3, când am constatat că după ce perimetrul locuinţei a fost abandonat în urma distrugerii prin foc, zona a fost folosită pentru depozitarea deşeurilor rezultate în urma diverselor activităţi umane. Concluzia este că locuirea a continuat şi după incendierea şi distrugerea locuinţei nr. 3.

[105] Dan Lichiardopol, Alin Frânculeasa, Radian Andreescu, *Mălăieştii de Jos, com. Dumbrăveşti, jud. Prahova*, în Valachica, 21-22, 2008 – 2009, CCA 2008, Târgovişte, 2009, p. 46 raport nr. 47.

www.cimec.ro

O parte importantă a stratigrafiei aşezării a fost cercetată în zona de pantă situată înspre râul Vărbilău (zona de E). Locuinţele nr. 2 şi 5, descoperite în pantă, sunt parţial semi-îngropate.

În concluzie, aşezarea de la Mălăieşti are un singur nivel de locuire ce poate fi încadrat aspectului cultural Stoicani – Aldeni al culturii Gumelniţa.

d) despre locuinţe şi modul lor de amplasare în perimetrul aşezărilor

După cum am menţionat în capitolul destinat istoricului cercetărilor, la Mălăieştii de Jos au fost descoperite resturile a cinci locuinţe de suprafaţă, toate distruse în urma unor incendii.

Am considerat că este necesară o analiză separată a acestor complexe arheologice din două motive:

- locuinţele sunt printre cele mai interesante descoperiri făcute pe parcursul cercetărilor, majoritatea materialelor arheologice fiind găsite în urma cercetării unor astfel de complexe.
- al doilea motiv este acela că distribuţia materialelor ceramice în perimetrul aşezării este strâns legat de amplasarea locuinţelor.

Perimetrul în care au fost descoperite cele cinci locuinţe acoperă o suprafaţă de cca. 550 mp. Această suprafaţă coincide în mare măsură cu totalul suprafeţei de teren cercetată la Mălăieşti, în decursul a opt campanii arheologice (2002-2009).

Cele cinci locuinţe par să fie dispuse pe două axe, aproximativ paralele între ele, orientate pe direcţia nord-vest – sud-est (Pl. II, 3).

Pe prima axă, cea dinspre partea de vest a aşezării, partea dinspre care se face accesul pe situl arheologic, semnalăm prezenţa a două locuinţe, L 1 şi L 3, între care este dispus „*complexul cu postamente*”.

Pe a doua axă, cea dinspre est, spre albia râului Vărbilău, sunt dispuse trei locuinţe incendiate, L 3, L 4 şi L 5.

4. Ceramica eneolitică descoperită la Mălăieştii de Jos

a) date privind amplasarea vaselor în perimetrul aşezărilor

În ceea ce priveşte dispunerea materialului în perimetrul aşezării observăm o concentrare mare de vase în zonele unde au fost descoperite complexele arheologice. Majoritatea vaselor şi fragmentelor ceramice au fost descoperite în locuinţele incendiate L 1 (Pl. II, 3, Pl. III, 2), L 4 (Pl. II, 3, Pl. III, 4) şi L 5 (Pl. II, 3, Pl. III, 6).

Ceramica descoperită în zona locuinţei nr. 4 este în mare măsură fragmentară, deoarece o bună parte din ea a fost găsită în poziţie secundară, în groapa menajeră de sub locuinţă (Pl. II, 3).

Cantitatea de materiale descoperite în locuinţele 2 şi 3 este redusă (Pl. III, 4, 5, Fig. 4, 5, 7). Au fost găsite câteva vase întregi sau întregibile şi fragmente ceramice. Deasupra L 3 şi în groapa numărul 2, care perforează aceeaşi locuinţă, au fost găsite foarte multe fragmente. Acestea au fost depozitate aici după abandonarea L 3, când zona a căpătat caracter menajer.

În locuinţa nr. 1 cele mai multe vase întregibile au fost identificate spre limitele de nord şi sud, fapt ce ne face să credem că o parte dintre vase puteau fi agăţate de perete prin legare cu fibre vegetale sau aşezate pe stative (rafturi). Vasele nu puteau să fie aşezate toate pe podeaua locuinţei deoarece ar fi ocupat o parte însemnată a

www.cimec.ro

interiorului acesteia, încât cu greu s-ar mai fi putut circula. În acest complex nu am găsit vase depozitate în alte vase (Pl. III, 1, Fig. 1 - 3).

O cantitate mare de vase întregi sau întregibile a fost găsită în locuinţa nr. 5 (Pl. III, 6, Fig. 16 – 20 şi Fig. 29 - 33). În acest caz vasele sunt aşezate compact în partea de sud-vest a locuinţei (Pl. III, 6).

Observaţiile care s-au putut face asupra dispunerii ceramicii au fost complexe. Cantitatea mare de vase ne-a furnizat date singulare până în prezent pentru aşezarea de la Mălăieşti.

În primul rând, în locuinţa 5 distingem două zone cu concentrări mari de ceramică: una cu vase *in situ*, şi una cu fragmente ceramice, deşeuri, depozitate în groapa de lângă profilul nordic al St. 13A.

Semnalăm prezenţa câtorva vase pe o laviţă de lut situată în partea de sud-vest a complexului arheologic. Vasele descoperite *in situ* sunt majoritatea întregi sau întregibile. Am descoperit vase aşezate în alte vase (Pl. III, 6, vasele 12 şi 13), vase cu capac (Pl. III, 6, vasul 1), precum şi vase în care au fost depozitate obiecte.

Într-un vas de tip *askos* a fost găsit un fragment dintr-o statuetă de os, plată, decorată cu incizii şi perforaţii, şi un os, iar într-un alt vas au fost depozitate câteva aşchii de silex.

Toate obiectele găsite în interiorul complexului incendiat L 5 au suferit arderi secundare de intensitate mare.

Analizând vasele găsite în locuinţe am constatat o mare diversitate de dimensiuni şi forme.

Au fost descoperite forme cu dimensiuni mici, medii şi mari, ce puteau satisface o gamă largă de nevoi de natură domestică.

În ce priveşte materialul descoperit în groapa 7, din locuinţa nr. 5, acesta este fragmentar. Fragmentele provin de la vase sparte în cursul activităţilor umane desfăşurate pe timpul funcţionării L 5. Ca şi în cazul locuinţei 1, se poate ca o parte din vase să fi fost aşezate pe rafturi, suporţi sau agăţate de pereţi.

b) analiza pastei ceramice

Materia primă din care au fost lucrate vasele descoperite în aşezarea eneolitică de la Mălăieştii de Jos poate fi clasificată în cele trei mari categorii, specifice perioadei neo - eneolitice: fină, semifină şi grosieră.

Această clasificare este făcută după imaginea de ansamblu a produsului ceramic finit şi ţine seama de mai mulţi parametri, cum ar fi: calitatea degresanţilor folosiţi, consistenţa amestecului lutos (frământării), tipul de finisare şi nu în ultimul rând modul de ardere. Lutul putea fi cu uşurinţă procurat fie prin săparea unor gropi, fie prin extragere din albia râului Vărbilău. În râu şi în prezent se formează acumulări importante de lut. Până nu demult, meşterii ceramişti populari din zona Mălăieşti foloseau lutul extras din albia râului, care este de calitate foarte bună.

Alături de lut, în procesul de fabricare al ceramicii, au fost utilizate ca degresant diverse materiale cum ar fi: ceramica pisată, nisipul (fin sau grosier) şi pietricelele. Pentru confecţionarea vaselor de dimensiuni mari erau folosite ca degresant şi resturi de natură vegetală (paie fărâmiţate, pleavă).

Pentru fiecare dintre cele trei categorii am constatat o grijă deosebită în prepararea pastei. Aceasta este omogenă şi bine frământată. În foarte puţine cazuri pot fi observaţi pori în produsul final.

www.cimec.ro

Evident vasele au fost lucrate la mână, dar este posibil să fi existat o formă de rotire a lor în timpul fabricării. Faptul poate fi dovedit de urmele de canelură fină sau degete dispuse circular şi continuu de jur împrejurul recipientelor.

Toate vasele descoperite de noi au fost arse. Predomină arderea de tip oxidant, dar au fost găsite şi vase arse reducător, de culoare neagră. Vasele arse reducător sunt în mare parte de dimensiuni mici sau medii.

Reamintim în acest context că majoritatea covârşitoare a pieselor descoperite întregi au suferit arderi secundare. Acestea au fost găsite în locuinţe distruse în urma unor incendii puternice. Incendierile au avut efecte majore asupra ceramicii. În urma arderilor secundare s-au modificat esenţial culoarea, diametrul, forma şi textura pastei.

În ce priveşte corelaţia dintre formele, mărimile vaselor şi calitatea ceramicii din care sunt făcute se pot face câteva observaţii.

Din pastă fină sunt făcute mai cu seamă vasele de dimensiuni mici sau medii: pahare, străchini, castroane, vase piriforme. De cele mai multe ori sunt arse reducător, dar există şi cazuri de vase de acest tip arse oxidant. Pe ceramica fină apar mai multe tipuri de decoruri: caneluri, pliseuri de formă ovală (alveole), incizii dispuse geometric (linii şi volute), pictură (cu alb sau roşu).

Vasele din pastă fină prezintă în multe dintre cazuri *slip*, acesta având rol dublu: **funcţional**, de impermeabilizare a recipientului şi **decorativ**, de înfrumuseţare şi bază pentru realizarea decorurilor. În lutul foarte fin folosit pentru *slip* au fost realizate motivele decorative (canelură, alveole, incizii).

Din pastă de calitate semifină au fost confecţionate vase de mărimi mici sau medii. Această categorie a pastei ceramice de calitate medie este foarte bine lucrată, are în compoziţie nisip fin şi uneori pietricele. Este întâlnită des în aşezarea, peste 65% din totalul formelor întregi şi fragmentelor ceramice descoperite la Mălăieşti, au fost lucrate din pastă semifină. Formele de vase făcute din acest tip ceramic sunt diverse: pahare, boluri, castroane, străchini. Unele dintre vase prezintă *slip*, din pastă ceramică fină.

Din pastă grosieră au fost făcute mai ales recipiente cu dimensiuni medii şi mari, aşa numitele vase de provizii. Pasta încadrabilă acestui tip a fost obţinută prin amestecul lutului cu materiale degresante cu granulaţie mare (nisip, pietricele, ceramică pisată, pleavă). Vasele de ceramică grosieră sunt decorate des cu barbotină dispusă în linii paralele orizontale sau oblice.

Din păcate, nu am putut realiza analize chimice privitoare la compoziţia pastei. Analizele chimice făcute pe vase, corelate cu analize chimice făcute pe sursele de lut ar putea scoate la lumină date importante. Am putea stabili mai exact lanţul tehnologic şi etapele parcurse de la recoltarea materiei prime la finalizarea produsului şi eventual care dintre vase au fost făcute din lut procurat din zonă şi care au fost importate. Puteam să aflăm şi ce a fost depozitat în vase.

În nici una din cele două aşezări la care ne referim în acest studiu nu am descoperit cuptoare de ars ceramica.

c) formele ceramice

c 1) **vasele bitronconice**

În categoria vaselor bitronconice putem include mai multe subtipuri de vase:

c 1.1. *Paharele* sunt vase de dimensiuni reduse, lucrate în general din pastă fină. Cele descoperite la Mălăieşti au fost arse, fie oxidant, având în prezent culoare cărămiziu-roşiatică, fie reducător şi au culoarea cenuşiu deschis, în unele cazuri cu tente gălbui.

www.cimec.ro

Prezintă buze drepte sau uşor răsfrânte spre exterior. Zona cu diametru maxim a corpurilor lor poate fi modelată în unghi drept, ca în cazul vaselor de acelaşi tip specifice culturii Gumelniţa, sau poate descrie o traiectorie rotunjită, ca în cazul vaselor Precucuteni sau Cucuteni[106].

Multe dintre pahare prezintă decoruri. Predomină cele realizate prin canelură şi alveolare. Mai rar paharele au fost decorate prin incizie, excizie sau în relief, prin ciupirea pastei înainte de ardere (Fig. 1, 1 - 4, 7, 15, Fig. 5, 2, 4, Fig. 16, 6, 7, Fig. 22, 7 - 10).

Un număr însemnat de pahare bitronconice întregibile au fost descoperite în locuinţa nr. 1. Analizându-le am constatat că diametrele gurilor sunt cuprinse între 8 şi 12 cm, în timp ce diametrele bazelor variază între 2,5 şi 4,5 cm, majoritatea situându-se în jurul valorii de 3 cm. Înălţimile paharelor sunt cuprinse între 7 şi 14 cm.

În această locuinţă **nu** au fost descoperite două pahare care să fie identice. Diferă raporturile dintre registre, volumele vaselor, modul de dispunere şi tipurile decorurilor.

În majoritatea cazurilor laturile unghiului care formează profilele sunt aproximativ egale, zonele cu diametru maxim situându-se la jumătatea distanţei dintre gură şi bază (Fig. 1, 1, 3, 4, 7, 15). Uneori latura unghiului mai apropiată de bază, poate avea lungimea mai mică, ceea ce face ca zona cu diametrul maxim a vasului să se situeze mai aproape de fund (Fig. 1, 2).

Decorurile prezente pe paharele găsite în L 1 diferă de la o piesă la alta. Paharul ilustrat la fig. 1, poziţia 1, este decorat cu trei caneluri orizontale, aşezate imediat deasupra zonei cu diametrul maxim. Interiorul registrului decorativ canelat, dintre primele două caneluri superioare, a fost completat cu alveole. Acestea sunt aşezate grupat, câte două, la distanţă de maxim 1,5 cm între ele.

Aceeaşi modalitate de decorare a fost folosită şi pentru paharul din fig. 1, poziţia 2, însă cele două caneluri orizontale au fost plasate mai aproape de baza vasului, dar tot deasupra pântecului.

De data aceasta, alveolele sunt făcute deasupra canelurilor, iar distanţa dintre ele este de cca. 4 cm. Ambele alveole sunt dispuse la acelaşi nivel cu apucătoarea vasului. Aceasta are forma unui bumb şi este perforată vertical.

Decorurile prezente pe vasul din fig. 1, poziţia 3, diferă de cele descrise mai sus.

Zona cu diametru maxim este decorată cu un şir de alveole orizontale, dispuse la distanţă de cca. 1,5 cm între ele.

La jumătatea distanţei dintre pântec şi buză, observăm decoruri de formă ovală alungită, făcute prin excizie.

Dacă pe paharele descrise până acum am observat că au fost combinate două modele sau tehnici de decor, pe vasul din fig. 1, poziţia 4, remarcăm că meşterii ceramişti au combinat trei modele decorative.

Cele trei caneluri orizontale, dispuse imediat deasupra zonei cu diametru maxim, sunt completate cu alveole, amplasate sub caneluri, în dreptul apucătorii perforate, iar motivul de formă ovală prelungă este făcut sub buză.

Pe vasul din fig. 1, poziţia 7, observăm aceeaşi tehnică de decorare ca la cel de la poziţia 1. Şi în acest caz alveolele suprapun registrul canelat, peste care sunt dispuse central, distanţa dintre ele fiind de cca. 4,5 cm.

Decorurile ce înfrumuseţează vasul din fig. 1, poziţia 15, sunt mai complexe decât cele descrise mai sus. Pe acest pahar au fost combinate trei tipuri de tehnici decorative. Canelura, dispusă orizontal, care este suprapusă de alveole şi decorează partea superioară a recipientului, situată în imediata vecinătate a buzei, şi inciziile fine, ce

[106] Dragomir Popovici, *Cultura Cucuteni. Faza A. Repertoriul aşezărilor (1)*, BMA, VII, Piatra Neamţ, 2000, fig. 42, 45.

www.cimec.ro

descriu curbe, fiind poziţionate sub pântec. În locuinţa 1 au fost descoperite şi pahare, întregi sau fragmentare, ale căror suprafeţe nu prezintă decoruri (Fig. 1, 5).

În locuința 3 au fost descoperite două vase bitronconice, unul întregibil și unul fragmentar, decorate cu incizii, caneluri şi alveole.

Vasul ilustrat la fig. 5, poziţia 2, este decorat cu alveole pe pântec, în dreptul apucătorii perforate şi la partea superioară, unde suprapune decorul cu caneluri.

Fragmentul de vas are gâtul înălţat, buza dreaptă şi apucători conice. Este decorat în registrul superior, în dreptul apucătorilor, cu incizii fine orizontale, suprapuse de alveole, iar pe pântec cu incizii oblice şi caneluri (Fig. 5, 2).

În locuinţa nr. 5 au fost descoperite mai multe pahare ce prezintă decoruri interesante.

Unul dintre ele (Fig. 16, 6), este decorat cu incizii având traiectorii curbe, desenate în registrul de sub pântecul vasului, şi caneluri orizontale, late, suprapuse de alveole, dispuse pe jumătatea superioară. Distanţa dintre alveole este de cca. 4, 5 cm.

O altă piesă este un fragment de pahar cu apucătoare dispusă şi perforată orizontal. Este decorat diferit de toate obiectele prezentate până acum. Inciziile fine acoperă trei sferturi din corpul vasului şi sunt dispuse oblic. Partea superioară este decorată cu două alveole, aşezate una lângă cealaltă şi cu diametre mai reduse decât majoritatea celor prezentate până acum. În locuinţa 5 au fost descoperite şi câteva vase tronconice cu profilele arcuite (Fig. 2, 3, 5). Sunt decorate cu caneluri fine şi alveole.

Remarcăm un pahar bitronconic cu corpul masiv, care are diametrul bazei aproximativ egal cu cel al gurii. Pântecul recipientului este reliefat şi pe el au fost făcute prin ciupirea pastei ceramice înainte de ardere, apucători de formă conică, perforate vertical (Fig. 16, 4).

Elementele gumelniţene predomină în cazul acestor forme ceramice, ne referim la vasele cu pântecul modelat în unghi drept şi buzele drepte sau evazate.

Decorurile realizate prin canelură asociată cu alveole apar în faza a III-a a culturii Precucuteni, dar şi în aşezări gumelniţene.

Unii cercetători sunt de părere că paharele (sau cupele), îşi au originea în cultura Precucuteni, fiind preluate de populaţiile Stoicani-Aldeni la nivelul fazei A1 a culturii Cucuteni[107].

La Brăiliţa, într-o aşezare datată Gumelniţa A2, au fost descoperite mai multe pahare decorate cu canelură şi alveole[108]. Materialele ceramice descoperite în acest sit sunt însă influenţate la nivelul formelor şi decorurilor de ceramica Stoicani – Aldeni, datorită apropierii de arealul acestui facies cultural.

Au fost semnalate în aşezările de la Aldeni, Stoicani, Drăgăneşti-Tecuci, Suceveni, Dodeşti, Vulcăneşti şi Lopăţica[109].

Procentajul paharelor bitronconice (întregi sau fragmentare), nu depăşeşte 7 % din totalul vaselor descoperite la Mălăieşti.

Decorurile incizate cu traiectorii geometrice, linii şi volute, sunt motive des întâlnite în majoritatea culturilor eneolitice.

Paharele bitronconice au fost produse de ceramiştii locali.

c 1. 2. *Oalele* bitronconice au dimensiuni medii, fiind lucrate din pastă semifină sau grosieră. Sunt arse în cea mai mare parte reducător, având în prezent culoare cenuşie cu tente gălbui. Au fost găsite foarte puţine vase întregibile sau fragmentare încadrabile

[107] Ion T. Dragomir, *op .cit.*, 1983, p. 88
[108] Valentina Voinea, , *op. cit.*, Constanţa, 2005, Pl. 63.
[109] Ion T. Dragomir, *op.cit.*, 1983, p. 88.

www.cimec.ro

acestui subtip, sub 2 % din totalul materialelor ceramice. Uneori prezintă gât uşor înălţat şi buza dreaptă.

Pe cele câteva oale bitronconice făcute din ceramică de calitate semifină, putem distinge decoruri realizate prin pictură, canelură, incizie sau alveolare (Fig. 1, 17, Fig. 5, 1, Fig. 17, 1).

Au fost găsite şi oale bitronconice lucrate din pastă grosieră, decorate cu barbotină (Fig. 1, 20, Fig. 2, 22).

În locuinţa 1 au fost descoperite mai multe astfel de vase.

O oală, făcută din ceramică de calitate semifină, cu gura largă şi baza arcuită, are umărul reliefat, gât înălţat şi buza dreaptă. Este decorată pe tot corpul cu alveole, pictură cu roşu şi incizii. Alveolele sunt dispuse pe două şiruri orizontale, distanţa dintre ele fiind de cca. 7 cm. Pictura acoperă în totalitate pântecul şi gâtul vasului, completând de asemenea şi decorul incizat. Inciziile, fin trasate, acoperă treimea inferioară a vasului, descriind un motiv floral. Desenul format de ele are forma unor petale alungite, ca de margaretă. Interiorul petalelor este pictat cu roşu, ca şi corpul vasului, în benzi late de cca. 1,5 cm. Vase decorate cu acelaşi tip de motiv floral au fost descoperite în mai multe aşezări Stoicani – Aldeni.

O altă oală descoperită în L 1 este făcută din ceramică grosieră, arsă oxidant (Fig. 1, 20). Exteriorul vasului este finisată precar, fiind decorată cu barbotină. În registrul inferior barbotina este dispusă în linii verticale, în timp ce pe jumătatea superioară a recipientului este aşezată oblic.

Oala, care are apucători masive, neperforate, este lucrată în manieră gumelniţeană. În acelaşi complex a fost găsită o oală fragmentară, făcută din ceramică grosieră arsă reducător, decorată cu barbotină dispusă aleatoriu. Aceasta prezintă toarte perforate vertical (Fig. 2, 22).

O oală fragmentară, cu corp bitronconic, arcuit, gât uşor înălţat şi buza dreaptă, lucrată din pastă ceramică semifină, a fost descoperită în locuinţa nr. 3. Este decorată pe tot corpul cu motive circulare (spirale), realizate prin incizii. Deşi este produsă local forma şi decorul par să fie imitaţii din arealul nord – estic, precucutenian.

În locuinţa 5 am descoperit un alt fragment de oală bitronconică, lucrat tot din ceramică semifină. Are gâtul înălţat, buza evazată şi baza reliefată. Corpul recipientului este decorat cu caneluri oblice şi la partea superioară are două apucători tronconice. Forma acestui vas este de tradiţie gumelniţeană [110].

c 1. 3. *castroane bitronconice* au fost rar descoperite, sub 1 %, din totalul ceramicii. Sunt lucrate, în general, din pastă de calitate semifină, arsă reducător (Fig. 1, 18, Fig. 11, 9, 10, Fig. 16, 10, Fig. 26, 11). Prezintă rar decoruri, sau toarte perforate orizontal.

În locuinţa 1 a fost descoperit un castron bitronconic, lucrat din ceramică de calitate bună, decorat în zona pântecului, cu un şir orizontal de alveole, dispuse la distanţă de cca. 1 cm între ele. Observăm în acest caz că modul de dispunere al alveolelor este identic cu cel redat pe paharele bitronconice. Şirul de alveole este făcut în dreptul apucătorii perforate.

Diametrul bazei recipientului este aproximativ egal cu jumătate din diametrul gurii, iar buza este uşor înălţată şi evazată (Fig. 1, 18).

Două fragmente de castroane au fost găsite în locuinţa nr. 4 (Fig. 11, 9, 10).

Au latura superioară a unghiului, ce dă profilele vaselor, mult mai redusă decât cea inferioară. Buzele sunt drepte în ambele cazuri. Ceramica din care au fost făcute este de calitate semifină.

[110] Valentina Voinea, *op.cit.*, Constanţa, 2005, tabel I, forma nr. 28.

www.cimec.ro

În zona locuinţei 5 a fost descoperit un fragment dintr-un castron bitronconic a cărui formă şi manieră de prelucrare se aseamănă foarte mult cu cea a recipientelor prezentate anterior (Fig. 16, 10).

După cum am constatat, în urma prezentării vaselor de mai sus, majoritatea au forme ce trădează filiaţia Gumelniţa a aspectului cultural Stoicani – Aldeni. Sunt forme tipice, fiind frecvent descoperite în ambele faze de evoluţie ale culturii[111].

c 1.4. *Vasele amforoidale* sunt forme bitronconice, întâlnite cu frecvenţă redusă, sub 2 % din totalul ceramicii. Au profilele arcuite, gâtul înalt, umăr proeminent şi buza bine reliefată, de cele mai multe ori răsfrântă spre exterior.

Acestea sunt lucrate din pastă de calitate fină sau semifină şi sunt de dimensiuni medii. Nu au fost găsite astfel de vase întregi (Fig. 3, 1, 2, Fig. 23, 1).

Credem că erau folosite mai cu seamă pentru transportul şi manipularea lichidelor.

În locuinţa nr. 1 au fost găsite două vase amforoidale (Fig. 3, 1, 2). Au diametrele gurilor cu puţin mai mari decât jumătatea din diametrele maxime ale corpului.

În locuinţa nr. 4 au fost descoperite câteva fragmente de vase ce pot provenii de la amfore. Sunt însă forme cu gura largă, de dimensiuni mai mari (Fig. 14, 11, 13). Unul prezintă toartă în formă de bulb, perforat vertical (Fig. 14, 13).

În locuinţa nr. 5 a fost găsit un subtip de vas amforoidal, ce are în interior un prag, amplasat în partea de jos a gâtului. Pragul este făcut pentru a susţine un capac. Între fragmentele ceramice ale acestui vas, sparte *in situ*, a fost găsit şi capacul, care se potriveşte perfect pe această margine interioară (Fig. 20, 9).

În L 5 au fost descoperite mai multe vase bitronconice, cu profile rotunjite şi gât înălţat puternic (Fig. 18, 6, 10, Fig. 20, 5).

Între locuinţele 2 şi 3, în sectorul 7, au fost descoperite fragmente de vase ce au caracteristicile enumerate mai sus. Sunt însă decorate cu bumbi, amplasaţi în zona superioară (Fig. 23, 1, 2).

Formele sunt întâlnite în arealele culturilor Gumelniţa, Precucuteni şi Cucuteni[112]. Cele descoperite la Mălăieşti sunt producţii locale. Cercetătoarea Valentina Voinea remarca răspândirea formei amforoidale în etapa A 2 a culturii Gumelniţa[113].

În mediul Precucuteni forma apare în faza a II-a, dar se perpetuează fiind semnalată mai intens, în faza a III-a[114].

Ion T. Dragomir remarca apariţia acestora în etapele superioare ale aspectului Stoicani-Aldeni, afirmând totodată că sunt influenţe ale culturii Cucuteni, faza A1[115].

c 2) **vasele tronconice**

În categoria vaselor tronconice putem include următoarele tipuri de vase:

c 2. 1. *Străchinile* sunt forme descoperite frecvent. Reprezintă în jur de 10 % din totalul ceramicii de la Mălăieşti.

Majoritatea sunt lucrate atent, din pastă ceramică de calitate semifină, arsă reducător. Rar prezintă apucători perforate şi decoruri. Uneori corpul acestor vase este

[111] *Ibidem*, anexa 1, poz. 26 – 31.
[112] *Ibidem*, fig. 3.
[113] *Ibidem*, p. 78.
[114] Silvia Marinescu-Bîlcu, *Începutul şi etapele culturii precucuteni şi relaţiile sale cu cultura Tripolie*, în Memoria Antiquitatis, IX-XI, 1977-1979, p. 423.
[115] Ion T. Dragomir, *op. cit.*, 1983, p. 88.

www.cimec.ro

arcuit. Există diferite feluri de realizare a buzei. Este fie răsfrântă la interior, fie evazată, orientată spre exteriorul vasului. Buzele poate fi şi îngroşată. Caracteristica principală a formei este deschiderea mare a gurii.

Observăm că majoritatea străchinilor au fost descoperite în complexe arheologice, mai ales în perimetrele locuinţelor. Erau vase utilizate frecvent în timpul activităţilor casnice, la prepararea şi servirea alimentelor.

În locuinţa 1 am găsit mai multe fragmente ce provin de la astfel de vase. Diferenţe între ele sunt sesizabile doar în registrele superioare la nivelul buzelor. Acestea pot fi drepte (Fig. 2, 3) sau aplecate spre interior (Fig. 5, 7). Nu prezintă apucători sau toarte.

În locuinţa 3 au fost descoperite câteva fragmente de străchini, cu dimensiuni variabile. Diametrele gurilor se situează între 15 şi 40 de cm (Fig. 6, 1, 3, 8, 10, 12, 13). Uneori baza vaselor poate fi modelată arcuit, iar buzele sunt drepte, îndoite spre interior, sau uşor evazate. Pe câteva forme descoperite în L 3, au fost aplicate toarte perforate, poziţionate în registrul superior, în zona din imediata apropiere a buzelor (Fig. 6, 11, 12, 13).

Semnalăm un fragment de strachină (Fig. 6, 8), a cărui formă este de filiaţie cucuteniană. Are gura largă, corp arcuit şi buza aplecată pronunţat spre exterior. Este posibil ca recipientul, de la care provine acest fragment ceramic, să fi fost folosit ca şi capac. Forma apare frecvent şi în situl de la Coţatcu, în nivelurile superioare (II şi III).

În perimetrul locuinţei 4 au fost descoperite mai multe fragmente de castroane (Fig. 9, 6, 13, 14, Fig. 10, 9, 12, 13). Trei dintre ele (Fig. 15, 6, Fig. 10, 9, 13) sunt forme caracteristice mediului cucutenian, au buzele evazate şi partea inferioară rotunjită. Sunt făcute din ceramică fină sau semifină. Din păcate nu prezintă decor. Celelalte străchini din aceeaşi locuinţă au forme similare cu cele descrise mai sus: profilele uşor arcuite, buze drepte sau uşor evazate (Fig. 9, 13, 14 şi Fig. 10, 12).

În locuinţa 5 au fost descoperite foarte puţine fragmente de străchini. Acestea au caracteristici ce se înscriu în nota generală, cea cu buza dreaptă, uşor înălţată, şi profil rotunjit (Fig. 17, 9, 16).

Profilul unui fragment de castron se diferenţiază net de celelalte descrise aici. Partea superioară a acestuia descrie un unghi perfect, deschis la cca. 120°. Este o formă caracteristică gumelniţeană (Fig. 17, 14).

Din sectorul 12, aproape de L 3, provine un fragment ceramic cu profil ce este întâlnit cu frecvenţă redusă. Forma vasului este aproape perfect tronconică, partea superioară fiind diferită, prin faptul că buza este turtită, iar sub ea, la exterior, este făcută o adâncitură (Fig. 24, 4).

Formele sunt întâlnite des în aşezările gumelniţene [116], Unele sunt prezente şi în aria de răspândire a culturilor Precucuteni şi Cucuteni, fiind comune culturilor eneolitice.

c 2. 2. *Castroanele* reprezintă ca procentaj aproximativ 20 - 25% din ceramica de la Mălăieşti. Au în general dimensiuni medii, sunt lucrate din pastă de calitate semifină, bine frământată, arsă în majoritatea cazurilor oxidant.

Sunt forme cu deschideri largi ale gurii, la fel ca şi străchinile. Au însă volumul mult mai mare deoarece sunt vase cu adâncime sporită. Erau probabil folosite pentru stocarea şi transportul alimentelor.

Întâlnim numeroase variante ale castroanelor tronconice.

[116] Valentina Voinea, , *op. cit.*, Constanţa, 2005, anexa 1, poz. 1 – 20.

www.cimec.ro

Diferenţele între vase sunt sesizabile mai ales la partea superioară, în zona buzei. Unele au umărul reliefat. Pot prezenta bumbi aplicaţi sau apucători perforate.

Decorurile sunt rar întâlnite pe castroane. Sunt prezente canelura fină sau pictura cu alb.

Au fost descoperite în majoritatea complexelor, fiind numeroase în perimetrele locuinţelor.

În locuinţa 1 am găsit mai multe vase din această categorie. Au diametrele cuprinse între 20 – 35 cm şi înălţimile peste 15 cm. Diametrul bazei este mult mai redus decât cel al gurii. Au buzele drepte, aplecate spre interior sau evazate. Pot prezenta toarte perforate, dispuse imediat sub buză, sau apucători, aplicate ceva mai jos, dar întotdeauna în jumătatea superioară a recipientelor (Fig. 2, 1, 2, 4 – 7, 12).

Din păcate majoritatea pieselor s-au păstrat fragmentar, iar concluziile noastre nu au la bază loturi semnificative din această categorie.

În perimetrul locuinţei 2 a fost descoperit un fragment de castron a cărui formă este clar de factură gumelniţeană. Are gât înălţat şi buza uşor evazată (Fig. 4, 6).

Partea superioară a buzelor majorităţii vaselor, este rotunjită.

În locuinţa nr. 3 a fost descoperită o parte dintr-un castron tronconic a cărui buză perfect verticală, are partea superioară plată. Imediat sub buză a fost modelată o adâncitură fină (Fig. 5, 11).

În acelaşi complex au fost descoperite mai multe fragmente de castroane ale căror forme sunt asemănătoare cu cele descrise mai sus. Buzele lor sunt drepte sau evazate şi au toarte, dispuse în apropierea buzelor. Toartele sunt perforate orizontal şi sunt fie rotunjite, fie teşite, având formă trapezoidală (Fig. 6, 7, 9, 11).

Aceleaşi caracteristici le au şi formele descoperite în perimetrul locuinţei nr. 4 (Fig. 9, 7, 11, 12, 15, Fig. 10, 2, 6, 7, 16, 17, Fig. 11, 2 – 10).

În L 4, remarcăm două vase ale căror forme sunt gumelniţene (Fig. 11, 2, 4, 5).

Au fost descoperite şi castroane cu corpul de formă perfect tronconică, lucrate din pastă de calitate medie. Culorile lor variază în funcţie de tipul de ardere. Această formă apare cu frecvenţă redusă.

Uneori au buza uşor îngroşată spre interior sau corpul foarte uşor arcuit. Fundul este de dimensiuni mici în raport cu deschiderea gurii vasului (Fig. 6, 11, Fig. 9, 8, 10, 12, Fig. 10, 10, Fig. 17, 10, Fig. 18, 5 ş.a.). Unul dintre vasele ce se înscrie acestui subtip, descoperit în L 5, prezintă o apucătoare trapezoidală perforată orizontal şi decoruri geometrice, ce descriu spirale cu traiect romboidal, realizate prin pictură cu alb, după ardere (Fig. 18, 5, Fig. 30, 8).

Sunt forme comune întâlnite în toate culturile eneolitice. Variantele la care buza este uşor înălţată şi evazată sau aplecată înspre interiorul vasului, descriind unghi drept cu corpul recipientului, sunt influenţate de ceramica gumelniţeană.

Pictura cu alb după ardere, care a fost sesizată pe câteva vase descoperite în locuinţa 5. Remarcăm un castron pictat cu motive geometrice, care prezintă toarte verticale, perforate, de formă trapezoidală. Acesta are fundul rotunjit. Forma şi traseul decorului ne duc cu gândul la decorurile cucuteniene (Fig. 20, 7). Pictura cu alb după ardere este însă considerată ca o trăsătură definitorie a aspectului cultural Stoicani – Aldeni. Toate castroanele descoperite la Mălăieşti sunt producţii locale.

c 2. 3. *Tipsiile* sunt vase de formă tronconică cu pereţii laterali scunzi. Acestea sunt forme rare, sub 3 % din vasele de la Mălăieşti. Sunt modelate din pastă de calitate semifină, sunt rotunde în plan (Fig. 4, 4, Fig. 18, 1 – 4, Fig. 32, 8, 10).

www.cimec.ro

În locuinţa 2 a fost descoperită o tipsie cu cioc de scurgere. Are gura mai mare decât baza cu aproximativ o treime. Baza este perfect plată, acest lucru asigurând recipientului stabilitate foarte mare. În centrul bazei, la interior, piesa prezintă o ridicătură triunghiulară, făcută probabil cu scopul de a înlesnii apucarea (Fig. 4, 4).

În locuinţa 5 au fost găsite două tipsii întregi şi trei fragmentare (Fig. 18, 1 – 4, Fig. 16, 16). Cele două tipsii întregi prezintă dispozitive de scurgere, asemănătoare cu cel descris anterior, şi urme de pictură cu alb la interior. Aceasta este aplicată pe zone compacte fără a descrie traiectorii geometrice (Fig. 32, 8, 10). Unul dinte recipiente este decorat cu un bumb, aplicat pe partea opusă ciocului de scurgere. Această piesă are partea superioară a buzei în formă de L, putând susţine un capac (Fig. 18, 1).

Cealaltă tipsie întreagă, este decorată cu bumb aplicat şi apucătoare perforată orizontal.

Fragmentele de tipsii, descoperite în locuinţa 5, nu sunt decorate. Diferenţe între ele se costată în modul cum sunt înclinaţi pereţii. Unghiurile de înclinare ale profilelor în raport cu bazele, variază de la 100 ° la 130 °. Aceasta face ca şi volumele să fie diferite.

Tipsiile cu cioc de scurgere erau folosite probabil pentru transferul lichidelor dintr-un recipient în altul, în timp ce celelalte tipsii puteau fi folosite şi pentru servirea unor alimente, în acelaşi mod ca şi străchinile.

Sunt forme ce apar frecvent în arealul culturii Gumelniţa, dar sunt prezente şi în aşezări Stoicani – Aldeni[117].

Silvia Marinescu – Bîlcu remarca, referindu-se la ceramica de la Târpeşti, faptul că „*fragmentele de vase cu jgheab sunt străine ariei cucuteniene*". Acestea fiind considerate importuri Gumelniţa A 1[118].

Semnalăm în acest context o tipsie descoperită la Târgu Frumos, jud. Iaşi, în mediu Precucuteni III, care se aseamănă cu cele descoperite la Mălăieşti[119]. Tipsii au fost descoperite în aşezări contemporane situate peste Prut, la Bernaşovca şi Gaivoron[120].

Aceleaşi forme, dar cu pereţii uşor mai înălţaţi au fost descoperite şi la sud de Dunăre în aşezările de la Goliamo Delcevo şi Karanovo[121].

c 3) **vasele globulare**

La Mălăieşti au fost descoperite mai multe forme de vase cu corpul globular.

c 3.1. *Paharele* globulare, sunt de dimensiuni reduse, au diametrele bazelor între 3 – 5 cm şi diametrele gurilor între 6 – 13 cm. Înălţimile variază între 8 – 15 cm. Se aseamănă într-o oarecare măsură cu paharele bitronconice. Sunt lucrate din pastă de calitate fină sau semifină şi în majoritatea cazurilor au fost arse reducător.

Prezintă decoruri realizate prin caneluri, alveole sau incizii. Acestea sunt forme ce apar cu frecvenţă redusă, sub 4 % din totalul ceramicii.

Pahare globulare au fost descoperite în majoritatea complexelor arheologice.

În locuinţa nr. 1 mai multe pahare de acest tip (Fig. 1, 6, 8, 9, 12, 16, 23). Observăm că acestea au buza uşor înălţată şi perfect verticală sau uşor evazată.

[117] Ion T. Dragomir, *op.cit.*, Pl. II, 8.
[118] Silvia Marinescu - Bîlcu, *Unele probleme ale neoliticului moldovenesc în lumina săpăturilor de la Târpeşti*, în SCIV, 19, 3, 1968, p. 407.
[119] Codrin Lăcătuşu, Catalogul expoziţiei *Ceramica Arheologică Cucuteni. De la descoperire la valorificare pentru public*, Iaşi, 2008, poziţia 5.
[120] Victor Sorochin, , *op. cit.*, în Tyragetia, X, 2001, p. 82.
[121] Valentina Voinea, *op. cit.*, Constanța, 2005, pl. 24 și pl. 33.

www.cimec.ro

Paharul prezentat la fig. 1, poziţia 6, este decorat cu caneluri modelate oblic, suprapuse de alveole aşezate în linie tot pe o traiectorie oblică. Vasul prezintă apucătoare perforată vertical.

Alveolele sunt poziţionate, ca şi în cazul paharelor bitronconice, în dreptul apucătorii, în zona cu diametru maxim. Diametrul bazei acestui pahar este de aproximativ 1/3 din diametrul gurii.

Vasele prezentate la fig. 1, poziţiile 8, 9, au corpul perfect globular şi nu prezintă decoruri. Se poate să fi fost pictate. Aşa cum am mai spus datorită acidităţii şi sărurilor, pictura s-a deteriorat în multe cazuri.

Unul dintre vase este decorat cu un bumb aşezat sub pântec (Fig. 1, 9).

Un segment aparte de vase globulare este reprezentat de cel cu pereţii uşor arcuiţi şi buza uşor evazată sau aplecată spre interior (Fig. 1, 12, 16, 23). În locuinţa 1 am găsit câteva astfel de vase.

Unul dintre ele are baza rotunjită şi este decorat cu alveole, în registrul superior (Fig. 1, 12). Forma este importată din arealul cucuteni.

Alte două vase, unul fragmentar şi celălalt întreg, diferă de cele descrise până acum prin faptul că sunt făcute din pastă ceramică mai slab calitativă şi sunt decorate cu bumbi aplicaţi. Au diametrul bazei de mărime mare, acesta fiind doar cu 2 - 3 cm mai mică decât diametrul gurii. Stabilitatea lor este mare (Fig. 1, 16, 23).

Remarcăm şi un pahar cu pereţii uşor arcuiţi, ce prezintă o apucătoare dispusă vertical, dar perforată orizontal (Fig. 2, 16).

În perimetrul locuinţei nr. 3 a fost găsit un vas globular cu gâtul subţiat şi buza aplecată spre interior. Este decorat într-un mod unic, pe tot corpul, cu linii drepte sau oblice, verticale, făcute prin incizii (Fig. 5, 3).

Un fragment de vas, descoperit în aceeaşi locuinţă, are corpul globular, alungit, iar la partea superioară prezintă două apucători perforate orizontal (Fig. 5, 5).

Într-o groapă menajeră (groapa 3), a fost găsit un vas globular nedecorat, cu buza înălţată şi uşor evazată (Fig. 7, 3).

În groapa nr. 4, au fost descoperite mai multe fragmente de vase, printre care şi două pahare. Unul este asemănător cu cel descris mai sus (Fig. 7, 1), iar celălalt are gura largă, şi extremitatea superioară aplecată spre interior (Fig. 7, 11). A fost decorat cu incizii geometrice şi prezintă apucători, verticale, cu formă trapezoidale, perforate orizontal.

Aceste recipiente cu stabilitate redusă erau probabil legate pentru a fi transportate sau agăţate.

În perimetrul locuinţei nr. 4, au fost descoperite câteva fragmente de pahare globulare. Acestea au caracteristici comune cu cele descrise pentru vasele mai sus menţionate: corp arcuit, buze evazate, decor sumar (Fig. 8, 7, 8, 12, Fig. 12, 6). Numai un fragment este decorat cu alveole aşezate în dreptul apucătorii, în registrul superior.

În locuinţa 5 au fost descoperite mai multe pahare, întregibile sau fragmentare.

Predomină formele bitronconice, cu profile rotunjite, dar au fost semnalate şi forme globulare (Fig. 16, 11, Fig. 18, 8).

Sunt făcute din ceramică fină. Buzele sunt modelate drepte sau aplecate în interior. Decorurile sunt sumare, constând dintr-o canelură sau două, orizontale.

Unul dintre fragmente are, sub buză, tortiţă de agăţare (Fig. 18, 8). Este o formă foarte rară în arealul Stoicani-Aldeni. Vase asemănătoare sunt semnalate în cadrul culturii Cernavoda I, dar şi în aşezarea de la Mănăstirea-Fitioneşti (în nivel Stoicani-Aldeni)[122].

[122] Mihai Şimon, *op. cit.*, în SCIVA, 37, 1, 1985, p. 15.

www.cimec.ro

Ca formă şi mod de decorare paharele globulare sunt apropiate de descoperirile Precucuteni şi Cucuteni, fiind des întâlnite şi în mediul Stoicani – Aldeni.

c 3.2. *Oalele* sunt vase ce pot avea dimensiuni reduse, medii sau mari. Sunt lucrate din pastă de calitate semifină sau grosieră, arsă în majoritatea cazurilor oxidant.

Oalele lucrate din pastă grosieră pot fi decorate cu bumbi şi/sau barbotină.

În ce priveşte profilele acestor vase distingem câteva variante. Unele au pereţii laterali uşor arcuiţi, în timp ce altele au laturile pronunţat arcuite. Oalele cu pereţii uşor arcuiţi pot prezenta apucători şi uneori umăr reliefat şi buză înălţată.

Oalele reprezintă circa 20 - 25% din formele descoperită la Mălăieşti. Erau folosite probabil, pentru stocarea şi prepararea hranei. Puteau fi folosite şi la transportul şi păstrarea lichidelor.

Au fost utilizate pe scară largă, fiind descoperite în toate locuinţele.

Din păcate, de cele mai multe ori, la noi au ajuns numai fragmente de oale. Recipientele mari, lucrate din pastă grosieră, se deteriorau frecvent. Acţiunea factorilor climatici de-a lungul timpului, a afectat major şi aceste vase.

În locuinţa 1 au fost găsite câteva fragmente de oale (Fig. 2, 18, 19, 21). Au pereţii uşor arcuiţi şi buzele aplecate spre interior.

Două dintre piese sunt lucrate din ceramică grosieră şi sunt decorate pe toată suprafaţa cu barbotină (Fig. 2, 18, 21). Barbotina poate fi dispusă în linii, orizontale sau oblice, în registrele superioare ale vaselor, şi oblic sau vertical, înspre bază.

O oală fragmentară, descoperită în acelaşi complex, este făcută din ceramică semifină, are dimensiuni medii, diametrul gurii fiind de 24 cm, şi nu este decorată (Fig. 2, 19).

În locuinţa nr. 2 a fost descoperită o oală a cărui volum a putut fi întregit. Este de dimensiuni mari, înălţimea de 73 cm, diametrul bazei este de 13 cm în timp ce diametru gurii are 50 cm. Are pereţii uşor arcuiţi. Este lucrată din pastă ceramică grosieră, arsă oxidant. Corpul vasului este finisat precar şi este acoperit cu linii realizate prin barbotină. Acestea sunt dispuse orizontal în zona superioară, sub buză, şi oblic pe restul suprafeţei (Fig. 4, 9, Fig. 26, 22). Pe pântec prezintă apucători masive aplicate, conice cu capetele rotunjite. Acest vas este tipic culturii Gumelniţa, atât ca formă, cât şi ca tehnică de decor.

În perimetrul locuinţei 3 au fost găsite mai multe fragmente de oale (Fig. 5, 12, Fig. 6, 14, 15).

Sunt modelate din pastă ceramică semifină. Au buzele drepte (verticale) sau evazate. Unul dintre ele are toartă, perforată orizontal, amplasată imediat sub buză (Fig. 5, 12).

Fragmente de oale au fost găsite şi în gropile menajere 3 şi 4.

Sunt lucrate din pastă ceramică semifină, au dimensiuni medii şi nu sunt decorate (Fig. 7, 6, 12, 13, Fig. 8, 6).

În perimetrul locuinţei 4, cea care după incendiere a fost folosită ca zonă menajeră, au fost identificate multe fragmente de oale, cu caracteristici de modelare şi forme diverse. Majoritatea sunt lucrate din ceramică de calitate semifină sau grosieră şi nu sunt decorate (Fig. 12, 1, 4, 5, 7, 8, 9, 16, 17, Fig. 13, 4, 6, 8, Fig. 14, 7, 14, 17, 18). Au buze drepte sau aplecate spre interior şi profilele arcuite.

Am găsit fragmente de recipiente decorate, cu bumbi aplatizaţi, aplicaţi sub buză (Fig. 11, 14, Fig. 12, 14), sau cu barbotină, dispusă neorganizat sau vertical - oblic (Fig. 12, 14, Fig. 13, 5).

În acelaşi complex au fost găsite şi fragmente de oale cu corp globular alungit, care au o caracteristică aparte. Prezintă gât înălţat şi buză verticală alungită (Fig. 13, 9,

www.cimec.ro

12, Fig. 14, 10, 13, 14). Aceste fragmente pot provenii şi de la oale bitronconice cu profil bitronconic.

În locuinţa 5 au fost găsite oale întregibile şi fragmente de oale cu corp globular.

Sunt lucrate din ceramică semifină sau grosieră, decorată cu barbotină, alveole sau bumbi (Fig. 16, 9, Fig. 18, 6, 10, Fig. 19, 1 – 10, 17, 18, Fig. 20, 4, 5, 10).

O oală cu dimensiuni reduse prezintă decor cu alveole, dispuse în dreptul toartelor. Acestea sunt perforate şi au forma unor aripioare (Fig. 16, 9).

Are gâtul înălţat şi diametrul gurii mai redus cu câţiva centimetri decât diametrul fundului. Vasul are stabilitate mare.

Un recipient asemănător a fost descoperit la Coţatcu, în locuinţa 8. Acesta este decorat cu linii groase, verticale şi oblice, pictate cu roşu crud (Fig. 87, 7).

În aceeaşi locuinţă au fost găsite şi mai multe fragmente de oale cu gât înălţat (Fig. 18, 7, 10, 13, Fig. 20, 5). Una dintre ele este decorată cu linii şi unghiuri pictate cu alb (Fig. 20, 5), în timp ce alta prezintă toarte masive perforate orizontal (Fig. 18, 10).

Menţionăm că fragmentele de ceramică grosieră masivă, decorate cu barbotină, sunt numeroase. Barbotina liniară este dispusă aleatoriu, orizontal sau oblic (Fig. 19, 1, 3, 4, 6, Fig. 20, 10).

Remarcăm un vas ce are apucătoare în formă de mâner, curbat spre bază. Este o formă de influenţă cucuteniană (Fig. 19, 6).

Un alt fragment prezintă, pe lângă decorul cu barbotină, un bumb aplecat imediat sub buză.

Oalele sunt forme comune tuturor culturilor eneolitice, fiind întâlnite des în arealele culturilor Gumelniţa, Precucuteni şi Cucuteni[123].

Modul de decorare cu barbotină şi apucători masive neperforate este frecvent în cultura Gumelniţa.

c 4) *vasele miniaturale* reprezintă o categorie aparte de obiecte din ceramică. Acestea au forme şi mărimi diferite, cu diametre şi înălţimi sub 5 cm.

În general, imită formele cu dimensiuni normale. Sunt lucrate din pastă de calitate bună sau medie, atent modelată şi arsă. Predomină formele tronconice şi cele globulare.

Foarte rar vasele miniaturale au forme bitronconice (Fig. 3, 5 – 11, Fig. 5, 13, Fig. 15, 4 – 8, Fig. 16, 13, 17, Fig. 21, 11, Fig. 26, 15 – 17, Fig. 27, 6, 12, 14, Fig. 32, 11 – 14, 17, Fig. 33, 6, 7, 9).

În locuinţa nr. 1 au fost găsite mai multe vase miniaturale. Unul dintre ele este de formă tronconică, imitând un castron. Are buza evazată, diametrul fundului este de 1 cm, iar diametrul gurii de 3 cm. Nu este decorat (Fig. 3, 5). Alt vas miniatural are corpul rotunjit, de forma unei mici căni aplatizate, cu diametrul gurii aproximativ egal cu cel al fundului (Fig. 3, 6).

Trei dintre vasele miniaturale descoperite în locuinţa 1 au forme tronconice (Fig. 3, 7, 9, 11). Unul are baza rotunjită şi este decorat cu incizii. Prezintă buză dreaptă subţiată (Fig. 3, 7). Altul imită forma unei străchini, cu diametrul bazei de 1,2 cm şi diametrul gurii de 5 cm (Fig. 3, 9).

Vasul ilustrat la fig. 3, poziţia 11, are dimensiuni ceva mai mari. Baza este aproximativ egală cu diametrul gurii, cca. 7 cm, în timp ce înălţimea depăşeşte cu puţin 8 cm. Este decorat cu un bumb.

[123] *Ibidem*, fig. 4.

www.cimec.ro

Un alt văscior descoperit în locuinţa 1 are formă ovală, alungită, aproape cilindrică, bază arcuită şi buza evazată (Fig. 3, 8). Diametrul maxim al vasului este de 3,5 cm şi înălţimea de 6 cm.

În locuinţa nr. 3 a fost găsit un văscior fragmentar, cu corpul bitronconic, cu profil rotunjit. Este o formă zveltă ce probabil imita o amforă (Fig. 5, 13).

În perimetrul locuinţei 4 au fost descoperite cinci vase miniaturale, fragmentare sau întregibile. Toate sunt de formă tronconică (Fig. 15, 4 – 8).

Unele imită castroane, cu buza evazată sau arcuită spre interior, şi pot prezenta bumbi sau agăţătoare perforată (Fig. 4, 5, 8). Altele imită formele străchinilor tronconice (Fig. 15, 6, 7).

În locuinţa 5 au fost descoperite doar două miniaturi. Un vas tronconic, iar celălalt aproape cilindric, cu baza uşor arcuită (Fig. 16, 13, 17).

Câteva subtipuri de vase miniaturale **nu** au analogii în rândul recipientelor cu dimensiuni normale. Amintim aici aşa numitele vase *căduţă*, de formă rectangulară, cu pereţii laterali ce descriu unghiuri drepte cu baza (Fig. 3, 10, Fig. 16, 12, Fig. 26, 18, Fig. 32, 15).

În aceeaşi categorie se înscriu şi vasele *barcă,* cu partea inferioară arcuită şi pereţii laterali drepţi (Fig. 5, 14, Fig. 27, 9). Vasul descoperit în locuinţa nr. 3 are o agăţătoare perforată, aplicată în zona inferioară. Probabil văsciorul era purtat ca pandantiv.

Miniaturale tip *căduţă* şi *barcă* sunt întâlnite frecvent în arealele Stoicani – Aldeni şi Cucuteni, însă apar foarte rar în cultura Gumelniţa.

Amintim de un fragment dintr-un recipient miniatural cu corp oval şi picioruşe de sprijin (Fig. 21, 10, Fig. 33, 8). Un văscior asemănător a fost descoperit în timpul cercetărilor mai vechi, desfăşurate la Mălăieşti [124].

***

Utilitatea miniaturilor este dificil de stabilit, unii cercetători consideră că acestea puteau fi folosite ca jucării pentru copii[125]. Puteau fi folosite şi în alimentaţia copiilor cu vârste foarte mici.

Sunt descoperiri rarisime, nefiind produse de serie (sub 4% din totalul formelor).

c 5) capacele

În situl de la Mălăieşti au fost descoperite foarte puţine capace întregi. Acestea pot fi grupate după cum urmează:

c 5.1. *capace plate.* În locuinţa 5, au fost descoperite două astfel de capace, unul în vasul nr. 1, descris mai sus (subcapitolul c 3. - vase amforoidale), care era făcut special pentru a acoperi acest subtip de vase, şi celălalt în c. B2, lângă o pintaderă, într-o zonă unde au fost descoperite mai multe vase.

Aceste piese sunt lucrate din pastă de calitate medie, în care ca degresant a fost folosită ceramica pisată. Sunt arse oxidant.

Cel descoperit în vasul 1 din L 5, este aproape plat, marginile fiind uşor arcuite. Prezintă apucătoare în formă de trunchi de con, rotunjită la partea superioară (Fig. 33, 2).

Al doilea capac, cel descoperit în L 5, c. B2, are partea plată uşor curbată spre margini, apucătoarea descrie un semicerc şi este de formă rotundă în secţiune (Fig. 33, 1).

---

[124] Eugen Comşa, Vasile Georgescu, *Aşezarea neolitică de tip Aldeni II de la Mălăieştii de Sus (jud. Prahova)*, în S.C.I.V.A., 34, 4, 1983, fig. 10.

[125] Ion T. Dragomir, *op.cit*, p. 82.

www.cimec.ro

Capacele plate au analogii în cultura Gumelniţa[126]. În aşezări Stoicani-Aldeni sunt apariţii rarisime.

c 5.2. *Capacele concave* sunt de formă tronconică, au partea superioară rotunjită şi îngroşată. Sunt forme cu deschidere largă, lucrate din pastă de calitate semifină, arsă oxidant.

Astfel de piese sunt descoperiri rare în aşezarea din judeţul Prahova (Fig. 21, 16, 17). Sunt piese a căror formă este de influenţă gumelniţeană[127].

Un subtip al acestor capace îl reprezintă *capacele concave cu apucătoare*. Acestea sunt întâlnite în majoritatea aşezărilor Stoicani – Aldeni.

În locuinţele 1-4 au fost descoperite numai fragmente ale unor capace caracteristice acestui subtip. Sunt lucrate din pastă ceramică de calitate medie, arsă reducător sau oxidant şi nu sunt decorate. Principalele caracteristici ale lor sunt forma şi apucătorile masive, tronconice în secţiune şi circulare în plan (Fig. 4, 5, Fig. 17, 18). Sunt derivate din castroanele tronconice. Unele capace au corpul rotunjit.

În locuinţa 5, au fost descoperite două capace întregibile, sunt lucrate din pastă ceramică semifină. Unul prezintă şi apucători în formă de bumbi, aşezaţi în apropierea buzei (Fig. 32, 7), iar celălalt are o apucătoare perforată şi a fost pictat cu linii albe la interior (Fig. 32, 6).

Este posibil ca unele dintre aceste piese să fi avut dublă întrebuinţare. Puteau fi folosite ca şi capace, dar şi ca vase castron. Unele dintre aceste capace au stabilitate şi puteau fi aşezate cu gura în sus (*fructiere;* Fig. 32, 6, 7).

Dacă erau aşezate pe suporţi de lut stabilitatea lor se mărea considerabil (Fig. 26, 21).

Capacele concave cu apucătoare descoperite la Mălăieşti, prezintă analogii bune cu cele descoperite în aşezările gumelniţene[128], dar sunt producţii locale.

Formele sunt întâlnite şi în arealul Cucuteni, mai ales cele cu profilele rotunjite. Acestea sunt de multe ori pictate, atât la exterior cât şi la interior, cum este şi cazul unora dintre piesele descoperite la Coţatcu.

c 6) alte tipuri ceramice

În această categorie am inclus vase cu forme rare sau alte obiecte din ceramică ce erau folosite în activităţi casnice.

c 6. 1. În prima subcategorie includem un *vas askos*. Acesta a fost descoperit între resturile locuinţei incendiate nr. 5, c. B 1. Este lucrat din pastă de calitate medie amestecată cu fragmente ceramice pisate. Are în prezent culoarea cărămiziu deschis, fiind afectat de arderi secundare. Forma recipientului este ovală, alungită, cu baza plată. Prezintă gât înălţat şi buză evazată.

A avut toartă masivă, care însă s-a rupt din vechime (Fig. 16, 1, Fig. 30, 5).

În interiorul acestui vas a fost descoperită o statuetă antropomorfă de os, plată, fragmentară, decorată cu incizii şi perforaţii şi un os de animal. Ambele piese au suferit ardere secundară.

Având în vedere conţinutul, putem emite ipoteza că era folosit în timpul unor manifestări legate de credinţele oamenilor din perioada eneolitică.

---

[126] Mihai Şimon, *op. cit.*, în SCIVA, 37, 1, 1986, fig. 2, p. 10. şi Valentina Voinea, *op. cit.*,, Constanţa, 2005, pl. 41.
[127] Mihai Şimon, *op. cit.*, în SCIVA, 37, 1, 1986, fig. 2, p. 10.
[128] *Ibidem*, fig. 2, p. 10 şi Valentina Voinea, *op. cit.*, Constanţa, 2005, pl. 40 şi pl. 86, 7 – 9.

www.cimec.ro

Vasele de tip *askos* sunt prezenţe rare în aşezările de tip Stoicani-Aldeni[129]. Astfel de recipiente au fost descoperite la Stoicani, Suceveni, Dodeşti, Vâlcăneşti, Sudiţi[130].

Ion T. Dragomir le încadrează cronologic în etapa superioară a aspectului cultural Stoicani-Aldeni, ce corespunde finalului fazei A 1 a culturii Gumelniţa.

Valentina Voinea afirmă însă că aceste vase sunt întâlnite începând cu faza A 2 a culturii Gumelniţa (la Căscioarele şi Carcaliu) şi mai cu seamă în faza Gumelniţa B 1[131].

Vasul askos descoperit la Mălăieşti prezintă analogii cu vase descoperite la Seciu (jud. Prahova)[132] şi Glina[133]. Acest tip de vas apare şi în arealul culturii Precucuteni III, fiind prezent în aşezări ca Traian, Isaiia, Luka Vrubleckaja, Coşerniţa, Alexandrovka[134].

Mihai Şimon credea că prezenţa askosului în mediu Stoicani-Aldeni este o influenţă precucuteniană[135].

Askosul descoperit de noi este produs local cu formă de influenţă gumelniţeană.

c 6.2. *Suporţii de vase* au fost făcuţi din ceramică semifină arsă oxidant. Distingem două tipuri de suporţi de lut.

Primul tip este reprezentat de suporţii scunzi, de formă aproximativ cilindrică, cu pereţii arcuiţi spre interior. Marginile inferioare şi superioare sunt îngroşate, buzele rotunjite şi aplecate spre exterior.

Un suport a fost descoperit în locuinţa nr. 1 şi altul în locuinţa 4. Observăm la ambele piese că diametrul unei deschideri are cu câţiva milimetri mai mult decât cel opus, probabil pentru mărirea stabilităţii (Fig. 3, 3, Fig. 15, 9, Fig. 26, 20, Fig. 33, 5, ş.a.).

Astfel de piese sunt întâlnite în toate aşezările aspectului cultural Stoicani-Aldeni cercetate până în prezent. Apar des în aşezări cucuteniene. Cei descoperiţi de noi sunt de factură locală şi nu sunt decoraţi cu pictură.

Semnalăm mai multe piese de acelaşi tip descoperite la Hârşova şi Cuneşti. Acestea sunt însă decorate cu incizii, dintre care unele încrustate cu pastă albă[136].

Al doilea tip de *suporţi* de lut sunt cei *înalţi*, de formă cilindrică, cu corpul arcuit şi buza evazată. În locuinţa nr. 5, într-o groapă în care au fost descoperite resturi ceramice provenind de la mai multe recipiente sparte, au fost găsite mai multe piese fragmentare provenind de la forme de acest tip.

Probabil aceşti suporţi se deteriorau foarte repede, ţinând seama de mărimea lor şi materialul fragil din care erau făcuţi. Sunt lucraţi din pastă ceramică semifină.

Unul dintre suporţi este decorat cu motive geometrice pictate cu alb prăfos, după ardere, în manieră tipică Stoicani – Aldeni. Motivele pictate pe corpul piesei sunt unghiuri şi linii drepte, duble sau triple. Nu se păstrează partea inferioară a suportului. Diametrul maxim al său este cu doar 2 – 3 cm mai mare decât diametrul gurii (Fig. 20, 2).

Era făcut probabil pentru susţinerea vaselor de dimensiuni medii sau mari, sau avea un rol decorativ. Nu este exclus să fi avut întrebuinţări care nouă ne scapă astăzi.

---

[129] Ion T. Dragomir, *op.cit.*, p. 80, fig. 41/5, fig. 45/2, 3.
[130] Alin Frînculeasa, *Aspectul cultural Stoicani – Aldeni. Repere de cronologie relativă*, în Peuce, V, 2007, p. 16.
[131] Valentina Voinea, *op. cit.*, Constanţa, 2005, p. 46, pl. 97.
[132] Informaţie Alin Frînculeasa, Octav Negrea.
[133] Ion T. Dragomir, *op. cit.*, 1983, fig. 45/4.
[134] Alin Frînculeasa, *op. cit.*, în Peuce, V, 2007, p. 16.
[135] Mihai Şimon, *op. cit.*,, în SCIVA, 37, 1, 1985, p. 15.
[136] Valentina Voinea, *Ceramica op. cit.*, Constanţa, 2005, pl. 42 şi pl. 71, poz. 5, 6.

www.cimec.ro

O altă piesă descoperită în acelaşi complex arheologic (L 5) este masivă, are profilul arcuit, iar buzele ambelor extremităţi sunt uşor evazate şi rotunjite (Fig. 20, 6). În acest caz avem un profil complet al suportului numai ca se păstrează fragmentar.

Suporţi înalţi decoraţi cu pictură au fost descoperiţi în arealul culturii Cucuteni (Fig. 20, 2, 6, Fig. 31, 10, 11)[137].

c 6.3. *Lingurile* şi *polonicele* sunt modelate neglijent, din lut de calitate semifină, ars oxidant sau reducător.

Cozile acestor piese sunt fie plate, fie cilindrice. Am sesizat diferenţe între formele cozilor lingurilor şi polonicelor.

Unele prezintă gaură de prindere, iar altele au capătul îndoit, probabil pentru a fi prinse sau agăţate. Din păcate nu a fost descoperită nici o piesă întreagă (Fig. 32, 17, Fig. 34, 1-14).

Semnalăm o coadă de lingură de formă antropomorfă (Fig. 34, 7) şi un căuş de polonic găsit în locuinţa nr. 5 (Fig. 32, 17)[138].

Lingurile şi polonicele sunt piese arheologice frecvent întâlnite în arealul Stoicani-Aldeni[139]. Astfel de piese sunt prezenţe rare în mediul Gumelnița, însă sunt frecvent întâlnite în arealul culturii Cucuteni (inclusiv în aşezările din Transilvania).

c 6.4. O categorie aparte de obiecte din ceramică o reprezintă *pintaderele*. Acestea sunt lucrate din lut de calitate medie, ars reducător sau oxidant. Cercetătorii atribuie acestor piese utilităţi diverse, cum ar fi: ştampile pentru ceramică, pandantive ş.a.

La Mălăieşti au fost descoperite patru astfel de piese. Două dintre ele au fost descoperite de noi, printre resturile locuințelor incendiate 1 și 5, iar celelalte două au fost descoperite de către regretații Eugen Comșa și Vasile Georgescu în timpul cercetărilor făcute în anii ´80 ai secolului trecut[140].

Sunt asemănătoare ca formă cu capacele plate, au întotdeauna apucătoare şi sunt decorate cu spirale. Puteau să fie utilizate pentru a fi reproduse decorurile făcute pe ele.

Decorurile puteau fi reproduse mecanic, pe materiale moi (lut crud, cocă), prin presare, dar şi pe materiale mai dure cu ajutorul culorilor (acelaşi sistem utilizat de ştampilele de astăzi).

Sunt piese ce apar frecvent în arealul Stoicani-Aldeni. Apariţia lor este legată de influenţele venite din arealul culturii Cucuteni. În cultura Gumelniţa au fost descoperite foarte puţine astfel de obiecte[141].

Se poate ca unele dintre ele să fi fost folosite ca şi capace pentru vasele de dimensiuni mai mici (Fig. 3, 4, Fig. 26, 19, Fig. 33, 3).

---

[137] Mihai Şimon, *op. cit.*, în SCIVA, 37, 1, 1986, fig. 3, p. 10.

[138] Daniel Garvăn, Dan Buzea, Alin Frînculeasa, Precucuteni. Originea unei mai civilizaţii, Piatra-Neamţ, 2009, p. 103, poz. 148.

[139] Ion T. Dragomir, *op.cit.*, p. 82. Cozi de linguri au fost fost descoperite şi în timpul cercetărilor intreprinse la Mălăieşti în anii '80 ai secolului trecut: Eugen Comşa, Vasile Georgescu**,** *Aşezarea neolitică de tip Aldeni II de la Mălăieştii de Sus (jud. Prahova)*, în S.C.I.V.A., 34, 4, 1983, p. 334-348, fig. 9.

[140] *Ibidem*, p. 338, fig. 4, 5.

[141] Eugen Paveleţ, Laurenţiu Grigoraş, *Catalogul pintaderelor din colecţia de arheologie a Muzeului Judeţean Buzău*, în Mousaios, XI, Buzău, 2006, p. 35–48.

www.cimec.ro

d) tipurile de apucători

În situl de la Mălăieşti au fost descoperite multe vase întregi sau fragmentare care prezintă apucători. În ceea ce priveşte locul unde sunt amplasate apucătorile remarcăm că majoritatea sunt dispuse mai sus de mijlocul vasului. Acestea pot fi grupate în două mari categorii, şi anume:

a) *apucători neperforate*

b) *apucători perforate*.

a) *Apucătorile neperforate* sunt prezente mai cu seamă pe vase de dimensiuni medii sau mari, lucrate din pastă ceramică de calitate inferioară, fiind asociate în unele cazuri cu decorurile realizate prin tehnica barbotinei. Sunt dispuse pe vase în zona cu diametru maxim.

Au rol dublu, funcţional şi estetic, sunt de forma unor bumbi tronconici, modelaţi prin ciupirea sau aplicarea pastei ceramice înainte de ardere (Fig. 1, 20 – 22, Fig. 2, 12, Fig. 4, 9, Fig. 7, 7, Fig. 8, 7, Fig. 16, 14, Fig. 18, 9, Fig. 19, 11, Fig. 23, 5, 6).

Mai rar am semnalat apucători sub forma unor bumbi, aplicaţi sau ciupiţi din pasta moale a vaselor, înainte de ardere. Acestea sunt întâlnite pe vase din ceramică fină. Pot apărea singulari, doar pe o parte a vasului. Sunt făcuţi pe căni, oale sau străchini, în zona cu diametrul maxim sau sub buză. Credem ca aveau mai ales rol estetic (Fig. 1, 9, 10, 23, Fig. 5, 4, Fig. 13, 7, Fig. 14, 5, Fig. 15, 3, 9, Fig. 24, 6, 14).

Aceste tipuri de apucători au analogii în cultura Gumelniţa.

În locuinţa nr. 5, a fost descoperită o oală ce prezintă o apucătoare neperforată, lungă, curbată spre partea de jos a vasului. Este o formă rară de apucătoare cu analogii în arealul culturii Cucuteni (Fig. 19, 6, Fig. 31, 5).

O categorie aparte a apucătorilor neperforate o reprezintă cele rotunde, amplasate pe capacele concave. Acestea sunt atent modelate, plate la partea superioară şi arcuite spre interior, pe părţile laterale, aceasta pentru a putea fi prinse uşor (Fig. 4, 5, Fig. 17, 18).

b) *Apucătorile perforate* sunt dispuse în partea superioară a vaselor, fie imediat sub buză, fie pe corpul vaselor, deasupra pântecului. Sunt întâlnite pe vase făcute din ceramică de calitate fină sau semifină, putând fi dispuse orizontal sau vertical.

Perforaţiile pot fi de asemenea orizontale sau verticale.

Există şi apucători perforate de forma unor bumbi rotunzi sau oblici (Fig. 1, 2, 4 7, 14, 15, 18, Fig. 2, 1, 2, 11, 13, 14, 16, 22, Fig. 5, 1, 2, 5, 12, Fig. 6, 2 – 4, 9 – 13, Fig. 7, 11, 17, 18, Fig. 8, 13, 16, Fig. 9, 11, Fig. 10, 10, 17, Fig. 16, 5, 7, 8, Fig. 17, 2, Fig. 18, 2, 8, 10, Fig. 21, 3, 4, 13, Fig. 27, 1, 16 – 18, Fig. 28, 3, 4, 11, 12, 24, 26, 28, Fig. 32, 9, 18 ş.a.).

Unele apucători au partea exterioară rotunjită, iar altele sunt teşite, având formă trapezoidală (Fig. 18, 5, Fig. 20, 7).

Au fost descoperite şi vase cu apucători triunghiulare în formă de aripioare. Aceste apucători prezintă perforaţii verticale (Fig. 1, 19, Fig. 16, 9)[142].

Vasele care prezintă două apucători perforate dispuse simetric puteau fi legate cu fibre vegetale şi agăţate sau transportate. Există vase care nu au decât o singură apucătoare perforată şi vase care prezintă perforaţii sub buză, pentru a putea fi legate şi purtate mai uşor.

[142] Radian Andreescu, Alin Frânculeasa, Eugen Paveleţ, Tiberiu Nica, Ion Torcică, *Consideraţii preliminare asupra aşezării eneolitice de la Mălăieştii de Jos (jud. Prahova)*, în Mousaios, XI, 2006, p. 16.

www.cimec.ro

e) Decorurile

Decorurile prezente pe vasele descoperite la Mălăieştii pot fi împărţite în mai multe categorii:

a) decoruri realizate prin canelură
b) decoruri realizate prin presare (alveole)
c) decoruri realizate prin tehnica barbotinei
d) decoruri realizate prin incizie
e) decoruri realizate prin excizie
f) decoruri realizate prin pictură
g) decoruri în relief

a) Decorurile realizate prin *canelură* sunt prezente frecvent pe vasele cu dimensiuni mici (pahare) şi mai rar pe vase cu dimensiuni medii (oale, castroane). Sunt redate pe vase din pastă de calitate bună sau foarte bună.

Canelurile sunt dispuse pe corpurile vaselor în registre clar delimitate, fie la partea superioară (pe gât, sub buză), fie în zona pântecului.

Decorul apare foarte rar în jumătatea inferioară a vaselor (Fig. 1, 1, 2, 4, 6, 7, 14, 15, Fig. 5, 2, Fig. 16, 2, 5, 6, Fig. 21, 2, 12, Fig. 26, 1 – 5, Fig. 27, 1, 3, Fig. 28, 2). Canelura este, în multe cazuri, asociată cu decorurile alveolare.

Analizând vasele din locuinţa 1 se observă că atunci când canelura decorează pântecul unui vas, aceasta este dispusă începând din zona cu diametru maxim, spre gură. Sunt făcute trei sau patru caneluri paralele între ele, orientate orizontal (Fig. 1, 1, 2, 4, 7, Fig. 21, 12). Remarcăm, în aceeaşi complex arheologic, prezenţa unui vas bitronconic decorat cu caneluri oblice (în diagonală) aşezate pe aproape toată suprafaţa corpului (Fig. 1, 6).

La Mălăieşti decorurile canelate sunt rar asociate cu incizii sau pictură.

În aceste cazuri, registrele sunt clar delimitate pe corpurile vaselor şi nu se întrepătrund. Decorurile pictate apar mai ales în zona gâturilor, imediat sub buză, iar cele geometrice, incizate, pe partea inferioară în imediata apropiere a bazei.

Canelura este prezentă des în aşezări precucuteniene, dar rar în cele gumelniţene. Paharele bitronconice specifice fazei Precucuteni III sunt decorate cu caneluri, alveole, liniuţe sau impresiuni[143].

Acest decor este *„elementul caracteristic din punct de vedere al frecvenţei în ceramica Stoicani-Aldeni şi Protocucuteni (Cucuteni A1) … în special cea orizontală, dispusă pe gât sau margine şi umăr, şi canelura oblică, numai pe umăr. Oricât de sumară analiza originii ei, rezultă că este vorba de tradiţia Precucuteni III”*[144].

b) Decorurile realizate prin presarea pastei înainte de ardere – *alveolele* – au fost identificate pe vase de dimensiuni mici (pahare) sau medii (castroane, oale).

Acestea au forma unor mici alveole, ovale, cu diametre cuprinse între 0,7 – 1,5 cm. În majoritatea cazurilor sunt dispuse simetric, împrejurul corpurilor, în părţile superioare ale vaselor. Ca şi decorurile canelate, alveolele sunt prezente mai ales pe formele bitronconice.

Observăm că sunt diferenţe în ce priveşte distanţele dintre alveole. Pot fi dispuse una lângă alta, în grupuri de câte două, la distanţe ce nu depăşesc 1,5 cm (Fig. 11, 18,

[143] Silvia Marinescu-Bîlcu, *Începutul şi etapele culturii Precucuteni şi relaţiile sale cu cultura Tripolie*, în Memoria Antiquitatis, IX-XI, 1977-1979, p. 423.
[144] Mihai Şimon, *op. cit.*, în SCIVA, 37, 1, 1985, p. 16.

www.cimec.ro

Fig. 16, 7, Fig. 21, 2), pot fi făcute depărtate, la 3 – 4 cm sau 7 – 8 cm unele de altele (Fig. 1, 14). Sunt aşezate în şiruri orizontale sau oblice (Fig. 1, 1 – 4, 7, 15, Fig. 5, 14, Fig. 1, 6, 17).

Pe mai multe pahare am observat că alveolele sunt dispuse în dreptul bumbilor perforaţi (Fig. 1, 2, 4, 7, 18).

În majoritatea cazurilor este făcut un singur şir de alveole. Pe vasele cu dimensiuni mai mari, foarte rar, pot fi redate două şiruri de alveole, poziţionate la distanţe diferite faţă de buză (Fig. 1, 17).

Cele două tipuri de decoruri, descrise mai sus, canelură şi alveole, se întrepătrund frecvent (Fig. 1, 1 – 4, 6, 7, 15, 17, 18, Fig. 5, 2, 4, Fig. 16, 2, 7, Fig. 21, 2, 12, ş. a.). Decorul canelat, asociat cu alveole, reprezintă o caracteristică a aspectului cultural Stoicani-Aldeni.

c) Decorurile realizate prin tehnica *barbotinei* sunt prezente pe vase de dimensiuni medii sau mari lucrate din pastă grosieră. Redau şiruri de linii paralele dispuse oblic sau vertical. Mai rar apar liniile ce pornesc de la partea inferioară a vasului, sub forma unor raze. În general, oalele decorate cu barbotină sunt de culoare cărămizie, cu pereţii groşi, fiind arse oxidant. Barbotina este un element decorativ intens folosit de olarii gumelniţeni.

Este prezentă pe scară largă la decorarea vaselor din pastă grosieră, descoperite în aşezări Stoicani-Aldeni[145]. În aşezări precucuteniene oale decorate cu barbotină au fost descoperite la Traian-Dealul Fântânilor, Timkovo şi Alexandrovca[146].

La Mălăieşti a fost descoperit un fragment ceramic, ce provine de la un vas de dimensiuni mari, decorat antropomorf, cu ajutorul tehnicii barbotinei. Toarta, dispusă vertical, simbolizează antebraţul mâinii, iar degetele sunt figurate sub forma unor linii realizate cu barbotină[147] (Fig. 33, 11). Acest tip de reprezentare antropomorfă este întâlnit în ariile culturilor Precucuteni (faza III), în aşezările de la Iaşi, Luka-Vrubleveţkaia, Alexandrovka, Izvoarele, Târpeşti, şi Cucuteni (faza A3) la Hăbăseşti. Apare şi în arealul aspectului cultural Stoicani-Aldeni (Dodeşti, Suceveni[148]), ne fiind semnalat în cultura Gumelniţa[149].

Linii realizate prin tehnica barbotinei pot fi dispuse şi radial în jurul apucătorii vaselor de dimensiuni mari (Fig. 1, 20, Fig. 2, 18, 21, 22, Fig. 4, 9, Fig. 13, 5, Fig. 19, 3, 4, Fig. 22, 4, 17, Fig. 26, 22 ş.a.).

d) Ornamentele realizate prin *incizie* sunt întâlnite rar. Sunt prezente pe vase de dimensiuni mici şi medii.

Am observat mai multe moduri de organizare a inciziilor. Predomină decorurile geometrice de tip spirală cu linii tangente (Fig. 1, 10, 13 – 15, 17, Fig. 5, 1, 4, Fig. 16, 6, 7, Fig. 21, 4 ş. a.).

Prin tehnica inciziei sunt realizate şi „*petalele*" desenate pe „*vasul cu margaretă*", descoperit în L 1 (Fig. 1, 17, Fig. 26, 6). Acest decor este completat cu pictură cu roşu, care colorează petalele şi gâtul recipientului.

Inciziile pot fi dispuse şi neregulat (Fig. 5, 3, Fig. 16, 2).

---

[145] Eugen Comşa, *Unele probleme ale aspectului cultural Aldeni II*, în SCIV, 14, 1, p. 16-17.
[146] Victor Sorochin, *op. cit.*, în Tyragetia, X, 2001, p. 81-90.
[147] Alin Frânculeasa, *Fragmente ceramice decorate antropomorf descoperite în aşezarea eneolitică de la Mălăieştii de Jos, Jud. Prahova*, în Argesis, XV, 2006, p. 31-40, Pl. 1, fig. 1,2.
[148] *Ibidem*, p. 34.
[149] Mihai Şimon, *op. cit.*, în SCIVA, 37, 1, 1985, p. 17.

www.cimec.ro

Motivele decorative realizate prin incizii sunt fin trasate şi se înscriu în registre clar delimitate. Acestea denotă simţ artistic rafinat, dar şi cunoştinţe de geometrie, putând fi asociate cu caneluri, pictură şi alveole.

Decorurile incizate erau des folosite atât de ceramiştii gumelniţeni cât şi de cei precucutenieni.

Prin procedeul inciziei a fost realizat şi un decor antropomorf, o orantă, descoperit pe un fragment ceramic [150].

e) Ornamentele *excizate* au fost semnalate pe câteva fragmente, ce provin de la vase cu dimensiuni medii sau mici, realizate din pastă de calitate medie sau grosieră. Decorurile excizate descriu traiecte geometrice (linii), sau sunt dispuse neorganizat (Fig. 3, 4).

Pe două vase descoperite în locuinţa nr. 1, decoruri incizate, de forma unor alveole alungite, sunt făcute în asociere, cu caneluri şi alveole sau doar cu alveole (Fig. 1, 3, 4).

Decorurile excizate sunt caracteristice culturii Boian şi, în mai mică măsură, primei faze a culturii Gumelniţa (A 1). Faptul că la Mălăieşti această tehnica de decorare este utilizată foarte rar, ne poate duce cu gândul la o datare a sitului mai aproape de faza A 2 a culturii Gumelniţa.

f) La Mălăieşti au fost descoperite puţine vase decorate cu *pictură*. Acest lucru poate să fie datorat şi acţiunii solului, bogat în sare, care alterează pictura realizată după ardere (pictura crudă).

Am remarcat câteva variante de decoruri pictate şi anume: cu roşu, după ardere (pictură crudă), cu grafit, înainte de ardere, cu alb după ardere.

În ce priveşte pictura cu roşu semnalăm „*vasul cu margaretă*". Partea superioară a vasului este decorată cu roşu închis, dispus compact pe toată suprafaţa. Pe umăr decorul pictat suprapune două şiruri de alveole. La partea inferioară, pornind din bază, sunt făcute benzi pictate, cu grosimea de 2 – 2,5 cm. Acestea au forma unor petale, fiind înscrise în decorul incizat. Starea de conservare a picturii este precară (Fig. 1, 17, Fig. 26, 6).

Au mai fost descoperite şi alte fragmente de vase ce prezintă urme de pictură cu roşu crud intens (ocru). Pictura cu roşu este prezentă în general pe vase de dimensiuni medii făcute din pastă de calitate fină sau semifină.

Decorurile pictate cu grafit au fost sesizate pe foarte puţine fragmente ceramice. Sunt decoruri geometrice, linii drepte sau oblice, dispuse pe părţile superioare ale vaselor. Decorul este considerat tipic culturii Gumelniţa.

Pictura cu alb, după ardere, este prezentă pe câteva forme descoperite între resturile locuinţei nr. 5 (Fig. 20, 1 – 5, 7, Fig. 30, 7, 8, Fig. 31, 9, 11).

Pe un castron tronconic, este redat un decor cu linii orizontale, paralele, linii oblice şi spirale rombice. Liniile au grosimi ce variază între 1 – 2 cm (Fig. 30, 8, Fig. 18, 5).

Un fragment dint-o strachină, cu dimensiuni medii, cu fund rotunjit (care pute fi utilizată ca şi capac), făcută din lut de calitate medie (semifină), este decorată cu alb prăfos. Fondul este cărămiziu deschis. Motivele decorative sunt liniare, tangente şi volute (Fig. 20, 7, Fig. 30, 7). Este influenţată de mediul Cucutenian.

Alte două fragmente descoperite în groapa din locuinţa 5, sunt pictate cu motive liniare şi unghiulare. Motivele sunt făcute din linii paralele dublate sau triplate (Fig. 20, 1, 2, Fig. 31, 9, 11). Starea de conservare a picturii este precară.

[150] Alin Frânculeasa, *Fragmente ceramice decorate antropomorf descoperite în aşezarea eneolitică de la Mălăieştii de Jos, Jud. Prahova*, în Argesis, XV, 2006, Pl. 1, fig. 3.

www.cimec.ro

În aceeaşi locuinţă au fost descoperite două vase ce prezintă urme de pictură cu alb la interior. Aceasta pare să fi fost dispusă uniform, fără a descrie motive geometrice. Starea de conservare a picturii este precară (Fig. 32, 8, 10).

Motivele pictate cu roşu apar uneori în asociere cu alte tipuri de decoruri realizate prin tehnicile canelurii, inciziei sau presării (Fig. 1, 17, Fig. 26, 6). Completarea decorurilor cu culoare roşie crudă apare şi în faza mijlocie a culturii Precucuteni, perpetuându-se în fază a III-a, atunci când sub influenţa culturii Gumelniţa, va fi folosit şi decorul pictat cu alb[151].

Pictura cu alb prăfos este considerată de unii arheologi ca o caracteristică proprie aspectului cultural Stoicani – Aldeni.

g) Decorurile *în relief* sunt prezente foarte rar pe vase descoperite la Mălăieşti. Acestea sunt de forma unor bumbi care în unele cazuri pot fi presaţi în partea centrală. Sunt dispuşi fie în zonele cu diametru maxim ale vaselor, fie imediat sub buză (Fig. 1, 21-23, Fig. 5, 6, Fig. 7, 7, Fig. 8, 7, Fig. 11, 14, Fig. 12, 14, Fig. 16, 14, Fig. 19, 1, Fig. 23, 2, 5, 6).

În locuinţa nr. 1 au fost găsite mai multe vase decorate cu bumbi. Două prezintă bumbi în relief, care cu siguranţă aveau şi rol de apucători (Fig. 1, 22, 23). Alt vas este decorat cu bumbi, dispuşi la distanţe diferite de buză, legaţi între ei printr-un brâu oblic (Fig. 1, 21).

Bumbi asociaţi cu barbotină au fost găsiţi pe fragmente ceramice din locuinţele nr. 4 (Fig. 12, 14) şi nr. 5 (Fig. 19, 1).

În apropierea locuinţei nr. 3 am descoperit două fragment provenind de la o oală şi o cană, decorate cu bumbi aplicaţi. Aceştia sunt circulari, fiind presaţi în zona centrală (Fig. 23, 5).

Uneori decorurile în relief pot avea forma unor bumbi dublii, conici cu capetele rotunjite, aşezaţi unul lângă altul, probabil imitând coarne (Fig. 28, 14). Amintim şi decorul în relief de forma unui brâu, suprapus în unele cazuri de alveole (Fig. 28, 13, 23).

Aceste decoruri au fost identificate pe vase cu dimensiuni mici, medii sau mari (mai ales vase tronconice), lucrate din pastă de calitate medie sau grosieră . Apar rar în situl de la Mălăieşti. Sunt în mare parte influenţe venite din mediul Gumelniţa.

5. Concluzii privind ceramica descoperită la Mălăieştii de Jos

În ce priveşte ceramica eneolitică descoperită în aşezarea de la Mălăieştii de Jos, jud. Prahova putem trage câteva concluzii.

Majoritatea vaselor au fost lucrate din lutul ce se găseşte din abundenţă în zonă, de către meşteri specializaţi, ce aveau cunoştinţe în domeniul prelucrării lutului. Facem referire în special la vasele lucrate din lut de calitate fină şi semifină, decorate cu motive geometrice.

Formele şi decorurile prezente pe unele vase denotă rafinament şi gândire estetică evoluată, fapt întâlnit la toate culturile perioadei neo-eneolitice.

Vasele făceau parte din inventarul locuinţelor, fiind folosite foarte des în activităţile casnice. Analizând ceramica descoperite între resturile locuinţelor incendiate numerele 1 şi 5 putem observa că în locuinţe existau recipiente de diferite mărimi şi categorii ce puteau acoperi nevoile casnice diverse.

[151] Silvia Marinescu-Bîlcu, *Începutul şi etapele culturii Precucuteni şi relaţiile sale cu cultura Tripolie*, în Memoria Antiquitatis, IX-XI, 1977-1979, p. 423.

www.cimec.ro

În fiecare dintre cele două locuinţe bogate în ceramică, L 1 şi L 5, au fost descoperite vase pictate care contrastează cu restul materialului ceramic privind modul de decorare şi simbolistică (Fig. 1, 17, Fig. 18, 5, Fig. 20, 1 – 5, 7, Fig. 26, 6, Fig. 30, 8, Fig. 31, 9, 11).

Au fost făcute observaţii interesante în ceea ce priveşte felul cum erau aşezate vasele în locuinţe. Am observat concentrarea mare a vaselor pe lângă pereţi, acestea putând fi agăţate de pereţi sau aşezate pe poliţe sau suporţi de lemn. Unele vase au fost depozitate în alte vase, iar pentru altele erau confecţionate capace speciale.

Analizând vasele întregi sau fragmentare găsite în locuinţa 1, putem face unele remarci. În acest complex predomină formele bitronconice cu profile arcuite: căni, oale, amfore.

Sunt prezente şi forme tronconice utilizate la preparatul, transportul şi servitul alimentelor: străchini, castroane. Acestea sunt rar decorate.

În ce priveşte cănile, acestea sunt forme ce pot fi întâlnite în toate culturile eneolitice prezente în arealul est-european.

Sunt de dimensiuni reduse şi au fost foarte probabil folosite pentru consumul lichidelor sau în alimentaţia copiilor cu vârste fragede.

Prezintă decoruri realizate prin caneluri, incizii, alveole sau pictură.

Canelurile sunt aşezate în jumătatea superioară a vaselor, deasupra zonei cu diametrul maxim sau sub buză. Dacă pe aceeaşi cană sunt prezenţi bumbi perforaţi (agăţători) şi decoruri canelate, suprapuse de alveole, alveolele sunt făcute în dreptul agăţătorilor (Fig. 1, 2, 4, 6, 7).

Decorurile realizate prin apăsare (incizii, caneluri, alveole) sunt combinate pe vase câte două sau mai rar toate trei.

Dacă pe acelaşi recipient sunt întâlnite cele trei decoruri enumerate mai sus, canelurile şi alveolele sunt amplasate la partea superioară, în timp ce inciziile acoperă partea inferioară (Fig. 1, 15, 7).

Vasele bitronconice cu dimensiuni medii (oale, străchini), descoperite în locuinţa 1, sunt uneori decorate abundent. Remarcăm un vas decorat cu caneluri, suprapuse de alveole, şi volute realizate prin incizii (Fig. 1, 14).

Mai multe oale cu dimensiuni medii sau mari, cu corp globular sau bitronconic, sunt decorate cu barbotină.

Sunt vase folosite pentru depozitarea alimentelor, lucrate din pastă de calitate inferioară (Fig. 1, 20, Fig. 2, 18, 21, 22).

În locuinţa 1 am descoperit fragmente de suporţi de lut, o pintaderă şi mai multe vase miniaturale (Fig. 3). Vasele miniaturale au forme globulare, tronconice sau dreptunghiulare.

Remarcăm şi prezenţa unor fragmente ceramice ce provin de la vase amforoidale cu gâturi înalte şi buze evazate. Acestea apar în faza A2 a culturii Gumelniţa.

În L 1 a fost descoperit şi un vas decorat la partea inferioară cu motive florale (petale) incizate, de formă ovoidală, mărginite la partea superioară de două linii incizate orizontale, paralele (Fig. 1, 17). Vasul este pictat, în interiorul petalelor şi la partea superioară, cu roşu-violet închis. Această formă de vas este întâlnită atât în mediul Precucuteni, cât şi Gumelniţa[152]. Decorul cu petale a fost descoperit şi pe două vase descoperite la Bonţeşti[153], Aldeni[154] şi Coţatcu.

[152] Mihai Şimon, *op. cit.*, în SCIVA, 37, 1, 1986, p. 12.
[153] Vladimir Dumitrescu, *La station prehistorique de Bonţeşti*, în Dacia, III-IV, 1933 (1927-1932), fig. 19, p. 109.

www.cimec.ro

Un vas borcan cu toarte triunghiulare şi gât carenat are analogii în aşezări Cucuteni A2, Gumelniţa sau Stoicani-Aldeni.

Un vas borcan găsit în aceeaşi locuinţă 1, cu umăr pronunţat, decorat cu „*nervuri*" oblice în relief, dispuse simetric pe pântec, are analogii cu vase gumelniţene, faza A2, descoperite la Căscioarele şi Năvodari[155] (Fig. 1, 21).

Decorul cu nervuri oblice în relief este specific culturii Gumelniţa[156].

În locuinţa nr. 2 au fost descoperite mai multe vase întregibile sau fragmentare. Remarcăm o tipsie cu cioc de scurgere şi apucătoare internă (Fig. 4, 4), un capac de dimensiuni mari cu corpul arcuit şi apucătoare masivă (Fig. 4, 5), şi un vas de provizii lucrat din ceramică grosieră, decorat cu barbotină şi bumbi (Fig. 4, 9).

În acelaşi perimetru au fost descoperite şi câteva fragmente ce provin de la căni, oale, străchini şi castroane (Fig. 4).

În locuinţa nr. 3 au fost găsite fragmente ceramice ce provin de la vase cu forme diverse: căni, vase tronconice şi bitronconice, suporţi de lut, oale (Fig. 5, Fig. 6). Cănile au fost decorate cu alveole incizii sau caneluri (Fig. 5, 2 – 4). Unele fragmente ceramice au forme ce ne trimit cu gândul la arealul precucutenian. Ne referim la cănile cu profile globulare (Fig. 5, 2, 3, 5) şi la castroanele cu baza rotunjită şi buza larg evazată (Fig. 6, 3, 8).

În L 3 au fost descoperite şi două fragmente de vase miniaturale. Unul cu corp globular şi baza arcuită spre interior (Fig. 5, 13) şi un vas *cădiţă* (sau ,,*barcă*") , cu pereţii aproape verticali, dar oval în plan (Fig. 5, 14). Vasul *cădiţă* are o tortiţă perforată, de dimensiuni mici, dispusă la partea inferioară, probabil pentru a fi agăţat şi purtat ca pandantiv.

Materialul ceramic descoperit în perimetrul locuinţei 4 este fragmentar în proporţie covârşitoare. Zona a fost întrebuinţată după incendiere ca groapă menajeră.

Predomină formele tronconice mari (castroane şi străchini) şi oalele (Fig. 9 – Fig. 15). Au fost descoperite şi câteva vase miniaturale tronconice şi un suport de lut cu formă cilindrică (Fig. 15, 9).

Locuinţa nr. 5 a fost foarte bogată în materiale ceramice. Au fost descoperite vase întregi, întregibile, capace, o pintaderă şi multe fragmente ceramice. Recipientele întregi sau întregibile au fost descoperite pe podea. Se constată abundenţa mare de vase lângă peretele sudic al complexului.

Este posibil ca aici să se fi produs ceramică. Dovadă este cantitatea mare de recipiente descoperite pe o suprafaţă relativ mică, abundenţa formelor şi faptul că în interiorul complexului a fost descoperită o groapă în care au fost găsite multe fragmente de vase ceramice ce s-au întregit parţial. Nu trebuie neglijat nici faptul că L 5 era aşezată lângă apă.

În interiorul unor vase au fost descoperite obiecte din silex sau os.

Nu ştim însă în ce măsură acestea erau folosite în activităţi de modelare a lutului sau în cele casnice de preparare a hranei.

Ca forme predomină castroanele, străchinile, oalele şi cănile bitronconice sau cu corp globular (Fig. 16 – Fig. 20 şi Fig. 29 – fig. 33). În acelaşi complex au fost descoperite vase miniaturale, tipsii şi un askos.

Formelor enumerate mai sus sunt prezente în diferite variante.

---

[154] Un vas amforoidal, decorat în aceeaşi manieră cu petalele şi gâtul pictate cu roşu crud a fost descoperit în aşezarea de la Aldeni, vasul este depozitat la Institutul de Arheologie *Vasile Pârvan* din Bucureşti. Acesta prezintă la partea superioară, pe gât, şi linii pictate cu alb.

[155] Valentina Voinea, op. cit., Constanţa, 2005, pl. 67/4 şi pl. 81/11.

[156] Anton Niţu, *Vase antropomorfe ale ceramicii Stoicani-Aldeni din sudul Moldovei*, în C.I., II, 1971, p. 80.

www.cimec.ro

Diferenţele se disting în traiectoriile profilelor, decoruri, dar mai ales în felul cum era modelată buza.

Cănile sunt decorate cu caneluri, alveole şi mai rar incizii.

Tipsiile pot avea ciocuri de scurgere, agăţători şi bumbi decorativi.

Dintre vasele miniaturale amintim o cădiţă (Fig. 32, 15), un vas tronconic cu picior (Fig. 32, 13) şi câteva vase tronconice (Fig. 32, 11, 13, 18).

Remarcăm prezenţa mai multor vase sau fragmente pictate cu alb prăfos, după ardere. Motivele redate sunt liniare, unghiulare sau volute. Liniile sunt făcute neglijent, fiind aşezate paralel, în grupuri de câte două sau câte trei (Fig. 18, 5, Fig. 20, 1 – 5, 7).

Pictura a fost făcută pe forme tronconice (Fig. 18, 5) sau globulare (Fig. 20, 1 – 5, 7), străchini, oale, sau pe suporţi.

Capacele sunt concave cu apucători masive (Fig. 32, 6 – 7).

Semnalăm existenţa oalelor cu gâturi înalte şi buze evazate, precum şi un vas cu toarte etajate (Fig. 32, 1, 5, 9)[157].

Două vase cu corpul globular şi gâtul înălţat (Fig. 32, 1, 9), prezintă analogii cu vase descoperite în aşezări aparţinând culturii Petreşti[158], dar şi în aşezări Stoicani-Aldeni[159].

Asupra unor descoperiri de materiale ceramice Petreşti, în mediu Stoicani – Aldeni, face referire şi regretatul Eugen Comşa, care în situl de la Aldeni, în ultimul nivel al aşezării Aldeni II, a identificat mai multe fragmente ceramice databile în faza Petreşti B[160].

Vasul *pithos* cu toarte etajate, - are analogii în mediu Stoicani – Aldeni, în aşezările de la Ozernoe (Republica Ucraina)[161], Lişcoteanca, Vulcăneşti[162]. Astfel de vase au fost descoperite şi în mediu Precucuteni, la Târpeşti şi Isaia[163] (Fig. 32, 9).

***

În aşezarea de la Mălăieştii de Jos, de-a lungul campaniilor arheologice 2002-2009, a fost descoperită numai ceramică pictată monocrom, fie cu alb, fie cu roşu.

În cercetările de suprafaţă mai vechi au fost descoperite şi fragmente ceramice pictate bicrom[164]. Lipsa materialului ceramic pictat tricrom ne poate duce cu gândul că aşezarea poate fi plasată cronologic la începutul evoluţiei aspectului cultural Stoicani-Aldeni [165]. Pictura cu alb înainte de ardere este întâlnită pe ceramica culturii Gumelniţa şi apare frecvent în aşezările aspectului cultural Stoicani-Aldeni[166].

Pictura cu alb înainte de ardere a fost considerată de unii cercetători ca una din trăsăturile definitorii pentru acest aspect cultural[167].

---

[157] Daniel Garvăn, Dan Buzea, Alin Frînculeasa, *Precucuteni. Originea unei mari civilizaţii*, Piatra-Neamţ, 2009, p. 98, poz. 132, 133 şi p. 101, poz. 140.

[158] Iuliu Paul, *Cultura Petreşti*, Bucureşti, 1992, pl. XXVI şi XXVII

[159] Ion T. Dragomir, op.cit., 1983, pl. 2, 15, pl. 1, 2.

[160] Eugen Comşa, *Date noi referitoare la contactele dintre comunităţile Aldeni II şi cele ale culturilor vecine*, în Carpica, XVII, 1985, p. 31.

[161] V.M. Masson, N. Merpert, *Eneolit SSSR*, Moscova, 1982, p. 225, fig. 19, 6.

[162] Ion T. Dragomir, op. cit., 1983, p. 164 – 165, fig. 40, 9 şi Fig. 41, 1, 2.

[163] Alin Frânculeasa, *op. cit.*, în Peuce, V, 2007, p. 19.

[164] Eugen Comşa, Vasile Georgescu**,** *Aşezarea neolitică de tip Aldeni II de la Mălăieştii de Sus (jud. Prahova)*, în S.C.I.V.A., 34, 4, 1983, p. 339-340.

[165] Ion T. Dragomir, *op. cit.*, 1983, p. 21-22 şi Radian Andreescu, Alin Frânculeasa, Eugen Paveleţ, Tiberiu Nica, Ion Torcică, *Consideraţii preliminare asupra aşezării eneolitice de la Mălăieştii de Jos (jud. Prahova)*, în Mousaios, XI, 2006, p. 16.

[166] Mihai Şimon, *op. cit.*, în SCIVA, 37, 1, 1986, p. 16.

[167] V. Sorokin, *op. cit.*, în Tyragetia, X, 2001, p. 85.

www.cimec.ro

Tehnica picturii cu roşu crud şi cu alb prăfos, după ardere, era cunoscută comunităţilor precucuteniene târzii[168], dar şi celor gumelniţene timpurii (A 1 şi A 2)[169].

Vasele borcan cu toarte triunghiulare, perforate vertical, descoperite în locuinţele 1 şi 5 (Fig. 1, 19, Fig. 16, 9), prezintă analogii cu piese descoperite la Borduşani, într-o aşezare Gumelniţa A 2 [170], Bonţeşti[171], la Poduri în nivel Cucuteni A2[172] şi în aşezarea de la Coţatcu (L 8, Fig. 41, 9).

Vasul bitronconic, descoperit în locuinţa 3, decorat pe pântec şi umăr cu incizii paralele ce formează spirale (Fig. 5, 1), are analogii în aşezarea Stoicani-Aldeni de la Suceveni[173].

Mânerele de linguri şi polonice sunt relativ numeroase. Acestea prezintă analogii cu descoperiri similare din aşezări Stoicani-Aldeni[174].

Toartele de vase de formă triunghiulară, au analogii în cultura Gumelniţa, faza A2, în aşezările de la Gumelniţa, Hârşova[175], la Apostolache, jud. Prahova[176] şi Coţatcu, jud. Buzău, în aşezări Stoicani-Aldeni.

Vasele lucrate din ceramică grosieră şi semifină, în special străchinile, atât cele tronconice, cât şi cele cu buza trasă spre interior, au analogii în mediul cultural gumelniţean[177].

Multe vase, în special paharele, îşi găsesc analogii în cultura Precucuteni.

Decorul realizat prin canelură dispusă orizontal sau oblic este de tradiţie Precucuteni III[178], la fel ca şi decorurile cu alveole. Canelura persistă în decorarea ceramicii culturii Precucuteni de-a lungul evoluţiei sale[179].

Vasele decorate cu linii incizate paralel, formând motive spiraliforme, au analogii în mediul cultural Gumelniţa, dar şi Precucuteni III [180].

Tipsiile prezintă analogii cu ceramica Precucuteni[181], Gumelniţa[182] şi Stoicani-Aldeni[183] (Fig. 18, 1 - 4).

---

[168] Vladimir Dumitrescu, *Originea şi evoluţia culturii Cucuteni-Tripolie*, în SCIV, 14, 1, 1963, p. 58-60.
[169] Valentina Voinea, *op. cit.*, Constanţa, 2005, p. 52.
[170] Silvia Marinescu-Bîlcu, et alli., *Archaeological researches at Borduşani-Popină (Ialomiţa County). Preliminary report, 1993-1994*, în C. A., 1997, X, Pl. 26.
[171] Vladimir Dumitrescu, *La station prehistorique de Bonţeşti*, în Dacia, III-IV, 1933 (1927-1932), fig. 8, nr. 13, 14.
[172] Dan Monah, Gheorghe Dumitroaia, Felicia Monah, Constantin Preoteasa, R. Munteanu, D. Nicola, *Poduri-Dealul Ghindaru o Troie în Subcarpaţii Moldovei*, Piatra Neamţ, 2003, p. 121, 187.
[173] Anton Niţu, *Un vas antropomorf de tip Stoicani-Aldeni de la Suceveni (Galaţi)*, în Carpica, 1973-1974, p. 7-15 şi Ion T. Dragomir, *op. cit.*, 1983, fig. 44, 3.
[174] Ion T. Dragomir, *op. cit.*, 1983, p. 82, Pl. 26 şi 27.
[175] Doina Galbenu, *Aşezarea neolitică de la Hîrşova*, în SCIV, 13, 2, 1962, fig. 10, nr. 3.
[176] Radian Andreescu, Alin Frînculeasa, Eugen Paveleţ, *Apostolache, jud Prahova*, în Cronica Cercetărilor Arheologice, Campania 2003, Cluj-Napoca, 2004, p. 42-43.
[177] Valentina Voinea, *op. cit.*, Constanţa, 2005, tab. 1 şi 2.
[178] Vladimir Dumitrescu, *Originea şi evoluţia culturii Cucuteni-Tripolie*, în SCIV, 14, 1, 1963, p. 63 şi Mihai Şimon, *op. cit.*, în SCIVA, 37, 1, 1986, p. 16.
[179] Silvia Marinescu-Bîlcu, *Cultura Precucuteni pe teritoriul României*, Bucureşti, 1974, p. 75-76.
[180] Vladimir Dumitrescu, *Originea şi evoluţia culturii Cucuteni-Tripolie*, în SCIV, 14, 1, 1963, p. 63 şi Silvia Marinescu-Bîlcu, *Cultura Precucuteni pe teritoriul României*, Bucureşti, 1974, p. 76-77.
[181] V. Slavchev, *Precucuteni influences on pottery of the final phase of Hamangia Culture*, în Cucuteni, 120 ans des recherches. Le temp du bilan, 120 Zears of Research. Time to sum up, (ed. Dumitroaia Gh., Chapman J., Weller O., Preotesa C., Munteanu R., Nicola D., Monah D.), Piatra-Neamţ, 2005, p. 44, fig. 1/2 şi Silvia Marinescu-Bîlcu, *Tîrpeşti From Prehistory to History in Eastern Romania*, BAR International Series, 1981, fig. 92/70-72.
[182] Valentina Voinea, *op. cit.*, Constanţa, 2005, p. 1.
[183] Ion T. Dragomir, *op. cit.*, 1983, p. 64 şi Victor Sorokin, *op. cit.*, în Tyragetia, X, Chişinău, 2001, p. 82.

www.cimec.ro

Au fost descoperite şi forme ceramice ce sunt încadrabile în faza A 2 a culturii Gumelniţa. Ne referim aici la vasul *askos* descoperit în locuinţa nr. 5 (Fig. 16, 1, Fig. 30, 5) şi la vasele tip *amfora* (Fig. 3, 1, 2, Fig. 32, 2-5).

Un fragment ceramic, ce provine de la un vas cu dimensiuni mari, decorat cu barbotină şi prezentând o toartă cu atribute antropomorfe (Fig. 33, 11), are analogii cu un fragment ceramic descoperit la Dodeşti, în nivelul superior Stoicani – Aldeni.

Acest ultim nivel de la Dodeşti este socotit ca aparţinând fazei finale a aspectului Stoicani – Aldeni[184]. Anton Nițu avansa ideea că decorul antropomorf prezent pe vasele Stoicani – Aldeni de tip *pithos* este împrumutat din arealul Cucuteni[185].

Influenţele cucuteniene asupra ceramicii de la Mălăieşti sunt sesizabile doar la nivelul unora dintre forme. Paharele globulare, străchinile, castroanele, oalele cu gât înălţat sunt întâlnite în arealul culturii Cucuteni[186]. Nu au fost descoperite importuri cucuteniene, ca în cazul altor aşezări, cum ar fi Coţatcu, Aldeni[187], Bonţeşti[188].

***

În judeţul Prahova au fost descoperite mai multe situri ce pot fi încadrate culturii Gumelniţa, sau aspectului cultural Stoicani – Aldeni. După cum am mai amintit, situl de la Mălăieştii de Jos este situat la limita vestică a arealului Stoicani – Aldeni.

În apropierea acestui sit au fost semnalate aşezări Gumelniţa sau Stoicani – Aldeni la Seciu şi Gura Vitioarei. Aşezarea de la Gura Vitioarei este situată la cca. 35 km nord-est de Mălăieşti, însă descoperirile de aici sunt rezultatul unor cercetări de suprafaţă. Nu sunt loturi de piese care să permită analize ceramice şi emiterea unor concluzii.

Situl de la Seciu este poziţionat la cca. 20 km sud-est de Mălăieşti, în zona dealurilor din imediata vecinătate a Câmpiei Române. Aici au fost întreprinse cercetări arheologice preventive în vara anului 2009[189].

Materialele arheologice descoperite pot fi încadrate în faza A 2 a culturii Gumelniţa. Sunt şi unele influenţe Stoicani –Aldeni asupra ceramicii, cum ar fi prezenţa cozilor de polonice, căni globulare, decoruri incizate, vase cu cioc de scurgere ş.a.[190], dar majoritatea covârşitoare a fragmentelor ceramice sunt de factură tipic Gumelniţa. Credem că această aşezare este parţial contemporană sau mai târzie decât cea de la Mălăieşti[191].

În Ploieşti (cartier Tabaci) au fost descoperite fragmente ceramice Gumelniţa şi Stoicani-Aldeni, dar în poziţii stratigrafice secundare[192].

Cercetări arheologice au fost făcute într-un sit situat în oraşul Urlaţi, în zona colinară a dealurilor subcarpatice, în apropierea câmpiei, la cca. 25 km nord-est de municipiul Ploieşti. Aici au fost descoperite fragmente ceramice gumelniţene, unele

[184] Alin Frânculeasa, *op. cit.*, în Peuce, V, 2007, p. 18 – 19.
[185] Anton Nițu, *Vase antropomorfe ale ceramicii Stoicani – Aldeni din sudul Moldovei*, CI, 2, 1971, p. 80.
[186] Dragomir Popovici, *Cultura Cucuteni. Faza A, Repertoriul Aşezărilor (1)*, Piatra Neamţ, 2000, Fig. 42-45.
[187] I. T. Dragomir, *op.cit.*, 1983, p. 87.
[188] Vladimir Dumitrescu, *La station prehistorique de Bonţeşti*, în Dacia, III-IV, 1933 (1927-1932), Pl. 2, Pl. 3.
[189] Colectivul de cercetători a fost format din Radian Andreescu, Octav Negrea, Alin Frânculeasa şi Nina Grigore.
[190] Alin Frînculeasa, Octav Negrea, *Un sit din epoca neo-eneolitică în zona colinară a Munteniei – Seciu, jud. Prahova*, în B.M.J.Telorman, 2, 2010, p. 45-67, pl. 4-7.
[191] *Ibidem* p. 45-67.
[192] Alin Frânculeasa, *op. cit.*, în Peuce, S.N., V, 2007, p. 13.

www.cimec.ro

dintre ele influenţate de formele şi decorurile Stoicani – Aldeni[193]. Predomină ceramica gumelniţeană.

Remarcăm prezenţa fragmentelor de polonice şi linguri, a paharelor şi a unui castronaş cu fundul rotunjit, decorat cu incizii fine, toate având analogii în rândul ceramicii Stoicani – Aldeni[194].

Aşezarea de la Urlaţi poate fi plasată cronologic în faza A 2 a culturii Gumelniţa.

Unele forme ceramice descoperite la Mălăieşti sunt întâlnite şi în situl de la Urlaţi. Ne referim la castroane, pahare, vase amforoidale, cozi de linguri şi polonice. Situl de la Mălăieşti pare mai timpuriu decât cel de la Urlaţi.

La est de Urlaţi au fost semnalate fragmente ceramice tipice Precucuteni III, Stoicani-Aldeni sau Gumelniţa, la Ghinoaica, punct *Mazili*[195], Budureasca, punct *La Grec*[196] şi Boboci[197].

Sunt rezultatul unor cercetări arheologice de suprafaţă sau de amploare redusă, iar concluziile referitoare la ceramica din acele situri se bazează pe loturi restrânse.

Un sit arheologic specific Stoicani – Aldeni a fost cercetat la Apostolache. Acesta este situat în zona colinară din nord-estul jud. Prahova, în apropierea râului Cricovul Sărat. Punctul este numit de localnici *La Povarnă*[198].

Situl a fost afectat în mare măsură de alunecările de teren, iar materialul ceramic descoperit este fragmentar. Au putut fi identificate principalele tipuri ceramice: pahare globulare, castroane bitronconice, oale globulare sau bitronconice, capace tronconice, oale lucrate din ceramică grosieră decorate cu barbotină.

Formele descoperite la Apostolache îşi găsesc analogii în aşezarea de la Mălăieşti. Influenţele cucuteniene asupra ceramicii sunt mai intense la Apostolache.

Am observat unele diferenţe şi în ceea ce priveşte calitatea ceramicii din cele două aşezări. La Apostolache predomină ceramica arsă reducător de culoare crem sau cenuşiu, în timp ce la Mălăieşti este majoritară ceramica arsă oxidant. Formele ceramice din pastă fină şi semifină descoperite la Apostolache descriu în majoritatea cazurilor traiecte sferice, uneori cu fundul rotunjit[199].

În urma analizării materialelor ceramice credem că aşezarea de la Apostolache este anterioară sau cel mult contemporană cu cea de la Mălăieşti. Amintim în acest context şi alte situri din judeţul Prahova unde a fost descoperită ceramică tipică culturii Gumelniţa: Boldeşti-Grădiştea, Ciorani, Colceag, Gherghiţa, Ghinoaica, Iordăcheanu, Târgşorul Vechi, Vâlcele, Colceag, Tohani[200]. Loturile ceramice descoperite în aceste aşezări sunt reduse numeric fiind rezultatul unor cercetări de amploare redusă sau, în mare parte, a cercetărilor de suprafaţă.

Analizând ceramica descoperită în celelalte situri eneolitice din judeţul Prahova putem trage concluzia că aşezarea de la Mălăieşti îşi încheie existenţa în prima parte a fazei A 2 a culturii Gumelniţa, în timp ce pentru a doua parte a fazei Gumelniţa A 2

---

[193] Radian Andreescu, Alin Frânculeasa, Dan Garvăn, Tiberiu Nica, Ion Torcică, L. Niţă, V. Dumitraşcu, *Noi cercetări arheologice în Muntenia. Descoperirile de la Urlaţi (jud. Prahova)*, în Argesis, tom. XVI, 2007, p. 11-15.

[194] *Ibidem*, p. 16, 17, Pl. 2/7.

[195] Alin Frînculeasa, Daniel Garvăn, *Câteva consideraţii asupra unor descoperiri Precucuteni din Muntenia*, în Memoria Antiquitatis, 24, 2007, fig. 2, 3, 4.

[196] Alin Frânculeasa, *op. cit.*, în Peuce, S.N., V, 2007, p. 17.

[197] Marinela Peneş, Eugen Paveleţ, *Aşezarea eneolitică de la Boboci, com. Jugureni, jud. Prahova*, în Mousaios, VII, 2001, p. 9-16.

[198] Alin Frânculeasa, *Aşezarea eneolitică de la Apostolache, judeţul Prahova*, în Anuarul Muzeului de Istorie şi Arheologie Prahova, S.N., III-IV, Ploieşti, 2007-2008, p. 19-20.

[199] *Ibidem*, p. 21-23, Pl. 2 - 4.

[200] *Ibidem*, Pl. 1.

www.cimec.ro

observăm creşterea numărului de aşezări, dar şi diminuarea influenţelor Stoicani – Aldeni.

Perioada neolitică este una de mari sinteze, pe arii teritoriale vaste, fapt ce este ilustrat cu pregnanţă de circulaţia formelor ceramice.

De aceea, de multe ori, este dificil ca în cazul vaselor descoperite la Mălăieşti să afirmăm cu exactitate că aparţin stilistic uneia sau alteia dintre culturile ce participă la sinteza culturală Stoicani-Aldeni[201].

Pe baza descoperirilor ceramice, aşezarea de la Mălăieşti poate fi încadrată în aspectul cultural Stoicani-Aldeni, într-un interval de timp ce se situează la sfârşitul fazei A1 sau în prima parte a fazei A2 a culturii Gumelniţa.

[201] Mihai Şimon, *op. cit.*, în SCIVA, 37, 1, 1986, p. 15.

www.cimec.ro

II

6. Date generale privind *tell*-ul de la Coţatcu (jud. Buzău)

a) amplasarea sitului

Situl eneolitic de la Coţatcu, comuna Podgoria, este situat în partea de nord-est a judeţului Buzău, la cca. 15 km. nord-vest de oraşul Râmnicul Sărat, în zonă de dealuri, pe partea dreaptă a terasei medii a pârâului Coţatcu. Aşezarea era protejată la vest de pârâul Coţatcu, iar la nord şi sud de două viroage adânci (Pl. IV şi V). Iniţial am crezut ca aceste viroage au fost săpate de locuitorii aşezării şi cu timpul s-au adâncit ca urmare a erodării solului de către apele pluviale. Prin săparea suprafeţelor P 1 şi P 3, am cercetat marginile de nord şi sud ale *tell*-ului, dar nu am descoperit indicii care să ateste că aceste viroage au fost amenajate intenţionat.

Accesul la sit se face pe un drum îngust, situat în partea de est. Acesta face legătura între zona înaltă a terasei pârâului Coţatcu şi zona de terasă joasă.

Perimetrul din vecinătatea *tell*-ului este bogat în resurse de hrană.

Pe dealurile din apropierea terasei primare a pârâului există păduri de foioase, iar solul de la nivelul de călcare de la care a început înălţarea *tell*-ului este specific de pădure, fiind de culoare maro închis cu intercalaţii maronii deschis.

Pădurea oferea resurse de hrană (plante şi animale), materiale de construcţii (lemn) şi adăpost. Pârâul Coţatcu era sursa principală de apă, oferind totodată şi resurse de hrană (peşte, moluşte, broaşte ş.a.).

Pe terasele din apropiere se putea practica agricultura şi creşterea animalelor. Am descoperit numeroase râşniţe de piatră şi oase provenind de la animale de talie mare, precum şi resturi osteologice ce provin de la animale sălbatice (coarne de cerb).

În timpul cercetărilor noastre am găsit locuinţe la construcţia cărora lemnul era folosit din abundenţă, la structura de rezistenţă, podele şi pereţi.

Aşezarea oferea şi adăpost împotriva vântului, fiind poziţionată în partea estică a văii.

Astăzi perimetrul este afectat major prin alunecările de teren.

b) istoricul cercetărilor

Situl a fost descoperit în anul 1971 de Vasile Motoaşcă, directorul şcolii din sat, în urma unor alunecări de teren.

În anii 1973 - 1974 aici au fost întreprinse cercetări arheologice care au avut ca scop stabilirea stratigrafiei aşezării şi recuperarea materialelor din complexele distruse în urma alunecărilor de teren. Cercetările desfăşurate sub tutela Muzeului Judeţean Buzău au fost coordonate de Vasile Drâmbocianu. Acesta nota în jurnalul de şantier că suprafaţa totală a aşezării, la acea dată, era de cca. 775 m² şi că în jur de o treime din ea s-a distrus prin alunecările de teren. Din însemnările de şantier ale lui Vasile Drâmbocianu am aflat că a trasat în centrul *tell*-ului o secţiune, orientată pe direcţia est - vest (40 x 1,5 m), scopul fiind de a cerceta stratigrafia aşezării.

Sondajul lui Drâmbocianu a ajuns în unele locuri ale secţiunii până la adâncimea de 4,20 m[202]. Arheologul nu a precizat în însemnările sale dacă a ajuns la pământul steril arheologic, dar nota că obiectele şi complexele descoperite pot fi atribuite culturii Gumelniţa.

În timpul unor cercetări de suprafaţă am observat că procesul de eroziune a solului în perimetrul sitului s-a accentuat.

[202] Eugen Comşa, *Date despre descoperirile din epoca neolitică din nord-estul Munteniei*, în Vrancea. Studii şi Comunicări, IV, 1981, p. 18.

www.cimec.ro

În prezent, suprafaţa care mai poate fi cercetată nu depăşeşte 500 m². Din secţiunea de 40 m, trasată de Drâmbocianu, nu se mai păstrează astăzi mai mult de 20 de metri. Surparea este pronunţată în zona centrală, unde a fost trasată secţiunea din 1973 (Pl. IV-VIII).

Săpăturile arheologice sistematice în sit au fost iniţiate în cadrul aceluiaşi proiect amplu, ca şi cele de la Mălăieşti, intitulat „*Începuturile civilizaţiei europene. Neo-eneoliticul la Dunărea de Jos*", (MNIR). La cercetări, alături de semnatarul acestei lucrări, au luat parte Laurenţiu Grigoraş (Muzeul Judeţean Buzău), Radian Andreescu, Katia Moldoveanu şi Costel Haită (MNIR)[203].

Obiectivele demersului nostru arheologic au fost: stabilirea stratigrafiei, încadrarea cronologică a sitului şi cercetarea pe cât posibil a complexelor arheologice nedistruse de alunecările de teren.

În anul 2001, ca urmare a surpării părţii de vest a *tell-ului*, am identificat resturile mai multor locuinţe incendiate şi neincendiate.

În prima campanie arheologică, desfăşurată în anul 2006, am trasat două suprafeţe de cercetare. Prima, numită P 1, în lungime de 18 m, a fost trasată în partea de nord - vest a aşezării, pe direcţia nord-vest – sud-est, în imediata vecinătate a râpei, cu scopul de a îndrepta malul rupt şi a stabili stratigrafia acestei zone. A doua suprafaţă cercetată, în lungime de 10 m, a fost numită P 2 şi a avut drept scop refacerea profilului nordic al secţiunii trasate de V. Drâmbocianu[204]. Această secţiune a fost amplasată perpendicular pe P 1, aproximativ în zona centrală a aşezării.

În campania arheologică desfăşurată în anul 2007, ne-am concentrat cercetările asupra suprafeţei P 1, cu intenţia de a studia stratigrafia părţii de nord - vest a *tell*-ului.

În campaniile arheologice 2008 - 2009, am continuat cercetarea P 1, reuşind să avem o stratigrafie completă a *tell*-ului. În acelaşi an am realizat un al doilea profil, notat P 3, în zona de sud – vest a sitului, pentru a stabili care este stratigrafia în această parte şi dacă au fost făcute amenajări ale terasei în momentul începerii locuirii.

În nivelul trei din P 1, am descoperit urmele a două sau trei locuinţe de suprafaţă (L 1 - L 3), incendiate, care păreau dispuse în linie. Locuinţele erau construite cu structură de bârne şi pereţi făcuţi din împletitură de nuiele lipită cu lut. Nu suntem siguri dacă în zona cuprinsă între L 1 şi L 3 (P 1. c.4-7) a existat o locuinţă sau depunerile de ceramică şi chirpici ars oxidant sunt rezultatul prăbuşirii şi nivelării acestui spaţiu.

În perimetrul locuinţelor am descoperit cantităţi mari de vase ceramice fragmentare, câteva fragmente de statuete zoomorfe şi antropomorfe precum şi unelte (de silex, os şi piatră).

În P 2 am descoperit colţul de sud - vest al L 3, urmele altor trei locuinţe şi o groapă. Cercetările în P 2 au fost abandonate deoarece nu puteam asigura siguranţa muncitorilor, într-o secţiune lată de doi metri şi adâncă de 3,50 m, pericolul prăbuşirii profilelor fiind mare. Pe viitor vom cerceta această zonă prin deschiderea unor suprafeţe (Pl. VI-VII).

Cercetarea P 1 s-a făcut în trepte. Astfel, de la adâncimea de 1,40 m, atinsă pe întreaga lungime a P 1 (carourile 1 – 9), am realizat o suprafaţă plană cu lăţimea de 2 m, de la care am săpat până la adâncimea de -2,50 - 2,60 m. S-au obţinut două secvenţe

[203] Mulţumim si pe această cale doamnei director dr. Doina Ciobanu (Muzeului Judeţean Buzău), pentru tot sprijinul acordat în redactarea prezentului studiu. Desenele pieselor ceramice au fost realizate de Gabriela Dobre (MDJC), campaniile arheologice 2006, 2007 şi Eugen Paveleţ, campaniile 2008-2009. Aducem mulţumiri cu această ocazie şi Claudiei Dumitrescu, care a restaurat materialele ceramice descoperite în campania 2008.

[204] George Trohani, Radian R. Andreescu, Laurenţiu Grigoraş, Eugen Paveleţ, *Coţatcu, com. Podgoria, Jud. Buzău*, în CCA 2006, Tulcea 2007, p.137, raport nr. 68.

www.cimec.ro

stratigrafice (0 - 1,40 m şi - 1,40 m - 2,50/2,60 m) în care au fost identificate mai multe etape de locuire. În campania 2009 am cercetat în totalitate această zonă desfiinţând treapta. Materialele ceramice descoperite în aceste niveluri au analogii în cultura Gumelniţa, fazele A 1 şi A 2. De asemenea, influenţele precucuteniene sunt vizibile la nivelul formelor şi decorului (motive geometrice incizate, şiruri de alveole dispuse pe umărul vaselor). În L 8 am descoperit şi o serie de vase şi fragmente ceramice ce pot fi încadrate culturii Cucuteni, fazele A1 - A2.

În anul 2009 am finalizat cercetarea în P 1, realizând unul din obiectivele noastre, acela de a avea profilul părţii nordice a *tell*-ului. Am obţinut şi loturi de piese din nivelul inferior Stoicani – Aldeni (N I) şi nivelul Criş.

În P 3, trasat în anul 2008, am descoperit, în nivelul trei (primul de sus în jos), urmele unei locuinţe de suprafaţă incendiate, la aceeaşi cotă cu L 1 şi L 3, sub care am descoperit urmele altei locuinţe neincendiate. Complexul neincendiat surprins pe nivelul II, prezenta multiple lipituri la nivelul podelei şi o vatră înălţată. Vatra avea partea superioară, cea plană, amenajată prin lipituri succesive cu lut (tipul cu plăcuţe). Sub acest nivel am descoperit nivelul Criş. În această parte a sitului nivelul de călcare actual este mai jos cu cca. 80 cm decât în partea de N a *tell*-ului. Profilul P 3 a fost realizat în zonă de pantă abruptă[205].

c) consideraţii stratigrafice

Situl este de tip *tell*, având mai multe niveluri de locuire. Cercetările efectuate până în prezent **nu** confirmă existenţa unei unităţi stratigrafice pentru întreaga suprafaţă. Sunt zone unde locuirea a fost mai intensă (partea de nord, cercetată prin săparea P 1) şi zone unde locuirea este mai redusă (partea de S, cercetată prin săparea P 3).

În partea de nord a sitului am sesizat că locuinţele incendiate sunt suprapuse aproape perfect de complexe neincendiate. După distrugerea locuinţelor perimetrele erau nivelate şi apoi, aproximativ pe aceleaşi amplasamente, erau ridicate alte construcţii.

Pe profilul P 1, am identificat patru niveluri arheologice cu mai multe etape de locuire. Primul nivel arheologic Stoicani – Aldeni (**N I**), este cel evidenţiat sub L 8. Este un nivel compact, fără complexe incendiate, de culoare gălbui prăfos, gros de cca. 0,60 m. Acest nivel a fost sesizat între - 2,00/2,10 m şi - 2,50/2,60 m. În acest interval au fost identificate, chiar sub L 8, resturile lipiturilor unor podele, ce probabil provin din locuinţe neincendiate (au lungimi de 3 – 4 m, dar nu sunt continue, prezentând întreruperi (Pl. VIII). Pe profilul P1 am observat şi urmele unor pari care susţineau aceste locuinţe şi perforau nivelul Criş.

Al doilea nivel (**N II**) este unul consistent; începe de sub N III, la adâncimea de - 1,10 m, şi se termină la nivelul podelei locuinţei L 8, la - 2,00 - 2,10 m. În acest nivel am sesizat două secvenţe stratigrafice; una compactă, de pământ galben nivelat, cu resturi de structuri de locuire neincendiate, cuprinsă între - 1,10 m şi 1,60/1,70 m, şi o a doua secvenţă stratigrafică, cea în care am săpat parţial L 7 şi L 8. Această a doua secvenţă stratigrafică poate fi surprinsă între - 1,70 m şi - 2,00/2,10 m (Pl. VI-VIII).

Al treilea nivel (**N III**), cel de sub pământul arabil, cuprins între – 0,30 m - 1,00/1,10 m, este cel în care am descoperit urmele a mai multor locuinţe incendiate: L 1 şi L 3 în jumătatea de nord a sitului (P 1) şi alte două locuinţe incendiate în partea de sud a sitului (zona P 3, Pl. III, Pl. V).

[205] Radian Andreescu, Laurenţiu Grigoraş, Eugen Paveleţ, Katia Moldoveanu, *New discoveries in the Eneolithic settlement from Cotatcu "Cetatuia", Buzau County*, în Studii de Preistorie, 6, Bucureşti, 2010, p. 135-147

www.cimec.ro

În toate cele trei niveluri am descoperit materiale arheologice specifice perioadei eneolitice, ceramică cu trăsături gumelniţene, dar şi forme precucuteniene, precum şi importuri de factură Cucuteni (fazele A1 și A 2).

Sub aceste prime trei niveluri eneolitice am identificat un al patrulea nivel (**N Criş**), între - 2,60 m – 3,15 m. Pământul din acest nivel este de culoare maroniu - gălbuie şi are în componenţă resturi de lipitură arsă oxidant precum şi materiale ceramice. Fragmentele ceramice descoperite în acest nivel sunt specifice culturii Criş.

De la - 3,15 m până la - 3,90/4,00 m, am identificat nivelul de călcare din vechime, cel pe care s-au aşezat primele comunităţi neolitice şi de la care a început înălţarea *tell*-ului. Acesta are culoare maroniu închis, intercalat cu maroniu deschis, atestă că în zonă au existat păduri. Sub el a fost identificat pământul galben, steril din punct de vedere arheologic.

Toate măsurătorile asupra stratigrafiei au fost făcute dintr-un punct 0 al aşezării. Spre marginile *tell*-ului nivelurile arheologice au suferit alunecări, iar stratigrafia este bulversată.

În concluzie, la Coţatcu cercetăm un *tell* cu mai multe niveluri arheologice. Locuirea a fost începută aici de purtătorii culturii Criş şi a fost continuată, pentru o perioadă mai îndelungată de timp, de comunităţi specifice aspectului cultural Stoicani-Aldeni.

d) despre locuinţe şi modul lor de amplasare în perimetrul aşezărilor

În situl de la Coţatcu am descoperit resturile mai multor locuinţe. Nu putem face referiri la modul cum erau amplasate în perimetrul aşezării, deoarece nu am întreprins cercetări decât într-o mică parte a aşezării, iar prin acestea am urmărit mai ales realizarea unor profile stratigrafice.

Am putut totuşi stabili că în nivelul trei au existat mai multe locuinţe (L 1, L 3, şi alte două observate pe profilul din partea sudică a aşezării), care par să fi fost aşezate oarecum în linie. Menţionăm în acest context că în anul 2001 am realizat în zonă cercetări de teren şi am sesizat, în profilul proaspăt surpat al sitului, existenţa mai multor locuinţe incendiate (opt), dispuse pe acelaşi registru stratigrafic, având între ele spaţii de trecere[206]. Aceste complexe arheologice erau dispuse imediat sub nivelul de pământ vegetal (în N III).

În urma cercetărilor arheologice am constatat că toate locuinţele descoperite erau de suprafaţă. Locuinţele au fost construite pe modelul paiantă. Structura de rezistenţă era făcută din stâlpi îngropaţi în pământ, iar pereţii erau realizaţi din împletitură de nuiele lipită cu lut. Podelele erau lutuite, iar în cazul L 8 s-a constatat că lutul de la suprafaţa podelei era aplicat peste un suport de scânduri. Lutuirile au fost făcute în straturi subţiri succesive. Probabil straturile superioare reprezintă reparaţii sezoniere ale podelei.

Am cercetat şi resturile a trei vetre ce erau poziţionate în locuinţe. În locuinţa L8 am descoperit o vatră înălţată, realizată pe structură de nuiele şi scânduri de lemn, lutuite la exterior. Aceasta se înălţa de la nivelul podelei cu cca. 50 - 60 cm, iar la partea superioară era lutuită şi intens arsă. Pereţii laterali ai vetrei prezentau pictură cu alb crud. Motivele geometrice pictate pe vatră sunt asemănătoare cu cele descoperite pe pereţii locuinţei şi pe unele vase[207].

[206] Cercetare de teren efectuată de Laurenţiu Grigoraş, Eugen Paveleţ.

[207] Radian Andreescu, Laurenţiu Grigoraş, Eugen Paveleţ, Katia Moldoveanu, *New discoveries in the Eneolithic settlement from Cotatcu "Cetatuia", Buzau County*, în Studii de Preistorie, 6, Bucureşti, 2010, p. 135-147.

www.cimec.ro

Alte două vetre au fost surprinse parţial, în partea de sud a aşezării, una într-o locuinţă incendiată, construită la fel ca vatra din L 8, iar alta într-o locuinţă neincendiată descoperită în nivelul II, în P 3. Această vatră neincendiată a fost construită din pământ galben. Partea superioară era lutuită în acelaşi mod ca şi vetrele descrise mai sus.

Am constatat că vetrele erau amplasate lângă pereţii locuinţelor, probabil pentru o bună evacuare a fumului.

7. Ceramica eneolitică descoperită la Coţatcu

a) date privind amplasarea vaselor în perimetrul aşezărilor

Dacă analizăm dispunerea materialului ceramic pe planul sitului de la Coţatcu observăm, ca şi la Mălăieşti, o concentrarea a vaselor şi fragmentelor ceramice în perimetrele locuinţelor.

În L 1, L 3 şi L 8 au fost descoperite mai multe vase întregibile. La fel şi în perimetrele locuinţelor descoperite în timpul cercetării P 3. În zonele exterioare complexelor arheologice şi în locuinţele neincendiate cantitatea de ceramică descoperită este redusă.

Remarcăm în acest context că în L 8, din care a fost cercetată o suprafaţă mai mare, am descoperit mai multe vase întregi sau întregibile dispuse lângă zidul sudic şi în zona vetrei. Situaţia este similară cu cea întâlnită în L 1 şi L 5, la Mălăieşti.

Pe măsura extinderii cercetării vom avea mai multe date privitoare la felul cum erau poziţionate vasele în locuinţe.

b) analiza pastei ceramice

Materia primă din care au fost lucrate vasele descoperite în tell-ul de la Coţatcu poate fi clasificată în: fină, semifină (medie) şi grosieră.

Lutul putea fi cu uşurinţă procurat prin săparea unor gropi. Alături de lut, în procesul de fabricare al ceramicii, au fost folosite ca degresant diverse materiale cum ar fi: ceramica pisată, nisipul (fin sau grosier) şi mai rar pietricele. Pentru realizarea vaselor de dimensiuni mari erau folosite ca degresant şi resturi de natură vegetală (paie fărâmiţate, pleavă).

Majoritatea vaselor descoperite întregi au suferit arderi secundare, modificându-şi astfel aspectul de ansamblu.

În ceea ce priveşte corelaţia dintre forme, mărimea vaselor şi calitatea ceramicii, se pot face câteva observaţii.

Din ceramică fină sunt făcute mai cu seamă vasele de dimensiuni mici sau medii: cupe, străchini, castroane, vase piriforme. De cele mai multe ori sunt arse reducător, dar există şi cazuri de vase de acest tip arse oxidant. Pe ceramica fină apar mai multe tipuri de decoruri: caneluri, pliseuri de formă ovală, incizii dispuse geometric (volute), pictură.

Vasele din pastă fină prezintă în multe dintre cazuri *slip*, acesta are rol de impermeabilizare a recipientului şi de bază pentru realizarea decorurilor.

Din pastă de calitate semifină (medie) au fost lucrate vase de mărimi medii şi mari. Ceramica încadrabilă acestei categorii este foarte bine lucrată. Are în compoziţie nisip fin şi uneori pietricele. Formele de vase sunt diverse: cupe, boluri, castroane, străchini, oale. Multe dintre vase prezintă *slip*, făcut din ceramică fină.

Din pastă grosieră au fost făcute vase cu dimensiuni mari, aşa numitele vase de provizii. Pasta ceramică încadrabilă acestui tip a fost obţinută prin amestecul lutului cu materiale degresante cu granulaţie mare (nisip, pietricele, ceramică pisată,

www.cimec.ro

pleavă). Vasele din ceramică grosieră prezintă decor cu barbotină dispusă în linii paralele orizontale sau oblice.

Pe ansamblu, ceramica de la Coţatcu, este de calitate bună sau foarte bună. Vasele din categoria ceramicii fine sunt mult mai numeroase decât în aşezarea de la Mălăieşti. Există unele diferenţe între calitatea ceramicii din cele trei niveluri.

În nivelul I fragmentele de ceramica fină sunt mai numeroase şi predomină elementele de factură gumelniţeană.

În nivelul II sunt pregnante elementele de sinteză Stoicani – Aldeni şi apar influenţe cucuteniene.

În nivelul III predomină ceramica de calitate semifină (medie), iar vasele sunt mai rar decorate cu pictură.

c) formele ceramice

c 1) vasele bitronconice

În categoria vaselor bitronconice putem include mai multe subtipuri:

c 1.1. *Paharele* sunt vase cu dimensiuni reduse, modelate în general din pastă fină. Au fost arse în majoritatea cazurilor reducător şi au culoarea cenuşiu deschis, în unele cazuri cu tente gălbui. Prezintă buze drepte sau uşor răsfrânte spre exterior. Zona cu diametru maxim a paharelor este modelată rar în unghi drept, ca la vasele specifice culturii Gumelniţa. În multe cazuri profilele descriu o traiectorie rotunjită, asemănătoare cu cea a formelor precucuteniene şi cucuteniene.

Majoritatea paharelor sunt decorate. Decorurile sunt realizate prin canelură, alveole, incizii sau pictură. Pictura este făcută fie înainte de ardere, cu alb sau roşu-închis, fie după ardere, cu roşu intens. Semnalăm şi câteva vase pictate bicrom (alb-roşu).

Pot prezenta apucători perforate (una sau două). Sunt forme comune prezente în toate cele trei niveluri Stoicani-Aldeni din situl de la Coţatcu (Fig. 41, 1, 4, Fig. 54, 1, 2, 4, Fig. 59, 1, 2, Fig. 64, 7, 8, 14, Fig. 72, 1, Pl. 77, 4, 13 ş.a.).

Paharele bitronconice descoperite în nivelul I sunt apropiate ca formă şi decor de cele descoperite în arealul clasic Gumelniţa. Sunt făcute din pastă fină, arsă reducător, iar pântecele vaselor sunt modelate în unghi drept. Decorul de pe aceste vase este redat în manieră gumelniţeană, cu motive geometrice pictate cu alb sau grafit, înainte de ardere (Fig. 35, 4, 7, 12, Fig. 38, 4, 9, Fig. 83, 16, 17).

Alveolele asociate cu canelură sunt întâlnite în proporţie mult mai mică decât în nivelele II şi III.

În acest sit am descoperit rar fragmente de pahare nedecorate. Decorurile sunt mult mai bogate decât cele prezente pe vasele de acelaşi tip de la Mălăieşti. Acoperă uneori în întregime recipientele.

În nivelul I, alături de pictura cu grafit, amplasată la partea superioară, pot fi redate motive alveolare, incizate sau pictate (Fig. 83, 16, 17, Fig. 84, 17, 19). Uneori pictura suprapune canelurile sau inciziile. Interiorul alveolelor poate fi pictat cu alb.

Regulile generale prezentate în urma analizării paharelor descoperite la Mălăieşti sunt valabile şi pentru paharele descoperite în nivelul I de la Coţatcu.

Canelura este suprapusă sau completată cu alveole, iar inciziile fine cu traiectorii geometrice (linii tangente şi volute) acoperă zonele inferioare (Fig. 35, 3, 4, 7).

Profilele multora dintre piesele bitronconice sunt arcuite, iar buzele sunt înălţate şi evazate sau drepte.

www.cimec.ro

Paharele descoperite în nivelul II au caracteristici ce sunt apropiate de formele cucuteniene. Decorul bicrom, asocierea dintre canelură, incizie şi pictură (Fig. 41, 1), preponderenţa formelor rotunjite, ne arată că ceramica de acest tip capătă elemente care o individualizează, ce dau imaginea noului aspect cultural de sinteză Stoicani – Aldeni.

În locuinţa nr. 8 au fost descoperite multe pahare bitronconice, întregi sau fragmentare, decorate abundent (Fig. 41, 1, 2, 4, 6, 7, 16).

Sunt toate lucrate din ceramică de calitate foarte bună, finisată până la lustruire. Motivele pictate sunt făcute cu grafit, roşu, negru sau alb.

Vasul ilustrat în fig. 41, poziţia 1, are corpul bitronconic, buza evazată şi uşor înălţată. Este decorat, în registrul superior, cu două linii pictate orizontale şi paralele, între care sunt trasate linii oblice. Aceste linii sunt pictate cu alb-cenuşiu pe fond maroniu negricios. Sub acest registru urmează un altul format dintr-un şir orizontal de alveole ovale, care au interiorul pictat cu alb. Acestea se suprapun pe un fond de pictură cu roşu – caramel. Sub acest registru urmează un altul, mai îngust, ce constă dintr-un şir orizontal de puncte albe, aşezate apropiat unele de altele şi făcute pe un fond mai închis, negricios.

În partea inferioară, începând din zona pântecului, este decorat cu incizii late cu interiorul pictat cu alb. Inciziile sunt dispuse liniar şi paralel. Liniile incizate vertical delimitează registre de pictură compactă cu alb şi roşu, în timp cele două incizii orizontale mărginesc decorul în benzi late descris mai sus. Deasupra bazei este decorat cu roşu ce are tente maronii.

Este interesant la acest pahar că o parte din decorurile pictate cu alb, roşu şi negru au fost făcute înainte de ardere, iar altele cele cu alb prăfos, au fost făcută după ardere.

Pictura tricromă, canelură, alveole şi inciziile sunt făcute în spiritul aspectului cultural Stoicani – Aldeni, o sinteză de tehnici şi motive decorative (Fig. 87, 1).

Un alt vas cu formă bitronconică şi profil arcuit, descoperit în locuinţa 8, este decorat la partea superioară cu linii pictate cu alb pe fond roşu – maroniu, cu caneluri pe pântec, şi cu două şiruri de alveole, unul dispus sub buză, iar celălalt în zona cu diametrul maxim (Fig. 41, 6, Fig. 87, 5).

Remarcăm un pahar descoperit în nivelul II (Fig. 54, 2) care prezintă apucătoare zoomorfă. Apucătoarea are analogii în siturile Stoicani-Aldeni, fiind întâlnit şi în aşezarea de la Mălăieşti (Fig. 33, 10).

Toate formele descrise mai sus sunt lucrate din pastă ceramică de calitate foarte bună, lustruită şi bine arsă.

Tot în nivelul II, în registrul stratigrafic de deasupra L 8, au fost descoperite căni bitronconice decorate în aceeaşi manieră. Au profilele arcuite, dar observăm o atenuare a exuberanţei decorative. Canelura, alveolele şi inciziile sunt în continuare folosite frecvent. Sunt mai rar suprapuse de pictură (Fig. 49, 3, 6, 7, 10, Fig. 54, 1, 2, 4, 5, 7, Fig. 59, 1, 2, 4, 5, Fig. 64, 3, 4, 8).

În nivelul III au fost descoperite puţine pahare bitronconice (am descoperit doar piese fragmentare). Predomină paharele cu corp globular.

Cele câteva pahare bitronconice descoperite ne relevă sinteza dintre cele două arii culturale. Sunt decorate cu canelură, incizie, pictură şi alveole, uneori toate tipurile de decor apărând pe acelaşi vas.

În unele cazuri paharele prezintă apucători de dimensiuni mici ce pot fi perforate orizontal (Fig. 77, 2, 4, 5, 13). Semnalăm frecvenţa mai mare a decorurilor geometrice incizate.

www.cimec.ro

c 1. 2. *Oalele* bitronconice au dimensiuni medii, sunt lucrate din pastă semifină sau grosieră, arsă oxidant sau reducător. Vasele sunt lucrate cu atenţie, în unele cazuri prezentând gât uşor înălţat şi buza dreaptă. Sunt prezenţe rarisime la Coţatcu.

Pot fi decorate cu pictură, canelură, incizie sau alveolare (Fig. 36, 6, 7, Fig. 42, 8, 10, Fig. 75, 3, 5).

În nivelul I au fost descoperite foarte puţine fragmente de oale bitronconice. Acestea au caracteristici gumelniţene (gât înalt cu pereţii orientaţi spre interior, buza dreaptă). Uneori sunt decorate cu pictură cu alb înainte de ardere.

Numărul oalelor descoperite în nivelul II este redus. Două dintre acestea, găsite în locuinţa nr. 8 (Fig. 42, 8, 10), ne dau o imagine de ansamblu, apropiată de formele din arealul Stoicani – Aldeni şi Cucuteni. Sunt decorate cu canelură, pictură şi alveole.

Una dintre oale are analogii într-o aşezare din Transilvania, la Păuleni Ciuc[208]. Este decorată cu caneluri şi cu motive pictate cu alb prăfos. Pictura cu alb redă linii, triunghiuri, curbe şi puncte şi este dispusă de la pântecul vasului spre bază (Fig. 42, 10). Interiorul petalelor, ce pornesc din baza vasului spre pântec, este pictat cu roşu. Fondul recipientului este cărămiziu.

Acest motiv floral este întâlnit pe vase din aşezări Stoicani – Aldeni. Tema este redată şi pe un vas descoperit în locuinţa nr. 1 de la Mălăieşti.

A doua oală bitronconică, întregibilă descoperită în locuinţa 8, prezintă influenţe cucuteniene. La partea superioară este decorată cu caneluri fine, peste care se suprapune un şir orizontal de alveole.

Pântecul vasului este decorat cu caneluri adânci ce descriu traiectorii ovale sau circulare. Motivele circulare sunt completate cu alveole şi pictură cu alb şi roşu.

Toate alveolele au interioarele pictate cu alb prăfos.

Vasul este decorat şi cu pictură, alternează registrele cu alb şi roşu.

Sub buză este trasată o linie lată, orizontală de culoare albicioasă. Pântecul este decorat cu aceiaşi culoare, care însă alternează cu roşu.

Deasupra bazei, pe o înălţime de cca. 3 cm, este aşezată pictură compactă, de culoare deschisă, alb cu tente roşiatice.

Fondul general al recipientului este roşu. Pictura cu roşu este făcută înainte de ardere, la fel şi o parte a picturii cu alb. Cu alb prăfos, aplicat după ardere, a fost trasată linia de sub buză şi au fost umplute decorurile canelate de pe pântec, cele care descriu linii, curbe şi cercuri (Fig. 42, 8, Fig. 89, 1).

Decorurile sunt rezultatul sintezei culturale ce individualizează aspectul Stoicani-Aldeni. Sesizăm o influenţă sporită a tradiţiilor din spaţiul Cucuteni.

Fragmentele de oale bitronconice descoperite în nivelul III sunt lucrate în general din pastă semifină sau grosieră şi uneori sunt decorate cu barbotină (Fig. 75, 1, 5, 7, 9, 15). Din păcate starea fragmentară a majorităţilor pieselor de acest tip ne împiedică să facem descrieri detaliate.

Formele din acest nivel sunt apropiate de cele gumelniţene.

c 1. 3. *Castroanele* bitronconice, sunt lucrate din pastă de calitate fină sau semifină. Majoritatea sunt arse reducător. Au fost descoperite în toate nivelurile eneolitice, însă cu frecvenţă redusă. Castroanele, mai cu seamă cele din nivelurile superioare, au fost decorate cu pictură, incizii, caneluri sau alveole. Rar prezintă toarte, majoritatea perforate orizontal.

[208] Dan Buzea, Ghe. Lazarovici, *Descoperirile Cucuteni-Ariuşd de la Păuleni Ciuc – Ciomortan „Dealul Cetăţii". Campaniile 2003 – 2005, Raport preliminar*, în Angvista, 9, 2005, p. 84, Pl. XXIX.

www.cimec.ro

Formele găsite în nivelul I sunt mai apropiate de tradiţia gumelniţeană. Sunt modelate din pastă fină şi nu prezintă decoruri. Au buza dreaptă sau evazată şi umărul modelat în unghi drept (Fig. 36, 3, Fig. 37, 6, 7, Fig. 40, 5).

Castroanele descoperite în nivelul II păstrează caracteristicile vaselor descoperite în nivelul I. Pot fi însă decorate cu pictură sau incizii. Pictura cu alb înainte de ardere apare în arealul Gumelniţa. Modul de dispunere şi realizare a decorurilor pare a fi rezultatul sintezei Stoicani – Aldeni (Fig. 42, 2, Fig. 49, 25, 30, Fig. 50, 7, Fig. 59, 16).

În nivelul III am găsit foarte rar fragmente de castroane. Acestea erau făcute din pastă ceramică semifină arsă reducător. Sunt forme comune, rar decorate. Faptul că piesele de acest tip au fost descoperite în stare foarte fragmentară reduce mult baza noastră de analiză şi implicit acurateţea observaţiilor.

c 1.4. *Vasele amforoidale* sunt descoperiri rarisime. Au corpurile bitronconice, cu profile arcuite, gâtul înalt, umăr proeminent, buza reliefată şi evazată.

Acestea sunt lucrate din pastă de calitate semifină, având în general dimensiuni medii. Nu au fost găsite piese întregi.

Decorurile au fost realizate prin tehnicile alveolării, picturii şi inciziei (Fig. 42, 9, Fig. 70, 3, 4, Fig. 79, 3 ş. a). *Amforele* apar numai în nivelurile superioare (II şi III).

În nivelul II am descoperit mai multe fragmente de amfore.

În locuinţa nr. 8 am găsit fragmente dintr-un vas puternic ars secundar. Acesta este lucrat din pastă semifină şi este decorat cu pictură tricromă: cu alb, roşu crud intens şi roşu caramel. Pictura cu roşu crud acoperă o parte compactă a gâtului, iar cea cu alb este dispusă pe pântecul recipientului sub forma unor linii drepte şi oblice, tangente (Fig. 42, 9, Fig. 92, 3 – 6). Pictura cu roşu închis – caramel, făcută înainte de ardere, completează decorul cu alb. Vasul prezintă şi alveole ce se intercalează cu decorul pictat de pe pântec. Modul de decorare este tipic Stoicani – Aldeni.

Fragmentele de amfore descoperite în nivelul III sunt decorate cu incizii dispuse geometric. Acestea acoperă pântecul vaselor (Fig. 70, 4, Fig. 79, 3).

Sunt forme întâlnite în arealele culturilor Gumelniţa, Precucuteni şi Cucuteni[209]. Cele descoperite la Coţatcu sunt producţii locale.

Valentina Voinea remarca răspândirea accentuată a formei în etapa A 2 a culturii Gumelniţa[210].

c 2) vasele tronconice

În categoria vaselor tronconice putem include următoarele tipuri:

c 2. 1. *Străchinile* sunt descoperiri frecvente în *tell*-ul de la Coţatcu. Au fost lucrate atent, din pastă de calitate semifină, arsă reducător. Rar sunt decorate şi pot prezenta apucători perforate. Corpul acestor vase poate fi uşor arcuit. Majoritatea străchinilor au culoare cenuşiu deschis cu tente gălbui. Există diferite feluri de realizare a buzelor. Acestea sunt fie răsfrânte la interior, fie evazată, orientate spre exterior. Buza poate fi îngroşată. Străchinile se caracterizează prin deschiderea mare a gurii.

Sunt de diferite mărimi: mici, medii, mari. Decorurile prezente pe străchinile tronconice sunt realizate prin incizii sau pictură. Unele vase sunt decorate cu pictură şi la interior, mai ales în zona din imediata apropiere a buzei.

[209] Ion T. Dragomir, op. cit., fig. 3.
[210] Valentina Voinea, *op. cit.*, Constanţa, 2005, p. 78, Fig. 72, 3.

www.cimec.ro

Forma este întâlnită des în aşezările gumelniţene[211], dar apare şi în aria de răspândire a culturilor Precucuteni şi Cucuteni[212].

Cu greu putem sesiza diferenţe în ce priveşte variantele de străchini tronconice prezente în cele trei niveluri eneolitice de la Coţatcu.

Străchinile din nivelul I pot prezenta buze evazate, drepte sau aplecate spre interior. Toate aceste variante sunt semnalate în aşezări gumelniţene. Rar pot avea apucători (Fig. 37, 4, 5, 15).

Am observat că fragmentele găsite în nivelul II au corpul uşor arcuit, iar baza plată, cu dimensiuni reduse, poate fi chiar rotunjită. Sunt în multe cazuri decorate atât la interior cât şi la exterior.

În perimetrul locuinţei 8 au fost găsite mai multe fragmente de străchini (Fig. 44, 1, 2, 4, 7, Fig. 45, 3). Sunt lucrate din pastă fină sau semifină, au profilele arcuite şi uneori bazele rotunjite.

Una dintre piesele de dimensiuni reduse, prezintă agăţătoare de formă conică, perforată vertical (Fig. 44, 1). Extremitatea buzelor este întotdeauna modelată rotunjit, uneori fiind uşor îngroşată (Fig. 45, 3).

Aceleaşi caracteristici pot fi observate şi pentru formele descoperite în nivelul III. La exterior pot fi decorate cu motive geometrice incizate sau pictate, pe când interioarele sunt pictate cu motive geometrice realizate cu alb înainte de ardere. Probabil unele dintre recipiente erau folosite ca şi capace.

În perimetrul locuinţei nr. 1, am descoperit mai multe vase tronconice decorate atât la exterior cât şi la interior. Dacă exterioarele erau decorate cu incizii sau pictură (Fig. 64, 13 – 16), interioarele vaselor erau pictate, mai ales cu alb pe fond negru. Pictura era făcută înainte de ardere având rezistenţă sporită la apă. Castroanele pictate sunt lucrate din ceramică fină, bine lustruită şi arsă.

Motivele redate sunt geometrice, linii drepte, curbe, unghiuri. Unele piese sunt pictate numai la exterior, monocrom, cu linii curbe sau oblice dispuse vertical (Fig. 66, 3, 19).

Asupra acestor forme se observă o influenţă crescută a modelelor venite din arealul Cucuteni. Tehnica de decorare şi calitatea foarte bună a ceramicii sunt argumente în acest sens.

Majoritatea străchinilor tronconice sunt însă lucrate din ceramică semifină, nu sunt decorate şi au fost arse oxidant (Fig. 65, 13 – 16, Fig. 66, 1, 14, Fig. 72, 16, 18, 19, Fig. 73, 2, 4, 5, Fig. 77, 26, Fig. 78, 2, 4, 11).

Deoarece toate piesele analizate de noi, pentru nivelul III, sunt fragmentare se poate să ne înşelăm cu privire la utilitatea unora dintre ele. Unele fragmente, mai ales cele pictate la interior, pot provenii de la capace.

Apucătorile sunt prezente frecvent pe străchini, uneori fiind perforate orizontal.

Observăm o frecvenţă mai redusă a vaselor decorate în nivelul III, faţă de nivelul II. Credem că influenţele Precucuteni sau Cucuteni sunt preponderente pe străchinile descoperite în aceste niveluri.

c 2. 2. *Castroane* au fost găsite în număr însemnat în toate cele trei niveluri Stoicani-Aldeni de la Coţatcu. Sunt de dimensiuni medii sau mari, fiind lucrate din pastă ceramică de calitate fină sau semifină, bine frământată şi arsă.

[211] *Ibidem*, Pl. 83, 86, Anexa 1.
[212] Dragomir Popovici, *Cultura Cucuteni. Faza A, Repertoriul aşezărilor*, Piatra-Neamţ, 2000, Fig. 43.

www.cimec.ro

Întâlnim numeroase variante ale castroanelor tronconice. Diferenţele sunt sesizabile în felul de modelare a buzei. Unele castroane au umărul reliefat şi pot avea apucători perforate.

Decorurile redate pe ele pot fi făcute cu motive realizate prin tehnicile inciziei, barbotinei, canelurii, alveolării şi picturii (Fig. 37, 3, 9, 11, 12, 14, 16, Fig. 38, 17, 19, Fig. 40, 9, 10, Fig. 42, 1, 3, 4, 5, 6, Fig. 43, 5, 6, Fig. 44, 10, 12, 13, 14, Fig. 45, 1, 2, 4, Fig. 50, 13 – 15, 26, Fig. 55, 4, 5, 14, 15, Fig. 57, 2, 11, Fig. 60, 2, 5, Fig. 61, 2, 3, 6, 7, 11, Fig. 66, 2, Fig. 73, 6, 10, 11, Fig. 78, 1, 4, 6, 7, 8, Fig. 81, 2).

Castroanele descoperite în primul nivel au caracteristici ce le apropie de formele din arealul Gumelniţa[213]. Buzele pot fi evazate, îngroşate sau orientate spre interior. Unele au umăr reliefat. Pasta ceramică din care sunt făcute castroanele din nivelul I este în general de calitate semifină, arsă reducător. Majoritatea sunt bine finisate, uneori prezentând slip. Sunt decorate rar, cu motive geometrice realizate cu incizii sau pictură. Pictura este monocromă, fiind făcută cu alb.

Caracteristicile castroanelor descoperite în nivelul II diferă în mică măsură de cele ale castroanelor găsite în nivelul I. Adăugăm la cele descrise mai sus apariţia frecventă a decorurilor cu pictură (cu alb sau roşu), cu canelură, alveole, incizii şi foarte rar barbotină.

Decorurile sunt geometrice: linii drepte sau oblice, puncte, curbe.

Uneori prezintă decoruri şi în interior (Fig. 61, 6), cu motive geometrice pictate (mai ales alb pe fond negru). În locuinţa 8 au fost găsite vase decorate la exterior, cu pictură şi cu incizii geometrice. Unele forme sunt perfect tronconice.

Fragmentele de castroane tronconice descoperite în nivelul III sunt reduse numeric. Sunt făcute din ceramică semifină. Au fost arse fie reducător, având culoare gri – cenuşie, fie oxidant, având culoare cărămizie.

Ca şi în cazul celorlalte tipuri de vase şi castroanele sunt produse în mare parte de meşteri locali. Aceştia foloseau în modelarea şi decorarea recipientelor un set de cunoştinţe, utilizând adesea elemente ce ţin de tehnica de prelucrare şi simbolistica culturilor Gumelniţa, Precucuteni sau Cucuteni. Astfel s-au născut forme cu caracteristici care dau particularitate faciesului cultural Stoicani – Aldeni.

c 2. 3. *Tipsiile* sunt vase de formă tronconică cu pereţii laterali scunzi. Acestea sunt descoperiri rarisime. Sunt modelate din pastă de calitate semifină. Am descoperit câteva fragmente de tipsii în nivelul II.

O tipsie întreagă a fost descoperită în L 8, în nivelul II (Fig. 48, 2). Sunt forme prezente în arealul culturii Gumelniţa, care însă apar şi în aşezări Stoicani – Aldeni[214] şi Precucuteni. Formele sunt considerate reminiscenţe ale culturii Boian[215].

c 3) vasele globulare

La Coţatcu au fost descoperite mai multe tipuri de vase cu corpul globular.

c 3.1. *Paharele* sunt vase de dimensiuni reduse, lucrate din ceramică fină. În majoritatea cazurilor au fost arse reducător. Prezintă decoruri realizate prin caneluri, alveole, incizii şi pictură. Decorurile sunt frecvent asociate, uneori apărând combinate toate pe acelaşi vas. Canelura şi alveolele sunt dispuse în registrul superior, iar inciziile în registrul inferior. Cu pictură era decorată zona din imediata vecinătate a buzei, în

[213] Valentina Voinea, *op. cit.*, Pl. 22, 26, 28, 83.
[214] Ion T. Dragomir, *op. cit.*, 1983, Pl. II, 8.
[215] *Ibidem*, p. 54.

www.cimec.ro

asociere cu canelura şi alveolele, sau partea de jos a vasului, unde fie era dispusă compact, fie completa decorurile realizate prin incizie (Fig. 35, 13, 14, Fig. 41, 5, 8, Fig. 49, 2, 4, 5, 12, 16, 22, Fig. 54, 3, 6, 8, Fig. 64, 5, 9, 10, 16, 18, Fig. 77, 6, 7, 9, Fig. 79, 5).

Caracteristicile generale enunţate mai sus sunt comune pentru paharele globulare descoperite în cele trei niveluri eneolitice de la Coţatcu.

Remarcăm că în nivelul I paharele globulare sunt numeric reduse, în detrimentul celor bitronconice. În acest nivel vasele sunt decorate cu grafit sau pictură cu alb (Fig. 35, 1, Fig. 38, 8, Fig. 83, 17, 18, Fig. 84, 20-26), cu incizii şi caneluri.

Au formă asemănătoare într-o oarecare măsură cu cele bitronconice, diferenţele constând în arcuirea pronunţată a profilelor. Liniile de caneluri dispuse orizontal sunt făcute la partea superioară, în registre clare, în timp ce inciziile geometrice, linii (orizontale sau oblice) şi volute, sunt realizate deasupra bazelor vaselor, ne depăşind zonele cu diametre maxime.

Numărul paharelor globulare descoperite în nivelul II este mai mare decât în nivelul I. Influenţele asupra formelor şi decorurilor venite din nordul arealului Stoicani – Aldeni sunt numeroase. Paharele prezintă decoruri combinate, realizate prin diverse tehnici, dispuse pe tot corpul.

În acest fel se nasc forme şi decoruri noi, de sinteză, specifice aspectului cultural Stoicani – Aldeni.

Astfel de forme au fost descoperite şi în situl de la Brăiliţa[216] (jud. Brăila). Situl este poziţionat în extremitatea sudică a aspectului cultural Stoicani – Aldeni şi deşi ceramica de aici are caracteristici preponderent gumelniţene, influenţele din nord sunt semnificative. Ion T. Dragomir carta această aşezare în aria de răspândire a aspectului cultural Stoicani – Aldeni[217].

În locuinţa nr. 8 au fost descoperite două pahare cu corpurile globulare uşor alungite, decorate în registrul superior cu caneluri adânci. Ambele au toarte perforate vertical, dispuse imediat sub buză. Nu sunt decorate cu pictură sau alveole.

Canelura, alveolele, incizia şi pictura sunt prezente pe foarte multe piese (Fig. 49, 2, 4, 5, 12, 16, 22, Fig. 54, 3, 6, 8, Fig. Fig. 64, 2, 5, 16, Fig. 77, 6).

Paharele globulare descoperite în nivelul III se înscriu în aceleaşi coordonate ca şi cele găsite în nivelul II. Sunt decorate în majoritate cu canelură şi alveole şi mai rar cu incizii. În acest nivel au fost descoperite şi câteva fragmente de pahare decorate cu pictură, în manieră tipic cucuteniană (faza A2), care sunt importuri (Fig. 72, 3, 5).

În nivelul III, elementele de tradiţie Precucuteni au fost contopite în ceea ce se numeşte aspectul cultural Stoicani – Aldeni, iar din nord pătrund elemente Cucuteni deja formate. Faptul este sesizabil şi pentru alte tipuri ceramice descoperite în nivelurile II şi III de la Coţatcu.

c 3.2. *Oalele* sunt lucrate din pastă semifină sau grosieră. Sunt arse reducător sau oxidant având culori gri-cenuşii cu tente gălbui sau cărămizii deschise. Oalele lucrate din pastă grosieră pot fi decorate cu bumbi şi/sau barbotină, iar cele făcute din ceramică semifină cu pictură sau incizii. Reprezintă o pondere însemnată din totalul ceramicii descoperite la Coţatcu, peste 15%.

În ce priveşte profilele acestora distingem două variante: una cu pereţii laterali ai vasului uşor arcuiţi şi alta cu pereţii vasului pronunţat arcuiţi. Oalele cu pereţii uşor arcuiţi pot prezenta apucători şi uneori umăr reliefat şi buză înălţată.

[216] Valentina Voinea, *op. cit.*, Constanţa, 2005, Pl. 62, 1-2.
[217] Ion T. Dragomir, *op. cit.*, 1983, p. 124, 125, poz. 13.

www.cimec.ro

Există variante diferite de realizare a buzelor oalelor. Unele au buza înălţată şi evazată spre exterior, altele pot avea buza uşor îngroşată spre interior.

Au fost descoperite oale în toate nivelurile eneolitice.

În nivelul I au fost descoperite mai multe fragmente de oale globulare (Fig. 36, 14, Fig. 39). Acestea au profilele pronunţat sau uşor arcuite, buzele înălţate, evazate sau verticale, uneori în prelungirea unui gât. Sunt cazuri în care extremitatea buzei este modelată drept, orizontal (Fig. 38, 20, 21, Fig. 39, 9, 10), dar majoritatea sunt rotunjite.

Decorurile prezente pe oalele din nivelul I sunt: barbotina, dispusă vertical sau oblic şi bumbii (Fig. 39). Formele sunt influenţate de tradiţia gumelniţeană.

În nivelurile superioare, II şi III, oalele sunt numeroase (Fig. 46, 8 – 11, 16, Fig. 51, Fig. 52, 5 – 8, 10, 11, 13 – 20, 22, Fig. 53, 2, 4, 5, 7, 8, 9, Fig. 56, 10 – 18, Fig. 68, 12, Fig. 69, 7 – 13, Fig. 74, 10 – 15, 19, 22, 24, Fig. 75, 15, 18, 19, Fig. 76, 1 – 12, Fig. 79, 13, 17, 18, Fig. 80, Fig. 81, 6 – 8, 11).

Nu distingem diferenţe majore între oalele descoperite în cele trei niveluri.

Aşa cum am mai afirmat, credem că cele lucrate din ceramică grosieră, decorate cu barbotină şi bumbi, sunt în mare măsură forme venite pe filieră gumelniţeană, la fel ca şi apucătorile masive, neperforate.

Nu au fost găsite oale întregi, de aceea concluziile noastre pot fi incomplete. În nivelul II influenţele cucuteniene asupra acestor vase devin vizibile, prin formă[218], modul de decorare cu pictură şi prin amplasarea apucătorilor sub buză (Fig. 52, 6, 8, Fig. 69, 5).

În nivelurile II şi III sunt întâlnite şi oale cu pereţii uşor arcuiţi, cu forme aproape cilindrice (Fig. 68, 5, 20, Fig. 69, 7, 10, Fig. 75, 18, 19, Fig. 76, 11, 12, Fig. 80, 3, 4, 6 ş.a.). În nivelul III sunt prezente des oalele globulare decorate cu barbotină cu filiaţie gumelniţeană, dar au fost semnalate şi forme cucuteniene.

c 4) *vasele miniaturale*

O categorie aparte de vase este cea a miniaturilor. Acestea au forme diverse, în multe cazuri imitând vasele cu dimensiuni normale.

Sunt lucrate din ceramică de calitate fină sau semifină, atent modelată şi arsă. Predomină formele tronconice şi cele globulare. Foarte rar vasele miniaturale au forme bitronconice (Fig. 35, 14, 15, Fig. 48, 3, 6, Fig. 71, 1, Fig. 73, 16 – 18, Fig. 77, 6, 7, Fig. 78, 5, Fig. 100, 12).

Există şi vase miniaturale care **nu** au analogii în rândul vaselor cu dimensiuni normale. Amintim aici vasele *căditǎ*, cu formă rectangulară. Acestea au pereţii laterali modelaţi în unghiuri drepte (Fig. 53, 21, Fig. 71, 8).

Astfel de forme sunt descoperiri rarisime.

În nivelul I am descoperit numai vase miniaturale tronconice şi globulare. Remarcăm câteva forme: o căniţă cu corp globular, o alta cu corpul tronconic şi baza rotunjită şi un vas scund cu profil arcuit şi baza lată (Fig. 35, 14, 15).

În nivelul II predomină vasele miniaturale tronconice (Fig. 59, 8, 9, 12, Fig. 53, 10). Am găsit şi forme de influenţă cucuteniană, fragmente de vase cu picior [219] (Fig. 48, 3) şi un suport de vas miniatural (Fig. 53, 27), probabil pandantiv, perforat la unul dintre capete.

Semnalăm un vas tronconic cu baza perforată central (Fig. 53, 10).

Vase miniaturale tronconice au fost găsite în toate etapele de locuire ale nivelului II (Fig. 59, 8 – 12).

---

[218] Dragomir, Popovici, *Cultura Cucuteni, Faza A, Repertoriul Aşezărilor (1)*, Piatra-Neamţ, 2000, Fig. 42, 45, 46.

[219] Mihai Şimon, *op. cit.*, în SCIVA, 37, 1, 1986, fig. 2.

www.cimec.ro

Vase cu picior şi corp globular sau tronconic au fost semnalate şi în nivelul III (Fig. 73, 16 – 18). Sunt forme de provenienţă cucuteniană.

Remarcăm şi în acest nivel prezenţa vaselor cu profile tronconice şi globulare (Fig. 71, 1, 12, Fig. 77, 6, 7, Fig. 78, 5).

c 5) capacele

La Coţatcu au fost descoperite foarte puţine capace întregi. Acestea pot fi grupate după cum urmează:

c 5.1. *capacele plate.* Sunt descoperiri foarte rare, de formă rotundă aplatizată, cu apucătoare. Sunt lucrate din ceramică de calitate semifină.

Un capac descoperit în nivelul II este de formă rotundă în plan, are apucătoare masivă, perforată orizontal. În partea inferioară, cea care acoperă vasul, prezintă o proeminenţă sferică făcută pentru a acoperii cu precizie gura vasului pentru care a fost făcut (Fig. 53, 24).

c 5.2. *Capacele concave cu apucătoare* sunt lucrate din pastă de calitate semifină sau fină, arsă reducător sau, mult mai rar, oxidant. Sunt de formă tronconică şi principala caracteristică a lor este că prezintă apucători masive, tronconice în secţiune şi circulare în plan (Fig. 43, 1, 7, Fig. 53, 11, 13, 14, 23, Fig. 71, 13 – 17, Fig. 88, 1, Fig. 89, 2, Fig. 97, 2, Fig. 112, 19).

În nivelul I au fost descoperite foarte puţine fragmente de capace. Nu sunt decorate, dar sunt atent finisate şi, de cele mai multe ori, arse reducător.

Câteva capace găsite în nivelul II, locuinţa 8 (L 8), sunt decorate cu motive geometrice pictate, atât la exterior cât şi la interior (Fig. 43, 1, 7, Fig. 88, 1).

Unele dintre capace prezintă analogii, în ce priveşte forma şi decorul pictat, cu capace descoperite la Traian[220] şi Tîrpeşti[221](Fig. 88, 1, Fig. 89, 2).

Formele şi decorurile capacelor descoperite în nivelul II sunt mai apropiate de cele cucuteniene. Ne referim la obiectele cu profilul globular, cu buza evazată şi decorurile cu volute pictate (roşu şi alb; Fig. 89, 2)[222].

În acelaşi nivel a fost descoperit un capac pictat cu roşu crud la interior. Acesta prezenta în apropierea buzei două găuri, una lângă alta, făcute la cca. 3 cm distanţă între ele (Fig. 97, 2).

Forma şi decorul pictat cu roşu crud, distribuit compact pe vas, fără a descrie motive geometrice, ne duce cu gândul la descoperiri din arealul culturii Gumelniţa[223].

Fragmentele de capace descoperite în nivelul III sunt asemănătoare ca formă cu cele din nivelul II. Sunt însă nedecorate (Fig. 71, 13, 16, 17). Una dintre apucătorile unui capac, păstrat fragmentar, este perforată orizontal, probabil pentru a fi legată (Fig. 71, 17).

[220] Vladimir Dumitrescu, *La station prehistorique de Traian (Dep. de Neamţ, Moldavie).Fouilles de 1936,1938 et 1940,* în Dacia, IX-X, (1941-1944) 1945, fig. 19, 11a.
[221] Silvia Marinescu-Bîlcu, *Unele probleme ale neoliticului moldovenesc în lumina săpăturilor de la Târpeşti*, în SCIV, 3, 1968, fig. 11.
[222] Mihai Şimon, *op. cit.*, în SCIVA, 37, 1, 1986, fig. 3, p. 10 şi Ion. T. Dragomir, *op.cit*., 1983, p. 65.
[223] Mihai Şimon, *op. cit.*, în SCIVA, 37, 1, 1986, fig. 3, p. 10.

www.cimec.ro

c 6) alte tipuri ceramice

În această categorie am inclus tipuri cu forme particulare sau alte obiecte ce erau folosite în activităţi casnice.

c 6.1. *Suporţii de vase* au fost făcuţi din ceramică de calitate fină sau semifină, arsă reducător sau oxidant. Distingem două tipuri de suporţi de lut. Primul tip este reprezentat de suporţii scunzi, de formă aproximativ cilindrică, cu pereţii arcuiţi spre interior. Marginile inferioare şi superioare sunt îngroşate. Un suport descoperit în nivelul I este decorat cu motive geometrice, linii orizontale unite cu linii oblice, realizate prin pictură cu alb înainte de ardere (Fig. 35, 19).

Sunt piese întâlnite frecvent în aşezările aspectului cultural Stoicani-Aldeni. Apar des şi în arealul culturii Cucuteni, însă pictura cu alb înainte de ardere este specifică ceramicii gumelniţene.

Al doilea tip de suporţi de lut sunt cei înalţi, de formă cilindrică, cu corpul arcuit şi buzele evazate. Astfel de suporţi au fost descoperiţi în nivelul II în locuinţa nr. 8 (Fig. 47, Fig. 90).

Unul dintre ei a fost decorat cu motive geometrice pictate cu roşu (fig. 47, 1). Sunt produse locale de influenţă Cucuteni (forma cilindrică cu marginile evazate) [224].

În nivelul III nu am descoperit suporţi de lut.

c 6.2. *Lingurile* şi *polonicele*

Au fost descoperite fragmente de linguri şi polonice în toate cele trei niveluri. Sunt lucrate din pastă de calitate fină sau semifină, arsă reducător. Unele piese sunt importuri Cucuteni, decorate cu pictură, monocrom sau bicrom (Fig. 48, 1, Fig. 62, 12 – 13, Fig. 84, 8, Fig. 86, 16 – 20, Fig. 87, 9, Fig. 100, 7 – 9, 13, Fig. 104, 9, Fig. 107, 10, Fig. 109, 13, 14).

Ca şi în situl de la Mălăieşti şi la Coţatcu se pot observa diferenţe în ce priveşte modul de modelare al cozilor acestor piese. Acestea pot fi plate sau cilindrice, unele cozi sunt despicate înspre căuş (Fig. 86, 18, Fig. 100, 8).

În nivelul I am descoperit fragmente de linguri şi polonice (în special cozi), făcute din pastă fină sau semifină (Fig. 86). Cele din pastă fină sunt arse reducător, lustruite. Nu prezintă decor.

Unele cozi sunt îndoite la capăt (Fig. 86, 17, 19), iar altele prezintă perforaţii (Fig. 86, 16, 17). O coadă perforată este şi uşor îndoită (Fig. 86, 17).

În nivelul II am descoperit fragmente de linguri pictate, având aproximativ aceleaşi caracteristici privind calitatea ca şi cele din nivelul I.

La baza nivelului am descoperit fragmente de linguri sau polonice decorate cu pictură albă sau grafit pe fond negru lustruit (Fig. 100, 7, 8), în timp ce în partea superioară a nivelului II am descoperit şi un fragment de coadă decorat cu romburi pictate, cu alb pe fond roşu (Fig. 100, 9), import Cucuteni, faza A 2.

În acelaşi nivel am găsit şi căuşe de polonice pictate. Remarcăm un polonic pictat cu cercuri albe pe fond negru. Unele motive sunt importate din arealul Cucuteni - Ariuşd.

Într-o locuinţă descoperită în nivelul II, în suprafaţa P 3, am descoperit două polonice, făcute din lut fin, aşezate unul în interiorul celuilalt. Polonicele au fost găsite lângă vatră, lipite între ele de cenuşa rezultată în urma arderilor. Una dintre piese este arsă oxidant, iar cealaltă reducător. Polonicul ars reducător este foarte bine finisat (lustruit) şi decorat cu o bandă pictată, cu maroniu închis (Fig. 62, 12, 13, Fig. 97, 14).

[224] *Ibidem*, fig. 3, p.10.

www.cimec.ro

Polonicele în formă de bol sunt bine documentate în siturile de la Aldeni, Suceveni, Dodeşti şi Lopăţica[225].

În nivelul III am găsit doar câteva fragmente de cozi lucrate din pastă semifină, arsă oxidant (Fig. 109, 13, 14).

Lingurile şi polonicele sunt piese frecvent întâlnite în arealul Stoicani-Aldeni[226]. Apar extrem de rar în situri Gumelniţa, însă sunt des descoperite în aşezările culturii Cucuteni[227].

c 6.3. O altă categorie de obiecte făcute din ceramică o reprezintă *pintaderele*. Acestea sunt lucrate din lut de calitate semifină, ars reducător sau oxidant. La Coţatcu au fost descoperite şapte astfel de piese, toate decorate cu spirale. Una dintre piesele descoperite în timpul cercetărilor mai vechi este decorată cu spirală cu traiect rombic.

Patru au fost găsite în timpul cercetărilor mai vechi, făcute de Drâmbocianu, iar trei în timpul campaniilor arheologice efectuate de noi.

Sunt piese ce apar frecvent în arealul Stoicani-Aldeni. Prezenţa lor este legată de influenţele venite din arealul culturii Cucuteni[228].

c 6.4. A fost descoperit şi un *vas antropomorf, pandantiv*, având forma unui picior, realist prezentat. Vasul are degetele redate prin incizii, gleznele reliefate, iar talpa este decorată cu crestături, dispuse pe margini, de jur împrejur. La partea de sus piciorul prezintă perforaţie de agăţare. Acest tip de descoperiri este specific culturii Gumelniţa (Fig. 114, 13)[229].

Din păcate, vasul a fost descoperit în albia pârâului şi nu ştim din ce nivel stratigrafic provine.

c. 6.4. În poziţie secundară a fost descoperit un fragment de *strecurătoare* (Fig. 85, 18), făcută prin perforarea fundului unui vas.

Acesta este de formă tronconică cu fundul înălţat (trapezoidal în secţiune). Este lucrat din lut de calitate medie, ars oxidant.

d. tipurile de apucători

În *tell-ul* de la Coţatcu au fost descoperite multe vase întregi sau fragmentare care prezintă apucători. Acestea sunt dispuse mai sus de mijlocul vasului şi pot fi grupate în două mari categorii, şi anume:

a. *apucători neperforate*

b. *apucători perforate.*

a. apucătorile neperforate.

Au fost găsite puţine vase ce prezintă apucători neperforate. Sunt prezente pe toate tipurile de vase, fiind asociate uneori cu decorurile realizate prin tehnica barbotinei. Au atât rol funcţional cât şi rol estetic. Sunt de forma unor bumbi tronconici şi sunt modelate prin aplicarea pastei ceramice înainte de ardere.

[225] Ion T. Dragomir, op. cit., 1983, p. 82.
[226] *Ibidem*, p. 82.
[227] *Ibidem*, pl. II, 6.
[228] Eugen Paveleţ, Laurenţiu Grigoraş, *Catalogul pintaderelor din colecţia de arheologie a Muzeului Judeţean Buzău*, în Mousaios, XI, 2006, p. 35–48.
[229] Vezi Mihai Şimon, Done Şerbănescu, *Consideraţii privin reprezentarea simbolică a piciorului uman din arealul culturii Gumelniţa*, în CCDJ, III-IV, 1987, p. 29-34.

www.cimec.ro

În nivelul I apucători neperforate au fost găsite pe recipiente cu dimensiuni medii sau mari, mai ales oale, lucrate din pastă semifină sau grosieră. Pot fi asociate cu barbotină (Fig. 39, 1, 7, 9, 13). Sunt dispuse în jumătatea superioară a vaselor, fie puţin deasupra zonei cu diametru maxim, fie sub buză.

În nivelul II cantitatea de recipiente ce prezintă apucători este semnificativă.

În perimetrul locuinţei nr. 8 au fost descoperite mai multe vase cu apucători. În general sunt de dimensiuni medii sau mari, au forme globulare şi sunt modelate din pastă semifină sau grosieră (Fig. 44, 9, Fig. 45, 9, 10).

Apucătorile masive, sunt întâlnite pe recipiente decorate cu barbotină (Fig. 9, 10). Pe un fragment observăm că apucătoarea este centrul unui decor, de la ea pornind, ca nişte raze, linii făcute cu ajutorul decorului cu barbotină (Fig. 45, 9).

În nivelul II au fost găsite oale cu apucători, decorate cu linii cu barbotină şi în afara complexului L 8 (Fig. 52, 13, 20). Apucătorile sunt amplasate ca şi cele din nivelul I, mai sus de zona cu diametru maxim a vaselor (Fig. 53, 1, 2, 3).

În partea superioară a nivelului II am găsit două fragmente de vase ce au aplicate pe corpuri apucători masive: un vas tronconic (Fig. 61, 7) şi o oală, cu profilul înalt, uşor arcuit (Fig. 76, 11).

În nivelul III, şi datorită suprafeţei reduse cercetate, am găsit doar câteva fragmente de vase ce prezentau apucători masive (Fig. 104, 5, 6, 10 – 13). Oalele decorate cu barbotină sunt preponderent înzestrate cu apucători, probabil pentru a înlesnii apucarea şi mişcarea recipientelor.

Pe un fragment (Fig. 104, 12) am regăsit tehnica descrisă mai sus, de trasare a unor raze în jurul apucătorii. Astfel de piese sunt frecvente în cultura Gumelniţa.

O categorie aparte a apucătorilor neperforate o reprezintă cele rotunde, amplasate pe capacele concave. Acestea sunt îngrijit modelate.

Sunt plate sau adâncite la partea superioară şi arcuite spre interior, pe margini, pentru a putea fi prinse uşor (Fig. 43, 1, 7, Fig. 53, 11, 13, 14, 23, Fig. 71, 14 – 17, Fig. 88, 1, Fig. 97, 2, Fig. 102, 19). Diametre lor variază între 3,5 – 7 cm.

b. *Apucătorile perforate* sunt dispuse la partea superioară a vaselor, fie imediat sub buză, fie pe corp. Sunt prezente pe vasele făcute din ceramică fină sau semifină. Au forme variate: *rotunjite* sau ovalizate, bumbi, triunghiulare, trunchiuri de con.

Apucătorile sunt perforate orizontal sau vertical (Fig. 35, 5, Fig. 37, 10, Fig. 38, 6, Fig. 40, 9, Fig. 50, 2, 5, 12, 14, 20, Fig. 54, 7, 9, 11, 12, Fig. 64, 13, Fig. 65, 15, Fig. 67, 3, 5, 6, 11, 13, 20, Fig. 70, 5, Fig. 72, 1, 15, Fig. 73, 11, Fig. 75, 5, 18, Fig. 77, 1, 11, 25, 26 ş.a.). La Coţatcu frecvenţa apucătorilor perforate pe vasele de dimensiuni reduse, căni globulare sau tronconice, este mult mai mică decât la Mălăieşti. Faptul se poate datora apropierii de spaţiul cucutenian, unde aceste apucărori sunt mai rar întâlnite pe formele cu volum redus.

În nivelurile II şi III, am descoperit vase cu apucători triunghiulare, în formă de aripioare, arcuite înspre în sus. Aceste apucători prezintă perforaţii verticale. Una dintre ele este decorată cu pictură cu alb pe fond negru (Fig. 41, 9, Fig. 49, 20, 21, Fig. 55, 11, Fig. 67, 9, 10). Sunt influenţe din arealul Cucuteni.

Remarcăm că nu există diferenţe majore în ce priveşte tipurile de apucători prezente în cele trei niveluri.

Recipientele ce prezintă două apucători perforate dispuse simetric puteau fi legate cu fibre vegetale şi agăţate sau transportate.

www.cimec.ro

e. decorurile

Decorurile prezente pe vasele descoperite la Coţatcu pot fi împărţite în mai multe categorii:

a) decoruri realizate prin canelură
b) decoruri realizate prin presare (alveole)
c) decoruri realizate prin tehnica barbotinei
d) decoruri realizate prin incizie
e) decoruri realizate prin excizie
f) decoruri realizate prin pictură
g) decoruri în relief

a) Decorurile realizate prin *canelură* sunt prezente frecvent pe vasele cu dimensiuni mici şi medii şi mai rar pe vase cu dimensiuni mari. Aceste decoruri, care apar în toate cele trei niveluri culturale Stoicani-Aldeni, sunt redate pe forme lucrate din pastă de calitate fină sau semi-fină.

Canelurile sunt dispuse pe corpurile vaselor în registre bine delimitate. Pot decora părţile superioare, imediat sub buză, dar şi pântecele vaselor sau, mai rar, registrele inferioare.

În cele trei niveluri Stoicani-Aldeni am descoperit cupe decorate cu canelură asociată cu pictură, alveole şi incizii (Fig. 35, 3, 16-18, Fig. 41, 1 – 7, Fig. 46, 9, Fig. 49, 2 – 10, 12, 15 – 17, Fig. 54, 4, 7, 13, 16, Fig. 64, 2 – 6, 8, 10, 13, 15, Fig. 68, 9, 19, Fig. 72, 4, 7, Fig. 77, 3, 10, 25, Fig. 82, 19, Fig. 83, 9, 11, 13, Fig. 87, 1, 2, 4, 5, Fig. 96, 14, 15, 17, Fig. 98, 5, 6, 9, 12, Fig. 102, 18, Fig. 103, 11, 14, Fig. 106, 3, 4, 6, Fig. 110, 14, Fig. 112, 18, Fig. 113, 1, 2, 12).

În nivelul I canelurile sunt prezente în proporţie mai redusă decât în nivelurile superioare. Cu caneluri fine sunt decorate în special vasele cu dimensiuni reduse şi medii. Pot fi asociate şi cu motive liniare pictate monocrom, cu grafit sau alb înainte de ardere (Fig. 35, 3, 7, 16-18).

Dacă pe aceleaşi forme ceramice sunt făcute şi incizii, acestea acoperă registrele inferioare (Fig. 35, 16).

În nivelul II, decoruri cu canelură au fost identificate pe vase cu dimensiuni mici (căni), medii şi mari (Fig. 42, 8 – 9, 46, 9).

Decorurile de pe vasele cu dimensiuni reduse respectă caracteristicile enunţate mai sus. În plus canelura apare şi alături de decoruri pictate bicrom şi tricrom (Fig. 87, 1, 5, Fig. 89, 1). Acest lucru este sesizabil pe ceramica descoperită în locuinţa nr. 8.

Din aceeaşi locuinţă remarcăm un fragment de vas bitronconic, de dimensiuni mari, decorat cu caneluri adânci dispuse oblic pe zona cu diametru maxim, pictate cu roşu. (Fig. 42, 10, Fig. 96, 17).

În nivelul III sunt întâlnite, pe scară largă, vase decorate cu canelură. Sunt asociate cu alveole, incizii şi mai rar pictură, mai ales monocromă (cu alb). Canelura era făcută şi pe vase de dimensiuni medii (Fig. 95, 12, Fig. 103, 14).

***

Decorul cu caneluri orizontale sau oblice este de tradiţie Precucuteni III[230], la fel ca şi alveolele. Canelura este întâlnită uneori şi pe vase descoperite în aşezări gumelniţene.

[230] Vladimir Dumitrescu, *Originea şi evoluţia culturii Cucuteni-Tripolie*, în SCIVA, 14, 1, 1963, p. 63 şi Mihai Şimon, *op. cit.*, în SCIVA, 37, 1, 1986, p. 16.

www.cimec.ro

În siturile din nordul arealului gumelniţean au fost găsite des vase decorate cu canelură[231]. Considerăm că decorul, asociat cu alveolele, reprezintă una dintre trăsăturile definitorii ale aspectului cultural Stoicani – Aldeni[232].

b) Decorurile realizate prin presarea pastei ceramice înainte de ardere – *alveolele* – au fost identificate mai ales pe vase de dimensiuni mici şi mai rar pe vase cu dimensiuni medii. Vasele decorate cu alveole au forme bitronconice sau globulare.

Aceste decoruri sunt de formă ovală, cu diametre cuprinse între 0,5 – 1,5 cm. În majoritatea cazurilor sunt dispuse simetric, împrejurul corpurilor vaselor, în părţile superioare ale acestora. Decorurile cu alveole se întrepătrund deseori cu registrele realizate prin canelură.

În situl de la Coţatcu au fost descoperite multe vase sau fragmente ceramice decorate cu alveole. Pe unele fragmente descoperite în nivelul II se observă că alveolele completează decorurile pictate cu alb sau roşu. Unele alveole au interiorul pictat cu alb, aceasta fiind una dintre caracteristicile de decorare specifice aspectului cultural Stoicani – Aldeni[233] (Fig. 35, 1, 2, 7, Fig. 38, 9, 10, Fig. 41, 1, 2, 6, 9, 18, Fig. 42, 5, 8, 9, 10, Fig. 43, 5, Fig. 49, 3, 6, 7, 9, 16, Fig. 54, 4, 16, Fig. 56, 11, Fig. 58, 10, 11, Fig. 59, 1, 2, 4, 6, Fig. 64, 2, 15, Fig. 68, 12, 19, Fig. 72, 1, 4, Fig. 84, 13, 17, Fig. 86, 12, Fig. 87, 1, 5, Fig. 89, 1, Fig. 92, 7, 8, Fig. 93, 9, 10, Fig. 113, 1, 2, 19, ş. a.).

În nivelurile I şi II au fost descoperite câteva fragmente de vase decorate cu şiruri de alveole cu diametre mai mici (sub 0,5 cm).

În nivelul II alveolele apar pe majoritatea fragmentelor ceramice provenite de la vase din ceramică fină, de dimensiuni reduse (căni, amfore).

În locuinţa nr. 8 am descoperit alveole făcute pe vase cu dimensiuni medii sau mari. (Fig. 42, 8, 9, 10, Fig. 89, 1).

Pe unul dintre vase, alveolele completează decorurile cu canelură şi pictură, fiind prezente în toate registrele. Sunt redate pe gât, pe pântec şi pe partea inferioară a recipientului. În plus, toate alveolele, care au formă ovală alungită, au interiorul pictat cu pastă albă (Fig. 89, 1). Acest vas este pictat bicrom, cu alb şi roşu.

În acelaşi complex am descoperit şi un vas de dimensiuni mari, decorat cu alveole peste registrul median, acoperind caneluri oblice (Fig. 42, 10).

În acelaşi nivel II, dar în partea superioară a lui, la adâncimea de 1, 60 – 1,80 m au fost descoperite fragmente ceramice ce provin de la vase de dimensiuni mari decorate cu alveole (Fig. 95, 12, 17). Remarcăm unul dintre ele, unde de sub un brâu făcut în relief, decorat cu alveole circulare adâncite, începe decor cu barbotină dispusă vertical (Fig. 95, 17). Un fragment identic ca tehnică de decorare a fost găsit şi în perimetrul locuinţei 8 (Fig. 91, 14).

În nivelul III aceste decoruri sunt întâlnite mai ales pe paharele globulare şi bitronconice lucrate din pastă ceramică fină.

Decorul alveolar asociat cu canelura, incizia şi pictura este frecvent întâlnit în toate cele trei niveluri Stoicani – Aldeni de la Coţatcu.

c) Decorurile cu *barbotină* sunt realizate pe vase cu dimensiuni medii sau mari, lucrate din pastă ceramică grosieră. Sunt dispuse în şiruri de linii paralele - oblice, orizontale sau verticale.

---

[231] Valentina Voinea, *op. cit.*, Constanţa, 2005, pl. 62, 1 - 4.
[232] De aceeaşi părere este şi Mihai Şimon, *op. cit.*, în SCIVA, 37, 1, 1985, p. 16.
[233] *Ibidem*, p. 16.

www.cimec.ro

Majoritatea vaselor decorate cu barbotină sunt de culoare cărămizie, cu pereţii groşi, lucraţi din ceramică de calitate inferioară, arsă oxidant.

Vase decorate prin tehnica *barbotinei* au fost descoperite în toate cele trei niveluri eneolitice.

Barbotina poate fi dispusă şi radial în jurul apucătorii vaselor de dimensiuni mari (Fig. 39, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 12, 14, Fig. 45, 8, 9, 12, Fig. 52, 5, 13, Fig. 53, 4, 5, 8, Fig. 56, 12, 13, 15, Fig. 67, 7, 16, Fig. 75, 15, Fig. 76, 7, 13, 14, Fig. 81, 7, 11, 13, Fig. 84, 15, Fig. 85, 7, 19, Fig. 86, 9, 10, Fig. 91, 14, Fig. 105, 5, 7, 8, 9, Fig. 109, 8, 9, Fig. 112, 16, Fig. 114, 1, 7, 8, ş.a.).

Barbotina este asociată cu decoruri în relief, bumbi, brâuri şi mai rar cu alveole, fiind prezentă frecvent pe ceramica specifică culturii Gumelniţa. Apare şi în culturile Precucuteni III şi Cucuteni[234]. În aşezări precucuteniene oale decorate cu barbotină au fost descoperite la Traian-Dealul Fântânilor, Timkovo şi Alexandrovca[235] ş.a.

d) Decoruri realizate prin *incizie* au fost identificate pe vase descoperite în toate cele trei niveluri Stoicani-Aldeni. Frecvenţa decorurilor incizate este mare. Au fost identificate mai ales pe vase de dimensiuni mici şi medii (căni, castroane, străchini, vase amfora ş.a.).

Inciziile sunt dispuse des în registrele inferioare ale vaselor şi descriu motive geometrice (linii drepte, linii curbe, arce de cerc spirale).

Aşa cum am mai precizat, decorurile realizate prin incizie pot fi asociate cu decoruri realizate prin tehnicile canelurii, picturii şi presării.

Tehnica decorativă este întâlnită pe toată durata culturii Gumelniţa, fiind predominantă în faza A 2. Uneori, motivele incizate au suprafeţele interioare pictate cu alb sau roşu[236]. Vase astfel decorate au fost găsite la Coţatcu (cu alb şi roşu, Fig. 87, 1, Fig. 89, 1) şi la Mălăieşti (cu roşu închis, Fig. 1, 17, Fig. 26, 6).

Motivele apar des pe vasele descoperite în aşezări Precucuteni III[237]. La Târpeşti, este semnalată folosirea decorului incizat, în combinaţie cu pictura cu alb, făcută înainte de ardere, sau cu decorul lustruit[238].

Decorurile incizate descoperite în toate cele trei niveluri eneolitice, par să fie influenţate în mare măsură de decorurile gumelniţene. Sunt linii drepte, oblice, tangente, curbe ce pot fi trasate fin sau mai accentuat (Fig. 35, 5, 8, 16, 17, Fig. 37, 11, Fig. 40, 2, 4, Fig. 41, 1 – 4, 7, Fig. 42, 8 – 10, Fig. 43, 6, Fig. 44, 4, 8, 13, Fig. 49, 1 – 4, 6, 7, 25, 33, 34, Fig. 51, 17, Fig. 54, 4, 6, 7 – 9, Fig. 58, 10, 11, Fig. 59, 1, 2, 6, Fig. 60, 1, Fig. 61, 4, Fig. 63, 2, Fig. 64, 2 – 5, 13, 16, 19, Fig. 65, 14, 15, Fig. 68, 2, 8, Fig. 70, 4, Fig. 71, 9, 10, Fig. 72, 1, Fig. 73, 2, 14, Fig. 77, 3 – 5, 12, 13, 19, 23, 26, Fig. 79, 3, Fig. 81, 1, Fig. 83, 12, Fig. 85, 1, 5).

Unele decoruri realizate cu linii tangente la cercuri şi volute incizate sunt întâlnite frecvent şi în aşezări Precucuteni III[239].

e) Decorurile realizate prin *excizie* sunt rarisime. Apar pe vase cu dimensiuni medii sau mici şi nu sunt asociate cu alte decoruri. Pot avea traiecte liniare, drepte sau

---

[234] Dragomir Popovici, *Cultura Cucuteni, faza A, Repertoriul aşezărilor (1)*, Piatra – Neamţ, 2000, fig. 60, 1, 2, p. 342.
[235] Victor Sorochin, *op. cit.*, în Tyragetia, X, 2001, p. 81-90.
[236] Valentina Voinea, *op. cit.*, Constanţa, 2005, p. 53.
[237] Silvia Marinescu - Bîlcu, *Cultura Precucuteni pe teritoriul României*, Bucureşti, 1974, fig. 54 – 69.
[238] Idem, *Unele probleme ale neoliticului moldovenesc în lumina săpăturilor de la Târpeşti*, în SCIV, 19, 3, 1968, p. 407.
[239] *Ibidem*, p. 402, fig. 5, poz. 6.

www.cimec.ro

curbe, sau pot fi dispuse neorganizat (Fig. 40, 2, Fig. 59, 15, Fig. 65, 15, Fig. 84, 4). Apar mai ales în nivelurile superioare, II şi III.

În nivelul I a fost descoperit un fragment ceramic decorat cu excizii şi incizii liniare (Fig. 84, 2, 4).

Remarcăm un vas tronconic, descoperit într-un complex neincendiat din partea superioară a nivelului II, care este decorat, pe aproape toată suprafaţa cu adâncituri circulare făcute prin excizie (Fig. 61, 8). Vase decorate similar, dar cu forme diferite, au fost descoperite în aşezări gumelniţene la Brăiliţa, Blejeşti, Glina[240].

Nu putem face referiri clare privind proveniența lor culturală. Menţionăm doar că excizia apare şi în arealul Precucuteni, dar şi în cel Gumelniţa, mai ales în perioadele de început.

f) În cele trei niveluri eneolitice de la Coţatcu au fost descoperite numeroase vase întregibile sau fragmente ceramice decorate cu *pictură*. Remarcăm abundenţa şi exuberanţa picturii în nivelul II.

Am sesizat câteva variante de decoruri pictate, şi anume: cu roşu, după ardere (pictură crudă) sau înainte de ardere, cu grafit sau cu alb, înainte de ardere, cu alb, după ardere.

Pictura cu roşu este prezentă pe toate tipurile de vase. Aceasta acoperă mai ales părţile inferioare.

În unele cazuri pictura cu roşu acoperă şi completează alte tipuri de decoruri, ca incizia sau canelura, poate descrie însă şi traiecte geometrice sau poate să acopere total părţi din vase.

În nivelul I, datat de noi în faza A1 a culturii Gumelniţa, predomină pictura monocromă care poate fi făcută cu alb sau grafit.

Pictura cu alb este liniară. Liniile sunt dispuse orizontal, vertical sau oblic, mai ales pe zonele superioare ale căniilor (Fig. 83, 4, 16-18, Fig. 84, 1, 14, 17-20). Decorurile liniare cu alb au fost făcute pe căni cu fond maron închis (uneori chiar negricios) sau roşiatic.

Un fragment de cană este decorat cu pictură pe tot corpul. În registrul superior sunt trasate două linii paralele şi orizontale, un sub buză, iar cealaltă pe pântec, iar tangente la acestea sunt grupuri de câte trei linii paralele între ele dar cu traseu oblic (Fig. 83, 16).

În partea inferioară a aceluiaşi vas se repetă decorul, numai că aici grupele de câte trei linii paralele, tangente la o linie orizontală, sunt pictate ca nişte raze verticale ce pleacă din bază spre pântec.

În nivelul I am descoperit doar câteva fragmente pictate cu alb prăfos crud.

Decorurile geometrice pictate cu grafit au fost sesizate pe fragmente descoperite în nivelurile I şi II de la Coţatcu. Sunt linii drepte, oblice şi mai rar curbe, dispuse mai ales pe partea superioară a vaselor.

În nivelul I au fost descoperite multe fragmente pictate astfel. Aceasta este considerată de către specialişti ca una dintre trăsăturile distincte ale culturii Gumelniţa.

Un rol important în dezvoltarea apariţia şi răspândirea decorului grafitat l-au avut comunităţile neolitice din Macedonia şi Tracia Egeană. În Macedonia Răsăriteană grafitul apare încă din neoliticul mijlociu. Este semnalat şi în cultura Boian, cea din care se va dezvolta cultura Gumelniţa.

[240] Valentina Voinea, *op. cit.*, Constanţa, 2005, Pl. 69.

www.cimec.ro

Ornamentele cu grafit puteau fi pictate cu pensula sau trasate cu batoane de grafit înainte de ardere[241].

În locuinţa nr. 8, descoperită la baza nivelului II, majoritatea vaselor de calitate fină sau semifină prezintă urme de pictură cu alb, roşu sau negru. Pe acelaşi recipient pot fi combinate două sau trei culori (Fig. 87, 1, 5, 7, Fig. 88, 1, 3, 4, 5, Fig. 89, Fig. 91, 16, Fig. 92, Fig. 93).

În acelaşi complex arheologic am descoperit câteva fragmente ceramice care credem că sunt importuri din arealul Cucuteni. Sunt lucrate din ceramică de calitate foarte bună, fină, şi sunt pictate.

Un fragment de oală, cu buza evazată, sub care este aşezată o toartă, este pictată cu un motiv ce are forma unui cârlig de pescuit, făcut cu roşu pe fond alb. Conturul „*cârligului*" este evidenţiat cu maroniu închis (Fig. 88, 4). Alt fragment, este pictat cu alb pe fond maron închis. Contururile decorului geometric au fost trasate cu roşu cărămiziu (Fig. 91, 16).

Fragmente ceramice cucuteniene au fost descoperite şi în partea superioară a nivelului II. Sunt volute pictate cu roşu (Fig. 96, 12), sau cu alb pe fond roşu (Fig. 96, 3, 4, 6). Cele trasate cu alb au marginile conturate cu negru.

Motive geometrice, tipice Stoicani – Aldeni, pictate cu alb prăfos, crud, au fost descoperite pe pereţii interiori ai locuinţei 8 şi pe gardina vetrei.

Pictura cu alb prăfos, a fost sesizată pe vasele descoperite în locuinţa nr. 8. Decorurile sunt geometrice, volute, linii drepte sau oblice, sau şiruri de puncte. Acest tip de pictură este prezent pe vasele de dimensiuni mici, medii sau mari şi este realizată mai neglijent. Uneori grosimea linilor variază, deşi traseele geometrice ale decorurilor sunt respectate (Fig. 87, 1, Fig. 88, 6, Fig. 89, Fig. 91, 8, Fig. 92, 3, 5, 6, 14, 16)

În acelaşi nivel II am descoperit şi câteva vase suport pictate cu roşu crud pe tot corpul (Fig. 53, 26, Fig. 70, 12, Fig. 98, 14).

Pictura cu roşu poate fi prezentă şi în interiorul vaselor. Un capac, descoperit în partea superioară a nivelului II, are interior pictat cu roşu crud intens (Fig. 97, 2).

Observaţii interesante, care au legătură cu tipurile de decoruri pictate de la Coţatcu, au fost făcute pe ceramica găsită la Târpeşti. Autoarea cercetărilor remarca „*nu sunt rare cazurile când pe lângă culoarea albă, decoratorul a folosit linia incizată care, stă la baza liniei negre-ciocolatii de bordură, rezervând uneori decorul din însuşi fondul vasului, decor pe care adesea îl vopsea în roşu sau brun şi apoi îl lustruia, tehnică cunoscută şi la Truşeşti. Pe de altă parte, în pictarea vaselor înainte de ardere s-au folosit două culori – alb şi roşu-vişiniu – care împreună cu fondul au ca rezultat tricromia"* [242].

În ceea ce priveşte tipurile de pictură cu alb distingem două variante: pictura realizată înainte de ardere şi cea cu alb prăfos făcută după arderea vaselor. Pictura cu alb, făcută înainte de ardere, este prezentă pe vase de calitate superioară, de dimensiuni mici sau medii, mai ales în zonele superioare, sub buză. A fost găsită mai des pe vasele din nivelurile I şi II. Este atent aplicată, în linii dispuse geometric, fin şi exact trasate (Fig. 36, 9, 10, 11, Fig. 38, 4, 5, 8, 9, 11, Fig. 83, 4, 16, Fig. 84, 1, 14, 17-20, Fig. 87, 1, 5, Fig. 88, 3, Fig. 92, 7, 8, Fig. 97, 1, 4, Fig. 98, 1 – 8, Fig. 106, 1, Fig. 108, 2, 12, 13, Fig. 111, 5, 8, Fig. 113, 1, 12 ş. a).

Motivele cu alb înainte de ardere pot fi desenate şi în interiorul vaselor (Fig. 101, 3, Fig. 106, 1 ş. a.). Sunt făcute pe fond negru lustruit, maroniu sau roşiatic închis.

---

[241] *Ibidem*, p. 52-53.

[242] Silvia Marinescu-Bîlcu, *Unele probleme ale neoliticului moldovenesc în lumina săpăturilor de la Tîrpeşti*, în SCIV, 19, 3, 1968, p. 413.

www.cimec.ro

Motivele cu roşu şi alb sunt în multe cazuri asociate cu decoruri realizate prin tehnicile canelurii, inciziei sau presării - alveole.

Aceleaşi procedee de decorare cu incizii combinate cu pictură albă sau roşie sunt întâlnite şi în aşezarea de la Târpeşti[243].

Decorurile cu roşu închis făcute pe fond roşu deschis apar şi în aria culturii Petreşti, dar şi la Târpeşti[244] (Fig. 84, 16).

În nivelul III remarcăm o reducere a numărului de fragmente ceramice pictate. Motivele decorative sunt simple.

În locuinţa 1 am descoperit câteva fragmente ceramice pictate cu alb sau roşu. Pictura apare şi pe interioarele vaselor, în zona din imediata vecinătate a buzelor (Fig. 101, 1 – 3). Motivele redate sunt geometrice, linii drepte, orizontale, oblice şi volute.

Piesele decorate la interior cu pictură, pot fi decorate la exterior cu incizii (Fig. 101, 1, 3).

Pictura cu alb la interior este întâlnită în aşezări cucuteniene timpurii la Piatra Şoimului, Izvoarele, Frumuşica, Văleni, dar şi în aşezări de tip Ariuşd, în Transilvania, ca de exemplu Ariuşd, Hărman, Bod, Olteni ş.a[245].

Un fragment ceramic descoperit în apropierea locuinţei nr. 1 este decorat cu motive geometrice rar întâlnite. Linii albe, cu tente cenuşii, sunt desenate pe fond închis, grena. Unele sunt dispuse vertical, iar altele, tangente la acestea, sunt pictate orizontal. Rezultatul este un decor asemănător cu o scară (Fig. 105, 1).

În nivelul III am descoperit şi câteva fragmente ceramice pictate tricrom care sunt importuri Cucuteni, faza A 2. Motivele pictate sunt circulare, oblice şi liniare şi sunt făcute cu alb şi maroniu închis pe fond roşiatic cu tente maronii (Fig. 108, 3 - 5).

f) Decorurile *în relief* sunt prezente rar pe vasele de la Coţatcu.

Sunt de două tipuri: *brâuri*, decorate cu *alveole* sau *şnur* (Fig. 52, 18, Fig. 91, 14, Fig. 95, 17) şi *bumbi* (Fig. 45, 9, Fig. 51, 18, Fig. 52, 7, Fig. 69, 12, Fig. 71, 4, Fig. 79, 18, Fig. 80, 5, Fig. 94, 15, Fig. 104, 5, Fig. 109, 16 ş. a.). Unii dintre bumbi pot avea şi funcţie de apucătoare, neperforată.

Remarcăm un decor întâlnit şi la Mălăieşti, cu bumbi dublii, probabil imitând coarne de animale (Fig. 85, 5).

Decorurile în relief sunt frecvent întâlnite în arealul culturii Gumelniţa. În situl de la Coţatcu sunt prezente în toate cele trei niveluri Stoicani – Aldeni.

8. Concluzii privind ceramica descoperită în tell-ul de la Coţatcu

În ce priveşte ceramica eneolitică descoperită la Coţatcu, jud. Buzău, putem trage următoarele concluzii:

Mare parte dintre vase sunt producţii locale.

Formele şi decorurile prezente pe vase denotă rafinament, creativitate, putere de sinteză a formelor şi decorurilor şi gândire estetică evoluată. Cunoştinţele de modelare, preparare a culorilor şi ardere a ceramicii erau avansate. Credem că multe dintre recipiente sunt creaţia unor meşteri specializaţi.

Vasele ceramice făceau parte din inventarul casnic. Prin analizarea ceramicii descoperite între resturile locuinţelor incendiate L 8 (N II), şi L1 - L3 (N III), am putut observa că din inventarul casnic făceau parte vase de diferite mărimi şi categorii.

[243] *Ibidem*, p. 414.
[244] *Ibidem*, p. 414.
[245] *Ibidem*, p. 414.

www.cimec.ro

În locuinţa 8 vasele erau dispuse pe lângă pereţi sau vatră. Am găsit căni, oale (de diferite mărimi şi dimensiuni), castroane şi străchini, capace.

Cănile, indiferent că au corpurile bitronconice sau globulare, sunt toate decorate. Au dimensiuni ce variază de la o formă la alta. Foarte multe dintre ele sunt decorate cu pictură, incizii, caneluri şi alveole (Fig. 41). Remarcăm o cană bitronconică, nedecorată, ce are picior înălţat şi o apucătoare perforată, care este de provenienţă cucuteniană (Fig. 42, 7).

Un vas asemănător, dar databil mai târziu, în faza A 3 a culturii Cucuteni, a fost descoperit la Brăiliţa[246].

Oalele sunt de diferite forme şi mărimi, de la dimensiuni reduse, având diametrul gurii de cca. 20 cm, până la forme cu diametrul gurii de peste 50 cm. Lângă vatra locuinţei 8 a fost descoperit un *chiup*, decorat cu barbotină, ale cărui dimensiuni sunt apreciabile. Vasul este puternic fragmentat, nu ştim exact forma şi dimensiunile sale.

Oalele pot fi făcute din ceramică fină, semifină sau grosieră. Distingem diferenţe în ce priveşte formele părţilor superioare ale lor. Unele au gura cu deschidere largă, în timp ce altele, de formă bitronconică sau globulară, au gâtul uşor înălţat şi diametrul gurii mult redus.

Castronele şi străchinile au fost descoperite în număr însemnat (Fig. 44, Fig. 45). Au în general forme tronconice. Deşi sunt decorate simplist, sau în multe cazuri nedecorate, sunt bine modelate şi finisate.

În locuinţa 8 au fost descoperite şi câteva capace fragmentare (Fig. 43). Sunt decorate abundent, cu motive geometrice liniare, unghiulare sau circulare, pictate bicrom sau tricrom.

Un vas amforoidal este decorat intens cu roşu, negru şi alb, dar şi cu incizii şi alveole (Fig. 42, 9, Fig. 92, 3 - 6).

În perimetrele locuinţelor nr. 1 şi 3, descoperite în nivelul III, am găsit multe fragmente, provenind de la vase ce acoperă o paletă largă de forme. Vasele sunt lucrate din pastă fină, dar mai ales semifină, fiind decorate rar cu pictură. Predomină decorurile incizate, canelate şi alveolele. Dintre forme amintim, cănile bitronconice cu corpul uşor rotunjit, castroanele, străchinile şi oalele.

Câteva castroane cu corpurile arcuite sunt decorate cu incizii sau pictură la exterior şi pictură la interior (Fig. 37, 12, Fig. 65, 13, 15).

În locuinţa nr. 1 am descoperit şi vase miniaturale. Unul are corp globular (Fig. 71, 1), iar altul este în formă de *cădiţă* (Fig. 71, 8).

Ceramica din locuinţa nr. 3 se aseamănă mult cu cea din locuinţa 1, numai că este mai sumar decorată. Este făcută mai ales din pastă semifină, arsă oxidant. Predomină formele tronconice, dar am găsit şi pahare cu corp bitronconic sau globular (Fig. 77, 1 – 3, 5, 8, 12, 14, 20, 22, 25, Fig. 78, 10, 18, Fig. 79, 1, 5, 8 – 10, 13, 15, 17).

***

Pot fi stabilite şi unele filiaţii privind ceramica de la Coţatcu. Decorul *cu petale*, prezent pe un vas din locuinţa 8, prezintă analogii cu decorul de pe un vas găsit în Transilvania la Păuleni Ciuc – Ciomortan *Dâmbul Cetăţii*[247].

Remarcăm un vas borcan cu gâtul înălţat şi toarte triunghiulare, descoperit tot în L 8 (Fig. 41, 9). Acesta are analogii cu vase descoperite la Borduşani, într-o aşezare

[246] Valentina Voinea, *op. cit.*, Constanţa, 2005, Pl. 100, poz. 3b.

[247] Dan Buzea, Gheorghe Lazarovici, *Descoperirile Cucuteni – Ariuşd de la Păuleni Ciuc – Ciomortan, „Dâmbul Cetăţii". Campaniile 2003 – 2005, Raport preliminar*, în Angvstia, 9, 2005, p.87, Planşa XXIX.

www.cimec.ro

Gumelniţa A2[248], Bonţeşti[249] şi Mălăieşti (Fig. 1, 19, Fig. 16, 9), dar şi la Poduri în nivel Cucuteni A2[250].

Fragmente de vase prevăzute cu toarte triunghiulare au fost descoperite în locuinţa neincendiată nr. 7, din nivelul II (Fig. 49, 20, 21) şi în locuinţa nr. 1, din nivelul III (Fig. 67, 9, 12).

Acestea au analogii în cultura Gumelniţa, faza A 2, în aşezările de la Gumelniţa, Hârşova[251], la Mălăieşti şi Apostolache, jud. Prahova[252], în aşezări Stoicani-Aldeni.

Motivele geometrice realizate prin incizie (spirale şi volute) sunt prezente pe multe fragmente ceramice.

Vasele lucrate din ceramică grosieră şi semifină, în special străchinile, atât cele tronconice, cât şi cele cu buza trasă spre interior, au analogii în mediul cultural gumelniţean[253].

Vasul tipsie descoperit în L 8 (Fig. 88, 2) prezintă analogii cu ceramica Precucuteni[254] şi Gumelniţa[255]. Forma este întâlnită şi în mediul Stoicani-Aldeni[256].

Lingurile şi polonicele au fost făcute din ceramică fină sau semifină. Există variante de modelare a cozilor (cilindrice sau aplatizate). Uneori coada poate fi despicată în zona de prindere a căuşului. Unele dintre polonice, cele lucrate din ceramică de calitate foarte bună, prezintă pictură (Fig. 62, 12, 13, Fig. 86, 18, 19, Fig. 88, 3, Fig. 100, Fig. 107, 10). Acestea au analogii cu descoperiri similare din aşezări Stoicani-Aldeni[257] şi Cucuteni-Ariuşd.

Referitor la ceramica descoperită la Coţatcu, putem trage câteva concluzii diferite de cele enunţate asupra ceramicii găsite la Mălăieşti.

Remarcăm că între pereţii căzuţi ai locuinţei 8, am descoperit mai multe vase fragmentare sau întregibile, cu forme şi decoruri de provenienţă cucuteniană, motivele decorative fiind specifice fazei A 2, a culturii Cucuteni.

Pe parcursul campaniilor arheologice 2006 - 2009, am descoperit ceramică pictată monocrom, bicrom sau tricrom. Culorile folosite au fost: alb, roşu şi roşu ciocolatiu (maron). Ceramica era pictată înainte sau după ardere, pe fond negru sau roşu.

În locuinţa nr. 8, a fost descoperit un vas bitronconic (pahar), de dimensiuni mici, ce este relevant pentru puterea de sinteză a purtătorilor aspectului cultural Stoicani-Aldeni. Este un pahar (cupă), formă care apare atât în cultura Gumelniţa, cât şi în Cucuteni, decorată la partea superioară cu pictură cu grafit, canelură şi alveole. Pe pântec este decorat cu puncte albe pictate după ardere (alb prăfos). În registrul decorativ

---

[248] Silvia Marinescu-Bîlcu, et alli., *Archaeological researches at Borduşani-Popină (Ialomiţa County). Preliminary report, 1993-1994*, în Cercetări Arheologice, Bucureşti, 1997, X, Pl. 26.

[249] Vladimir Dumitrescu, *La station prehistorique de Bonţeşti*, în Dacia, III-IV, 1933 (1927-1932), fig. 8, nr. 13, 14.

[250] D. Monah, G. Dumitroaia, F. Monah, C. Preoteasa, R. Munteanu, D. Nicola, *Poduri-Dealul Ghindaru o Troie în Subcarpaţii Moldovei*, Piatra Neamţ, 2003, p. 121, 187.

[251] Doina Galbenu, *Aşezarea neolitică de la Hîrşova*, în SCIVA, 13, 2, 1962, fig. 10, nr. 3.

[252] Radian Andreescu, Alin Frînculeasa, Eugen Paveleţ, *Apostolache, jud Prahova*, în CCA, Campania 2003, Cluj - Napoca, 2004, p. 42-43.

[253] Valentina Voinea, *op. cit.*, Constanţa, 2005, tab. 1 şi 2.

[254] Vladimir Slavchev, *Precucuteni influences on pottery of the final phase of Hamangia Culture*, în Cucuteni, 120 ans des recherches. Le temp du bilan, 120 Zears of Research. Time to sum up, (ed. Dumitroaia Gh., Chapman J., Weller O., Preotesa C., Munteanu R., Nicola D., Monah D.), Piatra-Neamţ, 2005, p. 44, fig. 1/2 şi Silvia Marinescu-Bîlcu, *Tîrpeşti From Prehistory to History in Eastern Romania*, BAR International Series, 1981, fig. 92/70-72.

[255] Valentina Voinea, *op. cit.*, Constanţa, 2005, pl. 1.

[256] Ion T. Dragomir, *op. cit.*, 1983, p. 64 şi V. Sorokin, *op. cit.*, în Tyragetia, X, 2001, p. 82.

[257] Ion T. Dragomir, *op. cit.*, 1983, p. 82, Pl. 26 şi 27.

www.cimec.ro

inferior, de la mijloc în jos, vasul este decorat cu incizii dispuse orizontal şi incizii paralele, verticale, între care alternează pictura cu roşu şi alb crud. Partea de deasupra fundului vasului este pictată cu roşu crud, în manieră gumelniţeană (Fig. 87, 1).

În acelaşi complex arheologic au fost găsite mai multe fragmente de suporţi înalţi de lut (Fig. 47, Fig. 90). Sunt forme prezente în arealul Cucuteni, dar cele descoperite de noi sunt lucrate de meşteri locali, fiind făcute din ceramică de calitate semifină, neglijent modelată. Unul dintre suporţi este decorat cu motive geometrice pictate cu roşu crud (Fig. 47, 1).

Influenţele de factură Precucuteni şi Cucuteni sunt numeroase. Putem distinge forme şi motive decorative preluate de meşterii ceramişti ce au lucrat la Coţatcu, dar şi importuri de ceramică cucuteniană. Acest fapt se datorează apropierii de aria de locuire Precucuteni - Cucuteni.

În nivelul II am remarcat şi obiecte (capace şi polonice) ce par a fi venite pe filieră transilvăneană (Cucuteni - Ariuşd).

Importurile ceramice cucuteniene în mediu Stoicani-Aldeni, sunt întâlnite şi în alte aşezări din judeţul Buzău, cum ar fi Aldeni[258], Bonţeşti[259] ş. a.

Au fost descoperite câteva vase şi fragmente ceramice Precucuteni III. Un vas amforoidal decorat cu incizii (Fig. 79, 3), o strachină decorată cu motive geometrice (Fig. 77, 26) şi un vas bitronconic cu picior şi decoraţii geometrice (spirală) incizate (Fig. 113, 20).

Perioada eneolitică este una de mari sinteze, pe arii teritoriale vaste, fapt ce este ilustrat cu pregnanţă de circulaţia formelor ceramice. Este dificil ca în cazul vaselor ceramice descoperite în situl de la Coţatcu să afirmăm cu exactitate că aparţin stilistic uneia sau alteia dintre culturile ce participă la sinteza culturală Stoicani-Aldeni[260], exceptând importurile cucuteniene.

Au fost descoperite şi pahare decorate cu grafit. Decorul cu grafit era folosit de comunităţile gumelniţene[261], fiind o trăsătură specifică a culturii.

Pe baza descoperirilor ceramice făcute în cele trei niveluri din *tell*-ul de la Coţatcu, putem spune că evoluţia primelor două niveluri, de jos în sus (N I şi N II), se înscrie fazei A 1, sau începutul fazei A 2 (N II), a culturii Gumelniţa. Nivelul II prezintă multe similitudini cu aşezarea descoperită la Mălăieştii de Jos, jud. Prahova.

Ceramica descoperită în nivelul III, cel descoperit imediat sub solul arabil, prezintă analogii bune cu cea descoperită la Aldeni. Acest nivel poate fi datat în faza A 2 a culturii Gumelniţa.

Toate cele trei niveluri descoperite la Coţatcu pot fi încadrate în aspectul cultural Stoicani-Aldeni.

Ion T. Dragomir împarte evoluţia aspectului cultural Stoicani-Aldeni în trei etape, pe baza cercetărilor arheologice întreprinse în situl de la Suceveni[262].

Remarcăm că şi în *tell*-ul de la Coţatcu am descoperit trei niveluri Stoicani - Aldeni, însă între ele nu sunt diferenţe majore în ceea ce priveşte materialele arheologice.

Putem face unele remarci privind calitatea ceramicii.

În nivelul I predomină ceramica de calitate fină şi semifină. Analizând ceramica din acest nivel observăm că formele gumelniţene clasice sunt mai puţin afectate de influenţele precucuteniene. Facem referire aici la cănile şi castroanele cu umărul reliefat,

[258] Ion T. Dragomir, *op.cit.*, 1983, p. 87.
[259] Vladimir Dumitrescu, *La station prehistorique de Bonţeşti*, în Dacia, III-IV, 1933 (1927-1932), Pl. 2, Pl. 3.
[260] Mihai Şimon, *op. cit.*, în SCIVA, 37, 1, 1986, p. 15.
[261] *Ibidem*, p. 16.
[262] Ion T. Dragomir, *op.cit.*, 1983, p. 20-23.

www.cimec.ro

modelat în unghi, oalele din ceramică grosieră decorate cu barbotină şi nu în ultimul rând la decorurile pictate cu grafit.

În acelaşi nivel întâlnim şi elemente Stoicani – Aldeni venite pe filieră nordică. Ne referim la decorurile cu canelură, asociate cu alveole şi motivele geometrice pictate, fragmentele de polonice. Nu trebuie omise nici decorurile geometrice incizate sau pictate.

Ceramica din nivelurile II şi III se înscrie în aceleaşi coordonate ca formă şi tehnică de prelucrare a pastei. În ambele niveluri sunt prezente forme ceramice Gumelniţa, Precucuteni şi Cucuteni, dar mai ales forme hibrid, inovaţii ale meşterilor locali. În nivelul II, în L 8, apar o serie de elemente de provenienţă cucuteniană, cum ar fi: formele de vase rotunjite, pictura bicromă şi tricromă, fragmentele de polonice şi linguri.

În nivelul III predomină ceramica de calitate semifină arsă oxidant. Vasele sunt decorate mai rar cu pictură. Predomină decorurile pictate cu alb, canelura şi incizia.

Au fost descoperite şi importuri de ceramică Cucuteni. Acestea apar alături de forme şi decoruri precucuteniene.

Una dintre particularităţile aspectului cultural Stoicani-Aldeni este aceea că preia şi păstrează, sub formă originară sau în sinteză, forme specifice culturilor Gumelniţa şi Precucuteni, pe care le perpetuează vreme îndelungată[263]. La acestea, pe parcursul evoluţiei în timp, se adaugă forme şi motive decorative preluate din cultura Cucuteni.

***

Situl de la Coţatcu este poziţionat la limita dintre judeţele Buzău şi Vrancea, nu departe de graniţa cu jud. Covasna, în zona vestică a arealului de răspândire Stoicani – Aldeni.

În judeţul Buzău au fost descoperite aşezări Stoicani – Aldeni în perimetrele localităţilor Aldeni, Albeşti, Bălaia, Băieşti, Bălăneşti, Caragiale, Cremenea, Izvorul Dulce, Largu, Lipia, Moisica, Năieni, Nişcov, Podul Hârbocii, Poşta Câlnău, Sălcioara, Săpoca, Sărata Monteoru, Smeeni, Ţinteşti, Udaţi şi Vadu Păşii[264].

Cu excepţia staţiunii de la Aldeni, unde au fost făcute cercetări încă din perioada interbelică, celelalte situri au fost semnalate prin cercetări de suprafaţă sau săpături de mică amploare. Materialele ceramice descoperite sunt puţin numeroase şi în mare parte inedite.

Ceramica descoperită în nivelul III prezintă analogii cu cea găsită la Aldeni. Câteva fragmente ceramice de la Năieni[265], decorate cu motive geometrice incizate, au analogii în nivelele II şi III de la Coţatcu.

La Bălăneşti au fost identificate fragmente ceramice pictate cu alb sau grafit şi cu roşu[266]. Aici au fost semnalate influenţe Ariuşd asupra ceramicii, la fel ca în nivelul II de la Coţatcu.

În localitatea Largu au fost descoperite fragmente ceramice ce provin de la străchini, castroane şi pahare bitronconice pictate cu alb pe fond roşu. Decorurile de pe vase sunt specifice aspectului Stoicani – Aldeni, fiind făcute prin canelură, alveole, pictură şi incizii[267].

---

[263] Alin Frînculeasa, *op. cit.*, în Peuce, S.N., V, 2007, p. 7 – 32.
[264] Laurenţiu Grigoraş, în *Buzău. Mică enciclopedie istorică*, Buzău, 2000, p. 16.
[265] Mihai Şimon, *op. cit.*, în SCIVA, 37, 1, 1983, p. 27, fig. 11.
[266] Laurenţiu Grigoraş, în *Buzău. Mică enciclopedie istorică*, Buzău, 2000, p. 21.
[267] *Ibidem*, p. 50-51.

www.cimec.ro

Cercetări arheologice importante au fost făcute şi în aşezările de la Bonţeşti[268] şi Mănăstioara[269]. Acestea sunt situate la nord – est de situl de la Coţatcu, în judeţul Vrancea. Nu trebuie să omitem nici descoperirile făcute pe Valea Călmăţuiului, atât în jud. Buzău, dar mai cu seamă în jud. Brăila, care se înscriu în acelaşi palier cronologic şi stilistic[270].

Ceramica din nivelurile II şi III de la Coţatcu prezintă analogii bune cu cea de la Bonţeşti.

Situl de la Coţatcu este important prin faptul că ne oferă date şi materiale arheologice pentru o perioadă întinsă de timp. Astfel putem stabilii cum se modifică formele ceramice şi mai ales decorurile de-a lungul evoluţiei aspectului cultural Stoicani-Aldeni.

Prin cercetările viitoare sperăm să descoperim loturi de piese ceramice care să completeze imaginea sugerată de noi în această lucrare.

9. Cronologia aspectului cultural Stoicani-Aldeni şi sincronisme culturale.

Cât priveşte datele de cronologie absolută între care se desfăşoară aspectul cultural Stoicani-Aldeni acestea sunt greu de stabilit. Datele 14C obţinute pe probe recoltate din aşezări Stoicani-Aldeni lipsesc aproape cu desăvârşire.

Cornelia-Magda Mantu este de părere că: *„pentru aspectul cultural Stoicani-Aldeni de la Vulcăneşti, se poate considera că faza Precucuteni III s-a desfăşurat, în linii generale, între 3 900-3750 B.C. sau 4750 - 4600 CAL. B.C.*”[271].

Pe baza importurilor ceramice reciproce dintre purtătorii culturii Precucuteni III şi cei ai aspectului cultural Stoicani-Aldeni, precum şi pe baza datelor radiocarbon obţinute pe probe recoltate din medii Precucuteni III şi Cucuteni A1, datele de cronologie absolută de mai sus corespund în linii mari începutului evoluţiei comunităţilor Stoicani-Aldeni.

Referindu-se la aceeaşi problematică, Cătălin Bem afirma: *„înclinăm să încadrăm faza Precucuteni III, aşa cum se prezintă ea la Poduri (tab.2/1,2,3) în perioada 4800/4775-4600 î.d. Hr., limita inferioară a acestui interval putând fi asimilată şi cu sfârşitul fazei Precucuteni II*”[272]. Acelaşi autor crede că etapa Cucuteni A1: *„s-ar fi putut plasa cronologic (tab. 2/7-8), în zona subcarpaţilor Bacăului, în intervalul foarte scurt 4524/4500-4475/4450 î.d. Hr*”, iar etapa Cucuteni A 2, *„aşa cum ne-o arată analiza de la Poduri (tab. 2/13-19), ea s-ar încadra între 4450-4150 î.d. Hr*”.[273]

Cât priveşte datele 14C obţinute în aşezări Boian-Spanţov şi Gumelniţa A 2, acestea sunt cuprinse aproximativ în intervalul 4900 - 4550/4525 î. d.Hr. şi 4500 - 4250 î. d.Hr. şi se poate presupune că faza Gumelniţa A 1 poată fi datată în jurul anilor 4525/4500 î. d.Hr. Trebuie spus că nu au fost făcute datări 14C pe probe obţinute din aşezări Gumelniţa A1[274]. **Probabil aspectul cultural Stoicani – Aldeni a evoluat într-un palier cronologic situat între 4 500 – 4 000 a.Ch.**

---

[268] Vladimir Dumitrescu, *La station préhistorique de Bonţeşti*, în Dacia, III-IV, 1927-1933, p. 88-114.
[269] Ion T. Dragomir, *op.cit.*, 1983, p. 112.
[270] Pandrea, Stănică, Sîrbu, Valeriu, Mirea, M., *Aşezări gumelniţene de pe Valea Călmăţuiului*, Istros, VIII, 1997, p. 27-61.
[271] Cornelia Magda Mantu, *Cultura Cucuteni, Evoluţie, cronologie, legături*, Piatra Neamţ, 1998, p. 116.
[272] Cătălin Bem, *Noi propuneri pentru o schiţă cronologică a eneoliticului românesc*, în Pontica, XXXIII-XXXIV, 2001, p. 35-36.
[273] *Ibidem*, p. 36-37.
[274] *Ibidem*, p. 41, 42. Datele au fost obţinute pe probe recoltate de la Căscioarele.

www.cimec.ro

Probe luate din aşezările de la Mărgineni şi Ruseştii Noi, din niveluri Cucuteni A 1 şi A 2, se situează în intervalul 4 540 – 4 460 BC. CAL[275].

La Coţatcu au fost descoperite fragmente ceramice Cucuteni A 2 în partea superioară a nivelului II şi în nivelul III.

După cum am văzut, în cele expuse mai sus, începutul relaţiei dintre culturile Precucuteni şi Gumelniţa încep la finalul Precucuteni II[276] şi mai ales, Precucuteni III şi Gumelniţa A1. Datele despre sfârşitul contactelor între cele două arii culturale sunt încă şi mai neclare.

Ion T. Dragomir credea că aspectul cultural Stoicani-Aldeni s-a desfăşurat doar pe durata fazei Gumelniţa A1[277] şi prima parte a fazei A a culturii Cucuteni.

Cercetări mai recente au scos la iveală elemente Gumelniţa A2 în aşezări Stoicani-Aldeni[278], dar şi elemente Precucuteni III în mediu Gumelniţa A2[279].

În consecinţă, credem că putem afirma astăzi că aspectul cultural de sinteză Stoicani-Aldeni se încheie la nivelul fazei Gumelniţa A2, sau cel mai târziu în prima parte a fazei B1 [280].

Trebuie să amintim aici că există mai multe situaţii arheologice în care niveluri Cucuteni A3 suprapun niveluri Stoicani-Aldeni (la Gura Idrici[281], Puricani[282], Bereşti[283]).

Credem că, cel puţin în zona în care pătrund elementele ceramice Cucuteni A3, sfârşitul aspectului Stoicani-Aldeni s-a produs către finalul etapei A2 a culturii Cucuteni. Amintim în acest context că în mai multe aşezări Gumelniţa A2 au fost descoperite fragmente ceramice Cucuteni A3 (situaţie semnalată la Lişcoteanca, punctele Movila Olarului, Movila Moş Filon şi Movila din Baltă[284], la Brăiliţa[285]).

Este posibil ca în sudul şi vestul arealului Stoicani-Aldeni, acesta să-şi fi continuat evoluţia o perioadă mai lungă de timp, chiar până la începutul fazei A3 a culturii Cucuteni.

Evoluţia mai îndelungată în timp a aspectului cultural Stoicani-Aldeni este sugerată şi de descoperirea unui vas şi a câtorva fragmente ceramice, tipice Stoicani-Aldeni, în aşezarea de la Măriuţa, în nivelul superior încadrat la finalul fazei Gumelniţa A2 sau începutul fazei Gumelniţa B[286]. De altfel, Mihai Şimon înclina să creadă că

---

[275] *Ibidem*, p. 42.

[276] Amintim în acelaşi context şi faptul că E. Comşa a descoperit în aşezarea de la Drăgăneşti-Tecuci, la baza stratului de cultură, două cioburi ornamentate cu decor imitând tabla de şah, pe care le-a atribuit fazei a II-a a culturii Precucuteni. Vezi E. Comşa, *Unele probleme ale aspectului cultural Aldeni II (pe baza săpăturilor de la Drăgăneşti-Tecuci)*, în SCIV, XIV, 1, p. 17.

[277] Ion T. Dragomir, *op. cit*, 1983, p. 10, p. 69.

[278] În aşezarea de la Mălăieştii de Jos (jud. Prahova) şi Coţatcu (jud. Buzău), ultimul nivel, materialele ceramice descoperite sunt de factură Precucuteni III şi Gumelniţa A2.

[279] Cătălin Bem, *Elemente de cronologie Radiocarbon. Ariile culturale Boian – Gumelniţa - Cernavoda I şi Precucuteni – Cucuteni - Tripolie*, în C.A., XI, 1998-2000, p. 344.

[280] Mihai Şimon, *op.cit.*, în SCIVA, 37, 1, 1986, p. 27-28.

[281] Gh. Coman, R. Alaiba, *Săpăturile arheologice de la Gura Idrici-Vaslui*, în MCA, 14, 1980, p. 450-454.

[282] Ion T. Dragomir, *Săpăturile arheologice din aşezarea eneolitică de la Puricani. Judeţul Galaţi*, în MCA, 14, 1980, p. 107-120, I. T. Dragomir, *Eneoliticul din sudul Moldovei*, în volumul *Cucuteni aujourd´hui*, BMA, II, Piatra-Neamţ, 1996, p. 233-234.

[283] Cătălin Bem, *Noi propuneri pentru o schiţă cronologică a eneoliticului românesc*, în Pontica, XXXIII-XXXIV, 2001, p. 45, note.

[284] Nicolae Harţuche, *Complexul cultural Cernavoda I de la Râmnicelul – judeţul Brăila*, în Istros, I, 1980, p. 67, 76.

[285] Nicolae Harţuchi, I. T. Dragomir, *Săpăturile arheologice de la Brăiliţa*, în Materale, III, 1957, p. 135, fig. 8.

[286] Vezi Mihai Şimon, *Importurile Stoicani-Aldeni din aşezarea gumelniţeană de la Măriuţa*, în CCDJ, XIII-XIV, Călăraşi, 1995, p. 30 şi fig. 36, Mihai Şimon, Eugen Paveleţ, *Consideraţii generale asupra*

www.cimec.ro

sfârşitul acestui aspect cultural poate fi plasat în ultima parte a fazei A2, sau chiar în prima parte a fazei B1, a culturii Gumelniţa[287].

Date importante cu privire la paralelismele culturale dintre aspectul cultural Stoicani – Aldeni şi culturile Gumelniţa, Precucuteni şi Cucuteni pot fi obţinute prin analiza distribuţiei importurilor ceramice între aceste areale culturale.

În aşezarea Precucuteni III de la Târgu Frumos au fost descoperite fragmente ceramice Stoicani – Aldeni[288].

Fragmente ceramice sau vase tipice aspectului cultural Stoicani – Aldeni au fost descoperite în aşezări Gumelniţa A1 (la Glina, Măgurele, Tangâru), Gumelniţa A2 (la Cuneşti, Însurăţei, Urlaţi, Ploieşti – Tabaci, Moara din Groapă, jud. Dâmboviţa), Gumelniţa A 2 final – începutul B1 (la Măriuţa şi Vităneşti)[289].

La Vităneşti, în nivelul Gumelniţa B 1, au fost descoperite fragmente ceramice Cucuteni A3 în asociere cu fragmente de la un vas Stoicani – Aldeni[290]. Se poate însă să fie doar modele decorative preluate şi păstrate vreme mai îndelungată de comunităţile Gumelniţa A2.

În siturile Stoicani – Aldeni au fost descoperite materiale arheologice precucuteniene asociate cu fragmente ceramice pictate de tip Cucuteni. Aceste situaţii au fost semnalate la Stoicani, Aldeni, Suceveni, Dodeşti, Coţatcu, Gura Vitioarei[291].

Materiale arheologice precucuteniene au fost descoperite în mai multe aşezări Stoicani – Aldeni (la Ghinoaica, Budurească – *La Grec*, Vulcăneşti II şi Lopăţica)[292].

Ceramică de tip Cucuteni A2 (pictură bicromă, alb pe fond roşu), a fost descoperită în aşezări Stoicani – Aldeni la Dodeşti, Suceveni, Smulţi, Tămăşani[293] şi Coţatcu (niv. II şi III).

În linii generale putem afirma că perioada în care evoluează, în zona nord - nord-estică a Munteniei şi sudul Moldovei, aspectul cultural Stoicani – Aldeni, se suprapune cu intervalul de timp în care în Transilvania vieţuiesc purtătorii culturilor Tiszapolgar – Româneşti, Petreşti (sfârşitul fazei A şi faza A-B) şi Cucuteni-Ariuşd, în timp ce în sudul Munteniei şi Dobrogea sunt semnalate aşezări tipice Gumelniţa A1 şi A2[294] (Pl. IX).

În încheiere remarcăm că ceramica aspectului cultural Stoicani – Aldeni preia forme şi modele decorative specifice culturii Precucuteni, pe un fond general gumelniţean şi le perpetuează, în timp adăugându-se forme şi importuri de tip Cucuteni - Ariuşd (A1 - A2).

---

aşezării gumelniţene de la Măriuţa, comuna Belciugatele, judeţul Călăraşi, în B.M.T.A, Giurgiu, V-VI, nr. 5-6, 1999-2000, p. 181-204, Valentin Parnic, Cătălin Lazăr, *Consideraţii preliminare asupra plasticii antropomorfe de lut din nivelul Gumelniţa B1 de la Măriuţa – La Movilă*, în CCDJ, IN HONOREM Silvia Marinescu-Bîlcu, XXII, Călăraşi, 2005, p. 351-352.

[287] Mihai Şimon, *op. cit.*, în SCIV, 37, 1, 1986, p.28.

[288] Alin Frînculeasa, *op. cit.*, în Peuce, V, 2007, p. 16.

[289] Ibidem, p. 15.

[290] *Ibidem*, p. 15.

[291] *Ibidem*, p. 15.

[292] *Ibidem*, p. 17.

[293] Ion T. Dragomir, *op. cit.*, p. 11.

[294] Iuliu Paul, *Cultura Petreşti*, Bucureşti, 1992, p. 207, Tabel 2 şi Dan Garvăn, D. Buzea, Alin Frînculeasa, *Precucuteni. Originea unei mari civilizaţii*, Piatra Neamţ, 2009, p. 8.

www.cimec.ro

10. Încheiere

Ceramica eneolitică descoperită în cele două situri supuse analizei noastre a fost încadrată tipologic aspectului cultural Stoicani-Aldeni, al culturii Gumelniţa. În proporţie covârşitoare a fost lucrată local. Foarte rar au fost descoperite vase despre care putem afirma cu certitudine că sunt importuri.

În ce priveşte formele ceramice rezultate în urma amestecului de idei şi tehnici de prelucrare proprii arealurilor culturilor Gumelniţa – Precucuteni – Cucuteni putem trage câteva concluzii.

Cu greu putem să identificăm elementele clare care aparţin uneia sau alteia dintre culturile participante la sinteza Stoicani-Aldeni.

Meşterii care făceau vasele de lut aveau un bagaj de cunoştinţe, preluate din ambele arii culturale, pe care le foloseau la modelarea vaselor. Rezultatul era aproape întotdeauna o variantă nouă a unor forme ce înglobează până la sincretism elementele constitutive.

Evident sunt unele elemente care aparţin numai uneia dintre culturile ce participă la sinteza culturală (de exemplu pictura cu grafit care este specifică culturii Gumelniţa).

Nu trebuie neglijat nici faptul foarte important că pentru perioada eneolitică se constată o circulaţie accentuată a formelor şi decorurilor.

În ambele situri au fost descoperite forme şi decoruri care par să provină din spaţiul transilvănean. Câteva vase globulare cu gâtul înalt, descoperite la Mălăieşti în locuinţa 5, au analogii în cultura Petreşti, iar vase, polonice şi decoruri găsite în nivelul II de la Coţatcu, prezintă analogii cu obiecte Cucuteni – Ariuşd.

În situl de la Mălăieşti predomină vasele ceramice lucrate din pastă semifină. Vasele sunt rar decorate cu pictură. Apar frecvent decorurile realizate prin canelură şi alveole. Mai rar sunt prezente vasele decorate cu incizii.

Ca forme observăm că cel mai frecvent au fost descoperite castroanele (tronconice), oalele şi paharele.

Analizând vasele descoperite în locuinţele incendiate de la Mălăieşti am constatat că paharele reprezintă cca. 10%, castroanele aproximativ 20%, iar oalele depăşesc 25%, din numărul total de forme (Fig. 125).

Predomină elementele gumelniţene, forme şi decoruri. Ne referim la castroane, străchini, oale şi mai rar căni.

Elementele Precucuteni şi Cucuteni pot fi identificate la nivelul decorurilor (caneluri, alveole, incizii), dar şi formelor (mai ales cele globulare).

Prin analiza ceramicii găsite în mai multe situri eneolitice descoperite în judeţul Prahova, am putut observa că aşezările Stoicani-Aldeni pot fi plasate cronologic timpuriu (faza A 1 sau începutul fazei A 2 a culturii Gumelniţa), în timp ce aşezările unde elementele Gumelniţa sunt dominante pot fi datate ceva mai târziu (în faza A 2).

Nu trebuie omis totuşi faptul că unele caracteristici Stoicani-Aldeni sunt vizibile şi în aşezări tipice culturii Gumelniţa. Este cazul unor forme ceramice şi decoruri descoperite în siturile de la Urlaţi şi Seciu, unde sunt întâlnite influenţe Stoicani-Aldeni (căni globulare decorate cu canelură şi alveole, polonice şi linguri ş.a.).

La Coţatcu am cercetat un *tell* cu trei niveluri de locuire Stoicani-Aldeni. Analizând ceramica din aceste niveluri putem stabilii câteva coordonate privind evoluţia în timp a aspectului cultural. În nivelul I se fac simţite pregnant elementele Gumelniţa. Ne referim la formele castroanelor, străchinilor şi paharelor, dar şi la pictura cu alb şi

www.cimec.ro

grafit. În acest nivel sunt sesizabile şi influenţe precucuteniene, cum ar fi decorurile cu canelură, alveole şi incizie, dar şi formele de vase cu profil globular.

Ca forme ceramice, în nivelul I, predomină oalele (cca. 25 %), castroanele tronconice (cca. 20 %) şi paharele (sub 10 %).

În ce priveşte ceramica descoperită în nivelul II se constată apariţia formelor şi decorurilor de influenţă Cucuteni – Ariuşd. Acestea pot fi sesizate pe pahare, capace, oale, polonice şi în ce priveşte modul de decorare cu pictură. Au fost descoperite multe fragmente ceramice pictate monocrom, bicrom sau tricrom, de factură locală, dar şi câteva fragmente ceramice ce sunt importuri Cucuteni (Fig. 126).

Majoritatea vaselor sunt lucrate local şi înglobează elemente cucuteniene de formă sau decor.

Constatăm menţinerea pe scară largă a formelor, tehnicilor şi motivelor decorative prezente în nivelul I, inclusiv cele cu influenţe Precucuteni.

În nivelul II, ca forme predomină oalele globulare (peste 25 %), străchinile tronconice (cca. 20 %) şi paharele (aproximativ 15 %).

În situl de la Coţatcu influenţele cucuteniene sunt mult mai numeroase decât la Mălăieşti, probabil datorită apropierii de arealul Cucuteni.

În ceea ce priveşte ceramica descoperită în nivelul III constatăm unele diferenţe faţă de nivelurile inferioare.

Dacă în nivelul II predomină ceramica fină şi semifină, în nivelul III predomină ceramica semifină arsă oxidant. Vasele decorate cu pictură sunt mai rar întâlnite. Predomină decorurile cu canelură, alveole, incizii şi pictură monocromă cu alb.

În nivelul III constatăm că influenţele Cucuteni scad. În acest nivel majoritatea covârşitoare a vaselor este de factură locală.

În ceea ce priveşte frecvenţa formelor ceramice constatăm că cel mai des întâlnite sunt castroanele tronconice (în jur de 20 %), oalele globulare (uşor peste 15 %) şi paharele (sub 15 %).

Cercetările arheologice în *tell*-ul de la Coţatcu sunt încă la început. Până în prezent am reuşit să realizăm profilul stratigrafic al părţii de nord a sitului şi să recoltăm forme ceramice şi date din toate nivelurile.

Prin cercetările viitoare sperăm să constituim loturi semnificative de materiale pe care să putem completa şi nuanţa informaţiile obţinute până în prezent.

***

Am afirmat în rândurile de mai sus că ceramica din cele două aşezări analizate de noi a fost produsă local, făcând întotdeauna referiri la cele două arii culturale ce au participat la formarea şi evoluţia aspectului cultural Stoicani – Aldeni.

Suntem de părere că această abordare, deşi acceptată de majoritatea cercetătorilor, văduveşte întrucâtva originalitatea ceramicii descoperite în partea nord – estică a civilizaţiei Gumelniţa.

Este clar că acest aspect cultural este unul de sinteză, dar ceea ce rezultă prin preluarea şi prelucrarea formelor şi decorurilor, capătă de multe ori caracter de unicitate.

Dacă majoritatea formelor ceramice, folosite probabil intens în activităţile curente din gospodării (oalele, străchini, castroanele), sunt comune tuturor culturilor eneolitice din spaţiul est – european, formele decorate intens (cănile, unele oale, vasele amforoidale), sunt în multe cazuri unice.

Nu credem că greşim dacă afirmăm că unele produse ale meşterilor ceramişti sunt adevărate opere de artă.

www.cimec.ro

Combinaţia de forme, tehnici, elemente de decor şi culori, este de multe ori unică dându-ne măsura unor talente creatoare.

Trebuie avută în vedere şi circulaţia inversă a formelor şi decorurilor, dinspre aşezările Stoicani – Aldeni spre cele Cucuteni şi Gumelniţa.

În partea a doua a fazei Gumelniţa A 2, în aşezări din nordul şi nord-estul Munteniei se observă perpetuarea unor forme şi decoruri specifice Stoicani-Aldeni.

La Seciu, Urlaţi şi Boboci, în jud. Prahova, au fost descoperite pe scară largă vase având profile arcuite şi decoruri cu caneluri şi alveole (căni, oale castroane).

Acelaşi lucru se întâmplă şi în aşezările contemporane, situate pe teritoriul actualului jud. Brăila. La Brăiliţa, Luncaviţa şi Lişcoteanca au fost semnalate puternice influenţe Stoicani-Aldeni.

Unii cercetători sunt de părere că la formarea ceramicii pictate Cucuteni, şi-au adus contribuţia şi unele elemente Stoicani-Aldeni.

Mihai Şimon credea că decorul canelat orizontal, combinat cu alveolele umplute cu alb, a fost preluat de comunităţile Protocucuteni (Cucuteni A 1) de la cele Stoicani-Aldeni.

Credem că şi decorurile pictate bicrom sau tricrom, prezente la Coţatcu, încă de la baza nivelului II (pe vase din locuinţa nr. 8), puteau avea un rol în formarea ceramicii cucuteniene.

În situl de la Coţatcu sunt semnalate importuri Cucuteni, în nivelul II, care sunt contemporane cu ceramica locală, decorată bicrom sau tricrom. Rezultă de aici contemporaneitatea între nivelul II (mai cu seamă partea superioară a sa), şi faza A2 a culturii Cucuteni.

Am arătat că elemente Stoicani-Aldeni se perpetuează în aşezări gumelniţene mai târzii (A2), dar semnalăm şi difuziunea lor înspre sud, spre matca clasică Gumelniţa.

Sunt cunoscute descoperiri de vase sau fragmente ceramice Aldeni în aşezările Gumelniţa A 1 la Glina[295], Tangâru[296], Măgurele[297], dar şi A2 la Cuneşti[298], Ploieşti – Tabaci, Moara din Groapă[299], Măriuţa[300].

Importuri de ceramică Stoicani-Aldeni au fost descoperite şi în aşezări tripoliene, la Cărbuna şi Hansca[301].

Prezenta lucrare este un pas în cercetarea perioadei eneolitice din zona nord – estică a Munteniei. Sperăm ca în viitor, prin noi cercetări şi analize, să fie îmbogăţită aria de cunoaştere a problematicii tratate de noi.

---

[295] Mircea Petrescu-Dâmboviţa, *Novelles données concernant le néolithique carpato-balkanique, în Balcania*, 8, 1945, p. 211.

[296] Anton Niţu, *Reconsiderarea Ariujdiului*, în Aluta, 5, 1973, p. 79.

[297] Petre Roman, *O aşezare neolitică la Măgurele*, în SCIVA, XIII, 2, 1962, p. 259-271.

[298] Niţă Anghelescu, *Cercetări şi descoperiri arheologice în raioanele Călăraşi şi Slobozia*, în SCIV, 6, 1-2, 1955, p. 311.

[299] Alin Frânculeasa, *op. cit.*, în Peuce, V, 2007, p. 15.

[300] Mihai Şimon, *Importurile Stoicani-Aldeni din aşezarea gumelniţeană de la Măriuţa, jud. Călăraşi*, în CCDJ, 1995, p. 33.

[301] V. Sorokin, *op. cit.*, în Tyragetia, X, 2001, p. 85.

www.cimec.ro

Abstract

In the present paper, I have gathered and investigated the data concerning the ceramics discovered in two settlements of the Stoicani-Aldeni cultural group, situated in the north - north-east part of the Gumelnita area, that is : Mălăieşti (Prahova county) and Coţatcu (Buzău county).

We're studying a region of cultural collisions in order to establish to what extent we may discuss about the PreCucuteni or the Cucuteni imports (finite ceramics), to the boundary of the Gumelnita cultural area, or a region of cultural mixture, a facies with specific features in contrast to those of Gumelnita culture.

The Malaiesti site is considered to be the most western point with ceramics that can be included in the Stoicani-Aldeni cultural aspect and it has only one level of dwelling, whereas Cotatcu has one *tell* with more than one levels of dwelling, thus making possible to grasp the ceramic evolution on a longer period of time (Pl. 1).

The Stoicani-Aldeni cultural aspect, defined as a regional alternative of the Gumelnita culture, can be identified over an area including the north of Muntenia, the south of Moldavia and of Basarabia and the north of Dobrudja. The majority of the setllements had been discovered within the hill regions, on the low terraces, situated near water sources (rivers, streams, lakes).

The Malaiesti settlement (Dumbrăveşti township, Prahova county), is situated on the primary terrace, on the west of the Vărbilău river, 195 m altitude, about 300 m east of the 102 County Road making the link between Ploieşti – Plopeni – Slănic Prahova and about 20 km north-west from Ploieşti.

The region is rich in deposits of salt and oilfields and also an important accomodation situated near waters and forests, on a terrace that could offer the possibility of farming.

The systematic researches from both regions represent only one part of an ample project entitled ,,*Începuturile civilizaţiei europene. Neo-eneoliticul la Dunărea de Jos*", conducted by Dr. Radian Andreescu (MNIR). They have not been completed yet.

Within the site, there is only one level of dwelling and the stratigraphy of the settlement is relatively unitary. Under the level of arable soil, with a size of 0,20 – 0,35 m, there is the Neolithic level with a size around 0,30 m. The exception is made by the regions where there have been discovered pits or half-burnt settlements.

Therein had been discovered the remains of 5 dwellings covering a surface of 550 mp, all of them destroyed in fires. The dwellings appear to be arranged on two parrallel axes to run North-West and South-East (Pl. II, 3).

As for the ceramics discovered in the settlement of Mălăieşti, we may draw some conclusions.

The majority of the vessels had been made of the clay found in abundance within the area and made by the skilfull craftsmen who had knowledge about clay processing. Special reference must be made to the vessels made of a fine quality clay and decorated with geometrical motifs.

The shapes and the motifs represented on the vessels discovered at Mălăieşti proves refinement and an advanced aesthetics thoughtfulness which can be found within all the cultures of the Neo-Eneolithic period.

The vessels were included in the settlement's inventory, and were often used in the domestic activities. By analysing the ceramics discovered between the remains of the burnt dwellings (the 1st and the 5th dwelling), we take notice of the fact that there

www.cimec.ro

were different vessels with different sizes and shapes that could serve the domestic needs of the people from the Eneolithic period.

At Mălăieşti, it had been discovered only monochromic ceramics painted either white or red.

Painting in white before burning is a method often used in the Gumelniţa culture and it frequently appears in the settlements of the Stoicani-Aldeni culture. The painting in white before burning had been considered one of the most important features for this cultural aspect.

The method of painting in raw red, but also in dusty white after burning, was known to the late pre-Cucuteni communities, as well as to the early Gumelnita communities (A 1 şi A 2).

Discovered in the settlements 1 and 5, the bottle vessels with triangular handles, vertically perforated, are similar to the pieces discovered at Borduşani, in the A 2 Gumelniţa settlement, Bonţeşti, but also at Poduri within the level Cucuteni A2, as well as at Coţatcu (L 8).

The truncated cone shaped vessel discovered in the 3rd settlement, decorated on the entrails and shoulders with parallel incisions that form spirals, has similarities with those of the Stoicani-Aldeni settlement from Suceveni.

The handles of the spoons and ladles are relatively numerous. They also have similarities to some discoveries from Stoicani-Aldeni.

The triangular vessels' handles have similarities to those of the Gumelniţa culture, A2 phase, within the Gumelniţa settlements, Hârşova, at Apostolache (Prahova county) and Coţatcu (Buzău county), in Stoicani-Aldeni settlements.

The vessels made of half-fine and rough pottery, particulary the basins, both with truncated cone shaped and with the lip drawn inwards, have similarities in the Gumelnita culture.

Many vessels, particulary the glasses, have similarities with those from the Precucuteni culture.

The ornament made by horizontal or oblique fluting, is a custom of Precucuteni III, as well as the ornaments with cells. The fluting persists in the ceramics decoration of the Precucuteni culture during its entire evolution.

The vessels decorated with incised parallel lines, thus making up spiraly curved motifs, have similarities into the Gumelniţa culture, as well as Precucuteni III.

The plates are similar to the ceramics of Precucuteni, Gumelniţa and Stoicani-Aldeni.

There have also been discovered ceramics that can be included into phase A 2 of Gumelniţa culture. We make special reference to the *askos* vessel discovered in L 5 and to the amphora vessels.

One piece of ceramics from a large vessel , decorated with chain grab and having a handle with anthropomorhic features, has similarities with a ceramic piece discovered at Dodeşti, within the upper level Stoicani – Aldeni.

This last level from Dodeşti is considered to belong to the final phase of the Stoicani – Aldeni culture.

The Cucutenian influences upon the Mălăieşti ceramics are perceptible only at the level of the shapes. Some Cucutenian imports had not been discovered within the Stoicani-Aldeni environment as in the case of some other settlements, such as Coţatcu, Aldeni, Bonţeşti ş. a.

This site can be chronologically included into the final phase A1, or into the first half of the phase A 2 of the Gumelniţa culture.

www.cimec.ro

***

The Coţatcu site (Podgoria township, Buzău county), is situated in the north-east part of the Buzău county, at about 15 km., north-west from the Râmnicu Sărat city, within a hill region, on the right side of the middle terrace of the Coţatcu river. It was protected by the Coţatcu river in the west and by two deep ravines in the north and south.

The *tell* settlement had more than one level. The researches made so far do not confirm the existence of a stratigraphic unit for the entire site. There are regions where the habitation was more intense (the north part, investigated by digging the P 1) and regions where the habitation was reduced (the south part, investigated by digging the P 3). In the north part of the site it had been noticed that the burned dwellings were overlaid almost perfectly from the unburied dwellings. After the destruction, the perimeters of the dwellings were leveled and then, there were built other constructions almost on the same locations.

On the structure P 1, we identified 4 levels and more stages of habitation. The first archaeological level, Stoicani – Aldeni (**N I**), is the one observed under the L 8. It is a compact level, without burnt complexes, with a dusty yellow colour, about 0,60 m. size. This level was noticed between - 2,00/2,10 m and - 2,55/2,60 m.

The second level (**N II**) is a very consistent one; it begins under N III, at - 1,10 m depth, and it ends under the dwelling's level L 8, at - 2,00 - 2,10 m. Within this level we identified 2 stratigraphical sequences; a compact one, with leveled yellow ground and remains of the unburnt dwellings structures, seized between - 1,10 m and 1,60/1,70 m, and a second stratigraphical sequence in which we partly shoveled up the L 7 and L 8. This second stratigraphical sequence can be seized between - 1,70 m and - 2,00/2,10 m.

The third level (**N III**), the one under the arable soil, seized between – 0,30 m - 1,00/1,10 m, is the level in which we discovered the traces of a lot of burnt dwellings: L 1 and L 3 in the north part of the site (P 1) and two more burnt dwellings in the south part of the site (region P 3).

Within all the three levels we discovered archaeological materials specific to the Eneolothic period, ceramics with Gumelnita features as well as pre-Cucutenian shapes, and Cucuteni imports (A1 și A 2 phases).

Under these first three Eneolithic levels we identified a fourth level (**N Starcevo-Criş**), seized between - 2,60 m – 3,15 m. The ceramics fragments discovered within this level are specific to the Criş culture.

Between - 3,15 m and - 3,90/4,00 m, we identified the ancient level of infringement, the one on which the first Neolithic communities had settled and the evolution of the *tell* had started.

As concerns the ceramics discovered at Coţatcu, we may draw some conclusions different from those that have been stated upon the ceramics found at Mălăieşti.

Between the fallen walls of the 8th dwelling, we discovered more fragmental or complete vessels, with shapes and ornaments of Cucutenian origin, with motifs specific to the phase A 2 of the Cucuteni culture.

During the archaeological campaigns of 2006 - 2009, we discovered ceramics painted monochrome, bichrome or tricolour. The used colours were: white, red and brown. The ceramics was painted before or after burning, on black or red background.

The Precucuteni and Cucuteni influences are numerous. We may distinguish shapes and motifs assumed by the skilfull craftsmen who worked at Coţatcu, as well as Cucutenian ceramics imports.

The Coţatcu site is important for the fact that it offers archaeological data and materials covering a long period of time. Thus, we may establish the way in which the

www.cimec.ro

ceramic shapes and ornaments are changing along the evolution of the Stoicani-Aldeni culture.

Through further researches we hope to discover lots of ceramics that can make up the picture sugessted in this present paper.

It is hardly to identify the distinct elements that belong to one or another culture participant in the Stoicani-Aldeni evolution.

The craftsmen who made the clay vessels had a large knowledge assumed from both cultural areas. The result was almost always a new alternative of some shapes that could perfectly include the constituent elements.

It is obvious that some elements belong only to one of the cultures that participate to the cultural synthesis (for instance, the painting with graphite that is specific to the Gumelniţa culture).

It must be taken into account the very important fact that, for the Eneolithic period, there is an increased circulation of shapes and ornaments. Within both sites, it had been discovered decorations that appear to have origins in the Transylvanian region (Ariuşd).

As to shapes, the most frequently discovered were bowls (in the shape of a truncated cone), vessels and glasses.

The Gumelniţa elements prevail, shapes and ornaments. The Precucuteni and Cucuteni elements can be identified at the level of ornaments and shapes.

We mustn't overlook the fact that some of the Stoicani-Aldeni features are obvious within the settlements of the Gumelniţa culture. It is the case of some shapes and ornaments discovered within the sites from Urlaţi, Seciu, Brăiliţa.

At Coţatcu, we investigated a *tell* with three levels of habitation Stoicani-Aldeni. By analysing the ceramics of these three levels, we can establish some backgrounds concerning the evolution of this cultural aspect. In the first level, the Gumelniţa elements are obvious. We make reference to the shapes of the bowls, basins and glasses, but also to the painting in white and graphite. In this level, the pre-Cucutenian influences are obvious too, such as the ornaments with fluting, cells and incisions, and the vessels with globular structure. As to ceramics, within the first level, there are vessels (25 %), cone shaped bowls (20 %) and glasses (about 10 %).

Concerning the ceramics of the 2nd level, we ascertain the appearance of shapes and ornaments of Cucuteni – Ariuşd origin. They can be observed as shapes on the glasses, lids, vessels, ladles, and as a painting method. There had been discovered lots of ceramic fragments of local origin, painted monochromic, bichromic or tricoloured, and some ceramic fragments that are Cucuteni imports.

The majority of the vessels is locally processed and includes Cucutenian elements for shape and ornament. We ascertain the maintain of the shapes, techniques and ornaments from the 1st level, including those of Precucutenian influence.

In the 2nd level, it prevails the globular vessels (over 25 %), the truncated cone shaped basins (20 %) and the glasses (around 15 %).

Concerning the ceramics discovered in the 3rd level, we ascertain some differences compared to the inferior levels. Whereas in the 2nd level it prevails the fine and half-fine ceramics, in the 3rd level it prevails the half-fine ceramics burned oxidating. The vessels decorated with painting are not very numerous. It prevails the ornaments with fluting, cells, incisions and white monochromic painting.

In the 3rd level the Cucutenian influences decrease. In this level the majority of the vessels is locally made.

www.cimec.ro

Predominant are the truncated cone shaped bowls (about 20 %), the globular vessels (over 15 %) and the glasses (15 %).

The archaeological researches concerning the *tell* from Coţatcu still need further investigations. So far, we managed to make the stratigraphical structure of the north part of the site and to gather ceramics and data from all its levels.

Through further investigations we are hoping to make up significant shares of materials that can help us to complete the data gathered until present.

On the basis of the discoveries made in these 3 levels of the *tell* from Coţatcu, we can establish that the evolution of the first 2 levels, from bottom to above (N I şi N II), inscribes to phase A 1, or to the beginning of the phase A 2 (N 2), of the Gumelniţa culture. **The 2nd level has many similarities to the settlement discovered at Mălăiești, Prahova county.**

The ceramics discovered in the 3rd level, the one discovered immediately under the arable ground, has similarities to the one discovered at Aldeni. This level can be dated as the phase A 2 of the Gumelniţa culture. **All these three levels discovered at Coţatcu can be included in the Stoicani-Aldeni cultural aspect.**

www.cimec.ro

Bibliografie

Lucrări de sinteză

1. Alaiba, A., *Complexul cultural Cucuteni – Tripolie. Meşteşugul olăritului*, Ed. Junimea, Iaşi, 2007
2. Andreescu, R.., *Plastica antropomorfă gumelniţeană, Analiză primară*, Editura Daim, Bucureşti, 2002.
3. *Arheologiia Ucrainscoi SSR*, tom pervîi, Haukova Dunca, Kiev, 1985.
4. Berciu, D., *Contribuţii la problemele neoliticului din România în lumina noilor săpături*, Editura Academiei, Bucureşti, 1961.
5. Berciu, D., *Cultura Hamangia*, Editura Academiei, Bucureşti, 1966.
6. Bejlekči, V. S., *Ranij eneolit niziv'ev Pruta i Dunaja*, Kišinev, 1978.
7. Černyš, E. K., *Eneolit Pravoberežnoj Ukrainy i Moldavii*, în Eneolit SSSR, Hauka, Moscova, 1982, p. 166-200.
8. Comşa, E., *Neoliticul pe teritoriul României. Consideraţii*, Editura Academiei, Bucureşti, 1987.
9. Danilenko, V. N., *Eneolit Ucrainî*, Dumka, Kiev, 1974.
10. Comşa, E., *Figurinele antropomorfe din epoca neolitică pe teritoriul României*, Editura Academiei, Bucureşti, 1995.
11. Dragomir, I.T., *Eneoliticul din sud-estul României Aspectul cultural Stoicani-Aldeni*, Ed. Academiei, Bucureşti, 1983.
12. Dumitrescu, Vl., *Arta preistorică în România*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1974.
13. Dumitrescu, Vl., Bolomey, Al., Mogoşanu, Fl., *Esquisse d'une préhistorie de la Roumanie jusqu'à la fin de l'age du bronze*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983.
14. Garvăn, D., Buzea, D., Frînculeasa, A., *Precucuteni. Originea unei mari civilizaţii*, Piatra Neamţ, 2009.
15. Gimbutas, M., *The Language of the Goddess*, Thames&Hudson, San Francisco, 1991.
16. Harţuche, N., *Complexul arheologic Brăiliţa*, Bib. Thr., XXXV, Bucureşti, 2002.
17. Haşotti, P., *Epoca neolitică în Dobrogea*, Constanţa, 1997.
18. Lichardus, J., et. alii., *La Protohistoire de l´Europe. Le Néolitique et le Chalcolithique entre la Méditerranée et la Mer Baltique*, Paris, 1985.
19. Mantu, C.M., *Cultura Cucuteni. Evoluţie, Cronologie, Legături*, Piatra Neamţ, 1998.
20. Marinescu-Bîlcu, S., *Cultura Precucuteni pe teritoriul României*, Editura Academiei, Bucureşti, 1974.
21. Marinescu-Bîlcu S., *Târpeşti. From Prehistory to History in Eastern Romania*, BAR, Oxford, 1981.
22. Marinescu-Bîlcu, S., Bolomey, Al., *Drăguşeni. A Cucutenian Community*, Editura Academiei, Bucureşti, 2000.
23. Marinescu-Bîlcu, S., Ionescu, B., *Catalogul sculpturilor eneolitice din Muzeul Raional Olteniţa*, Întreprinderea Poligrafică Sibiu, 1967.
24. Masson, V. M., Merpertm N. Ia., *Eneolit SSSR*, Editura Hauka, Moscova, 1982, p. 253 şi următoarele.
25. Maxim, Zoe, *Neoliticul din Transilvania*, Editura Print Art, Cluj-Napoca, 1999.
26. Monah, D., *Plastica antropomorfă a culturii Cucuteni-Tripolie*, Editura Bacovia, Piatra – Neamţ, 1997.
27. Paul, I., *Cultura Petreşti*, Editura Museion, Bucureşti, 1992.
28. Popovici, Dragomir, *Cultura Cucuteni, faza A, Repertoriul Aşezărilor (1)*, Editura ,,*Constantin Matasă*", Piatra Neamţ, 2000.
29. Subbotin, L.V., *Pamjatniki kultury Gumelnica Jugo-Zapadnoj Ukrainy*, Kiev, 1983.
30. Voinea, V. M., *Ceramica complexului cultural Gumelniţa-Karanovo IV, fazele A 1 şi A 2*, Editura Ex Ponto, Constanţa, 2005.
31. Todorova, H., *The Eneolithic Period in Bulgaria*, BAR, 49, Londra, 1978.

www.cimec.ro

32. Zbenovici, V., *Siedlungen der frűhen Tripol´e – Kultur zwischen Dnestr und Sűdlichem Bug*, Editura Verlag Marie Leidorf Espelkamp, Berlin, 1996.

Studii şi articole

1. Andreescu, R., Frânculeasa, A., Paveleţ, E., Nica, T., Torcică, I., *Consideraţii preliminare asupra aşezării eneolitice de la Mălăieştii de Jos (jud. Prahova)*, în Mousaios, XI, 2006, p. 9-34.
2. Andreescu, R., Frânculeasa, A., Garvăn, D., Nica, T., Torcică, I., Niţă, L., Dumitraşcu, V., *Noi cercetări arheologice în Muntenia. Descoperirile de la Urlaţi (jud. Prahova)*, în Argesis, tom. XVI, 2007, p. 11-36.
3. Andreescu, R., Grigoraş, L., Paveleţ, E., Moldoveanu, K., *Raport preliminar privind cercetările arheologice efectuate în tell-ul neo-eneolitic de la Coţatcu, com. Podgoria, jud. Buzău. Campania 2008*, în Mousaios, XIII, 2008, p. 41-50.
4. Andreescu, R., Grigoraş, L., Paveleţ, E., Moldoveanu, K., *New discoveries in the Eneolithic settlement from Cotatcu "Cetatuia", Buzau County*, în Studii de Preistorie, 6, Bucureşti, 2010, p. 135-147.
5. Andreescu, R., Mirea, P., Apope, Şt., *Cultura Gumelniţa în vestul Munteniei. Aşezarea de la Vităneşti, jud. Teleorman*, în C.A., XII, 2003, p. 71-87.
6. Andrieşescu, I., *Les fouilles de Sultana*, în Dacia, I, 1924, p. 51-107.
7. Bejlekči, V. S., *Poselenia kultury Gumelnica na territorii SSSR*, în Izvestja AN MSSR, Seria občestvennyh nauk, Chişinău, nr. 2, 1970, p. 3-9.
8. Bejlekči, V. S., *Izobrazenie čeloveka v kulture Gumelnica*, în Pamjatniki drevneišego iskusstva na teritirii Moldavii, Chişinău, 1989, p. 36-47.
9. Bem, C., *Elemente de cronologie radiocarbon. Ariile culturale Boian-Gumelniţa-Cernavoda I şi Precucuteni-Cucuteni/Tripolie*, în C.A., XI, 1998-2000, I, p. 337-359.
10. Bem, C., *Noi propuneri pentru o schiţă cronologică a eneoliticului românesc*, Pontica, XXXIII-XXXIV, 2001, p. 25-121.
11. Bibikov, S. N., *O hronologičeskom razdelenii pamjatnikov Tripolja A takze Gumelnica (Aldeni II) na jugo-zapade SSSR*, în VII Meždunarodnj kongress. Moscova, p. 93-100.
12. Buzea, D., Lazarovici, Gh., *Descoperirile Cucuteni-Ariuşd de la Păuleni Ciuc – Ciomortan „Dâmbul Cetăţii". Campaniile 2003 – 2005. Raport preliminar*, în Angvstia, 9, 2005, p. 25 – 87.
13. Černyš, E. K., *Mnogoslojnoje poselenije u g. Bolgrad*, Odesskoj oblasti, în KSO, 1964.
14. Christescu, V., *Le stations préhistoriques du lac de Boian*, în Dacia, II, 1925, p. 249-303.
15. Comşa, E., *Unele probleme ale aspectului cultural Aldeni II (pe baza săpăturilor de la Drăgăneşti-Tecuci)*, în SCIV, 14, 1, 1963, p. 7-31.
16. Comşa, E., *Quelques considérations concernant la chronologie relative des cultures néolithiques limitrophes du nord de la Péninsule Balkanique*, în Dacia, NS, XVII, 1973, p. 317-321.
17. Comşa, E., *Quelques considérations sur la culture Gumelniţa(L´agglomération Măgura Jilavei)*, în Dacia, NS, XX, 1976, p. 105-127.
18. Comşa, E., *Caracteristicile şi însemnătatea cuptoarelor de ars oale din aria culturii Cucuteni-Ariuşd*, în SCIVA, 27, 1, 1976, p. 23-33.
19. Comşa, E., *Săpături arheologice la Boian*, în MCA, VII, 1961, p. 63-70.
20. Comşa E., *Săpăturile arheologice de la Luncaviţa*, în MCA, VIII, 1962, p. 221-225.
21. Comşa, E., *Probleme privind cercetarea neo-eneoliticului de pe teritoriul României*, în SCIVA, 29, 1, 1978, 1, p. 7-31.
22. Comşa, E., *Consideraţii cu privire la cuptoarele de olar din epoca neolitică, de pe teritoriul României*, în Studii şi Comunicări, Sibiu, 1981, p. 227-231.
23. Comşa, E., *Date despre descoperirile din epoca neolitică din nord-estul Munteniei*, în Vrancea, IV, 1981, p. 9-24.
24. Comşa, E., *Date noi referitoare la contactele dintre comunităţile Aldeni II şi cele ale culturilor vecine*, în Carpica, XVII, 1985, p. 27-32.

www.cimec.ro

25. Comşa, E., *Les relations entre les cultures Cucuteni et Gumelniţa*, în vol. *La civilisation de cucuteni dans le context européen*, Iaşi, 1987, p. 81-87.
33. Comşa, E., *O aşezare Precucuteni din Nord-Estul Munteniei*, în SCIVA, 38, 2, 1987, p.101-114.
34. Comşa, E., *Les relations des communaites de la culture Gumelnita avec les communaites des cultures voisines*, în Studia Praehistorica, XI-XII, 1992, p. 268-274.
35. Comşa, E., V. Georgescu, *Aşezarea neolitică de tip Aldeni II de la Mălăieştii de Sus (jud. Prahova)*, în SCIVA, 34, 4, 1983, p. 334-338.
36. Dragomir, Ion, T., *Consideraţii generale privind aspectul cultural Stoicani-Aldeni*, în Danubius, 8-9, 1979, p. 21-66.
37. Dragomir, Ion, T., *Contribuţii la cunoaşterea aspectului cultural Stoicani-Aldeni (Săpăturile de la Lişcoteanca, jud. Brăila şi Băneasa, jud. Galaţi)*, în Danubius, II-III, 1969, p. 21-66.
38. Dragomir, Ion, T., *Unele probleme ale aspectului cultural Stoicani-Aldeni*, în SCIVA, 37, 1, 1986, p. 5-28.
39. Dragomir, Ion, T., *Consideraţii privind neoliticul şi eneoliticul din sud-estul Moldovei*, în Danubius, 13-14, 1992, p. 23-74.
40. Dragomir, Ion, T., *Eneoliticul cucutenian din sudul Moldovei*, în Cucuteni aujourd'hui, în B.M.A., Piatra Neamţ, 1996, p. 233-251.
41. Dragomir, Ion, T., *Repertoriul descoperirilor arheologice de aspect cultural Stoicani-Aldeni*, în Danubius, XI-XII (1984-1985), Galaţi, 1985, p. 7-48.
42. Dumitrescu, Vl., *Découvertes de Gumelniţa*, în Dacia, I, 1924, p. 325-342.
43. Dumitrescu, Vl., *Fouilles de Gumelniţa*, în Dacia, II, 1925, p. 29-103.
44. Dumitrescu, Vl., *La station préhistorique de Bonţeşti*, în Dacia, III-IV, 1927-1933, p. 88-114.
45. Dumitrescu, Vl., *Ceramica pictată neolitică din sud-estul Europei*, în BCMI, Văleni de Munte, 1931, p. 70-77.
46. Dumitrescu, Vl., *Observations sur certains problèmes du néolithique de l´Europe sud-orientale*, în Dacia, NS, II, 1958, p. 35-58.
47. Dumitrescu, Vl., *Faze tipologice şi realităţi stratigrafice*, în SCIV, 15, 1, 1964, p. 45-52.
48. Dumitrescu, Vl., *Considérations et données nouvelles sur le problème du syncronisme des civilisations de Cucuteni et de Gumelniţa*, în Dacia, NS, VIII, 1964, p. 53-66.
49. Dumitrescu, Vl., *Principalele rezultate ale primelor două campanii de săpături din aşezarea neolitică târzie de la Căscioarele*, în SCIV, 16, 2, 1965, p. 215-237.
50. Dumitrescu, Vl., *Gumelniţa – Sondajul stratigrafic din 1960*, în SCIVA, 17, 1, 1966, p. 51-99.
51. Dumitrescu, Vl., *Consideraţii cu privire la poziţia cronologică a culturii Cucuteni în raport cu culturile vecine*, în Apulum, VII, 1, 1968, p. 35-51.
52. Dumitrescu, Vl., *Cronologia absolută a eneoliticului românesc în lumina datelor C14*, în Apulum, XII, 1974, p. 23-39.
53. Dumitrescu, Vl., *Aspecte regionale în aria de răspândire a culturii Cucuteni în cursul primei sale faze de dezvoltare*, în SCIVA, 25, 4, 1974, p. 545-554.
54. Dumitrescu, Vl., *Probleme privind sincronismele unor culturi eneolitice*, în SCIVA, 27, 3, 1976, p. 355-362.
55. Ghe. Dumitroaia, *Depunerile neo-eneolitice de la Lunca şi Oglinzi, jud. Neamţ*, în Memoria Antiqvitatis, XIX, 1994, p. 7-78.
56. Frînculeasa, A., *Un vas zoomorf descoperit la Colceag (jud. Prahova)*, în Argesis, tom. XIII, 2004, p. 11-26.
57. Frînculeasa, A., *Plastica antropomorfă şi zoomorfă din epoca neo-eneolitică din patrimonial Muzeului Judeţean de Istorie şi Arheologie Prahova*, în Cvmidava, XXVII, 2004, p. 26-47.
58. Frînculeasa, A., *Fragmente ceramice decorate antropomorf descoperite în aşezarea eneolitică de la Mălăieştii de Jos, judeţul Prahova*, în Argesis, tom. XV, 2006, p. 31-39.
59. Frînculeasa, A., *Aspectul cultural Stoicani-Aldeni, repere de cronologie relativă*, în Peuce, S.N., V, 2007, p. 7-32.

www.cimec.ro

60. Frînculeasa, A., *Aşezarea eneolitică de la Apostolache, judeţul Prahova*, în Anuarul Muzeului de Istorie şi Arheologie Prahova, S.N., III-IV, Ploieşti, 2007-2008, p. 21-34.
61. Frînculeasa, A., *Epoca eneolitică în nordul Munteniei. O evaluare cultural istorică*, în Mousaios, XIII, Buzău, 2008, p. 7-40.
62. Frânculeasa, A., Gărvan, D., Frînculeasa, M., Voicu, B., Adamescu, I., *Descoperiri arheologice în bazinul râului Cricovul Sărat, judeţul Prahova*, în Anuarul Muzeului de Istorie şi Arheologie Prahova, S.N. III-IV, Ploieşti, 2007-2008, p.35-88.
63. Frânculeasa, A., Garvan, D., *Câteva consideraţii asupra unor descoperiri Precucuteni din Muntenia*, în Memoria Antiquitatis, 24, 2007, p. 213-220.
64. Frînculeasa, A, Negrea, O, *Un sit din epoca neo-eneolitică în zona colinară a Munteniei – Seciu, jud. Prahova*, în B.M.J.Telorman, 2, 2010, p. 45-67, pl. 10.
65. Galbenu, D., *Aşezarea eneolitică de la Hârşova*, în SCIV, 13, 2, 1962, p. 285-306.
66. Galbenu, D., *Aşezarea neolitică de la Costineşti*, în Pontica, IV, 1971, p. 237-245.
67. Grigoraş, L., Paveleţ, E., *Studiu preliminar privind cercetările arheologice efectuate în tell-ul eneolitic de la Coţatcu, com. Podgoria, jud. Buzău*, în Mousaios, XII, Buzău, 2007, p. 7-26.
68. Harţuche, N., *Săpăturile arheologice de la Brăiliţa*, în MCA, V, 1959, p. 221-229.
69. Harţuche, N., *Cercetări şi descoperiri arheologice în raionul Brăila*, în Danubius, I, 1967, p. 19-39.
70. Harţuche, N., *Importuri cucuteniene în mediul culturilor eneolitice din zona Brăilei*, în Studii şi Comunicări, Focşani, 1980, p. 9-25.
71. Harţuche, N., *Preliminarii la repertoriul arheologic al judeţului Brăila*, Istros, 1, 1980.
72. Harţuche, N., *Date privind evoluţia culturii Gumelniţa în nord-estul Munteniei şi nordul Dobrogei*, în Istros, II-III, 1981-1983, p. 29-34.
73. Harţuche, N., *Cercetările arheologice de la Lişcoteanca. Aşezarea ,,Movila Olarului"*, în Istros, V, 1987, p. 7-90.
74. Harţuche, N., *Date privind evoluţia culturii Gumelniţa în nord-estul Munteniei şi nordul Dobrogei*, în Istros, II-III, 1981-1983, p. 29-33.
75. Harţuche, N., Dragomir, Ion T., *Săpăturile arheologice de la Brăiliţa, Raport preliminar*, în MCA, III, 1957, p. 129-147.
76. Iconomu, C., *Cercetările arheologice în aşezarea precucuteniană de la Târpeşti-Iaşi*, în Arheologia Moldovei, XXI, 2000, p. 5-27.
77. Ivanov, I., *Les contacts commerciaux pendant l´époque enéolithique-voies maritimes et voies fluviales*, în Thracia Pontica, VI, 1, 1994, p. 119-124.
78. Lazarovici, Gh., *Neoliticul timpuriu în România*, în Acta Musei Porolisensis, VIII, 1984, p. 48-104.
79. Lichiardopol, D., Frânculeasa, A., Paveleţ, E., Andreescu, R., Torcică, I., Nica, T., *Mălăieştii de Jos, com. Dumbrăveşti, jud. Prahova*, în CCA, Campania 2007, Iaşi, 2008, p. 198.
80. Mantu, C.M., *Câteva consideraţii privind cronologia absolută a neoliticului din România*, în SCIVA, 46, 3-4, 1995, p. 213-235.
81. Manzura, I., Sava, E., *Interacţiuni est-vest reflectate în culturile eneolitice şi ale epocii bronzului din zona de nord-vest a Mării Negre (Schiţă cultural istorică)*, în Memoria Antiqvitatis, XIX, 1994, p. 143-188.
82. Mareş, I., Ursu, C-E, Niculica, B-P, *Un complex archéologique de l'habitat de la culture Précucuteni III de Iţcani-Ferma 2 (Suceava, dep. Suceava)*, în vol. Itinera in Praehistoria. Studia in Honorem Magistri Nicolae Ursulescu …, Iaşi, 2009, p.91-106.
83. Marinescu-Bîlcu, S., *Relaţiile dintre culturile Precucuteni şi Boian-Gumelniţa*, în SCIVA, XXVII (3), 1976, p. 347-353.
84. Marinescu-Bîlcu, S., *Relaţii între culturile Precucuteni şi Gumelniţa*, File de istorie, Ilfov, 1978, p. 28-39.
85. Marinescu-Bîlcu, S., *În ce zonă şi cum s-a putut face trecerea de la ultima fază a culturii Precucuteni la prima fază a culturii Cucuteni*, în Studii şi Comunicări, Sibiu, XXI, 1981, p. 30-49.

www.cimec.ro

86. Marinescu-Bîlcu, S., *Le début et les étapes de la culture Precucuteni ainsi que ses rélations avec la culture de Tripolje*, în Thracia Prehistorica. Supplementum Pulpudeva, 3, 1982, p. 23-44.
87. Marinescu-Bîlcu, S., *În legătură cu câteva opinii privind originea şi evoluţia neoliticului şi eneoliticului pe teritoriul Moldovei*, în SCIV, 34, 2, 1983, p. 116-128.
88. Marinescu-Bîlcu, S., Sur quelques problèmes du néolithique et du énéolithique á l´Est des Carpates Orientales, în Dacia, NS, XXXV, 1991, p. 5 - 59.
89. Marinescu-Bîlcu, S., et. alli., *Aşezarea eneolitică de pe Insula ,,La Ostrov", lacul Taşaul. Raport preliminar …*, Pontica, XXXIII-XXXIV, 2000-2001, p. 123 – 170.
90. Marinescu-Bîlcu, S., *Sur quelques problèmes du néolithique et du énéolithique à l´Est des Carpates Orientales*, în Dacia, N.S., XXXV, 1991, p. 5 - 61.
91. Mirea, P., Frînculeasa, A., *Locuirea Gumelniţeană de la Mănăstirea Glavacioc, jud. Argeş*, în Argesis, tom. XIV, 2005, p. 55-74.
92. Morintz, S., *Tipuri de aşezări şi sisteme de fortificaţie şi de împrejmuire în cultura Gumelniţa*, în SCIVA, 13, 1, p. 273 – 284.
93. Nestor, I., *Fouilles de Glina*, în Dacia, III-IV, (1933), p. 226 – 252.
94. Nestor, I., *Cu privire la periodizarea etapelor târzii ale neoliticului din R.P.R.*, în SCIV, 10, 2, 1959, p. 247 – 264.
95. Niţu, A., *Reprezentări antropomorfe pe ceramica de tip Gumelniţa A*, în Danubius, II – III, 1969, p. 21 – 43.
96. Niţu, A., *Vase antropomorfe ale ceramicii Stoicani-Aldeni din sudul Moldovei*, în C.I., S.N., II, 1971, p. 77 – 102.
97. Pandrea, S., *Débuts de la culture Goumelnisa au nord-est de la Plaine Roumaine*, în CCDJ, XIX, 2002, p. 122-146.
98. Pandrea, St., Sîrbu, V., Mirea, M., *Aşezări gumelniţene de pe Valea Călmăţuiului*, în Istros, VIII, 1997, p. 27-62.
99. Pandrea, S., Sîrbu, V., Mirea, M., *Aşezări gumelniţene de pe Valea Călmăţuiului*, Istros, VIII, 1997, p. 27-61;
100. Pandrea, St., Sîrbu, V., Neagu, M., *Cercetări arheologice în aşezarea Gumelniţa de la Însurăţei – Popina I, judeţul Brăila. Campaniile 1995-1999*, în Istros, IX, 1999, p. 145-170.
101. Pandrea, St., Vernescu, M., *Câteva observaţii referitoare la raporturile dintre cultura Gumelniţa şi cultura Precucuteni*, CCDJ, XXII, 2005, p. 263-278.
102. Parnic, V., Chiriac, D., *Aşezarea eneolitică de la Măriuţa. Consideraţii preliminare asupra habitatului*, în CCDJ, XVI-XVII, 2001, p. 199-206.
103. E. Paveleţ, Laurenţiu Grigoraş, *Catalogul pintaderelor din colecţia de arheologie a Muzeului Judeţean Buzău*, în Mousaios, XI, Buzău, 2006, p. 35–48.
104. Petrescu-Dîmboviţa, M., *Cetăţuia de la Stoicani*, în Materiale, I, 1953, p. 13-155.
105. Petrescu-Dîmboviţa, M., *Cercetările arheologice de la Surduleşti*, în Materiale, I, 1953, p. 523-542.
106. Petrescu-Dîmboviţa, M., *Unele probleme privind legăturile culturii Cucuteni cu culturile neo-eneolitice din sud-estul Europei*, în Danubius, II-III, 1969, p. 11-20.
107. Petrescu-Dîmboviţa, M., *Unele descoperiri arheologice din judeţul Galaţi*, Danubius, V, 1971, p. 7-17.
108. Petrescu-Dîmboviţa, M., M. Dinu, *Noi cercetări arheologice la Stoicani (jud. Galaţi)*, în SCIVA, 25, 1,1972, p. 71-97.
109. Popescu, D., *Les fouilles de Cunești*, în Dacia, V-VI, 1935-1936, p. 109-120.
110. Popovici, D., Haşotti, P., *Cercetările arheologice din tell-ul de la Hârşova (1988)*, C.A., IX, Iaşi, 1992, p. 8-18.
111. Popovici, D., Randoin, B., Raialland, Y., Voinea, V., Vlad, F., Bem, Catălin, Bem, Carmen, Haită, C., *Les recherches arheologiques du tell de Hârşova*, în C.A., XI, I, 1998-2000, p. 13-123.
112. Popovici, D., Haită, C., Bălăşescu, A., Radu, V., Vlad, F., Tomescu, I., *Archaeological pluridisciplinary researches at Borduşani – Popină*, Târgovişte, 2003.

www.cimec.ro

113. Roman, P., *Ceramica precucuteniană din aria culturilor Boian-Gumelniţa şi semnificaţia ei*, în SCIV, XIV, 1, 1963, p. 33-49.
114. Roman, P., *O aşezare neolitică la Măgurele*, în SCIVA, XIII, 2, 1962, p. 259-272.
115. Roman, P., *Modificări în tabelul sincronismelor privind eneoliticul târziu*, în SCIVA, 29, 2, 1978, p. 215-221.
116. Roman, P., *Forme de manifestare culturală din eneolitul târziu şi perioada de tranziţie spre epoca bronzului*, în SCIVA, 32, 1981, p. 21-42.
117. Rosetti, D.V., *Săpăturile de la Vidra*, în BMMB, I, 1934, p. 6-31.
118. Rotaru, M., Onel, C., Varvara, F., Ursachi, L, *O aşezare a faciesului neo-eneolitic Stoicani-Aldeni, descoperită la Frumuşani, jud. Vaslui*, în Arheologia Moldovei, XXXI, 2008, p. 163-171.
119. Rosetti, D.V., Morintz, S., *Săpăturile de la Vidra*, în MCA, VII, 1961, p. 71-78.
120. Scarlat, L.F., *Instalaţii pentru foc cu utilizare casnică în culturile Pracucuteni şi Cucuteni*, în volumul Dimensiunea Europeană a Civilizaţiei Eneolitice Est-Carpatice, Iaşi, 2007, p. 157-172.
121. Sherratt, A., *The Eneolithic Period in Bulgaria in est European context*, în volumul Ancien Bulgaria, I, 1983, p. 83-104.
122. Skakun, N., *New escavations of a Eneolitihic settlement in the Lower Danube Region*, în Cucuteni aujourd'hui, B.M.A., Piatra Neamţ, 1996, p. 141-158.
123. Sorokin, V., *Culturile eneolitice din Moldova*, în Thraco-Dacica, 15, 1-2, 1994, p. 67-92.
124. Sorokin, V., *Les rapports entre les civilisations Precucuteni/Tripolje et Bolgrad-Aldeni*, în Studia Antiqua et Arheologica, VII, 2000, p. 157-168.
125. Sorokin, V., Aşezările *Cucuteni A-Tripolie B1 din Ucraina şi Moldova*, în Memoria Antiqvitatis, XXI, p. 7-81.
126. Sorokin, V., *Relaţiile între culturile Precucuteni-Tripolie A şi Bolgrad-Aldeni*, în Tyragetia, X, 2001, p. 81-90.
127. Şimon, M., *Unele probleme ale aspectului cultural Stoicani-Aldeni*, în SCIVA, 37, 1, 1986, p. 5-28.
128. Şimon, M., *Importurile Stoicani – Aldeni din aşezarea gumelniţeană de la Măriuţa (jud. Călăraşi)*, în CCDJ, XIII-XIV, 1995, p. 29-39.
129. Şimon, M., D. Şerbănescu, *Consideraţii privin reprezentarea simbolică a piciorului uman din arealul culturii Gumelniţa*, în CCDJ, III-IV, 1987, p. 29-34.
130. Şimon, M., Paveleţ, E., *Consideraţii generale asupra aşezării gumelniţene de la Măriuţa, Com. Belciugatele, Jud Călăraşi***,** 5-6, în Buletinul Muzeului „Teohari Antonescu", Giurgiu, 1999-2000, p. 181-204.
131. Ştefan, Gh., *Les fouilles de Căscioarele*, în Dacia, II, 1925, p. 138-197.
132. Ştefan, Gh., *Fouilles de Băieşti-Aldeni*, în Dacia, V-VI, p. 139-143.
133. Ştefan, G., Comşa, E., *Săpăturile arheologice de la Aldeni (regiunea Ploieşti)*, în MCA, III, 1957, p. 93-102.
134. Teodorescu, V., Peneş, M., *Matricea de incidenţă a siturilor de la Budureasca, jud. Prahova* ...., în Anuarul Muzeului de Istorie şi Arheologie Prahova, I, 1984, p. 11-50.
135. Todorova, H., *The Neolithic, Eneolithic and Transitional Period in Bulgarian Prehistory*, în vol. Prehistoric Bulgaria, Madison, Wisconsin, 1995, p. 78-98.
136. Tsvek, E., *Contacts between the Eneolitic tribes of Europe and Eastern-Tripolyan population*, în Dumitroaia Gh., Monah, D., (eds.) Cucuteni aujourd'hui, Piatra Neamţ, 1996, p. 121-130.
137. Ursulescu, N., Boghian, D., Cotiugă, V., *Problémes de la culture Précucuteni à la lumiére des recherches de Târgu Frumos (Dep. Iasi)*, în Scripta praehistorica Miscellanea in honorem nonagenarii magistri Mircea Petrescu Dîmboviţa oblata, Iaşi, p. 217-260.
138. Ursulescu, N., Boghian, D., Cotiugă, V., *Ipostaze rare ale cultului fertilităţii în plastica antropomorfă a culturii Precucuteni*, în volumul Cucuteni 120 – valori universale, Lucrările Simpozionului Naţional Iaşi, 2006, p. 115-130.

www.cimec.ro

PLANȚE

1

2

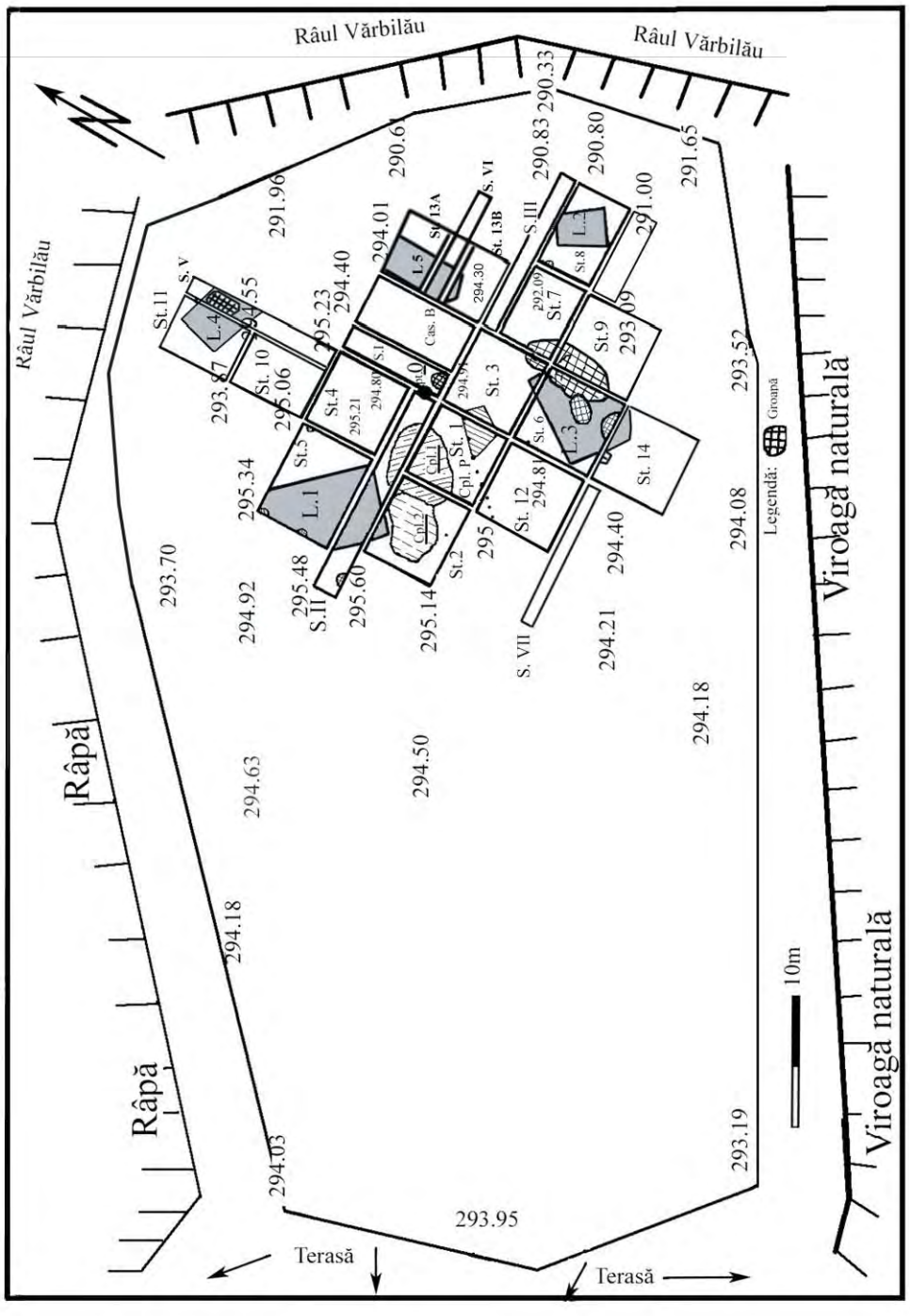

3

Planþa II . Aþezarea eneolitică de la Mălăieþtii de Jos
1. Vedere dinspre Est, 2. Vedere dinspre Vest.

3. Planul general al cercetărilor arheologice (2002- 2007; după R. Andreescu, et. alli, 2006).

www.cimec.ro

1

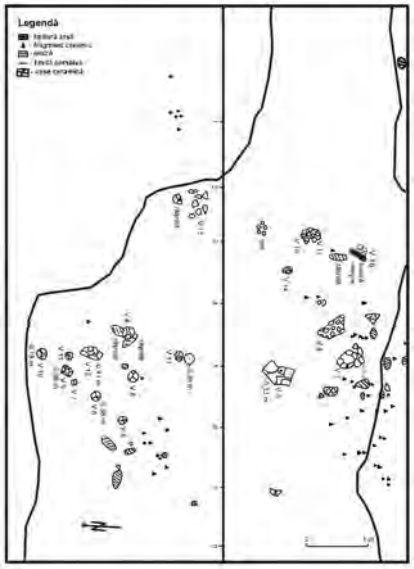

2

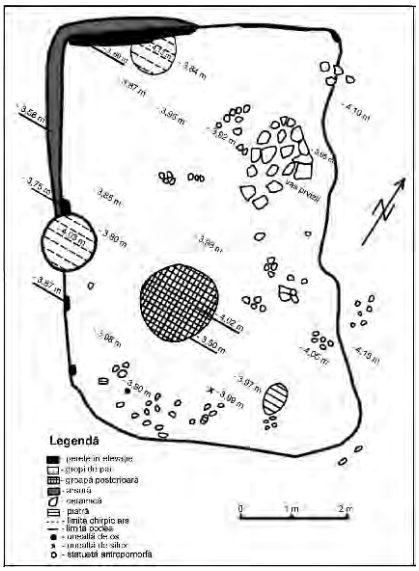

3

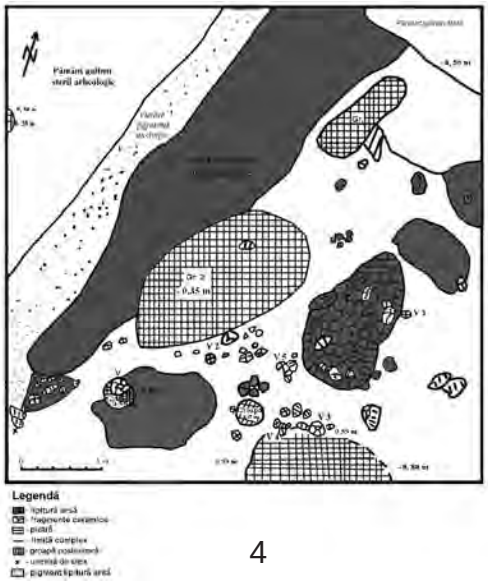

4

5

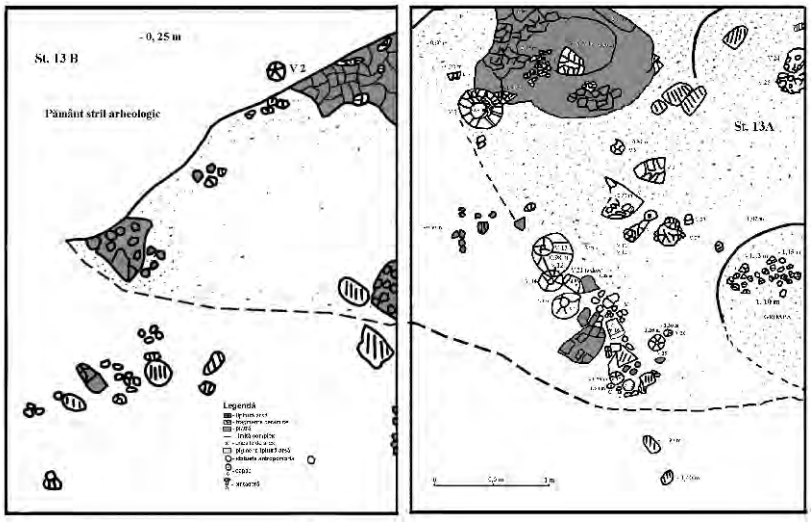

6

Planþa III. Planul locuinþelor nr. 1 - 5 descoperite la Mãlãieºtii de Jos.
1 - 2 Locuinþa nr. 1 (1 - planul complexului; 2 - dispunerea vaselor în L 1);
3 - Locuinþa nr. 2; 4 - Locuinþa nr. 3; 5 - locuinþa nr. 4; 6 - locuinþa nr. 6.

A

B

C

Planºa IV. A. Vedere generala asupra Vãii Pîrâului Coþatcu,
B. Vedere dinspre Vest asupra tell-ului enolitic, C. Vedere dinspre Est asupra tell-ului eneolitic.

www.cimec.ro

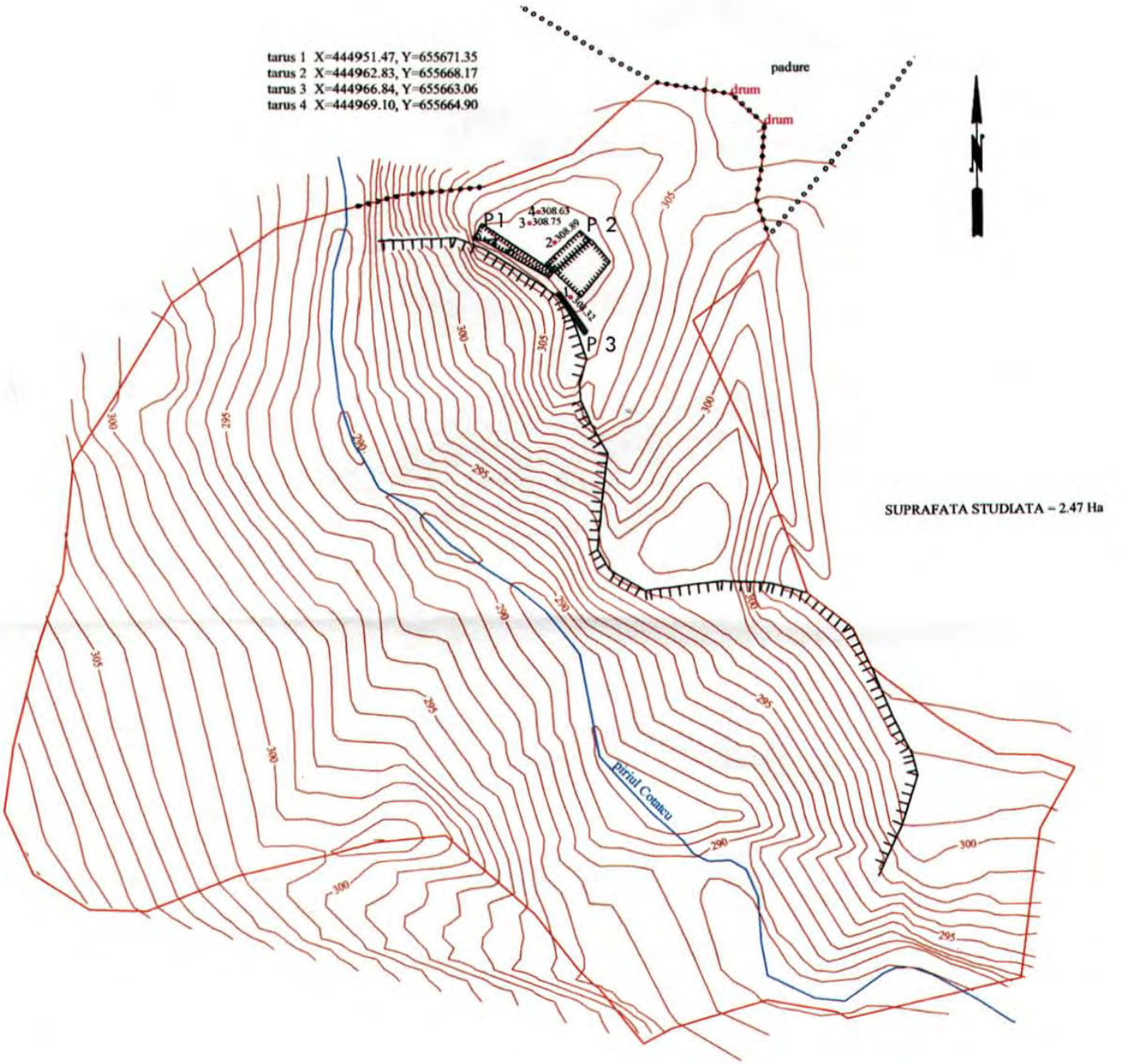

Plan°a V. Planul tell-ului enolitic de la Co?atcu, jud. Buzău.

www.cimec.ro

A

B

C

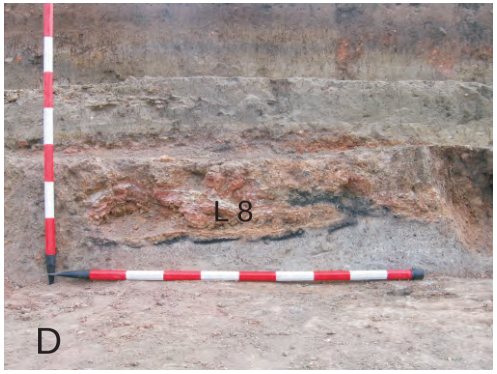

D

Planºa VI. Imagini din timpul cercetãrilor, Coþatcu, jud. Buzãu.
A. P 1- Secvenþa stratigraficã 1, B. P 2 - carourile 1 ºi 2,
C. Locuinþa 7 detaliu, D. Locuinþa 8 detaliu.

www.cimec.ro

Planºa VII. Imagini din timpul cercetãrilor, Coþatcu, jud. Buzãu.
A. ,B. Locuinþa 8 vedere generalã ?i detaliu, C. Stratigrafia N 1 ?i L 8. D. Profilul 2 (P 2). E. Profilul 3 (P 3).

www.cimec.ro

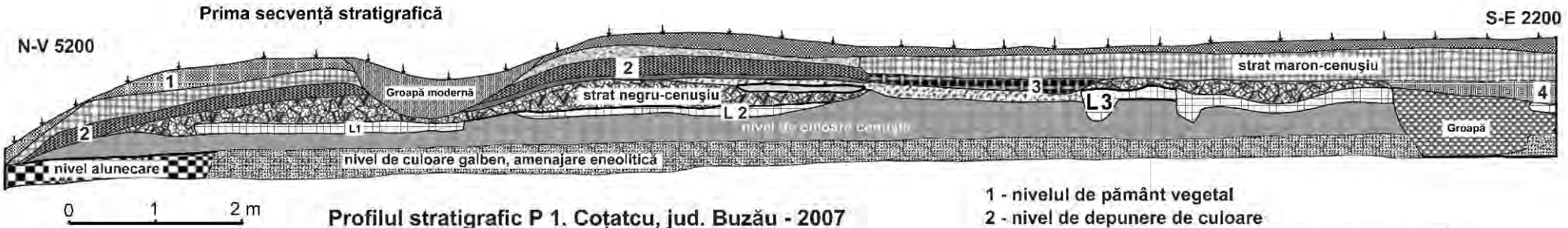

Profilul stratigrafic P 1. Coțatcu, jud. Buzău - 2007

1 - nivelul de pământ vegetal
2 - nivel de depunere de culoare maroniu-cenuşiu amestecat cu materiale arheologice
3 - lentilă depunere de culoare cenuşie
4 - depunere de culoare neagră amestecată cu materiale arheologice

A

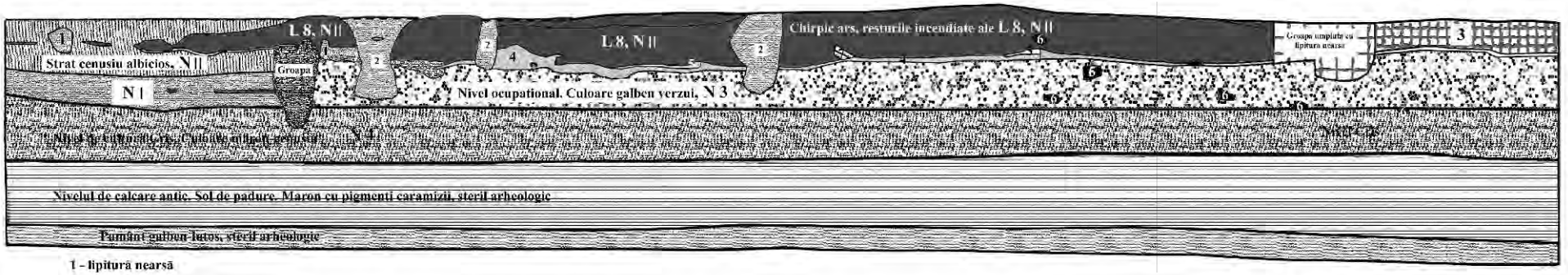
L 8, N II
Chirpic ars, resturile incendiate ale L 8, N II
Strat cenusiu albicios, N II
Groapa
N I
Nivel ocupational. Culoare galben verzui, N 3
Nivelul de calcare antic. Sol de padure. Maron cu pigmenti caramizii, steril arheologic
Pământ galben-lutos, steril arheologic
Profil Coșatcu 2008
Secvența 2

1 - lipitură nearsă
2 - gropi de pari
3 - pământ amestecat cu chirpic neari, lemn ars si fragmente ceramice
4 - lemn ars la negru, probabil amenajare podină, L 8
5 - fragmente din podeaua L 8, arsă la roşu
6 - pietre
7 - fragmente masive de pereți incendiați, prabuşiti

B

Planºa VIII. Coþatcu, jud. Buzãu - profile. A - Secven?a stratigraficã 1, desen 2007 (Grigora?, Pavele?), B - Secven?a stratigraficã 2, desen 2008 (Grigora?, K, Moldoveanu, E Pavele?)

www.cimec.ro

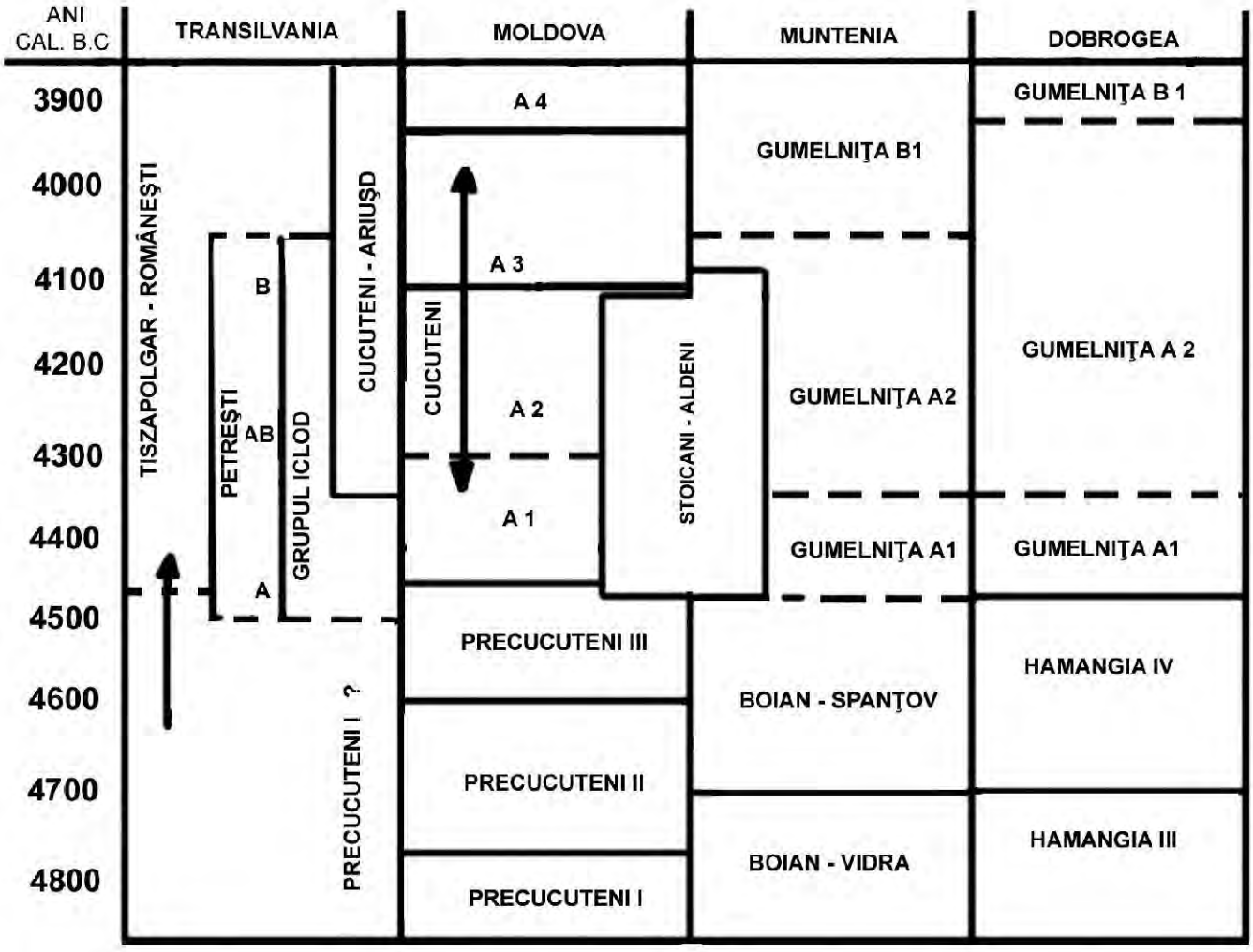

Planºa IX. Tabel cronologic
(dupã D. Garvãn, et. alli., 2009, cu modificări ºi adãugiri).

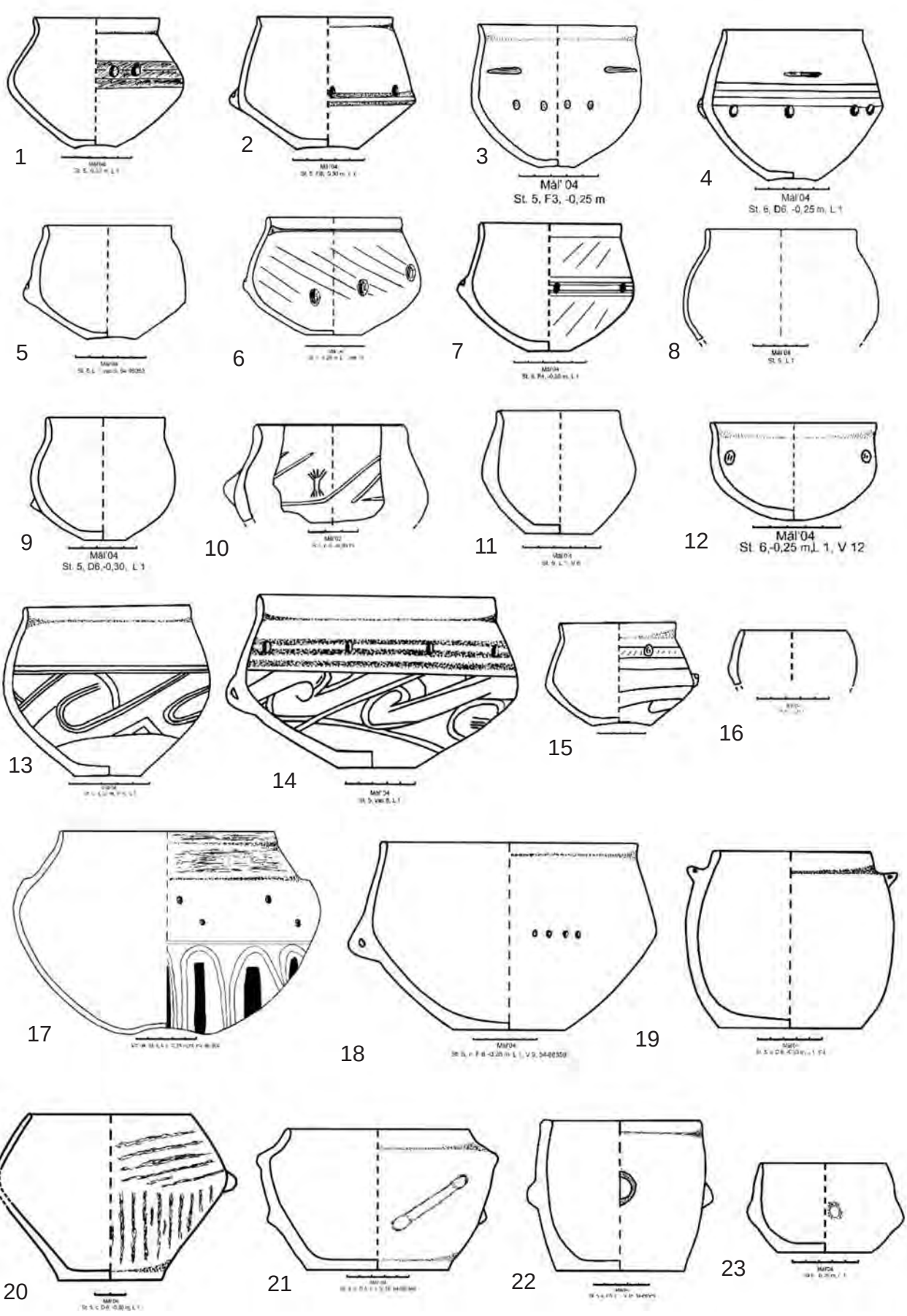

Fig. 1. Mălăieþtii de Jos. Vase descoperite în locuinþa nr. 1 (St. 4; după R. Andreescu, et. alli, 2006).

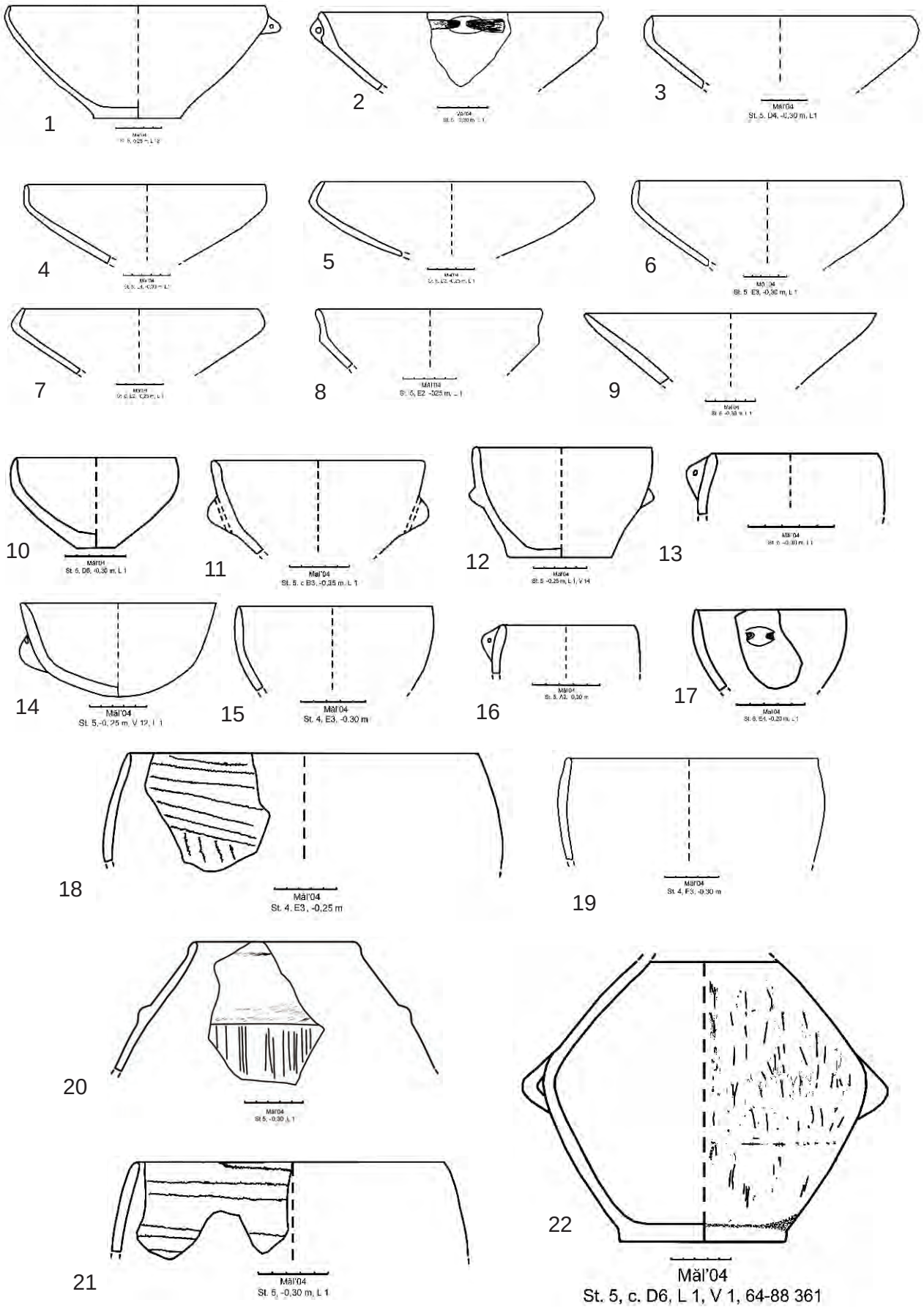

Fig. 2. Mălăieþtii de Jos. Vase descoperite în locuinþa numărul 1
(St. 4; 1, 2, 3, 7, 9, 12, 14, 17, 20, 22 după R. Andreescu, et. alli, 2006).

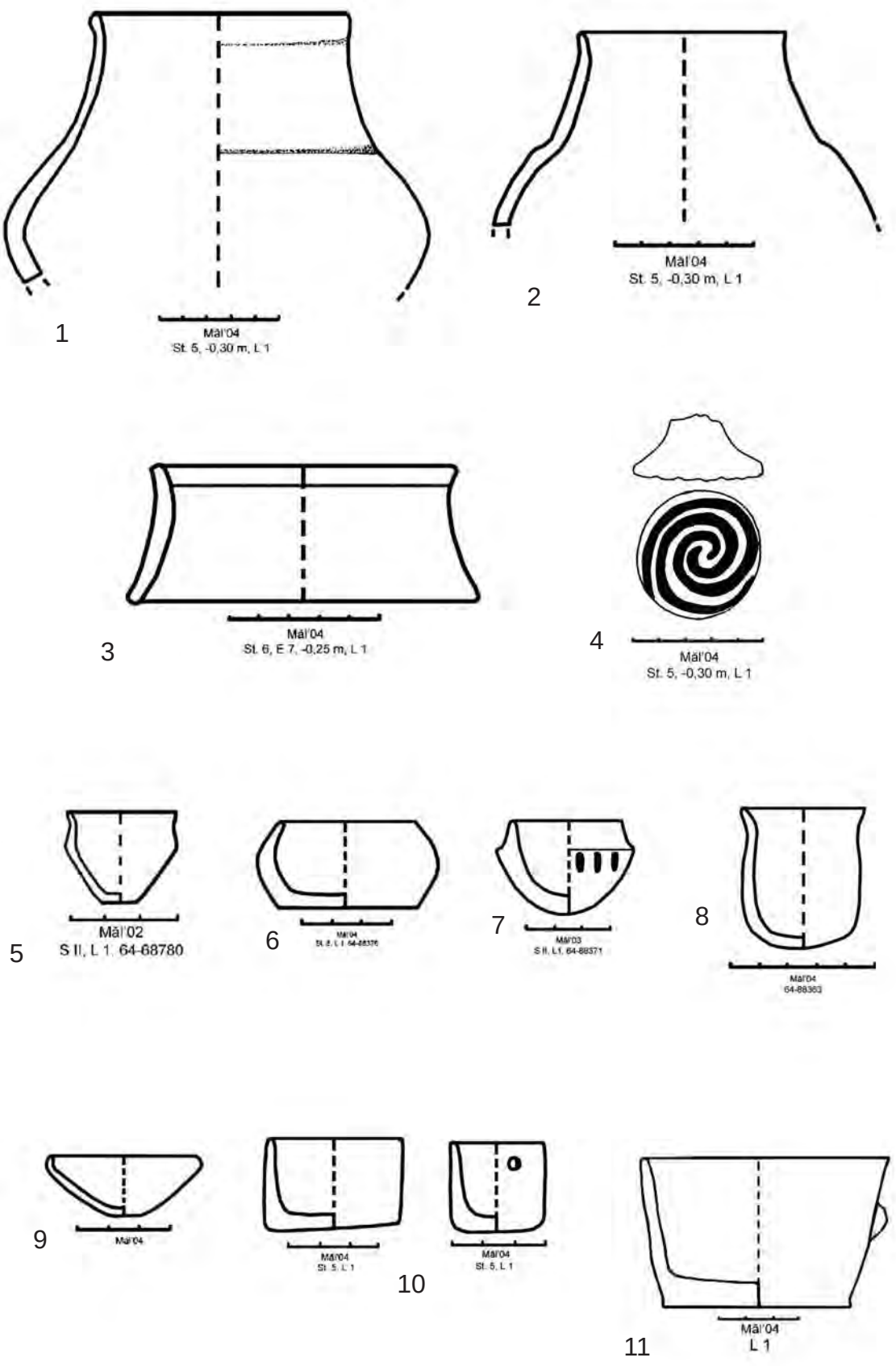

Fig. 3. Mălăieþtii de Jos. 1 - 2 Vase descoperite în locuinþa numărul 1, 3 - suport, 4 - pintaderă, 5 - 11 vase miniaturale (după R. Andreescu, et. alli, 2006)

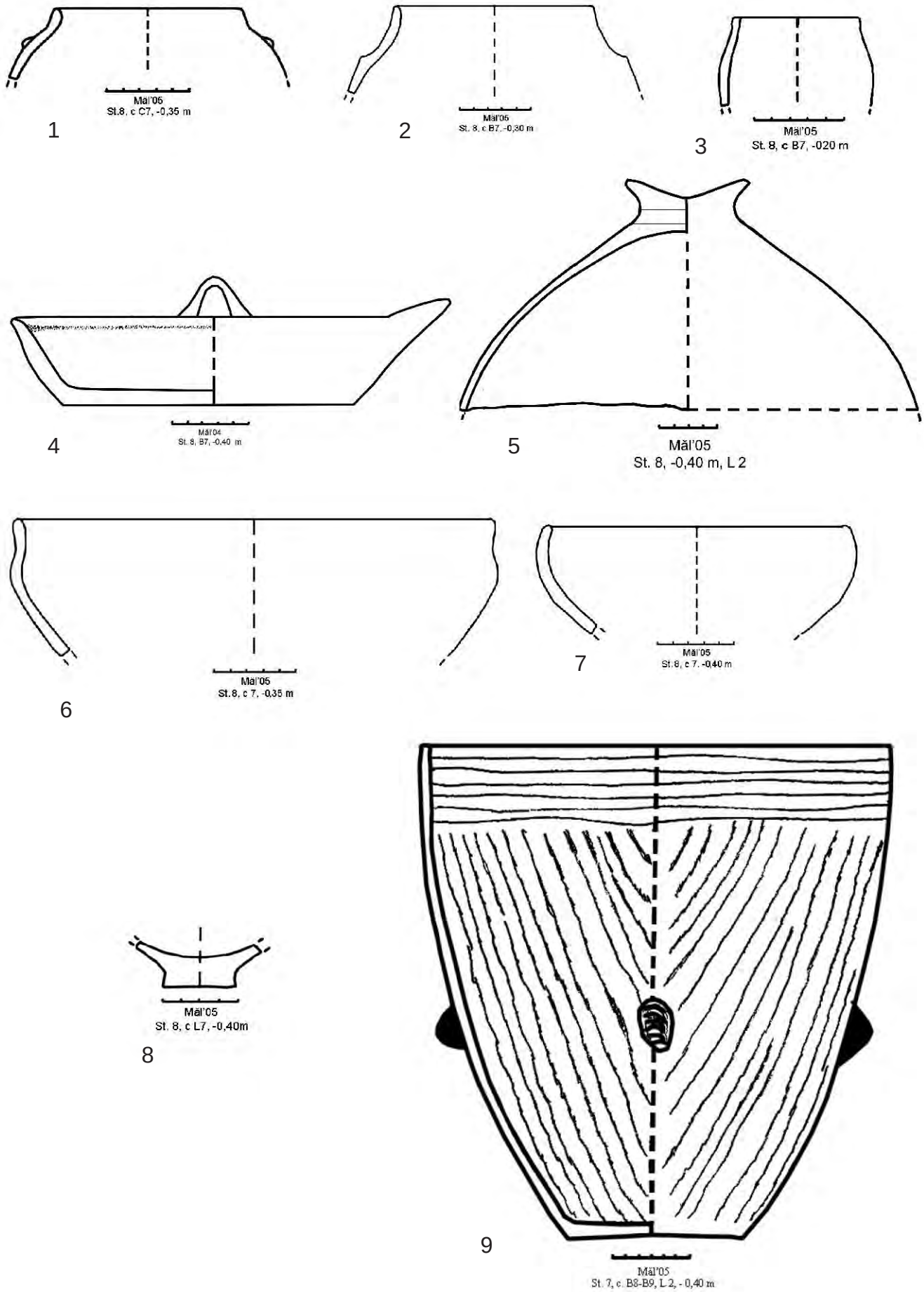

Fig. 4. Mălăieţtii de Jos. Vase descoperite în locuinþa numărul 2 (St. 8).
(4, 5 - după R. Andreescu, et. alli, 2006)

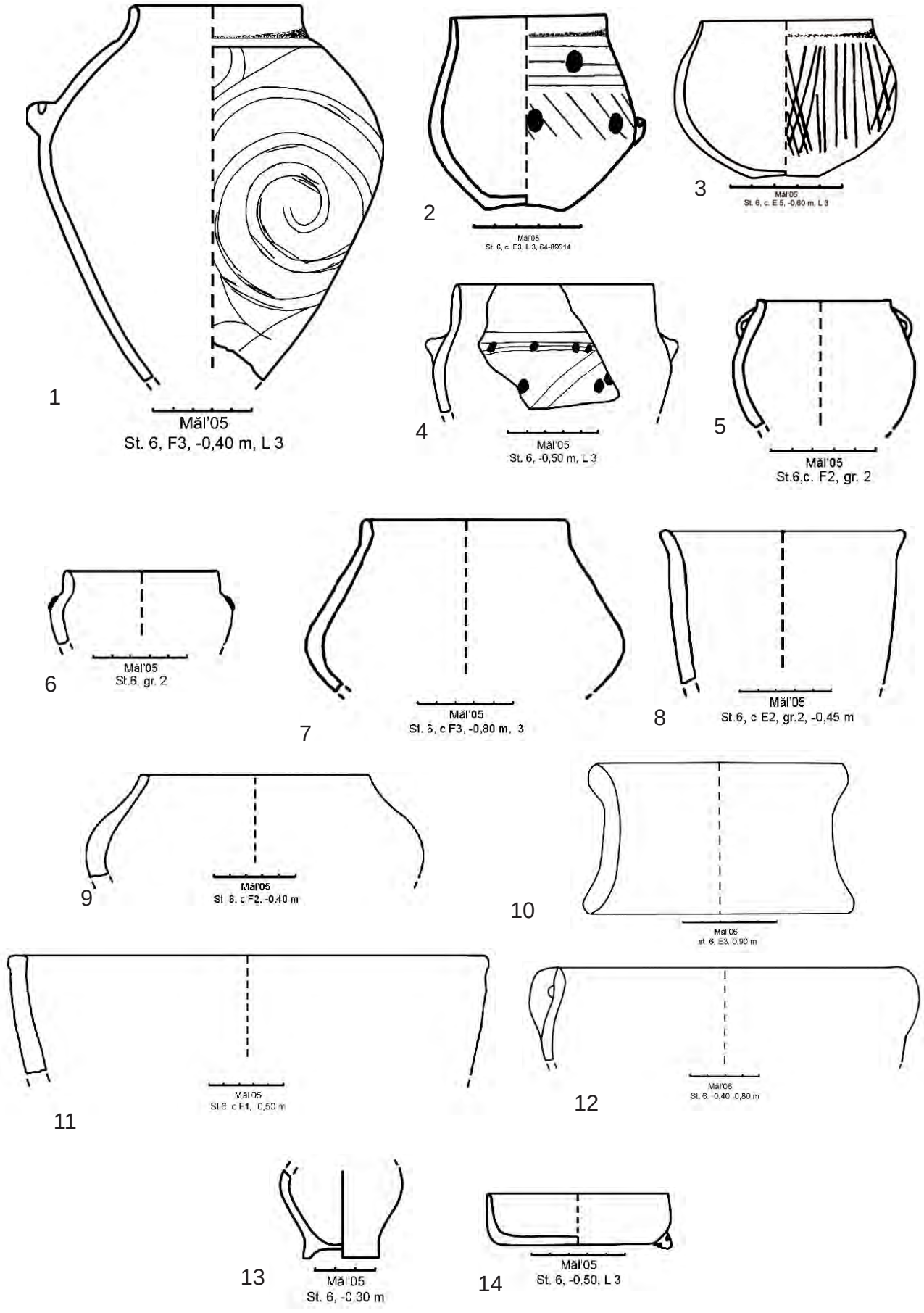

Fig. 5. Mălăieþtii de Jos. Vase descoperite în locuinþa numărul 3 (St. 6; 1, 2, 3 după R. Andreescu, et. alli, 2006).

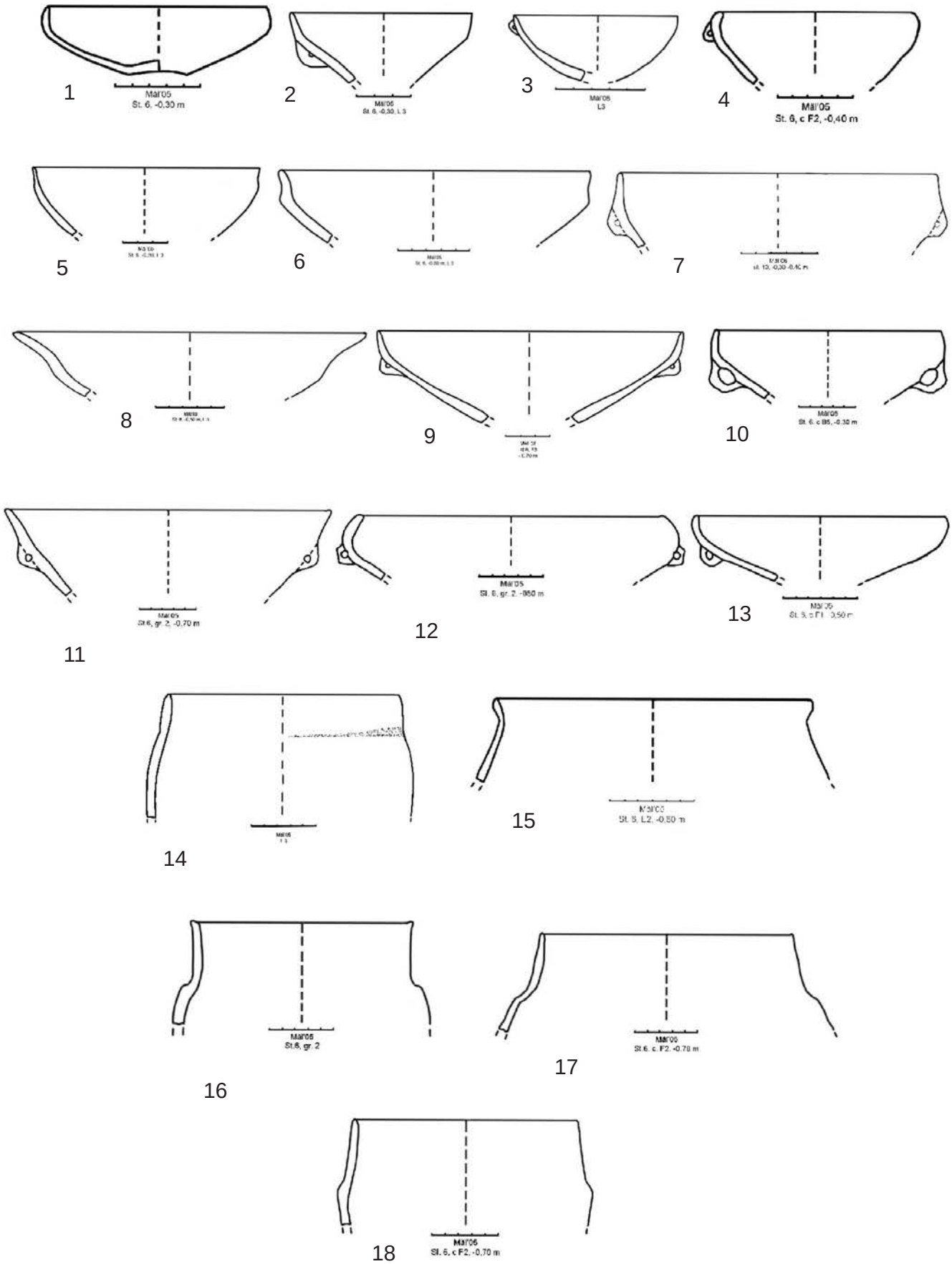

Fig. 6. Mălăieþtii de Jos. Vase descoperite în locuinþa numărul 3 (St. 6).

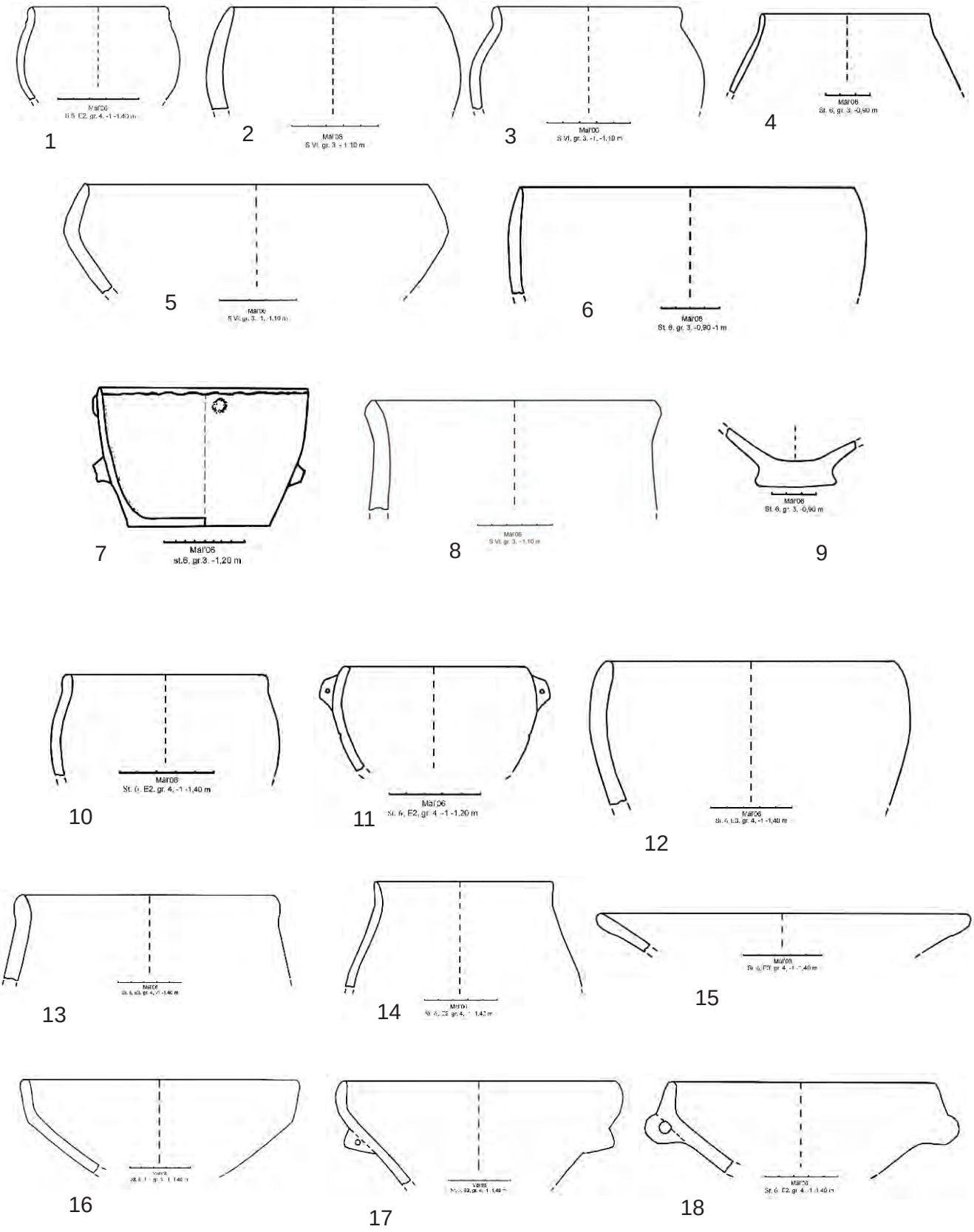

Fig. 7. Mălăieptii de Jos. 2 - 9 Vase descoperite în groapa nr. 3;
1, 10 - 18 Vase descoperite în groapa nr. 4.

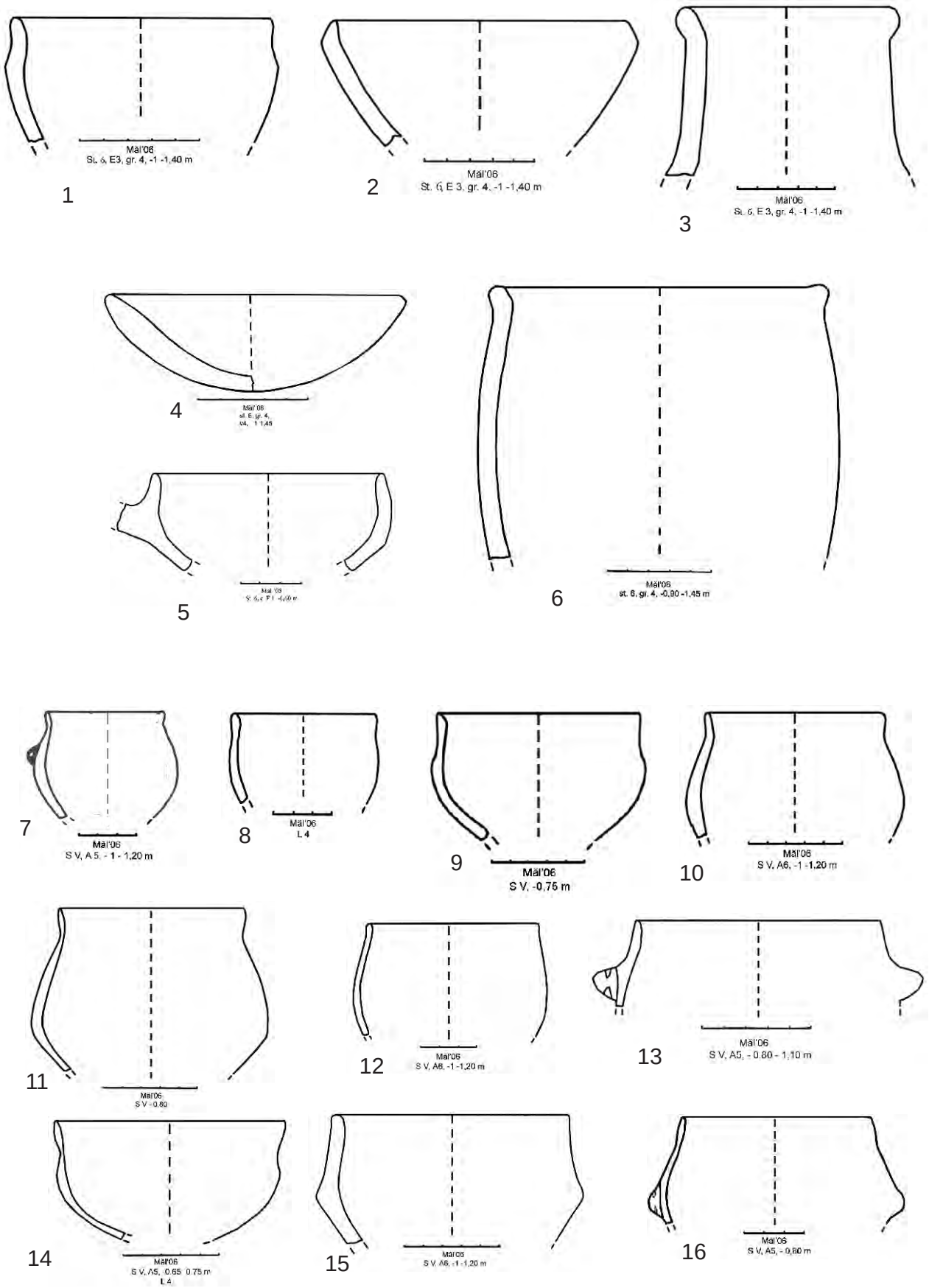

Fig. 8. Mălăieþtii de Jos. 1 - 6 Vase descoperite în groapa nr. 4 (St. 6).
7 - 16 Vase descoperite în locuinþa numărul 4 (S. V).

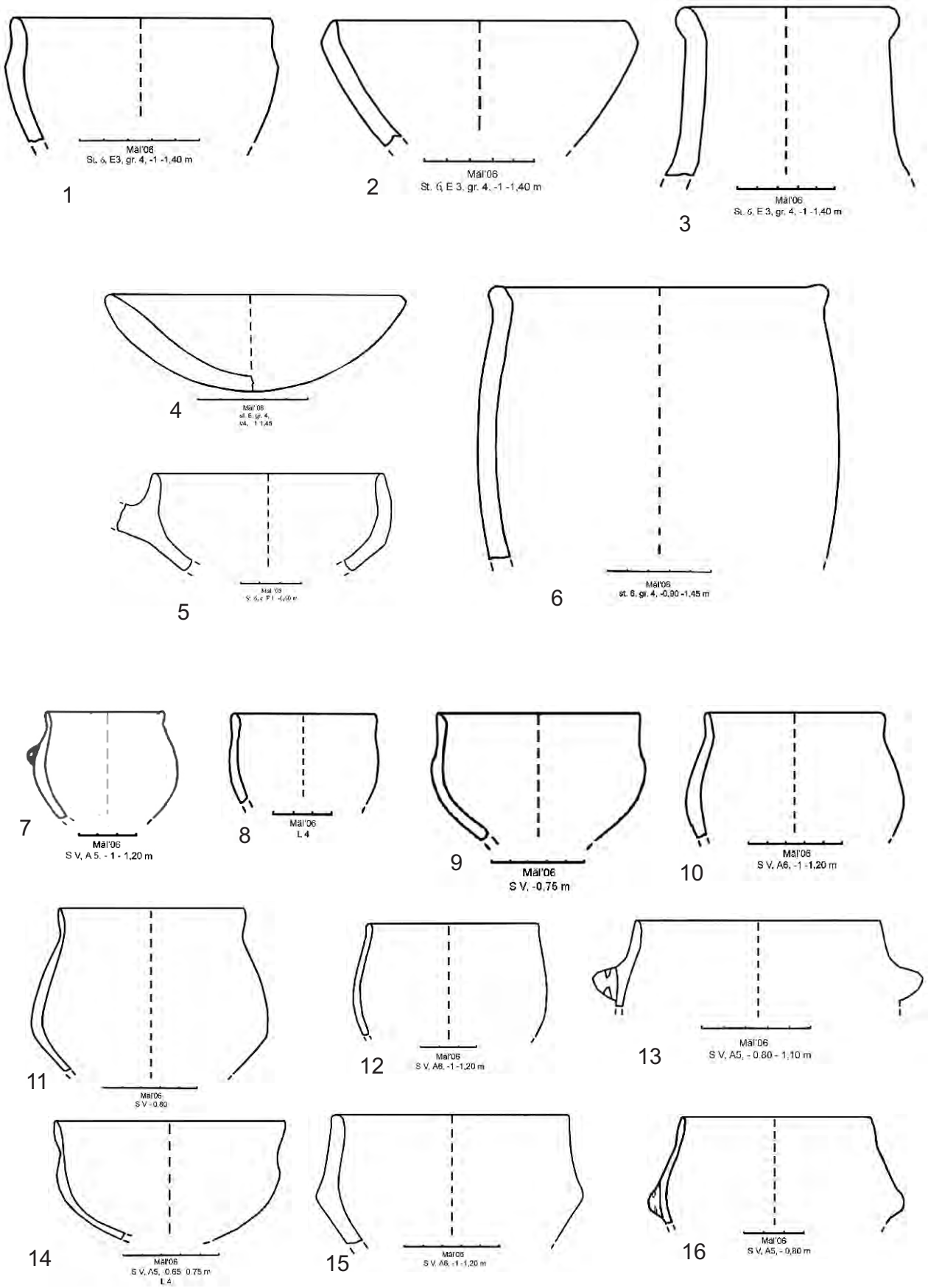

Fig. 8. Mălăieştii de Jos. 1 - 6 Vase descoperite în groapa nr. 4 (St. 6).
7 - 16 Vase descoperite în locuinţa numărul 4 (S. V).

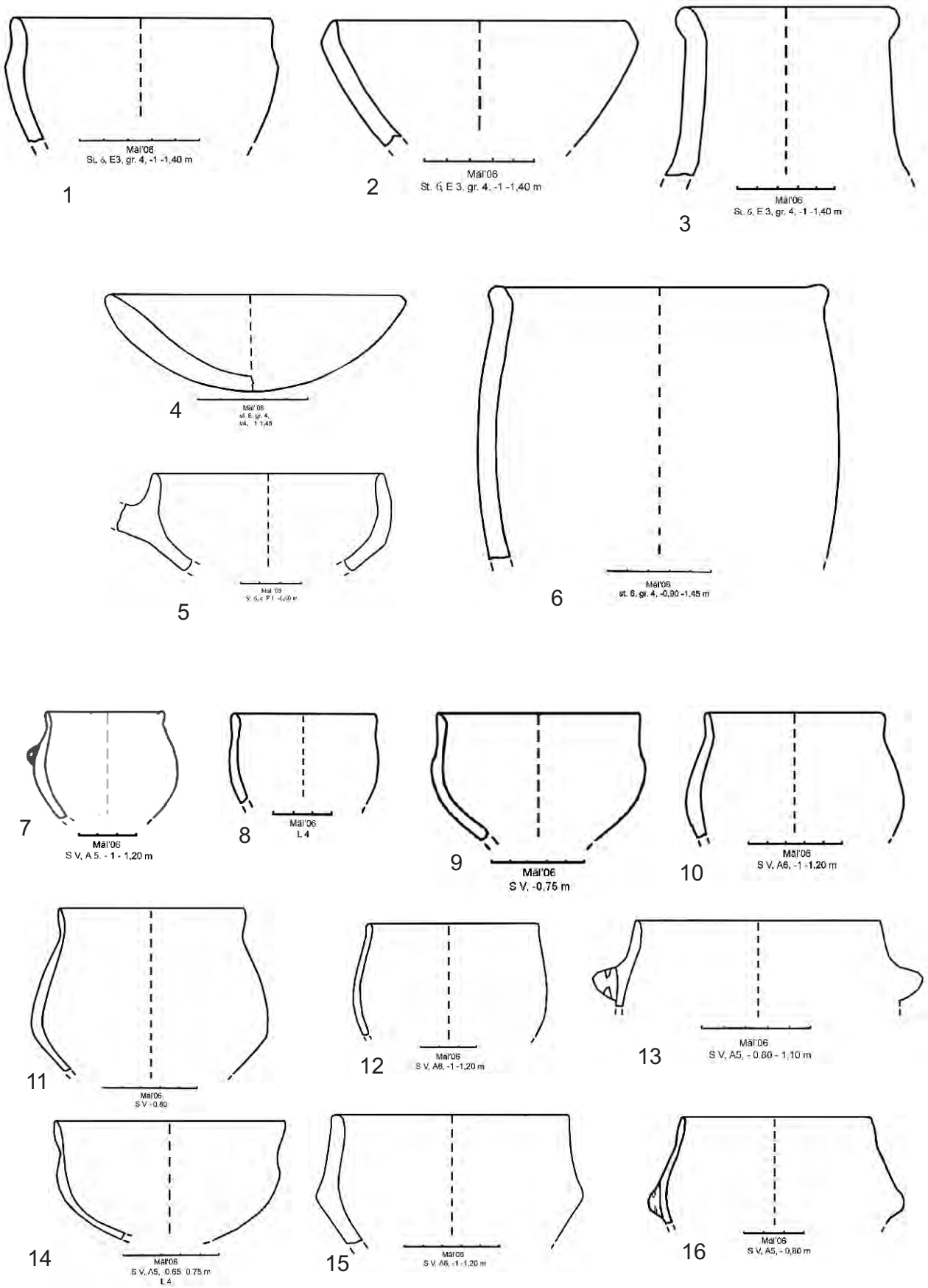

Fig. 8. Mălăieştii de Jos. 1 - 6 Vase descoperite în groapa nr. 4 (St. 6).
7 - 16 Vase descoperite în locuinţa numărul 4 (S. V).

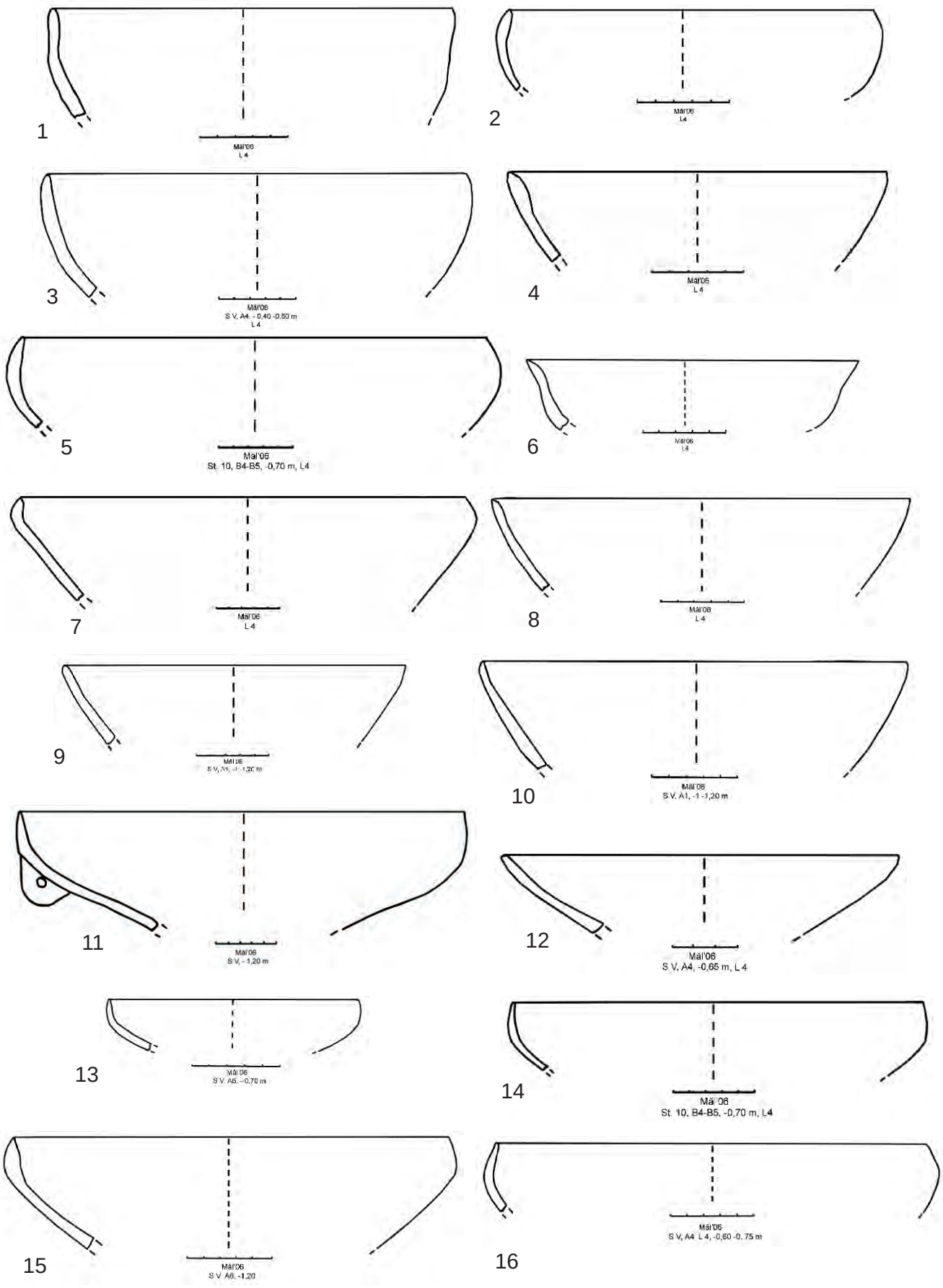

Fig. 9. Mălăieþtii de Jos. Vase descoperite în locuinþa numărul 4 (S. V þi St. 10).

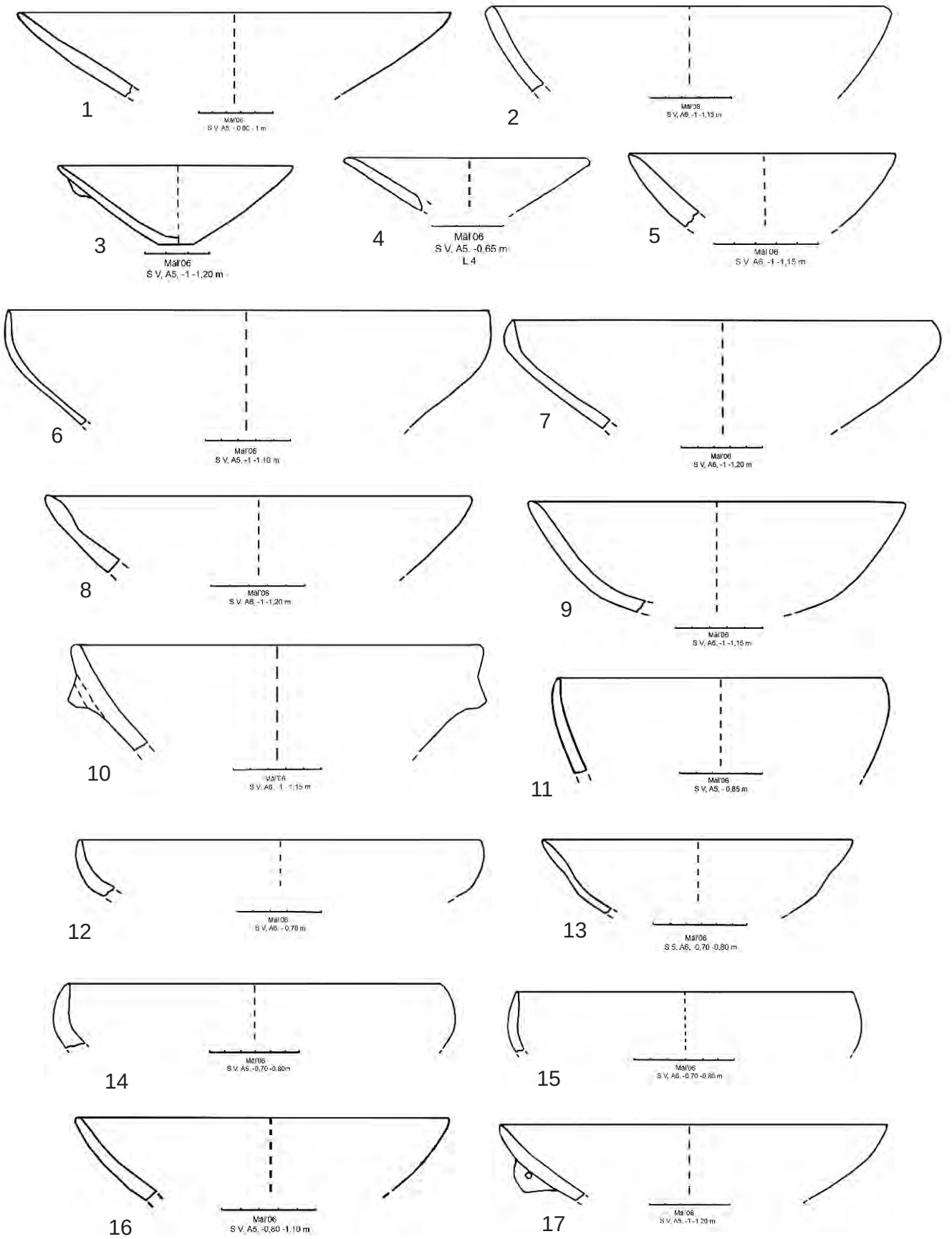

Fig.10. Mălăieþtii de Jos. Vase descoperite în locuinþa numărul 4 (S. V).

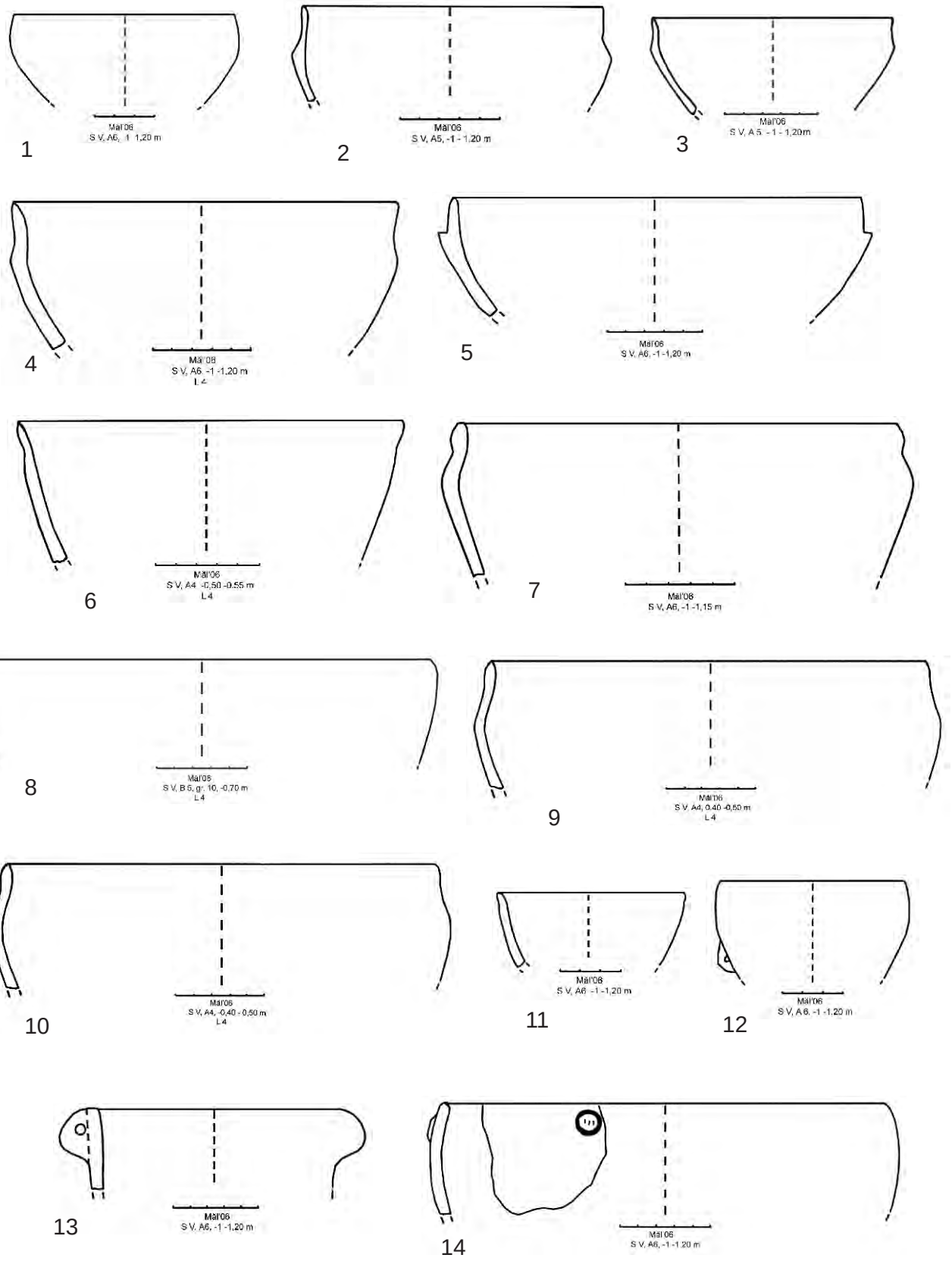

Fig.11. Mălăieþtii de Jos. Vase descoperite în locuinþa numărul 4 (S. V).

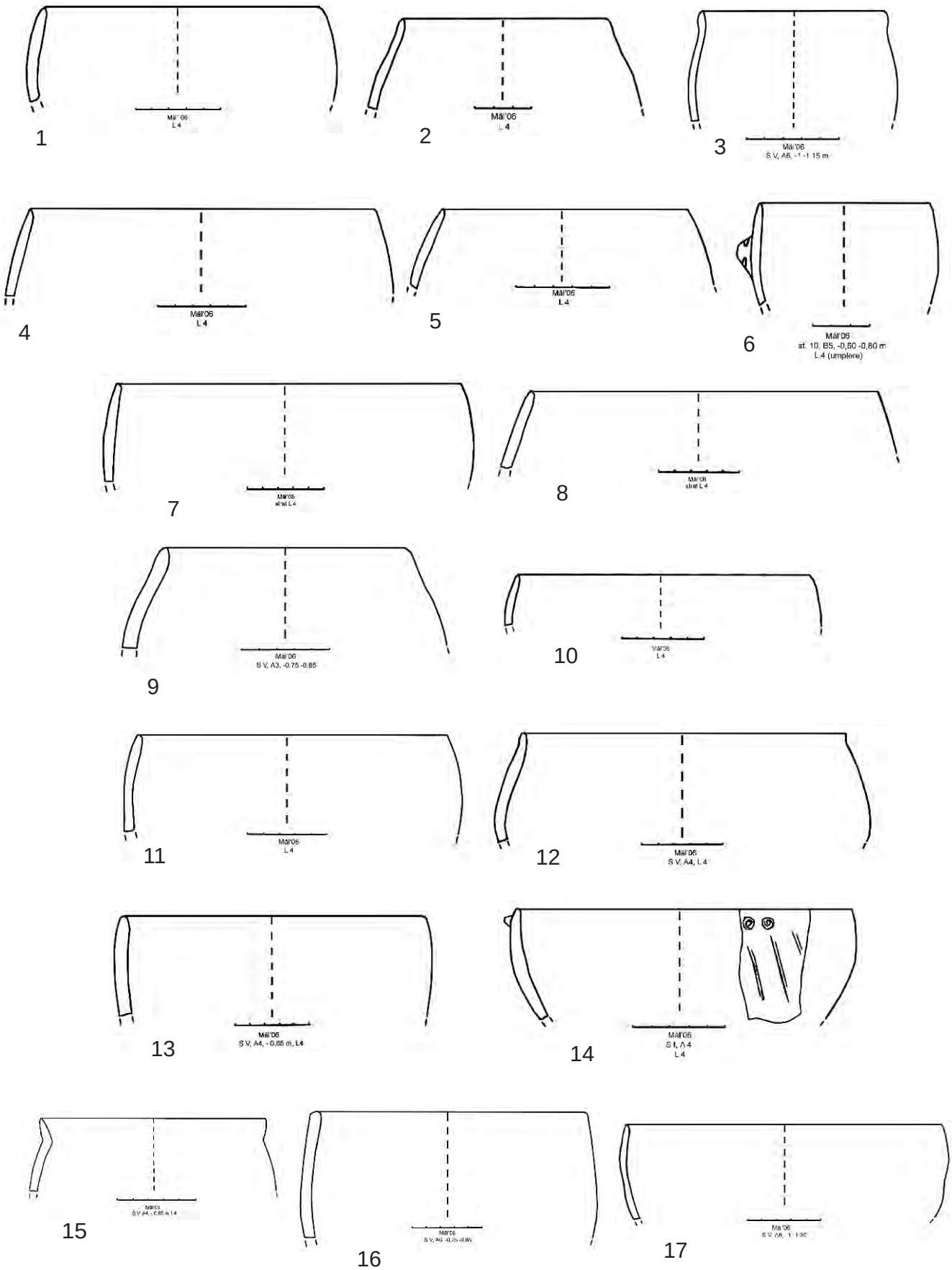

Fig.12. Mălăieþtii de Jos. Vase descoperite în locuinþa numărul 4 (S. V þi St. 10).

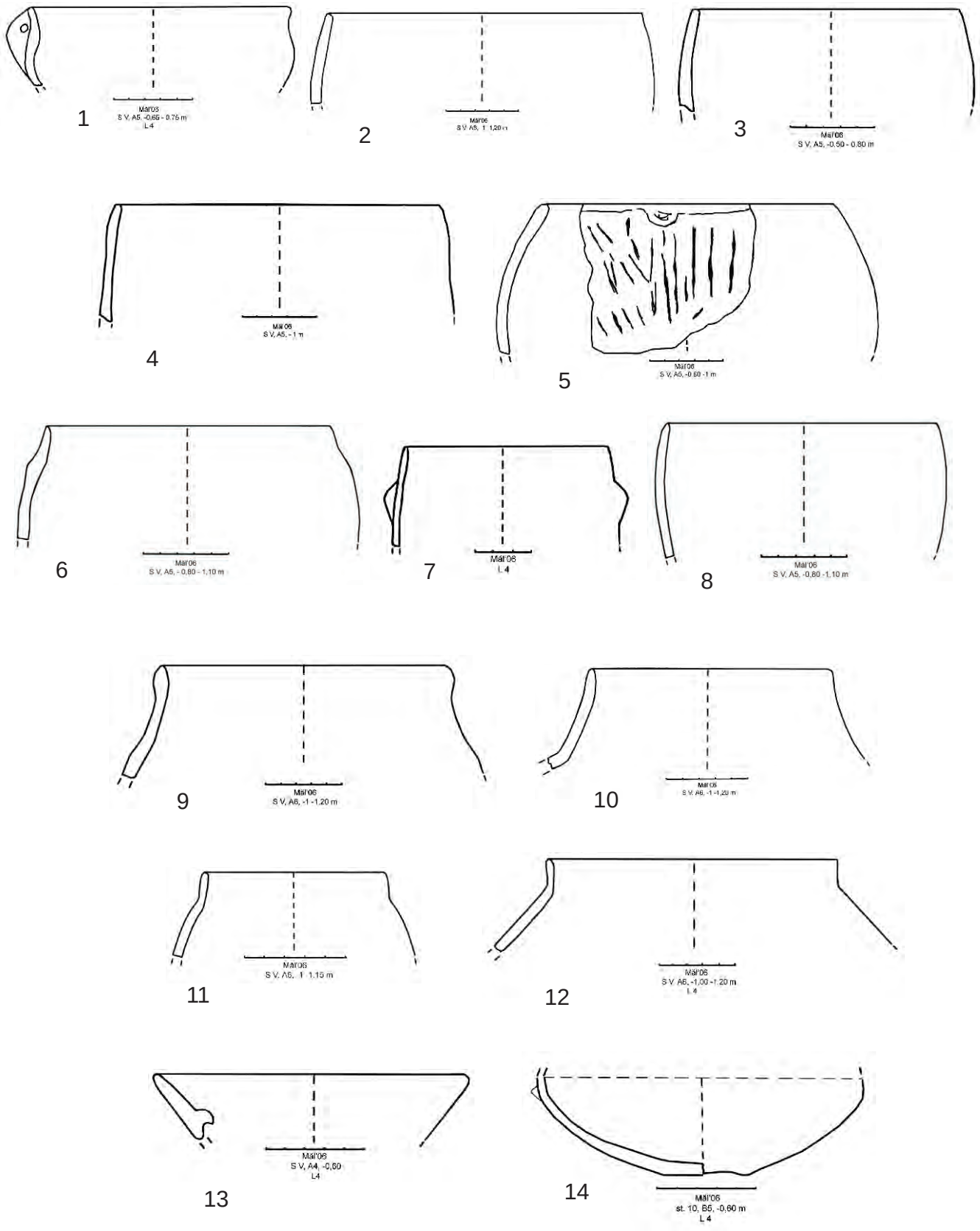

Fig.13. Mălăieþtii de Jos. Vase descoperite în locuinþa numărul 4 (S. V þi St. 10).

.

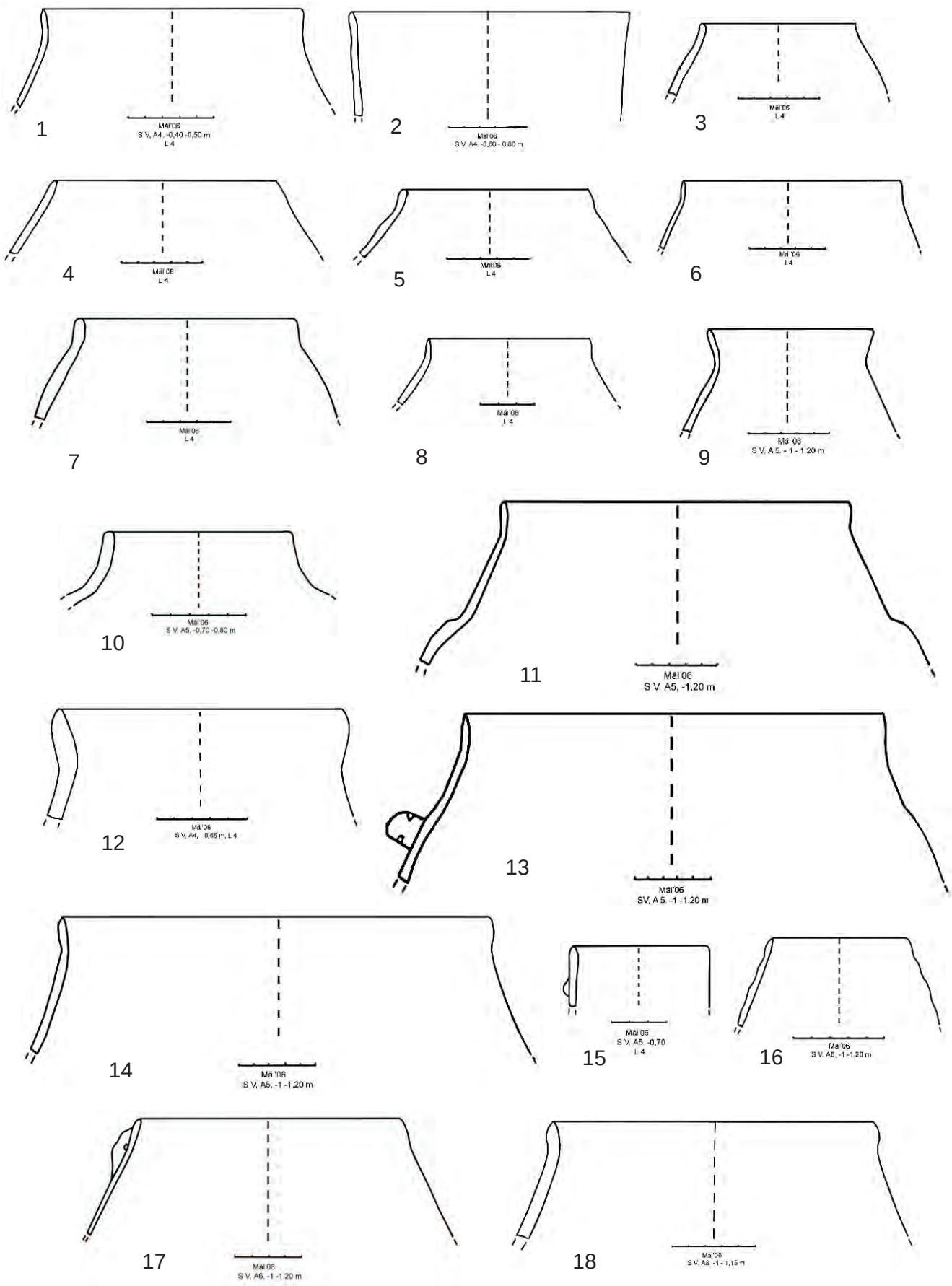

Fig.14. Mălăieþtii de Jos. Vase descoperite în locuinþa numărul 4 (S. V).

.

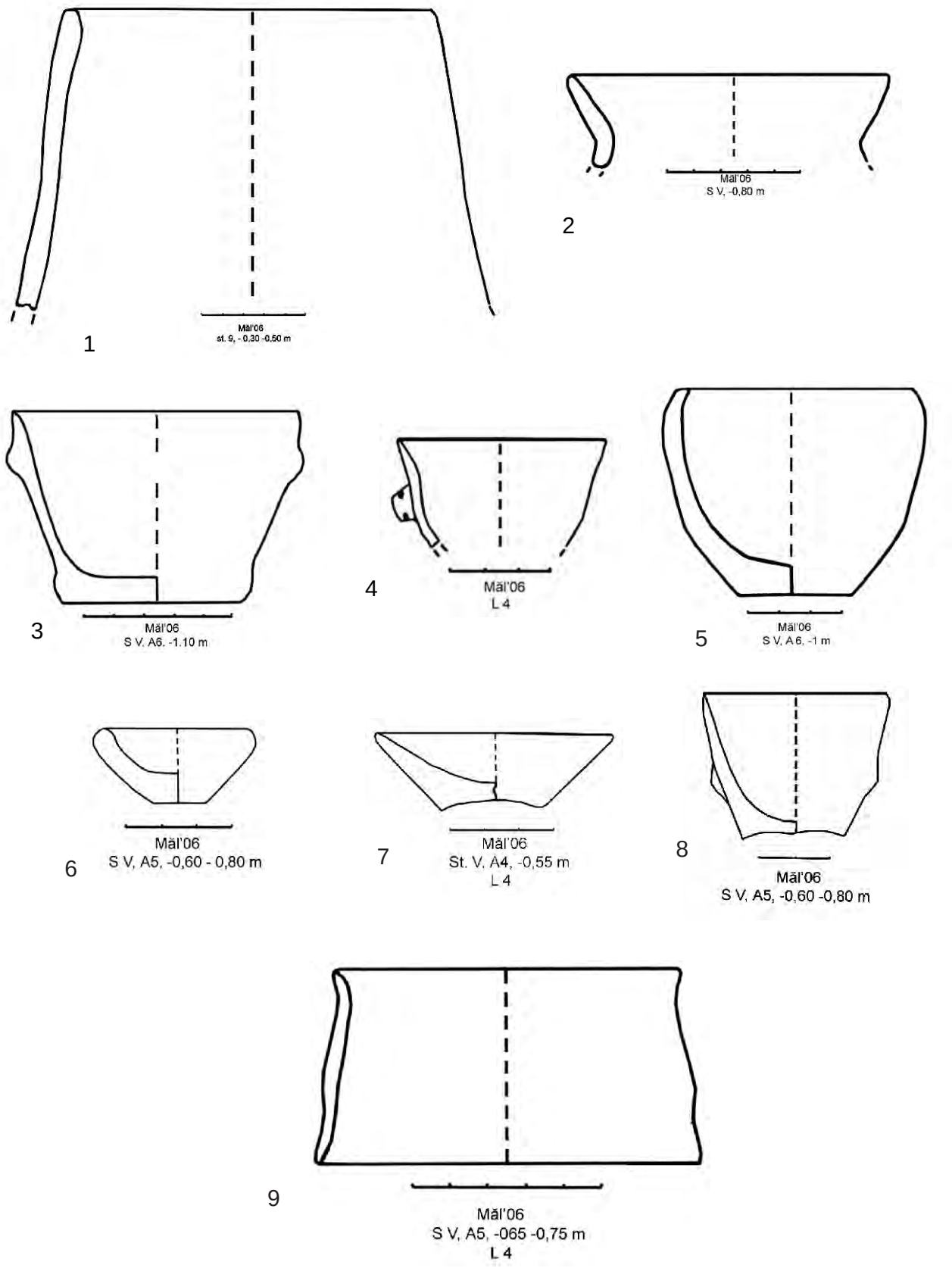

Fig.15. Mălăieţtii de Jos. 1 - 8. Vase, 9. suport, descoperite în locuinţa numărul 4.

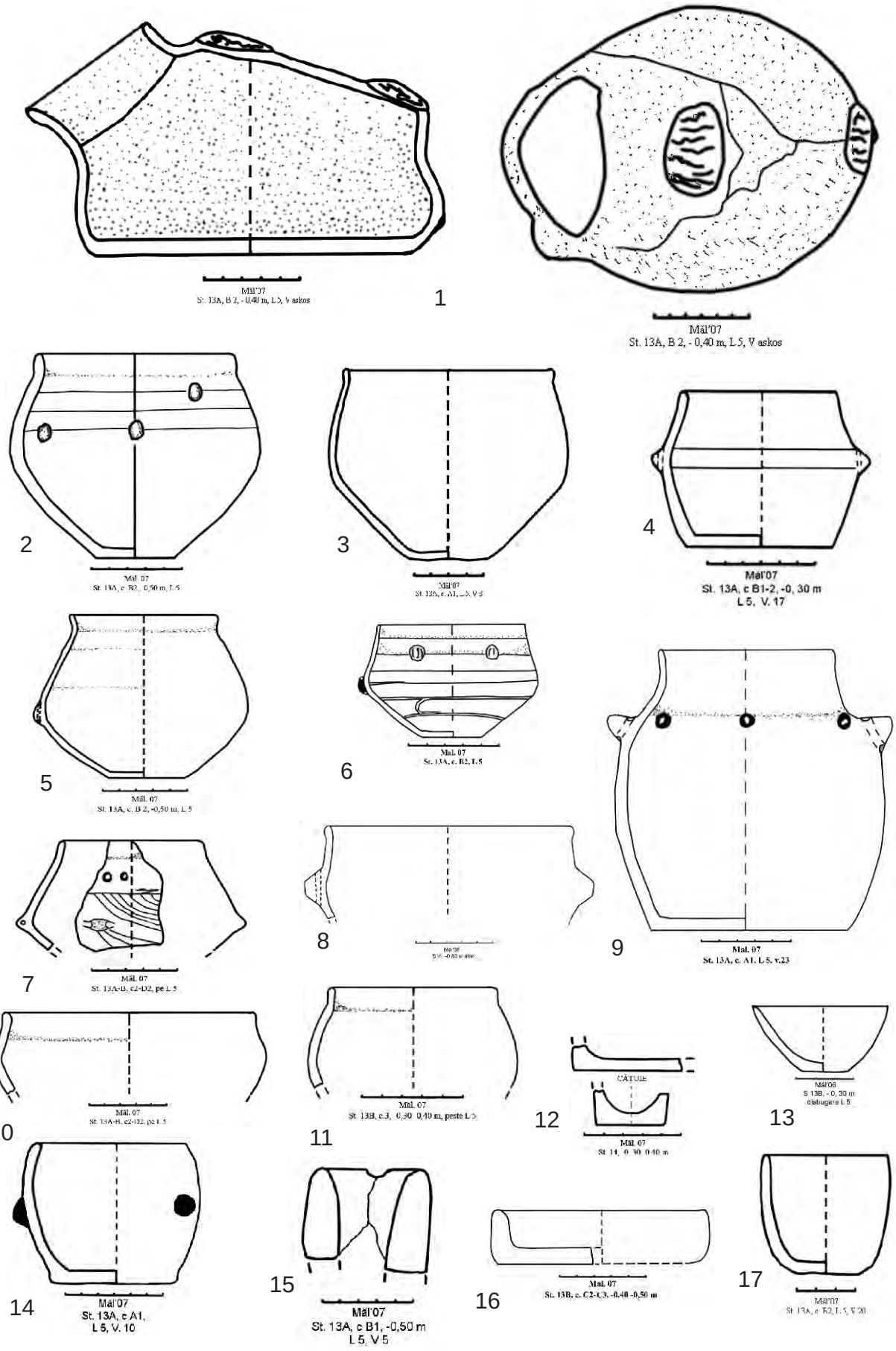

Fig.16. Mălăieþtii de Jos. Vase descoperite în locuinþa numărul 5.

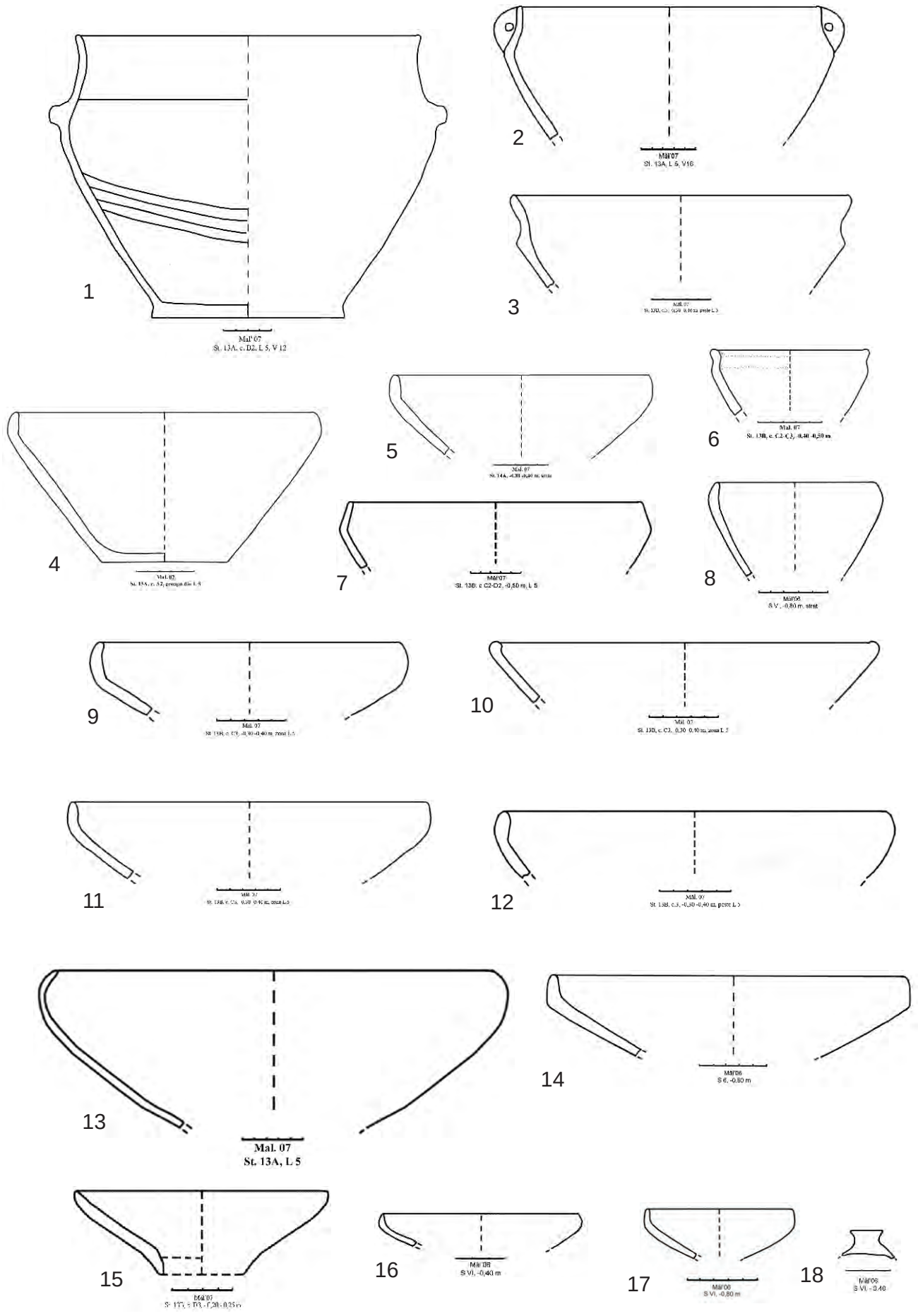

Fig.17. Mălăieþtii de Jos. Vase descoperite în locuinþa numărul 5.

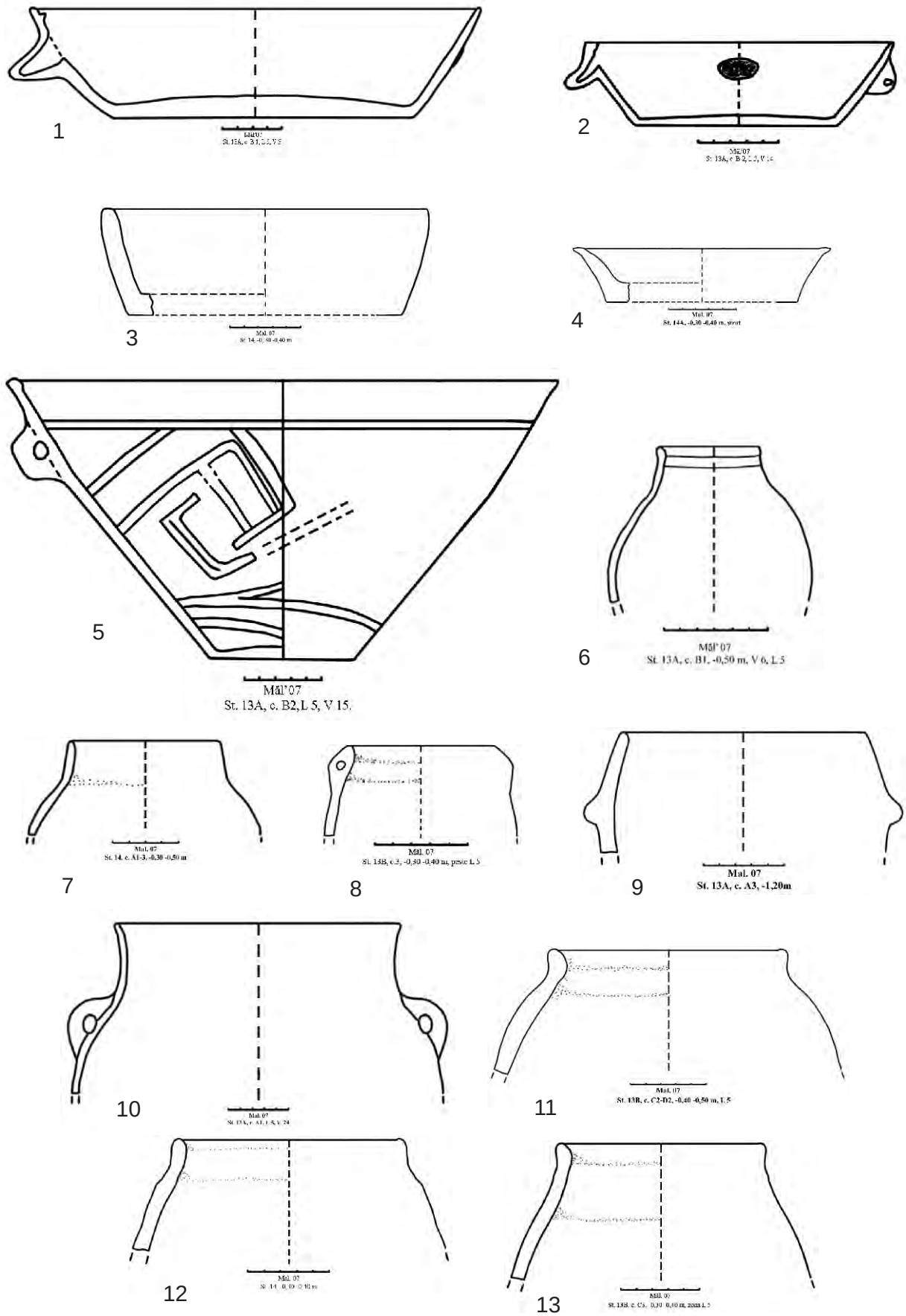

Fig.18. Mălăieþtii de Jos. Vase descoperite în locuinþa numărul 5.

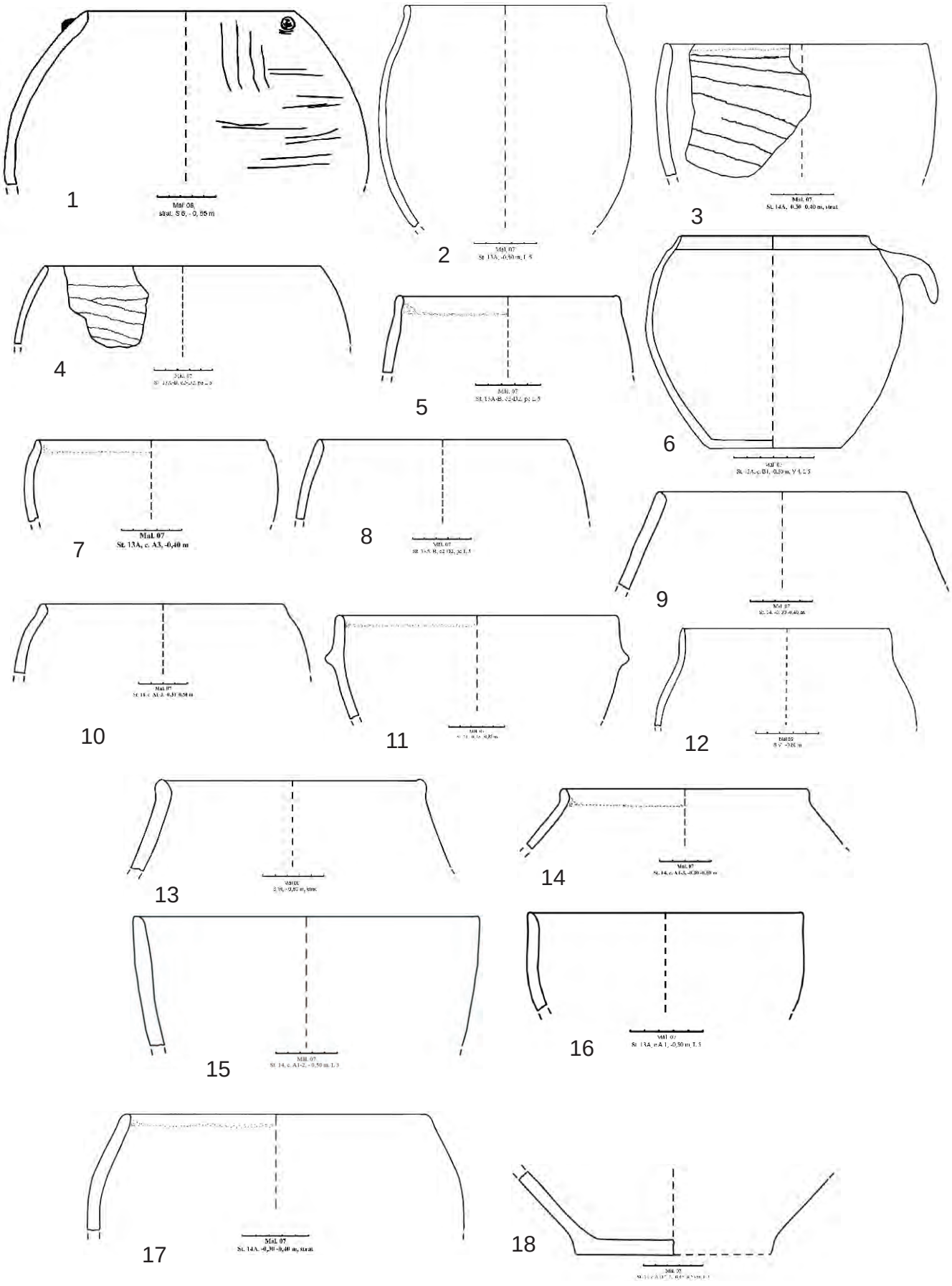

Fig.19. Mălăieþtii de Jos. Vase descoperite în locuinþa numărul 5.

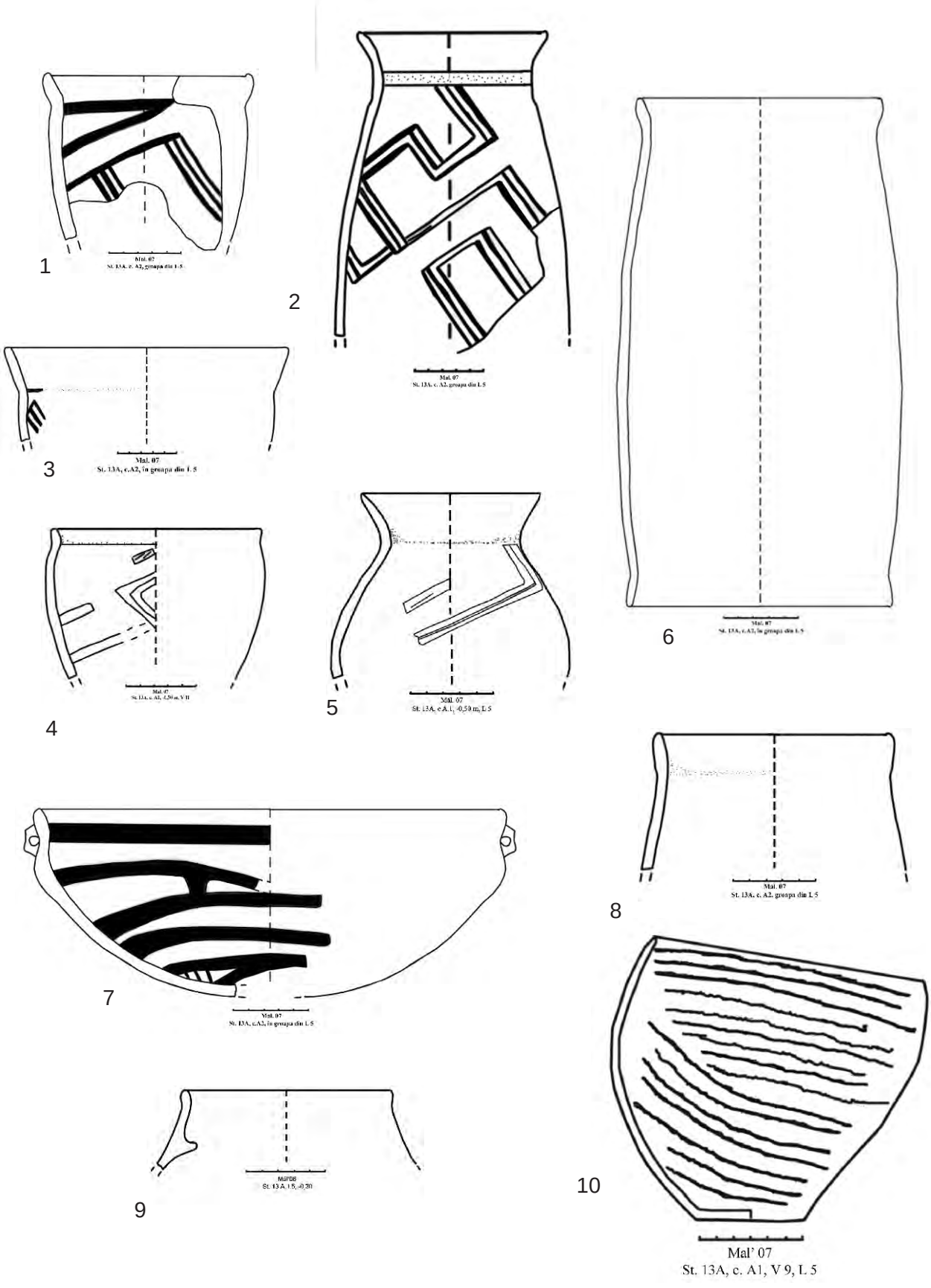

Fig.20. Mălăieþtii de Jos. Vase descoperite în locuinþa numărul 5.

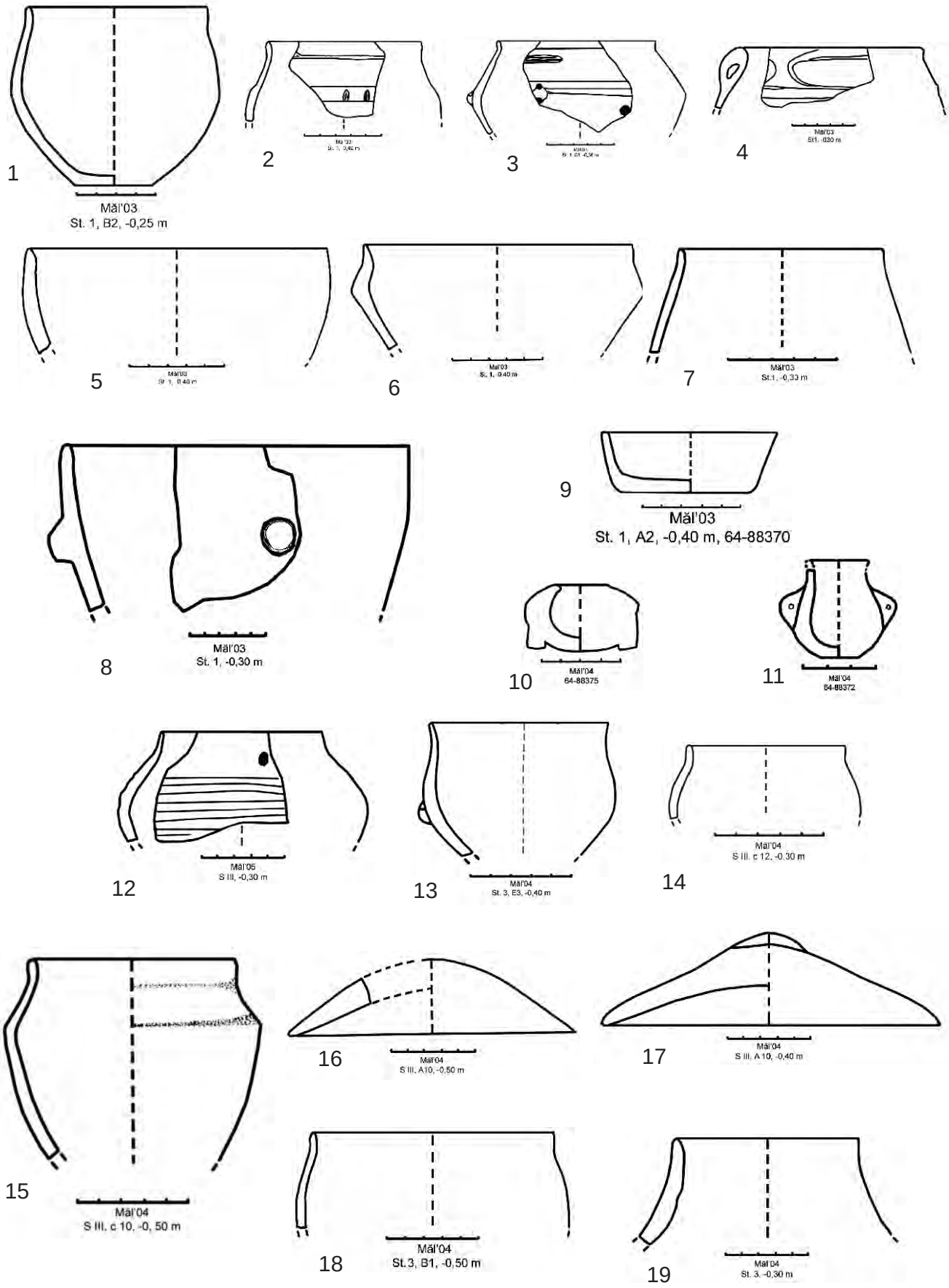

Fig. 21. Mălăieþtii de Jos. 1 - 11 Vase descoperite în sectorul 1 (St. 1), 12 -19 Vase descoperite în sectorul 3 (St.3) þi secþiunea III (S. III) (9, 10, 15, 16, 17 - după R. Andreescu, et. alli, 2006)

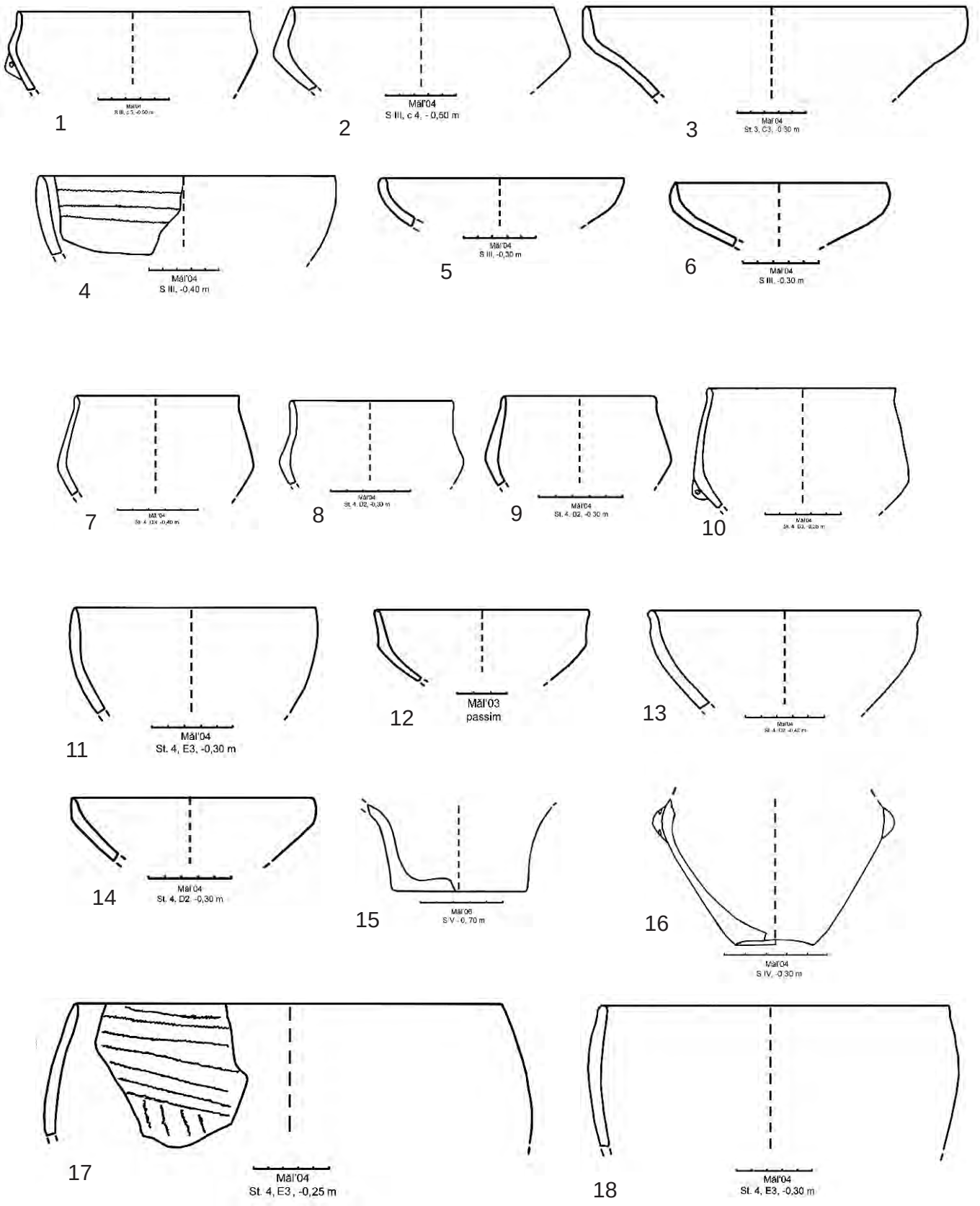

Fig. 22. Mălăieþtii de Jos. 1 - 6 Vase descoperite în sectorul 3 (St.3) þi secþiunea III (S. III). 7 - 18 Vase descoperite în sectorul 4 (St. 4).

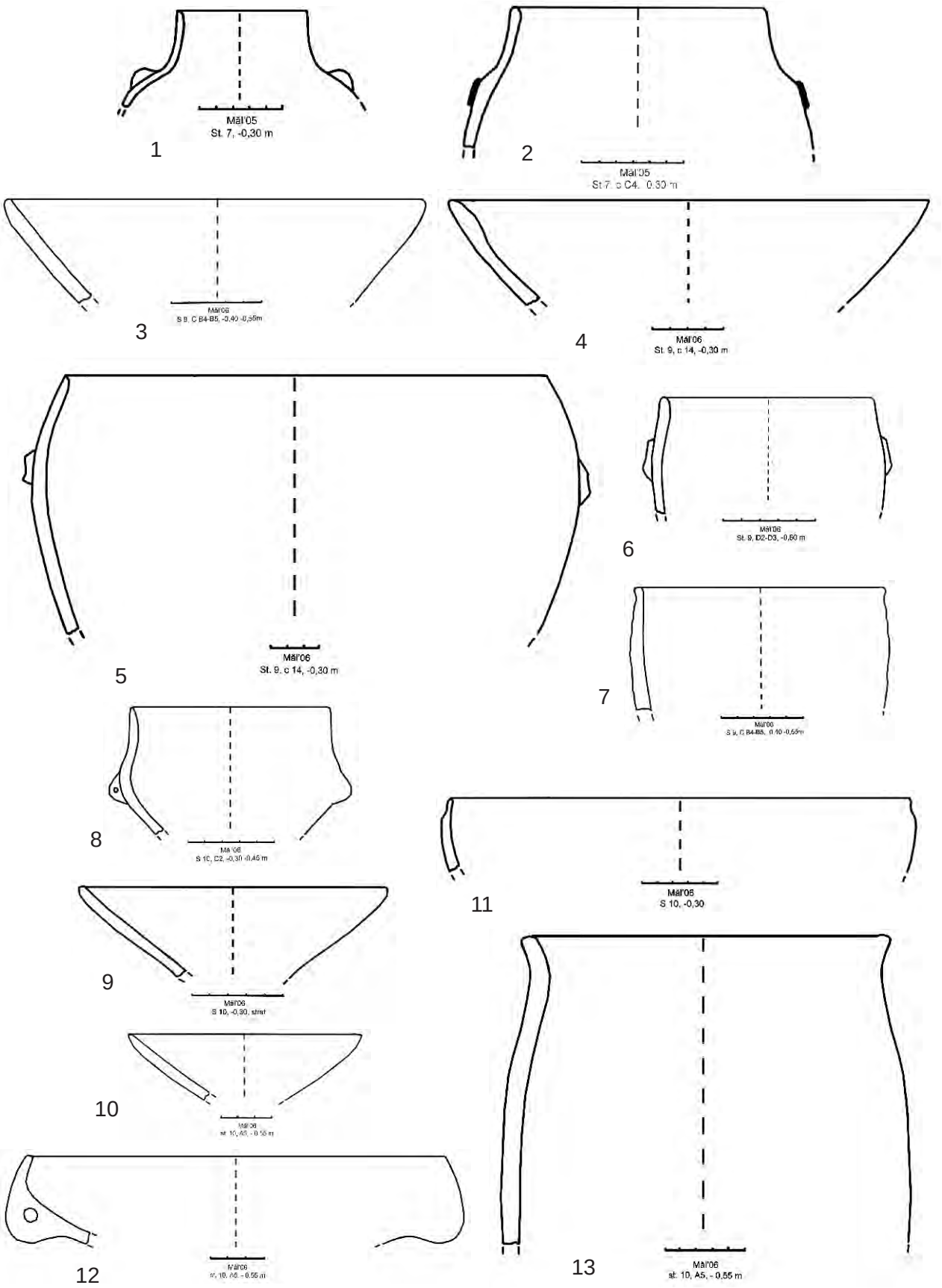

Fig. 23. Mălăieºtii de Jos. 1 - 2 Vase descoperite în sectorul 7 (St. 7);
3 - 7 Vase descoperite în sectorul 9 (St. 9);
8 - 13 Vase descoperite în sectorul 10 (St. 10).

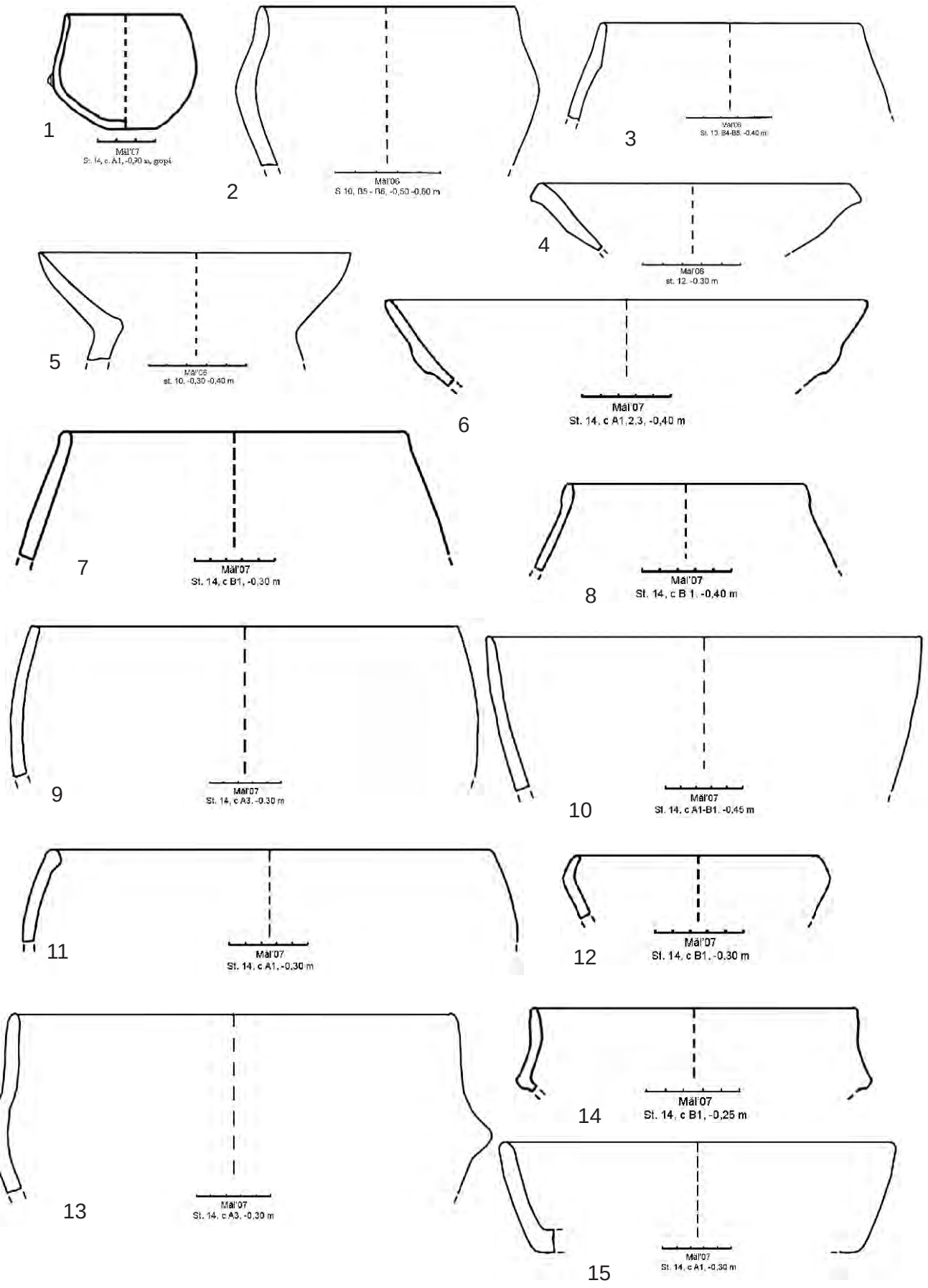

Fig. 24 Mălăieþtii de Jos. 1 - 15 Vase descoperite în sectoarele 10, 12 þi 14 (St. 10,12, 14).

1

2

3

Fig. 25 Mălăieþtii de Jos. Imagini din timpul cercetării L 1 (St. 5, 2004).

Fig. 26 Mãlãieºtii de Jos. 1 - 19 Vase ºi pintaderã descoperite în locuinþa nr. 1 (L 1, St. 5); 20 - 22 suport, capac ºi vas de provizii descoperite în locuinþa nr. 2 (L 2, St. 8; 9,10).

Fig. 27 Mălăieptii de Jos. 1 - 12 Vase descoperite în locuinþa nr. 3 ºi groapa 4; 13 -18 Vase ºi fragmente ceramice descoperite în locuinþa nr. 4.

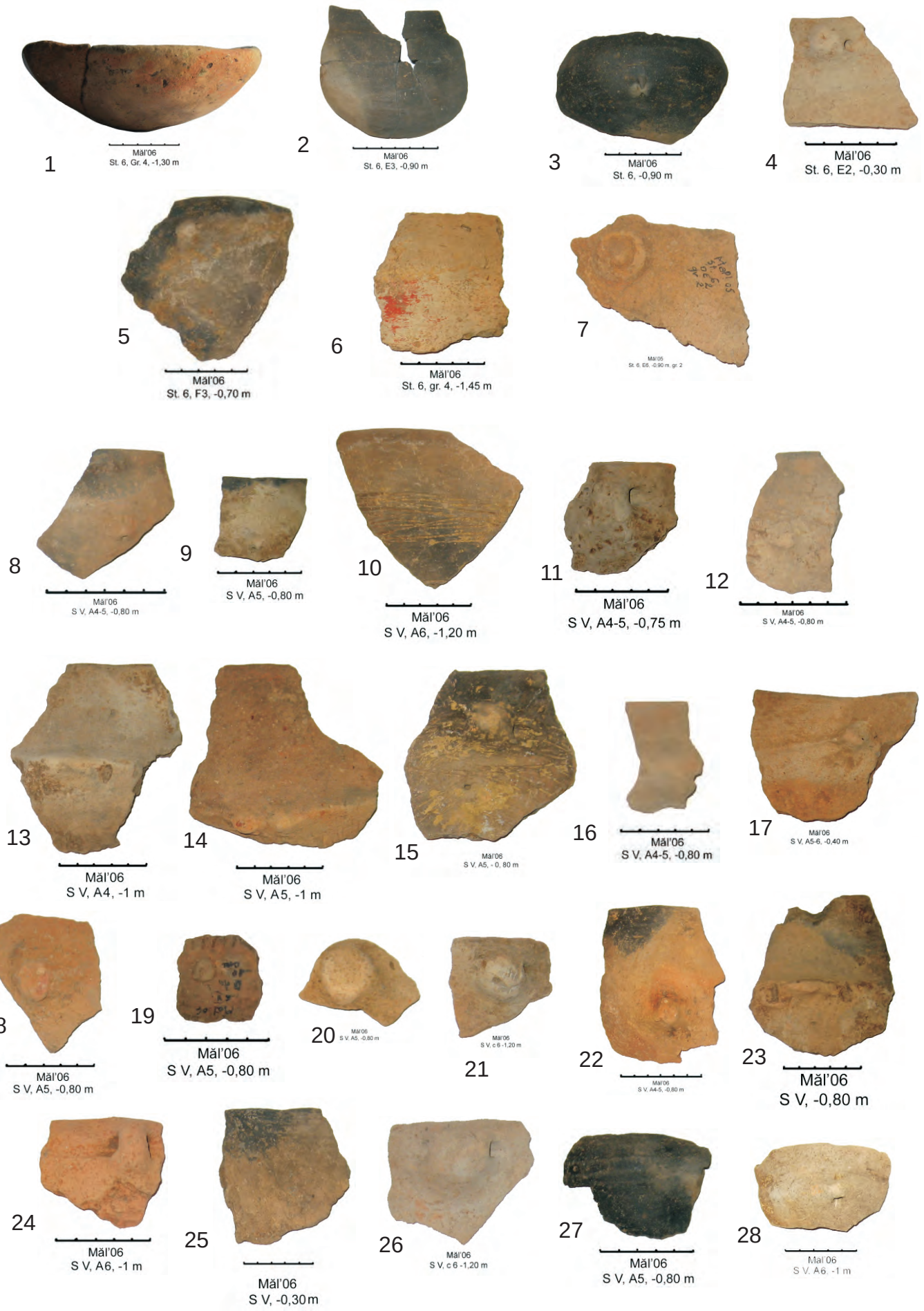

Fig. 28 Mălăieţtii de Jos. 1 - 7 Fragmente ceramice descoperite în sectorul 6 (St. 6); 8 - 28 Fragmente ceramice descoperite în secţiunea V (S. V).

1

2

3

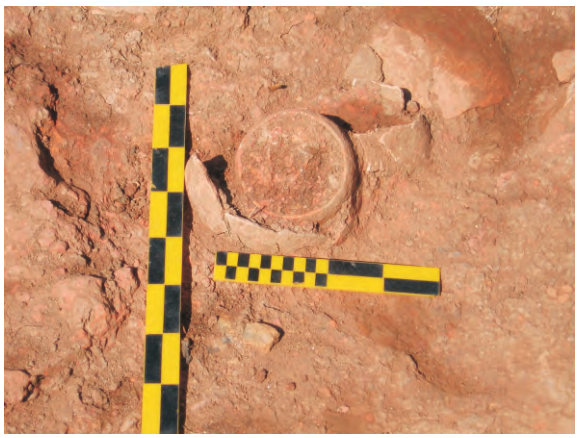

4

5

Fig. 29 Mãlãieºtii de Jos. Imagini din timpul cercetării L 5 (St. 13A).

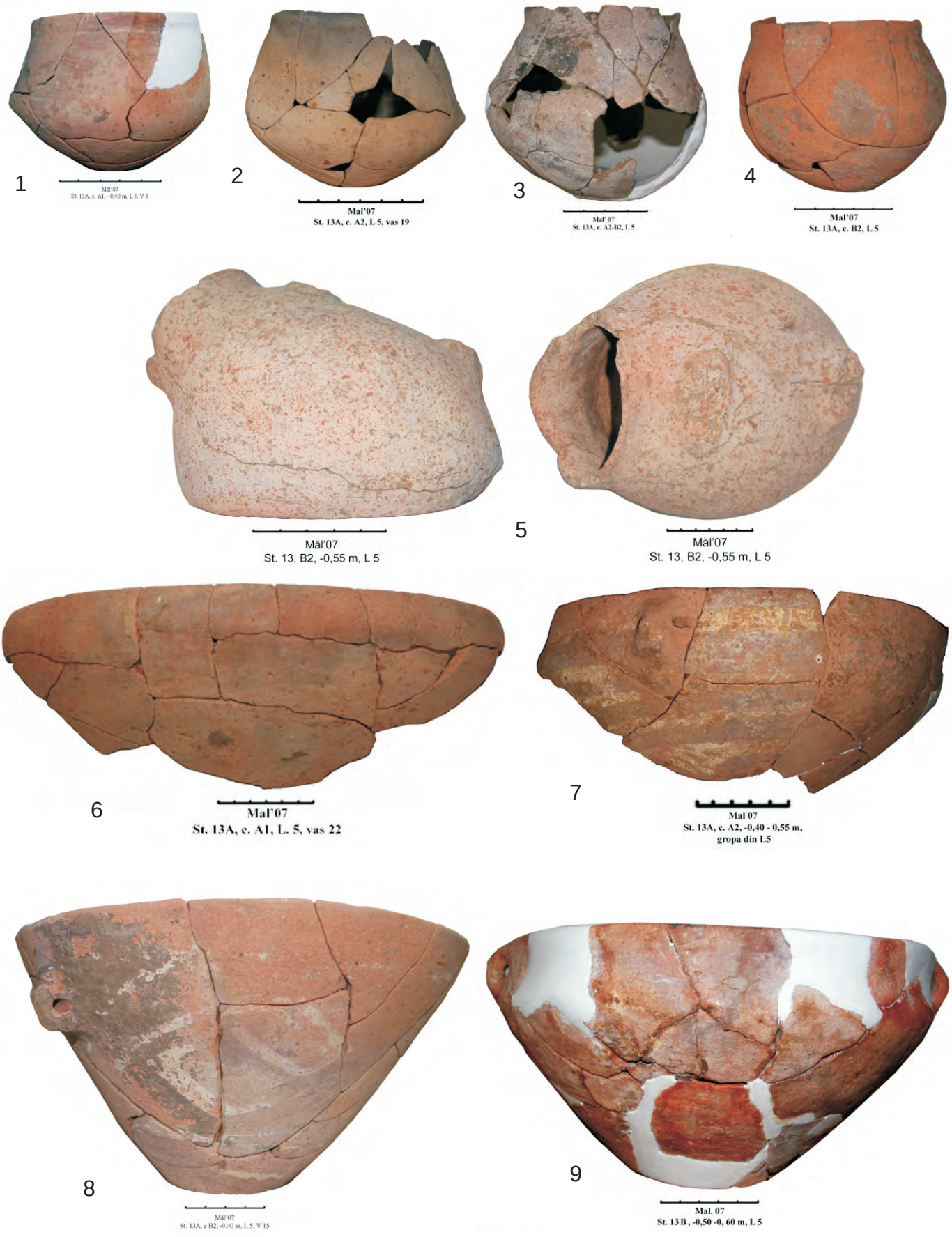

Fig. 30 Mălăieţtii de Jos. Vase descoperite în locuinţa nr. 5 (L 5, St. 13A, St. 13B).

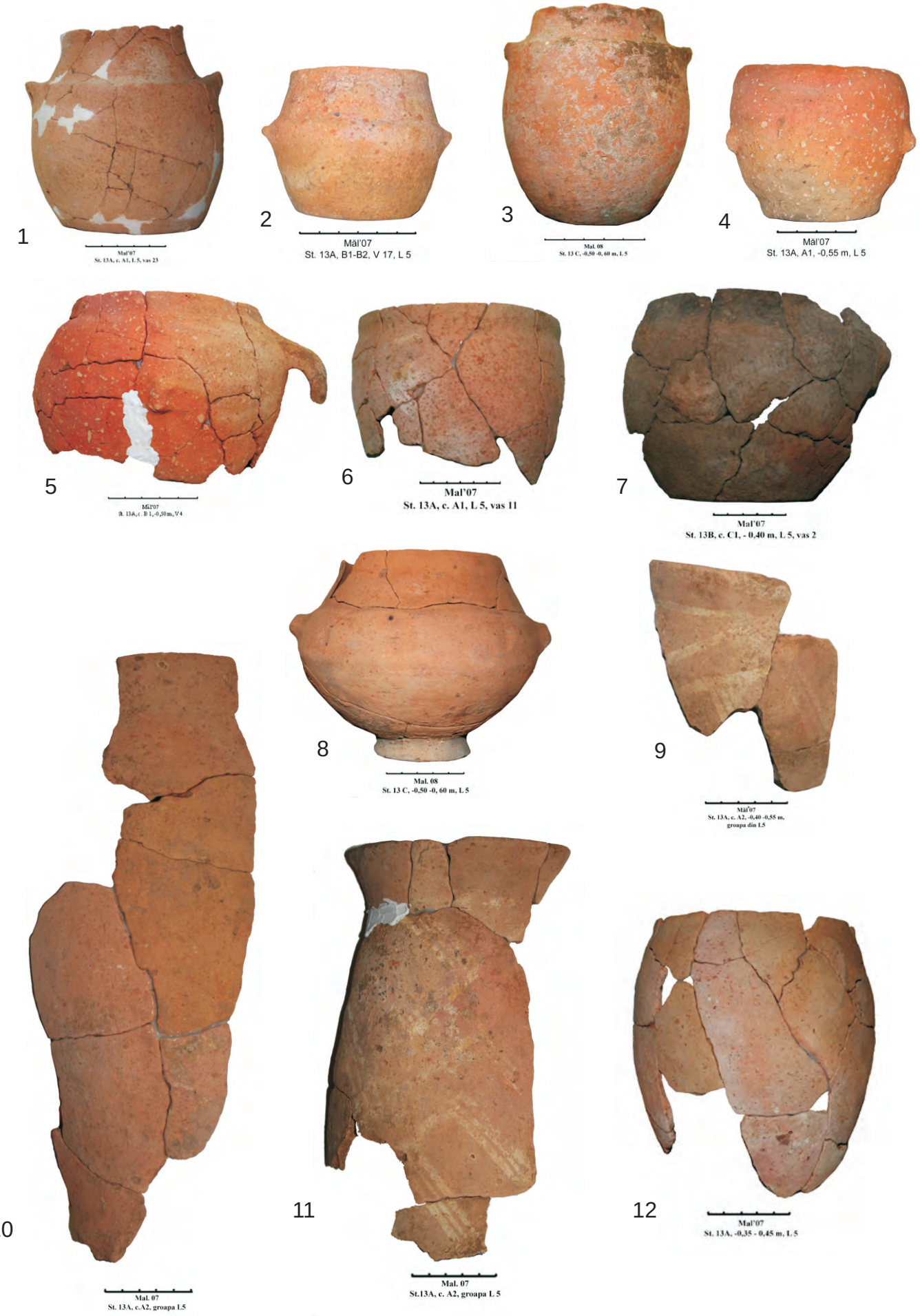

Fig. 31 Mălăieptii de Jos. Vase descoperite în locuinþa nr. 5
(L 5, St. 13A, St. 13B, St. 13C;
nr. 1, 3 dupã D. Garvãn, et. alli., *Precucteni* ..., 2009, cat. 140, 141).

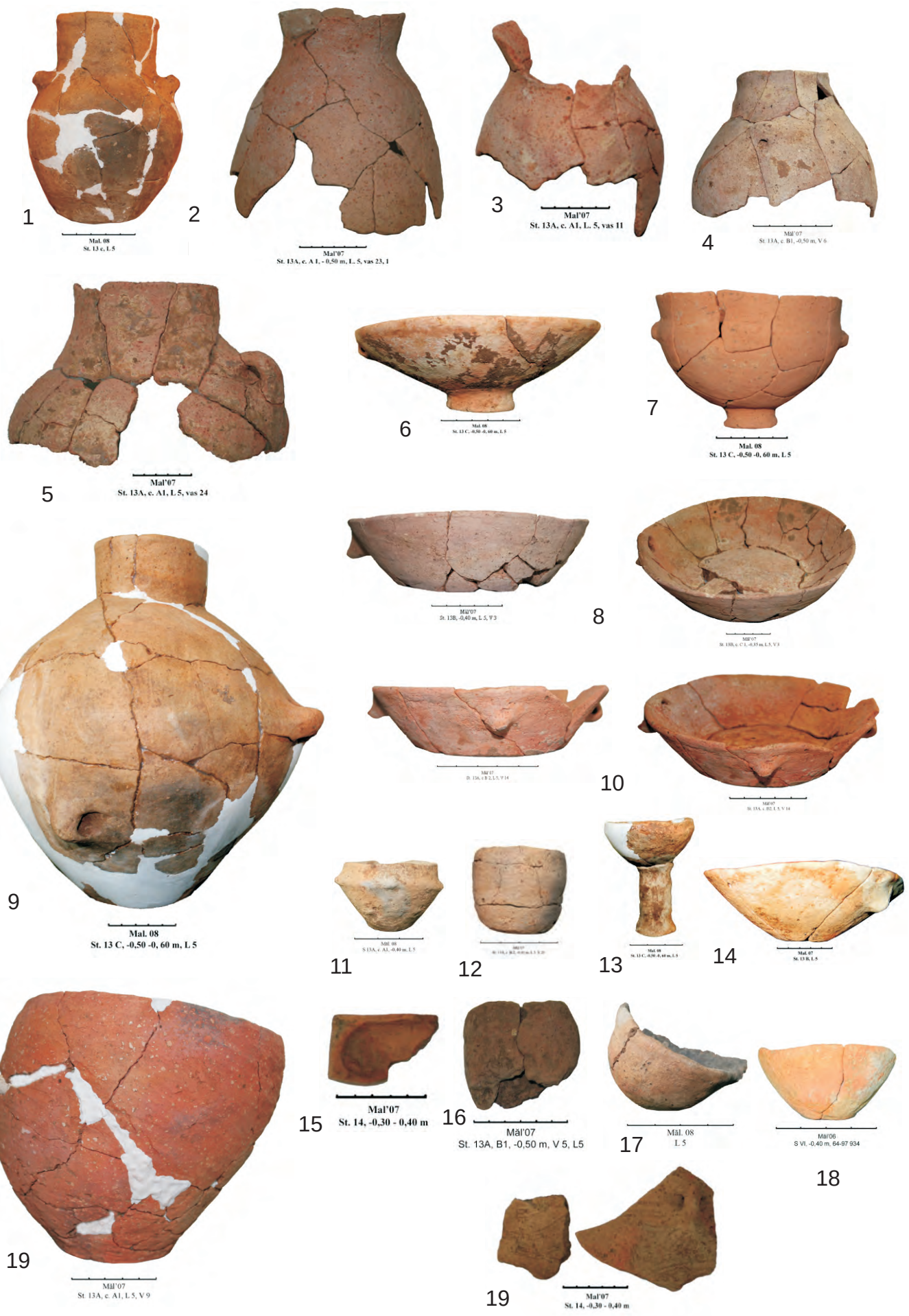

Fig. 32 Mălăieþtii de Jos. Vase descoperite în locuinþa nr. 5
(L 5, St. 13A, St. 13B, St. 13C;
nr. 1, 6, 9 dupã D. Garvãn, et. alli., *Precucteni* ..., 2009, cat. 140, 141)

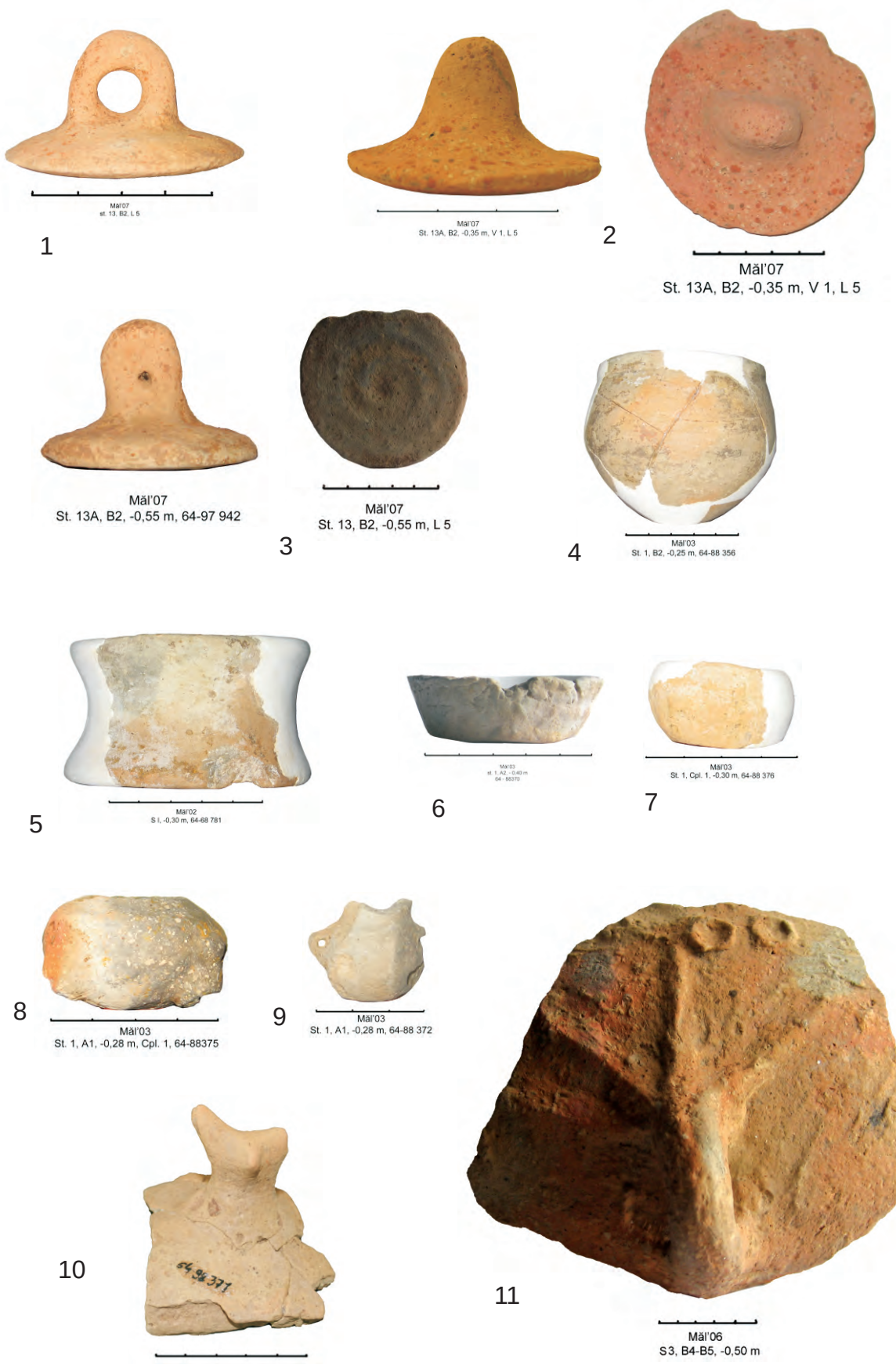

Fig. 33 Mălăieþtii de Jos. 1 - 3 Capace þi pintaderă descoperite în locuinþa nr. 5 (L 5, St. 13A, St. 13B); 4 - 9 Vase descoperite în secþiunea I þi sectoarele 1 þi 3 (S I, St. 1, St. 3); 10 Apucãtoare zoomorfã de vas;
11 Fragment ceramic cu toartã, decorat antropomorf.

Fig.34 Mălăieþtii de Jos. 1 - 14 Cozi de linguri þi polonice.

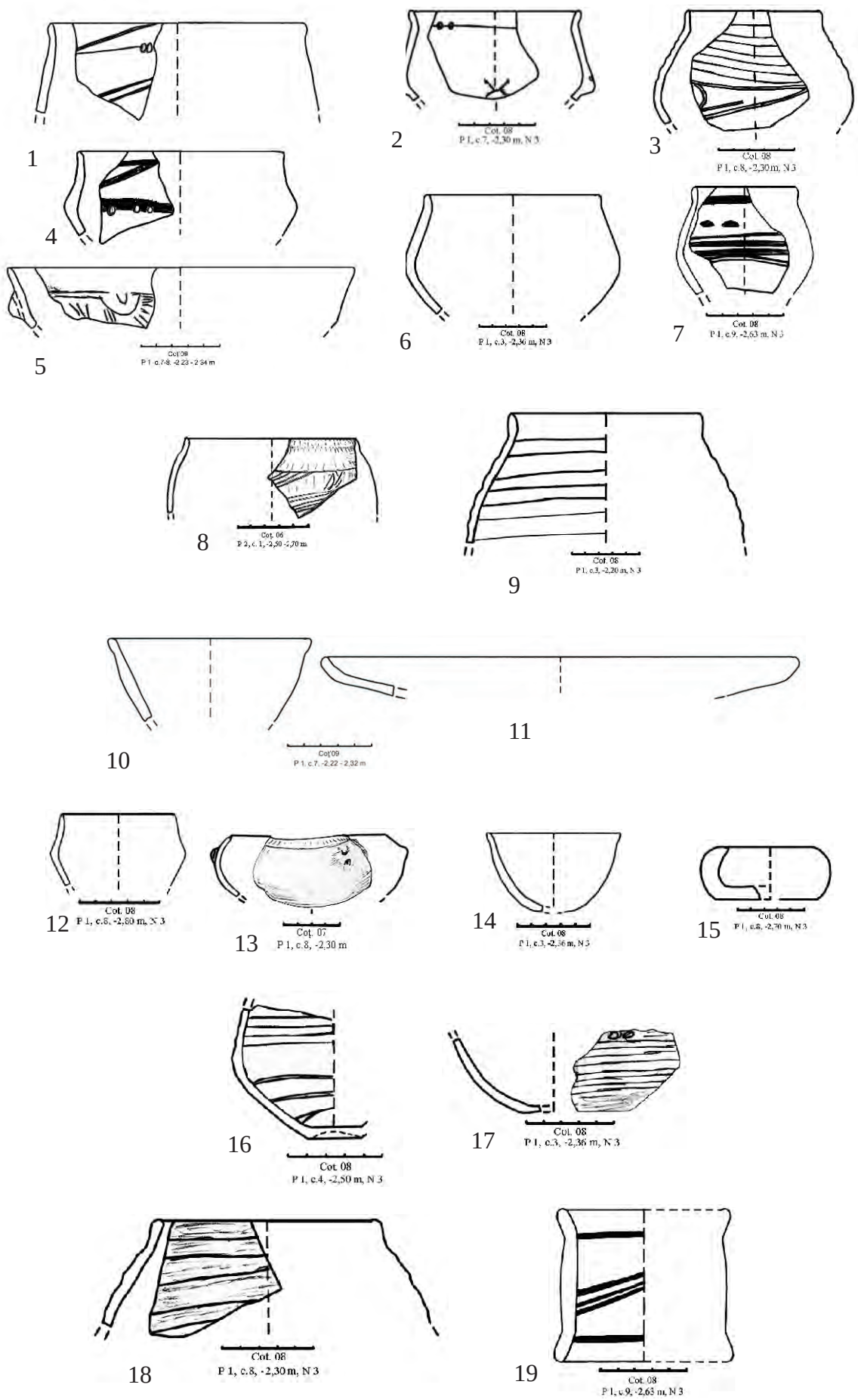

Fig. 35 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. I.

www.cimec.ro

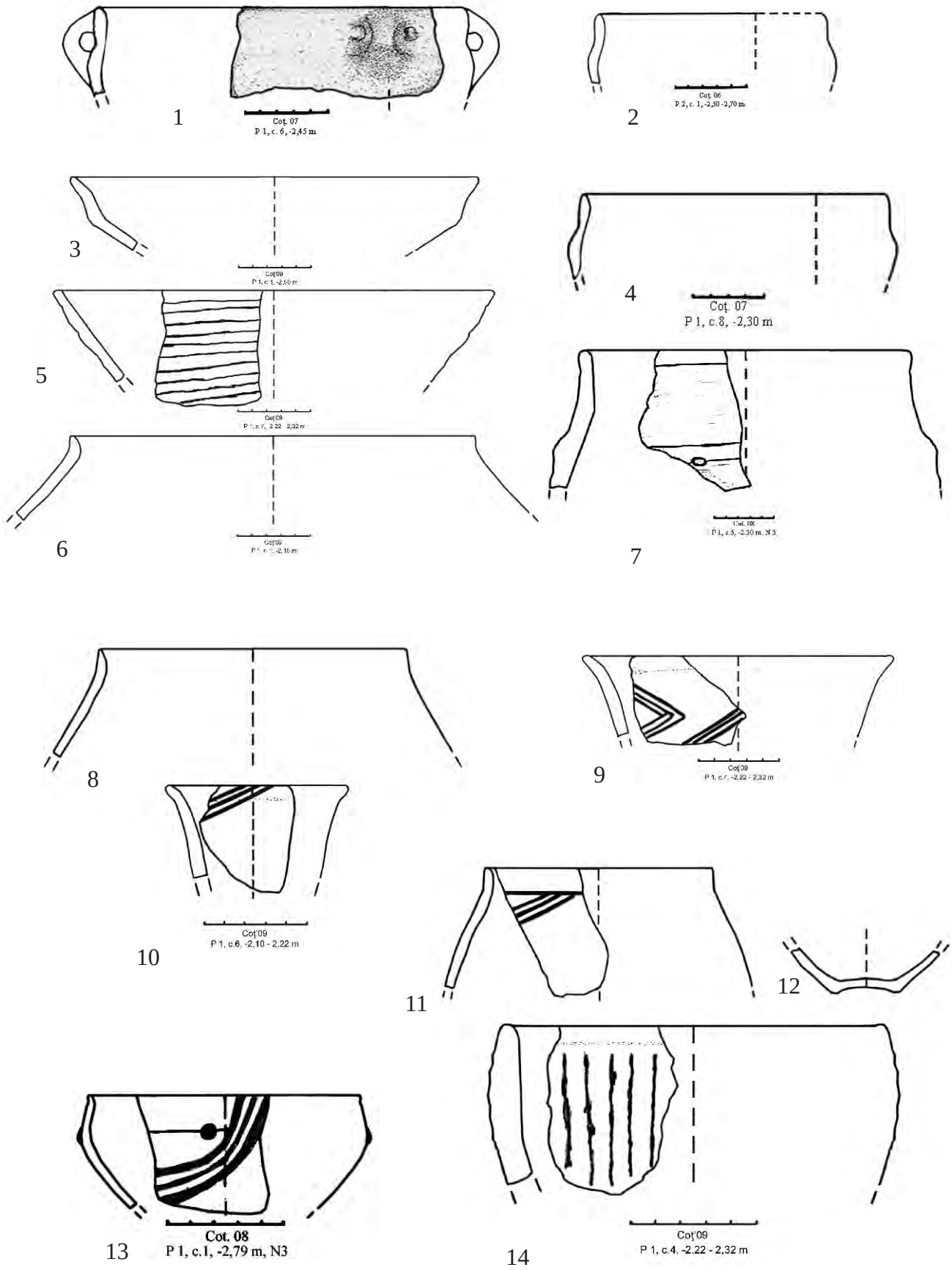

Fig. 36 Coțatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. I.

www.cimec.ro

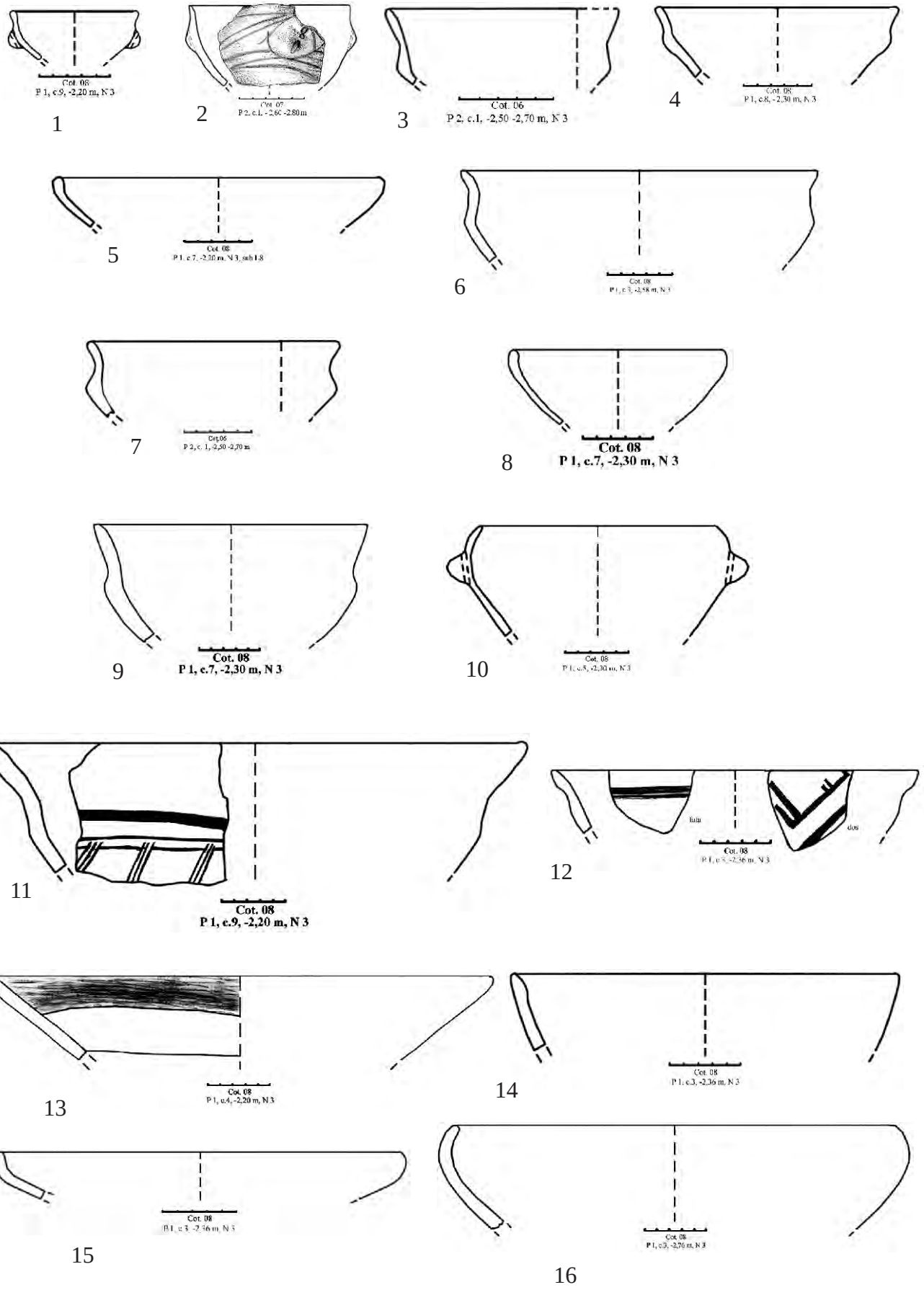

Fig. 37 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. I.

www.cimec.ro

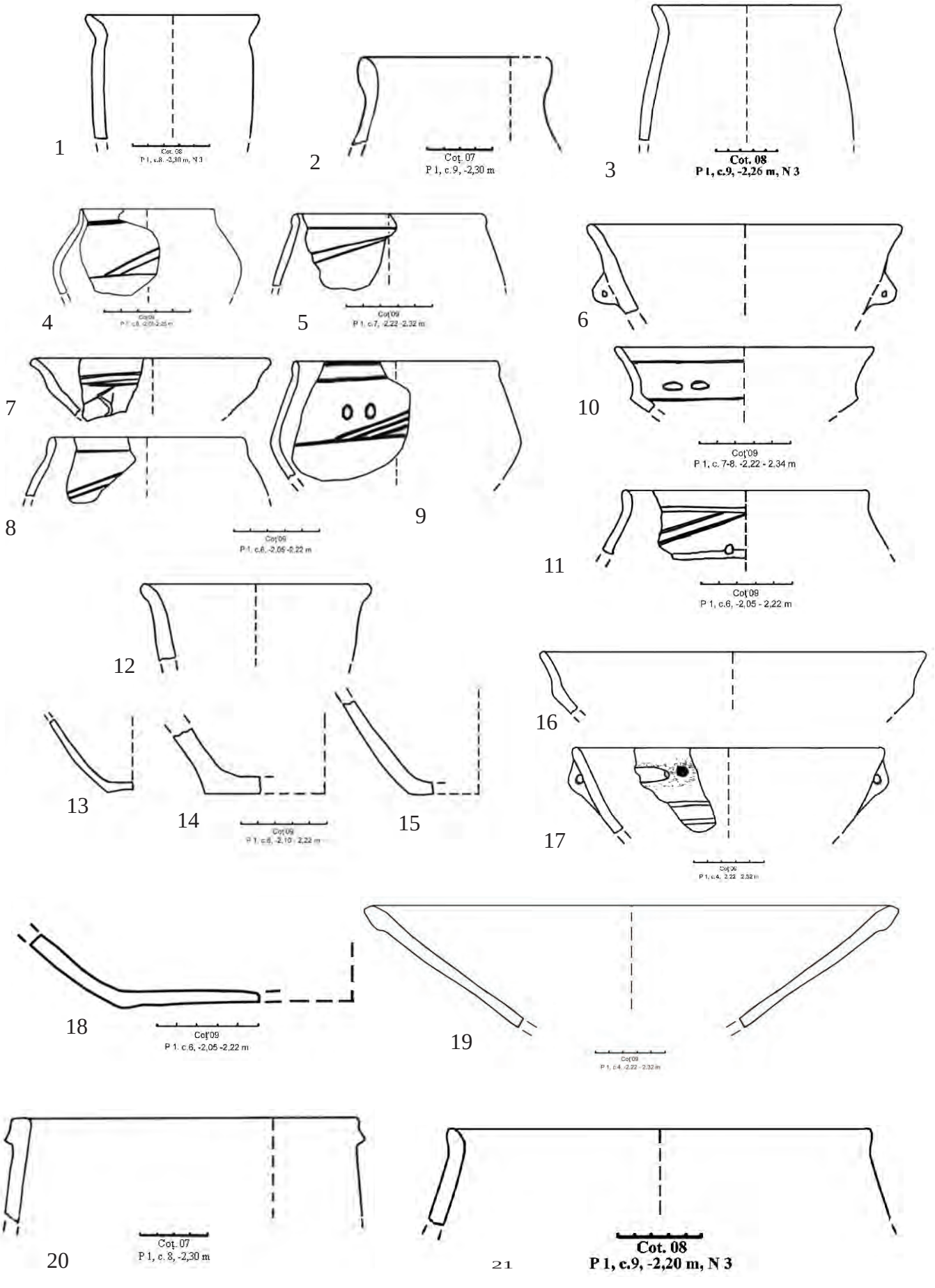

Fig. 38 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. I.

www.cimec.ro

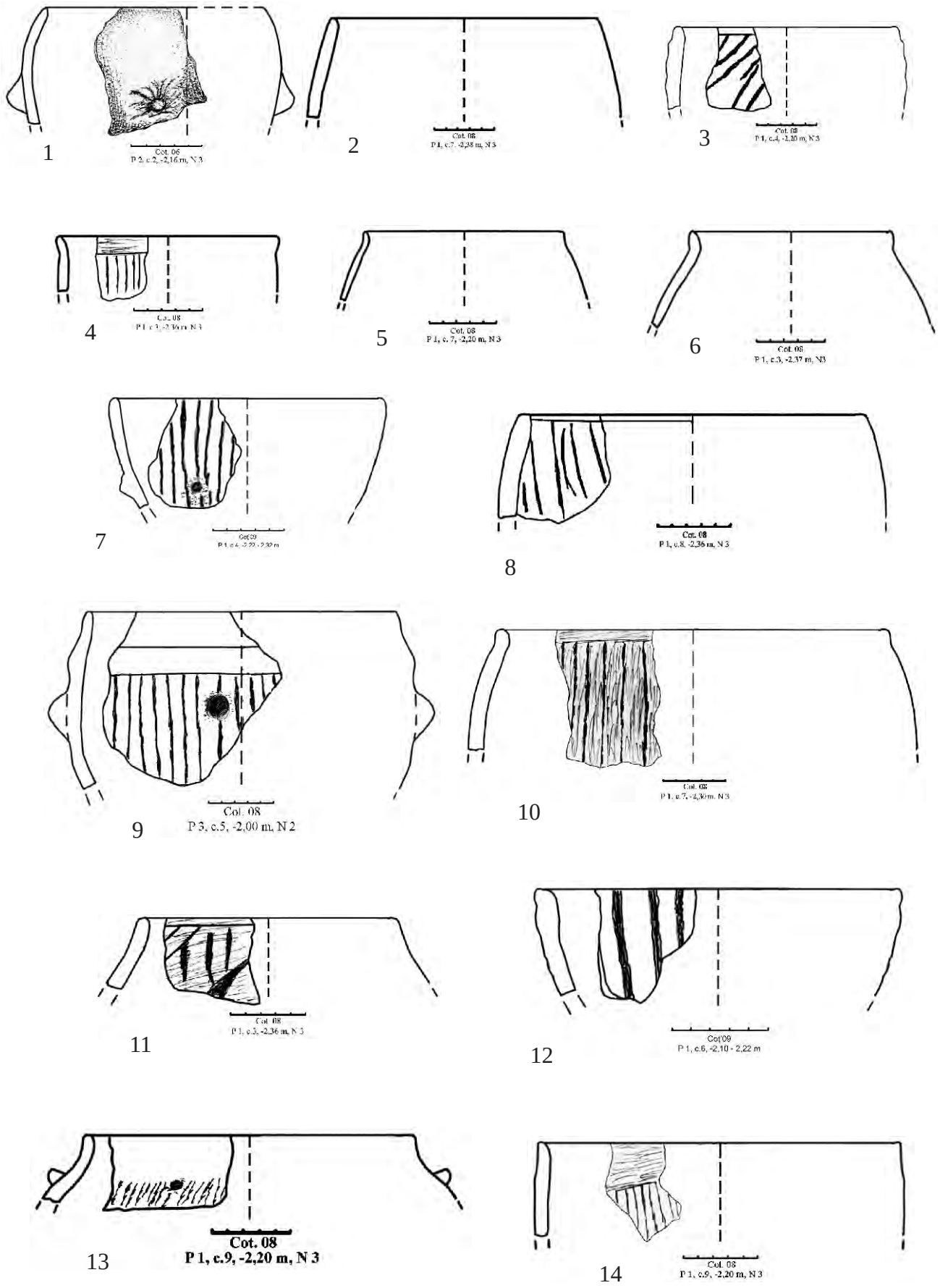

Fig. 39 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. I.

www.cimec.ro

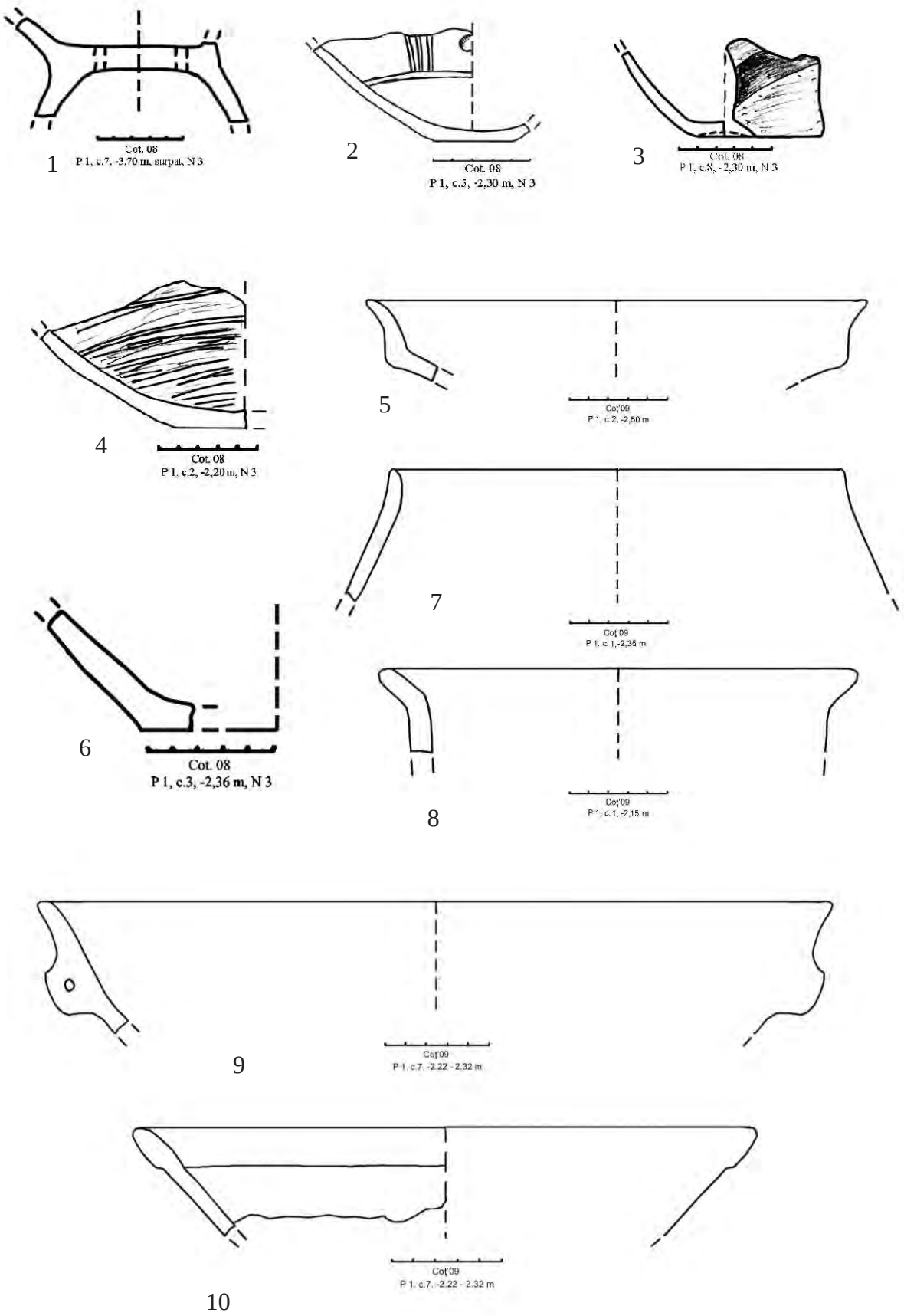

Fig. 40 Coþatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. I.

www.cimec.ro

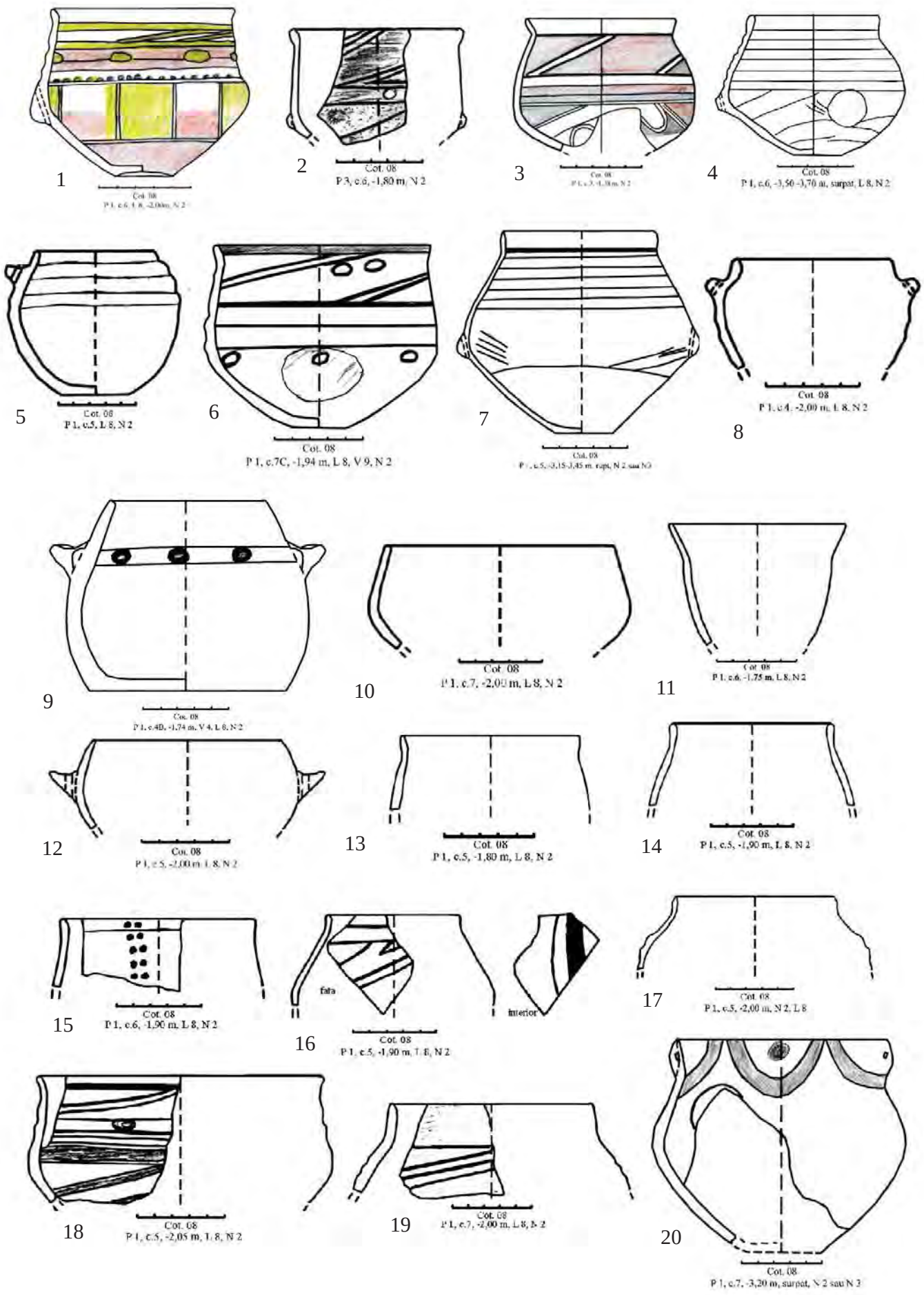

Fig. 41 Coþatcu. Vase ºi fragmente ceramice descoperite în niv. II (L 8).

www.cimec.ro

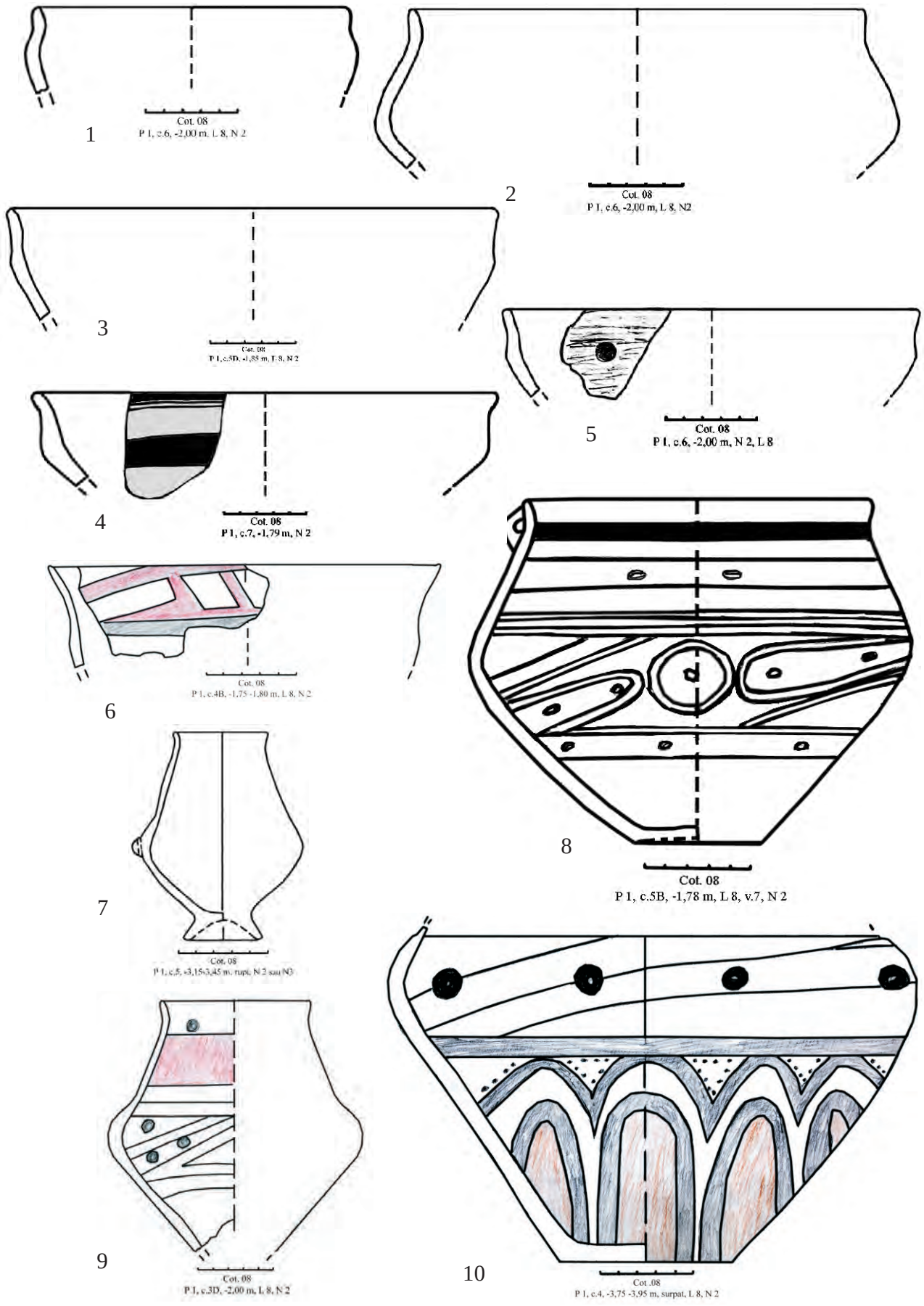

Fig. 42 Co[illegible]atcu. Vase °i fragmente ceramice descoperite în niv. II (L 8).

www.cimec.ro

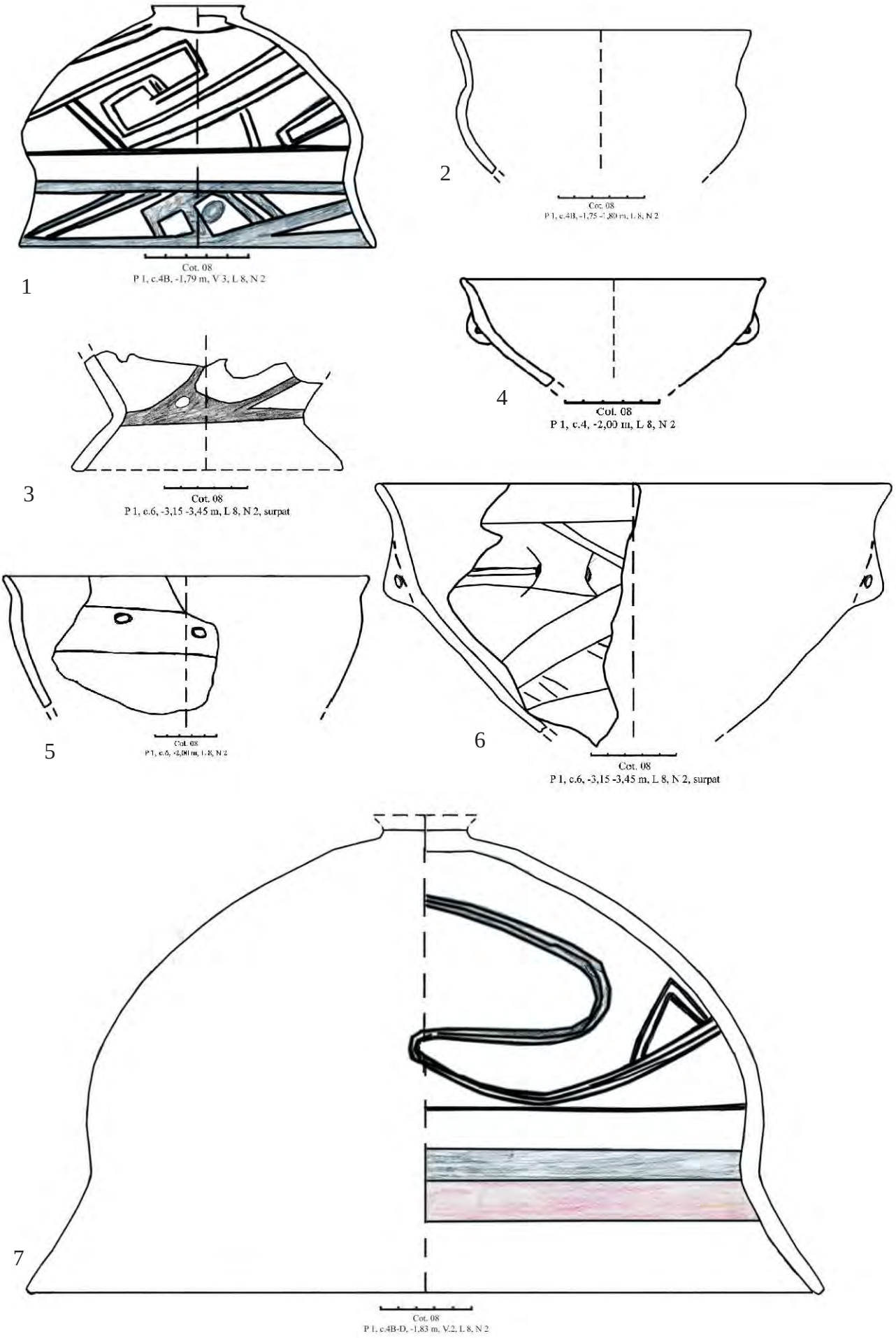

Fig. 43 Coþatcu. Vase ºi fragmente ceramice descoperite în niv. II (L 8).

www.cimec.ro

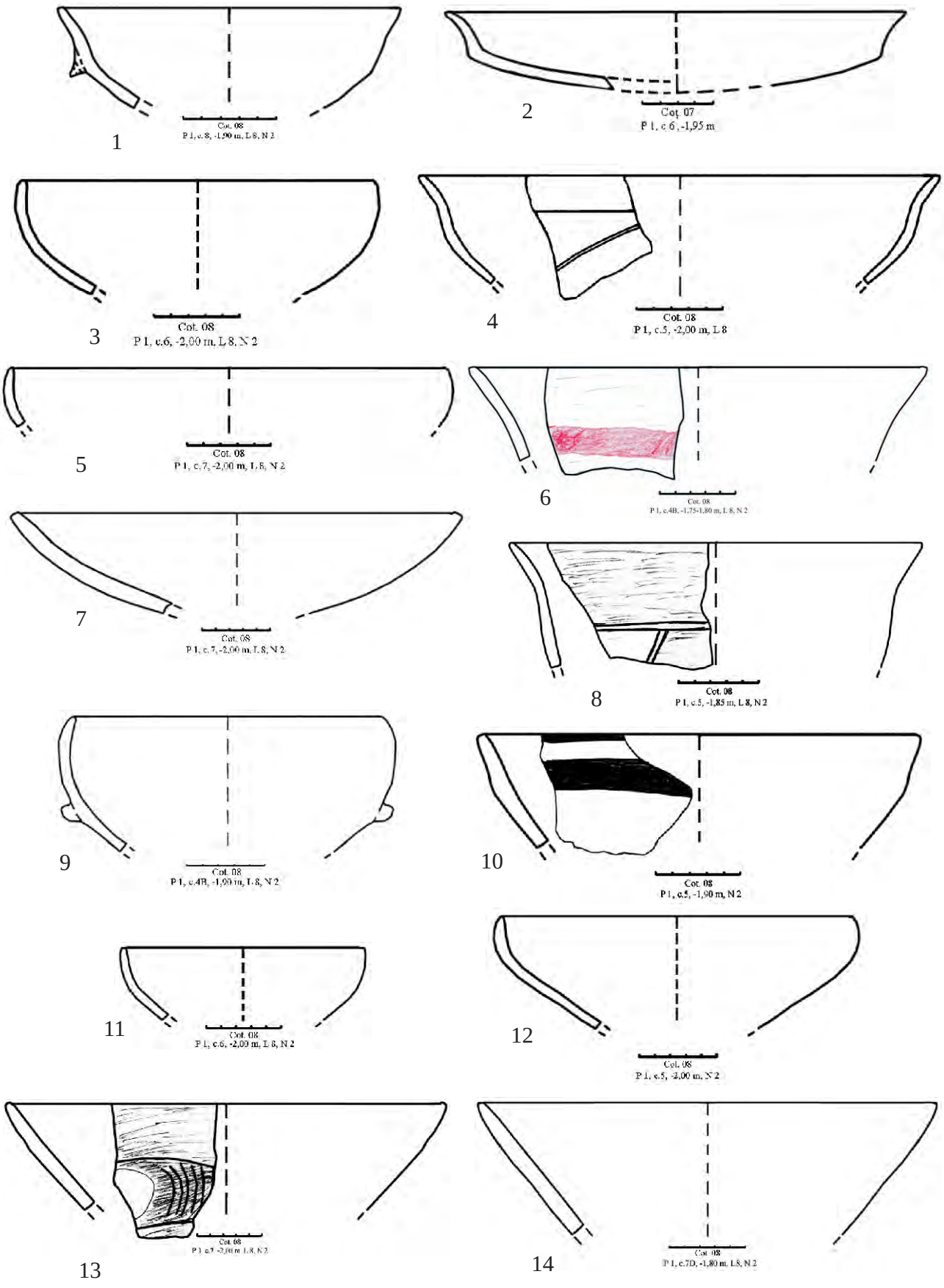

Fig. 44 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (L 8).

www.cimec.ro

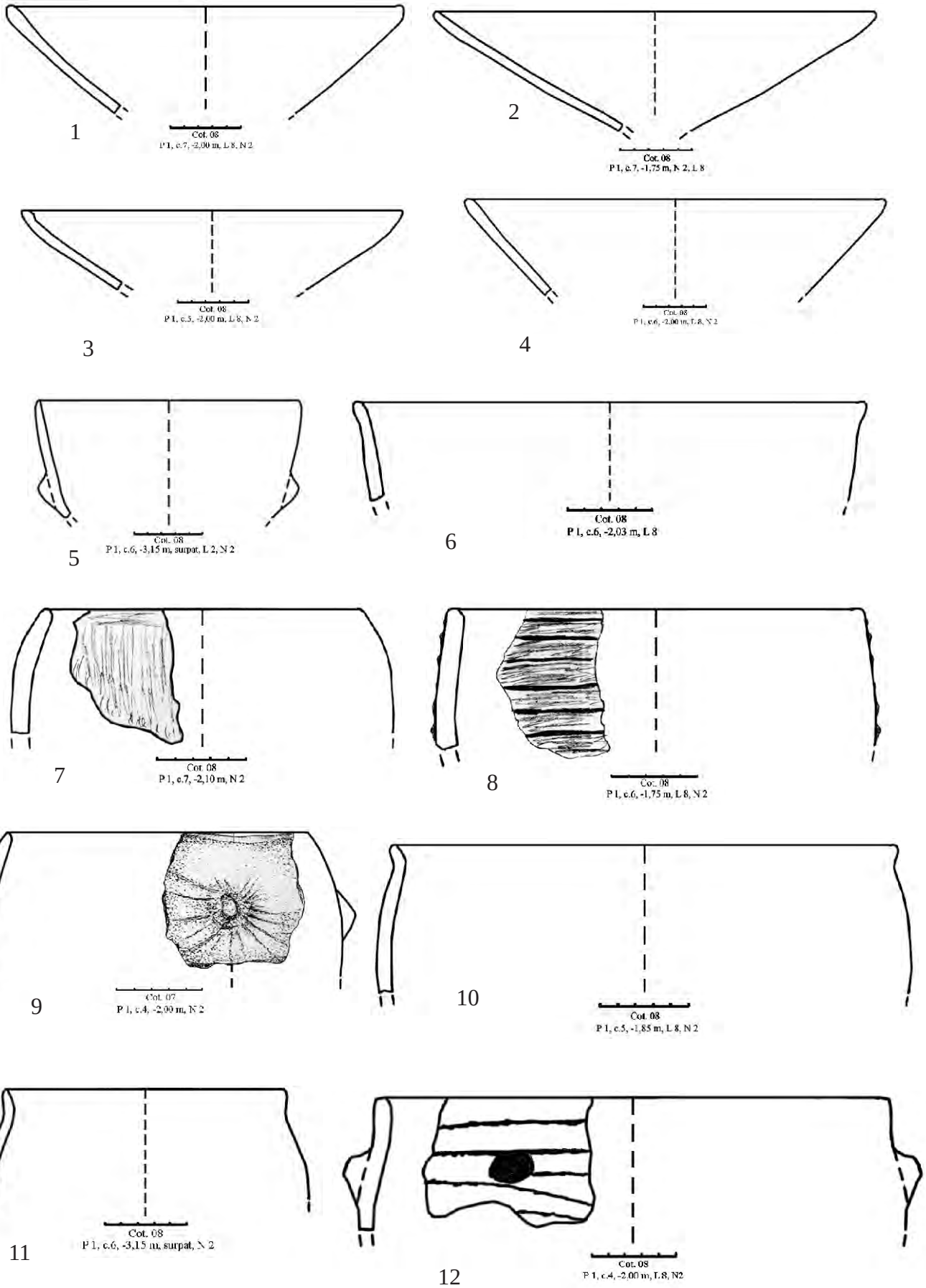

Fig. 45 Cop[illegible]atcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (L 8).

www.cimec.ro

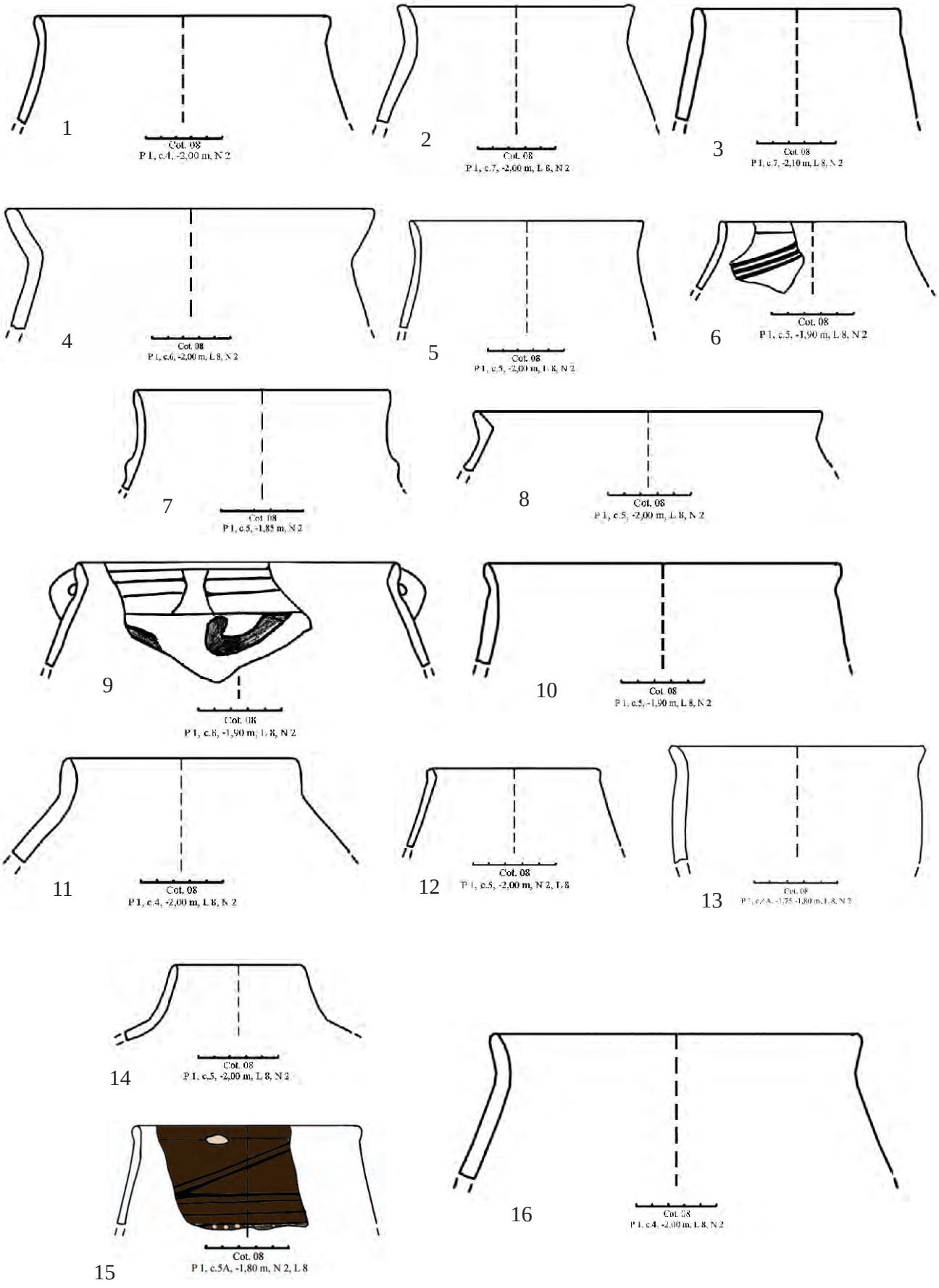

Fig. 46 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (L 8).

www.cimec.ro

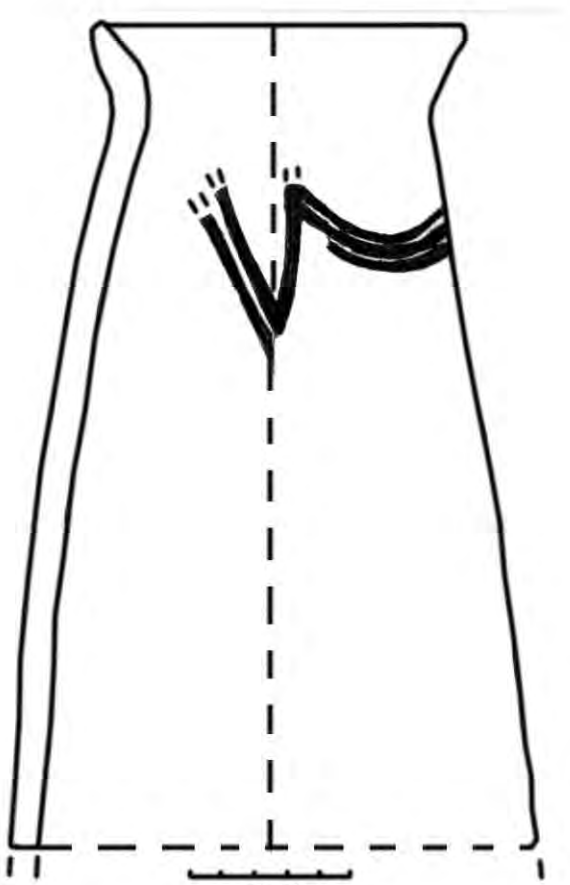

1

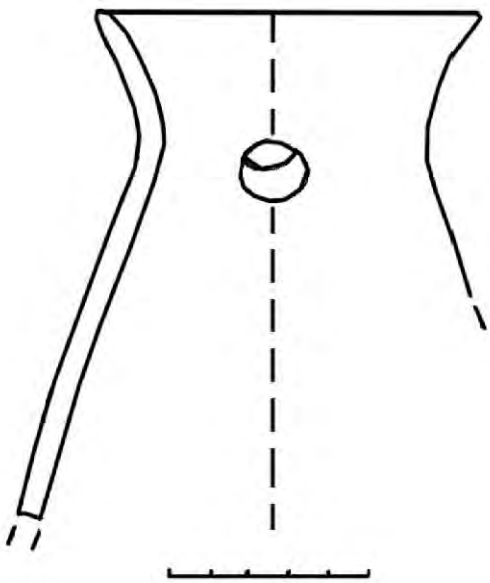

2

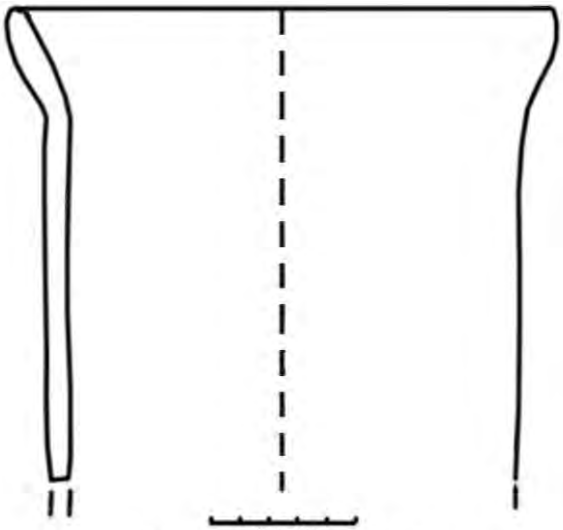

3

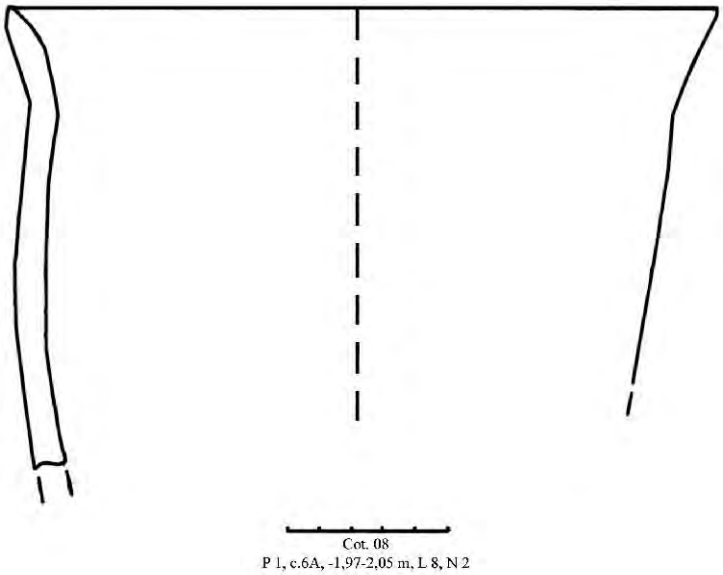

4

Fig. 47 Coþatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (L 8).

www.cimec.ro

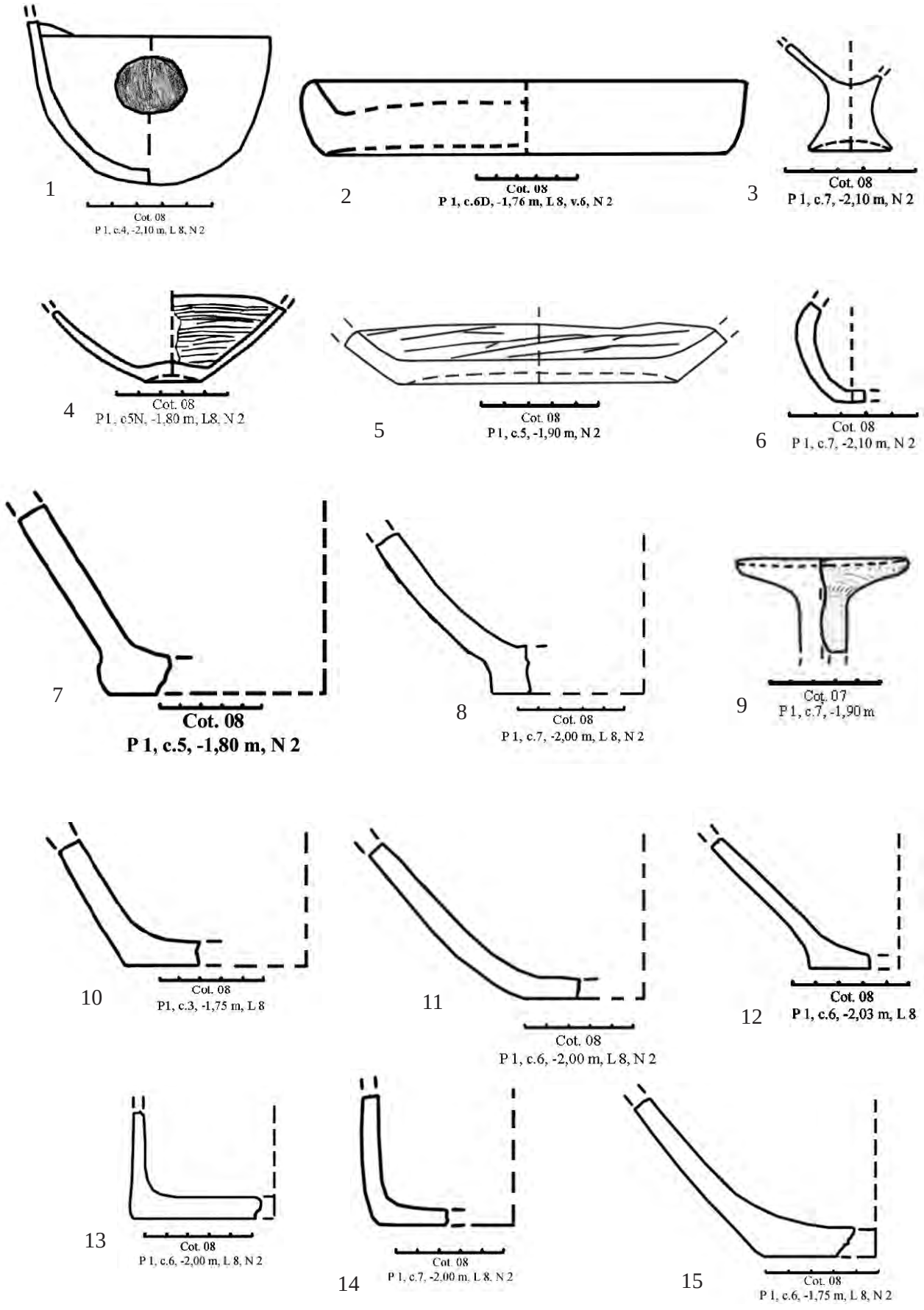

Fig. 48 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (L 8).

www.cimec.ro

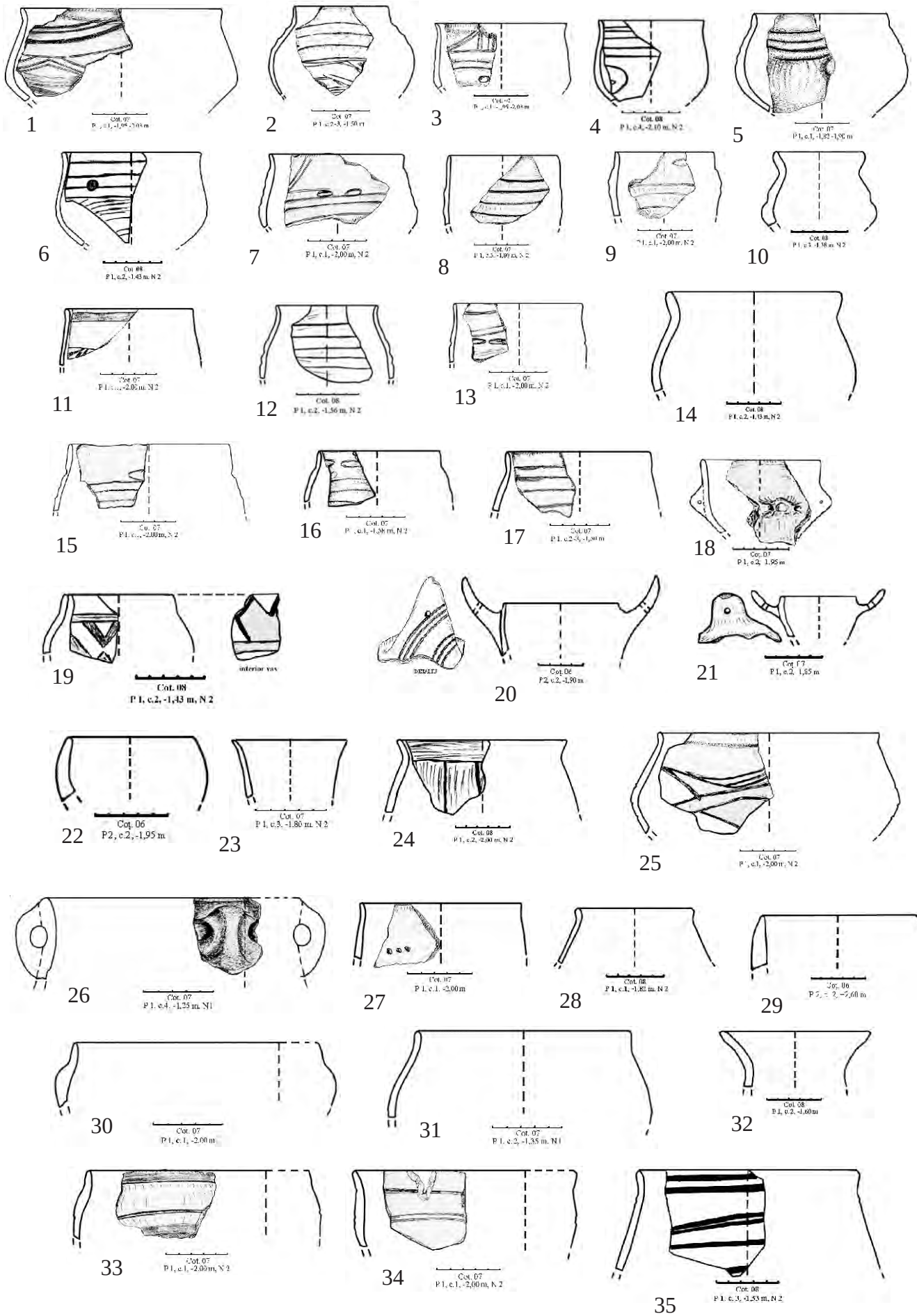

Fig. 49 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II.

www.cimec.ro

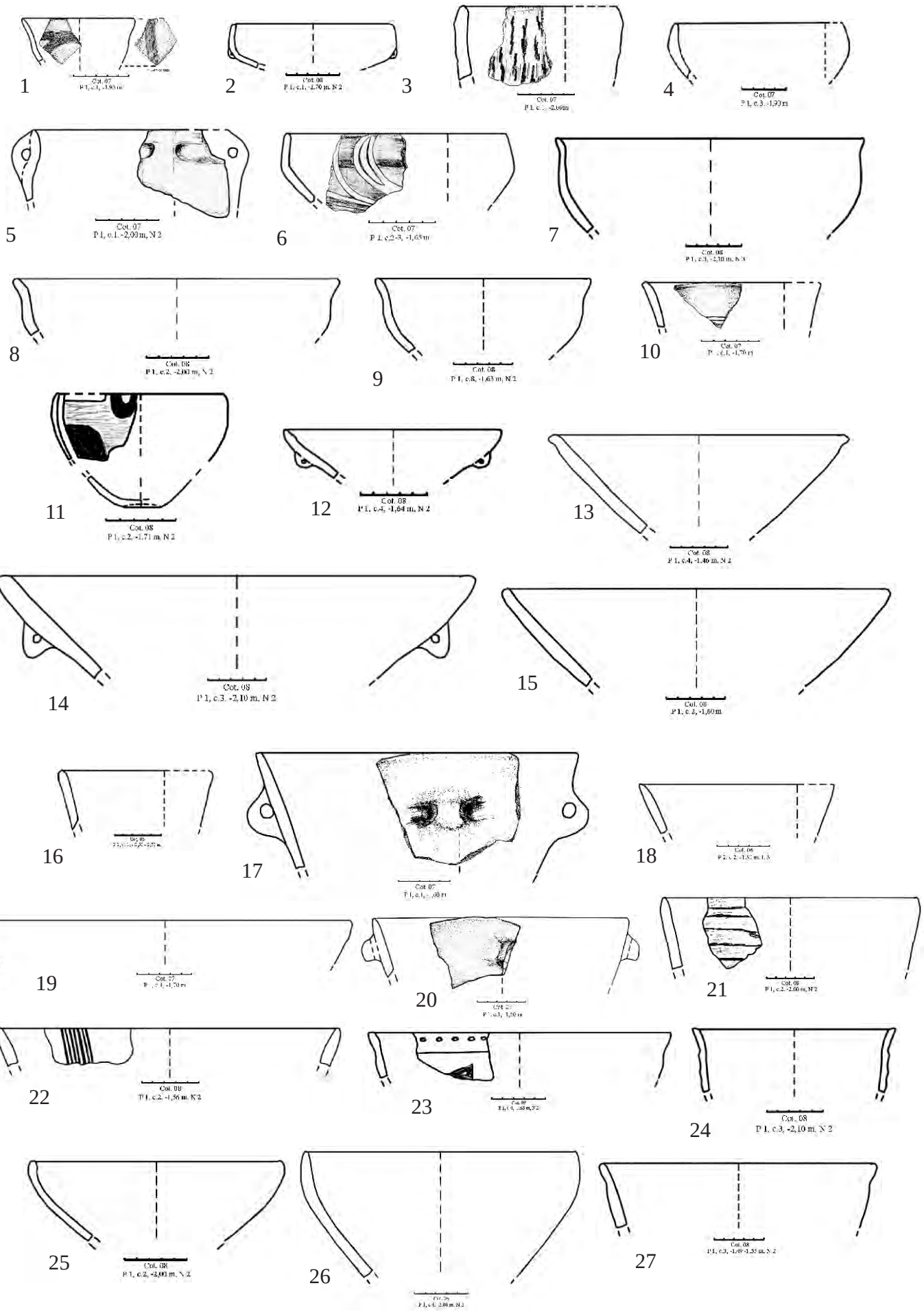

Fig. 50 Coțatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II.

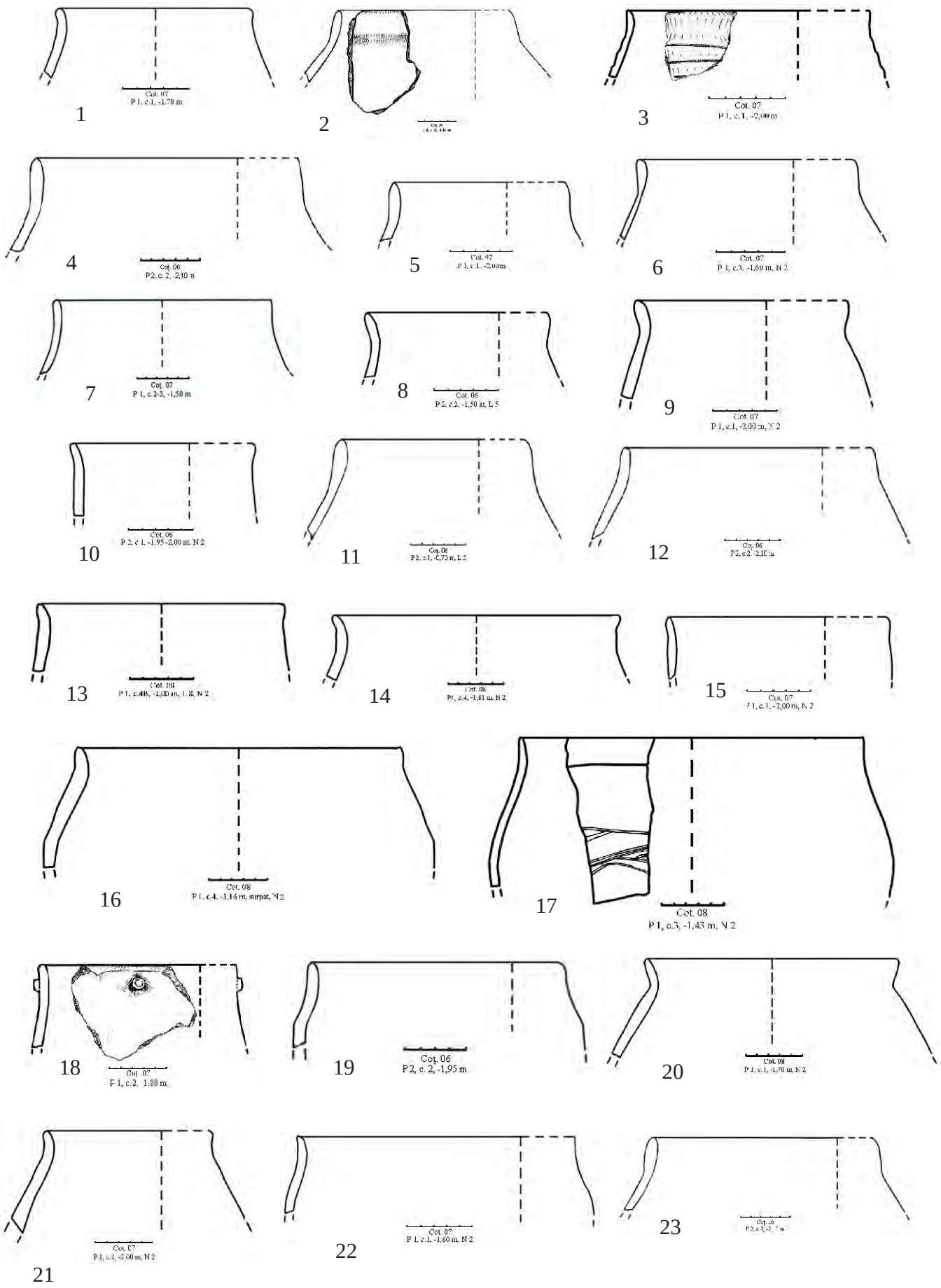

Fig. 51 Coțatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II.

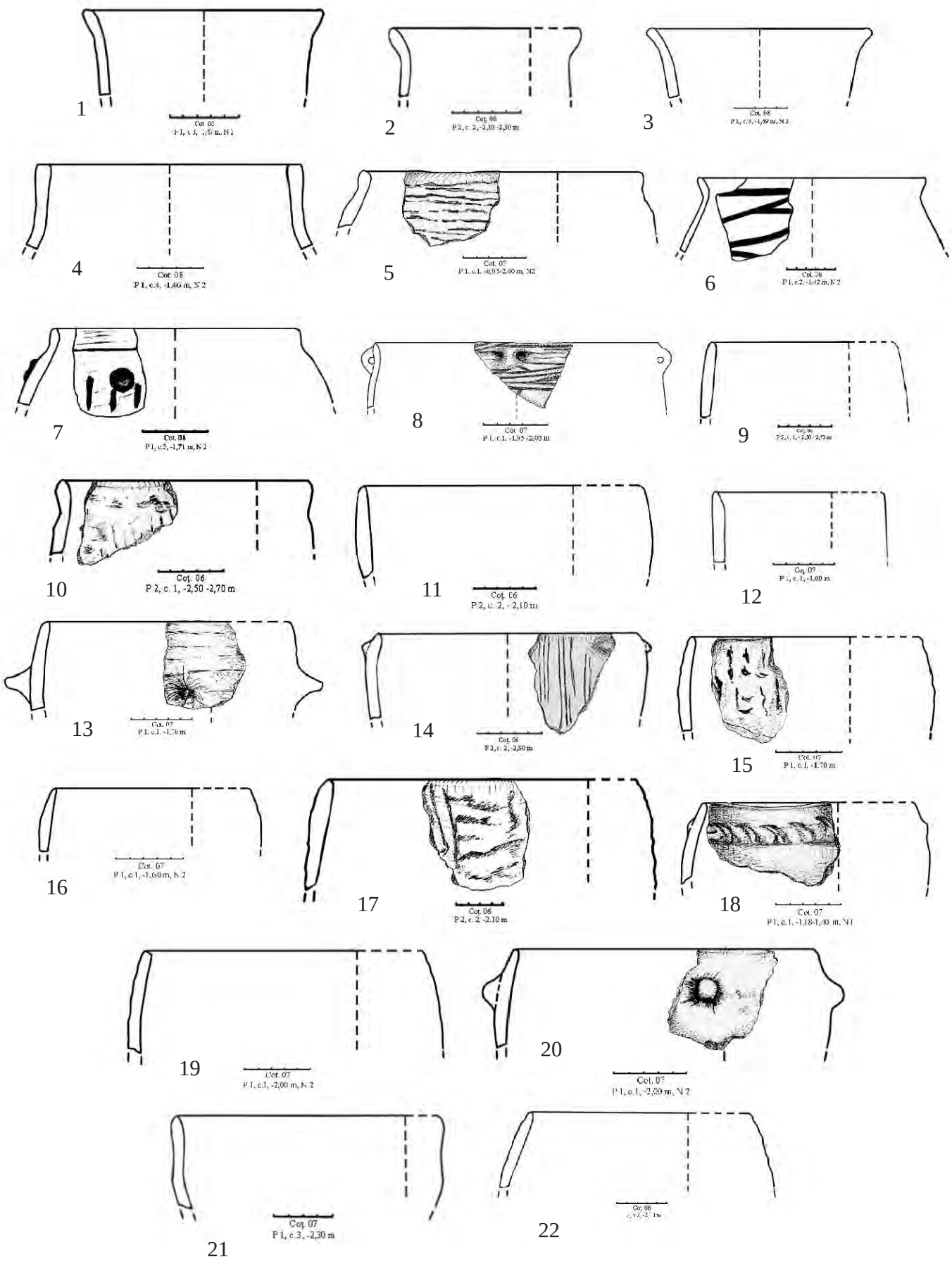

Fig. 52 Coþatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II.

www.cimec.ro

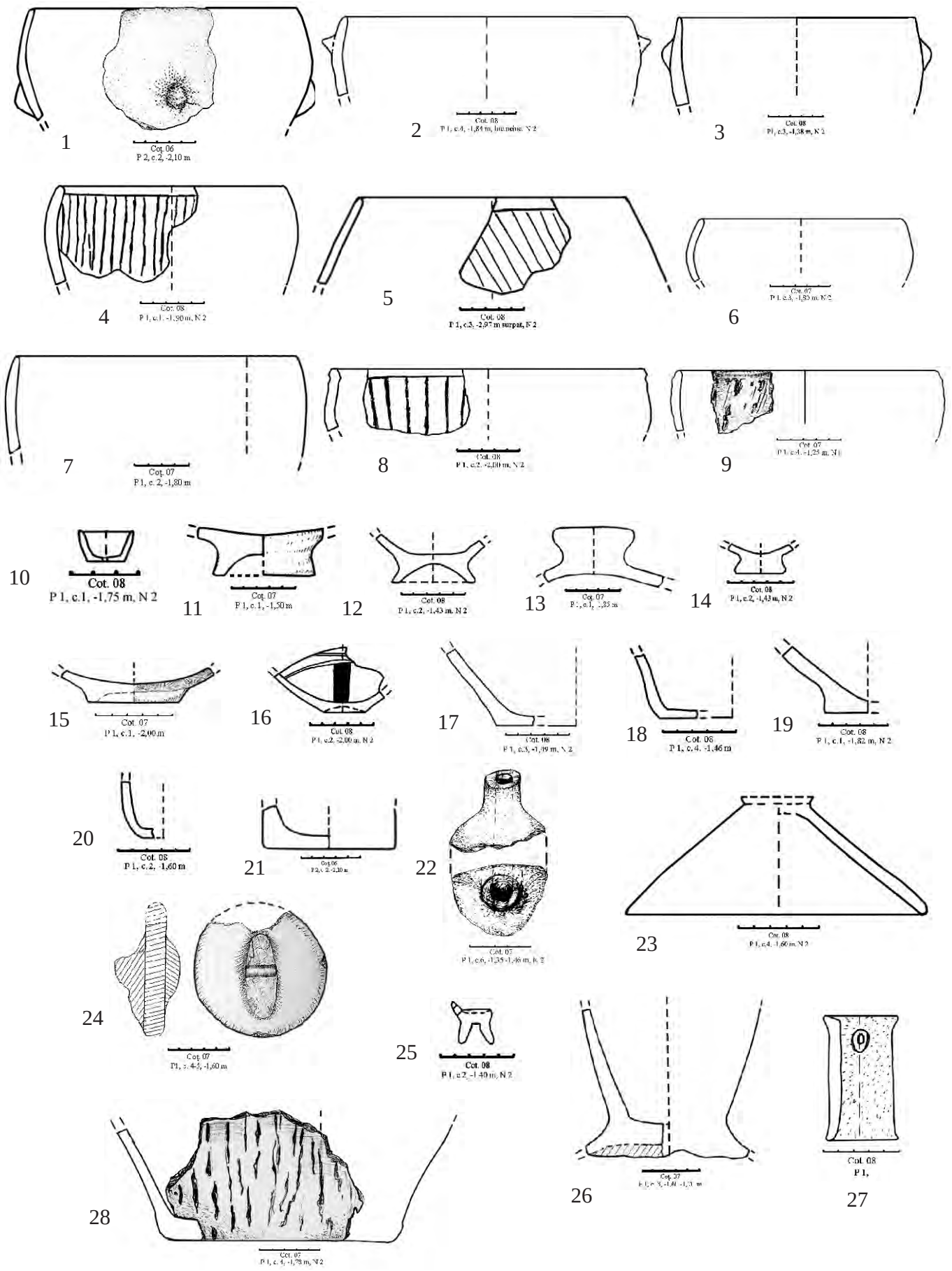

Fig. 53 Coțatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II.

www.cimec.ro

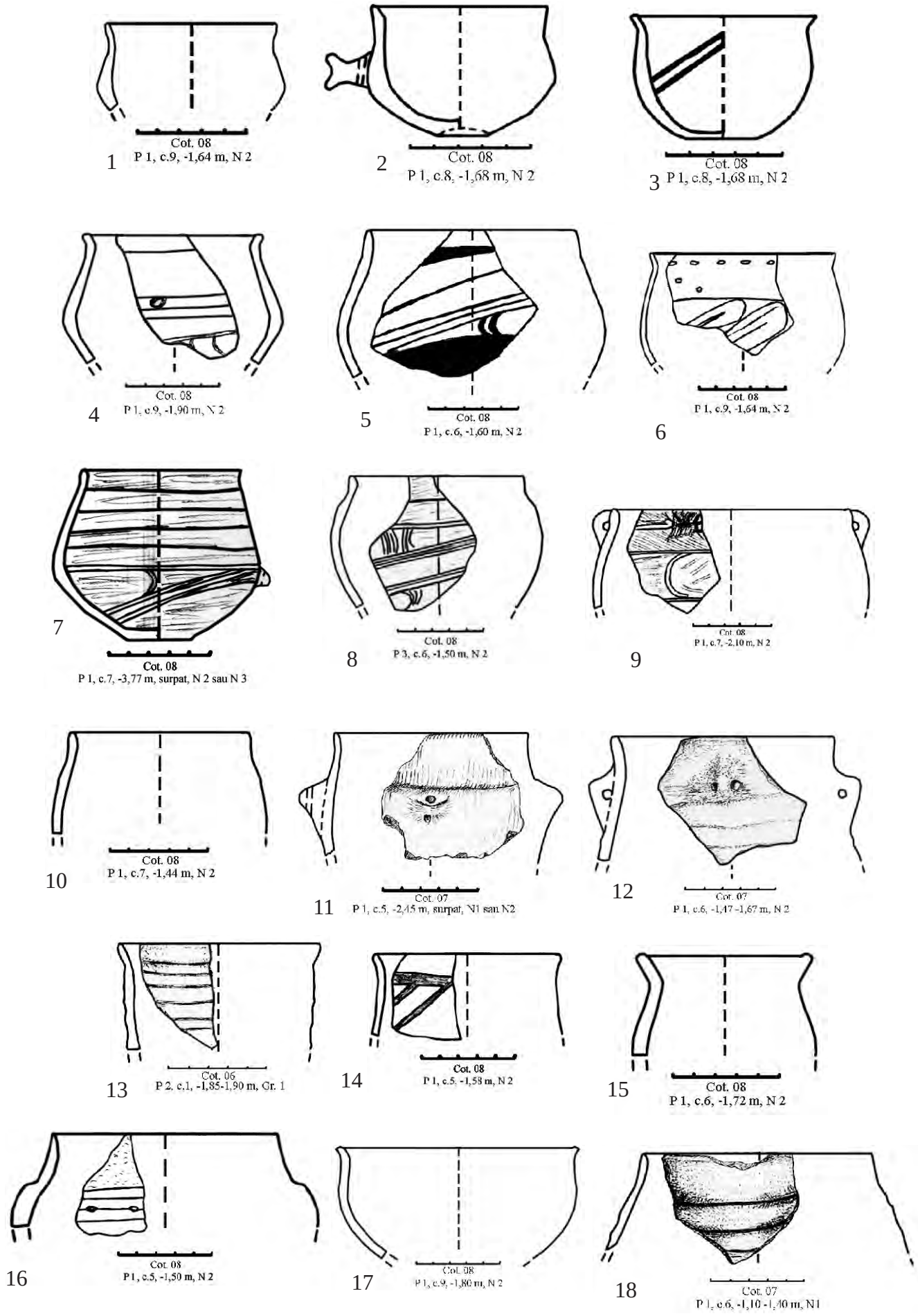

Fig. 54 Co a atcu. Vase °i fragmente ceramice descoperite în niv. II.

www.cimec.ro

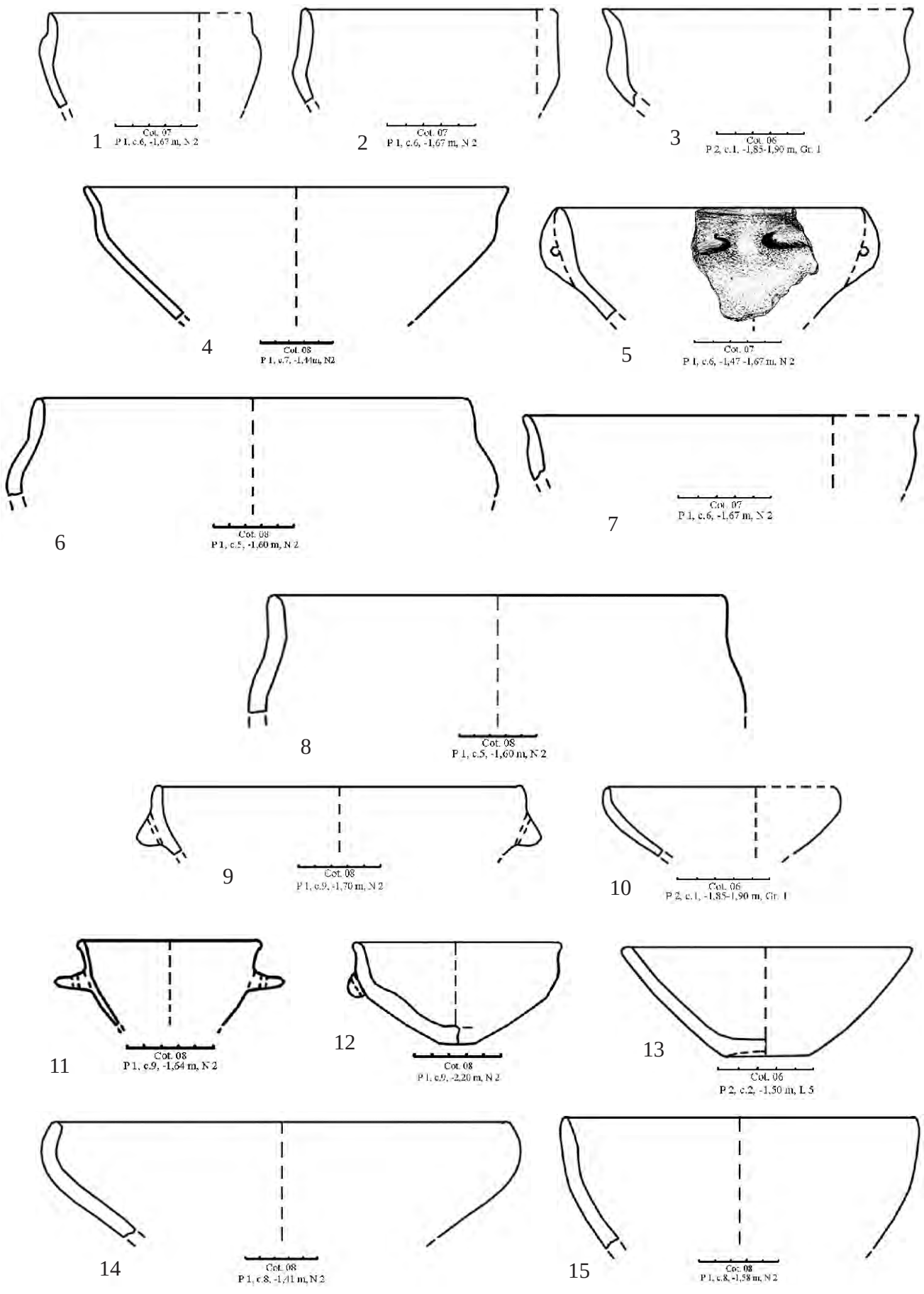

Fig. 55 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II.

www.cimec.ro

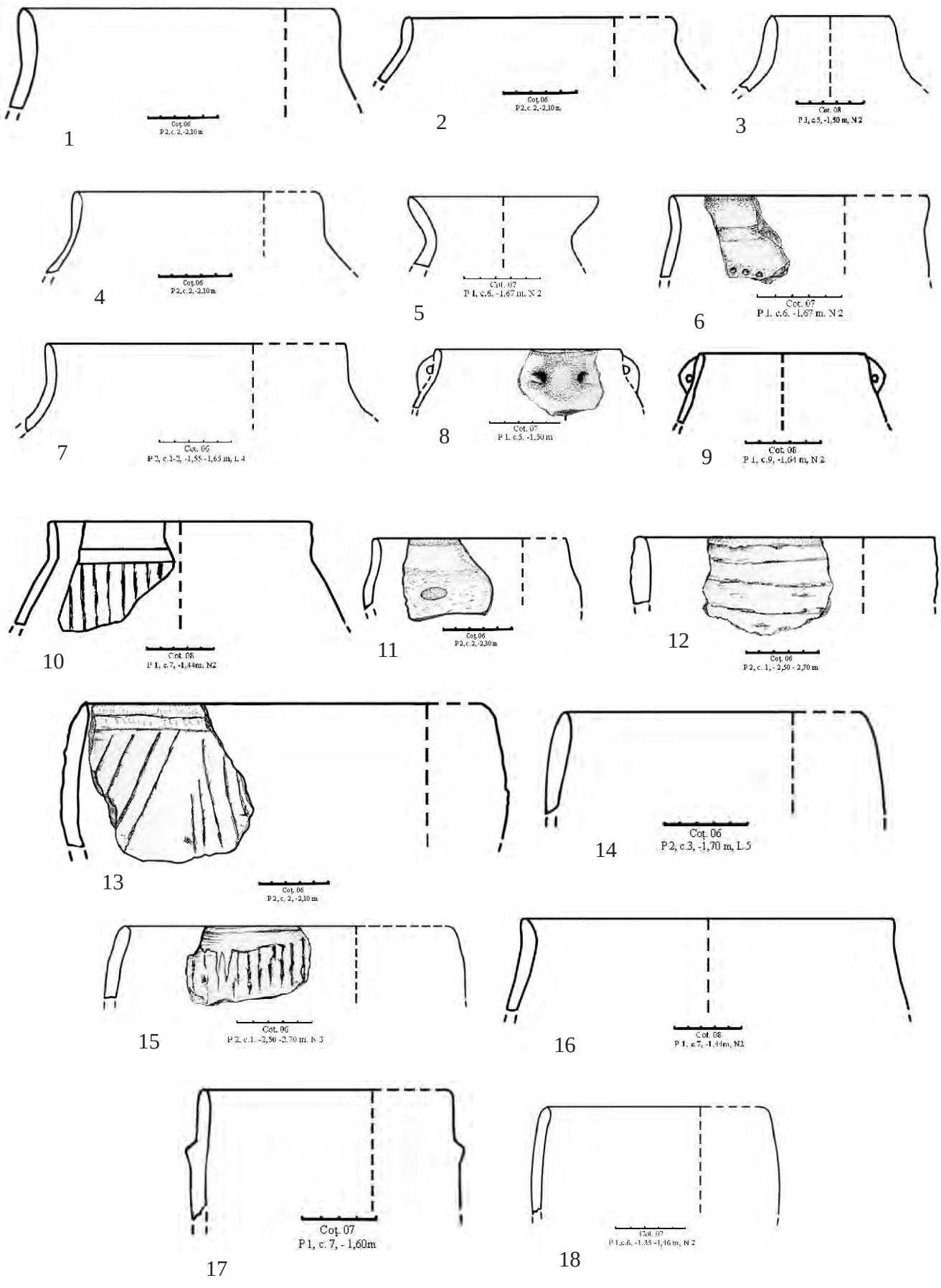

Fig. 56 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II.

www.cimec.ro

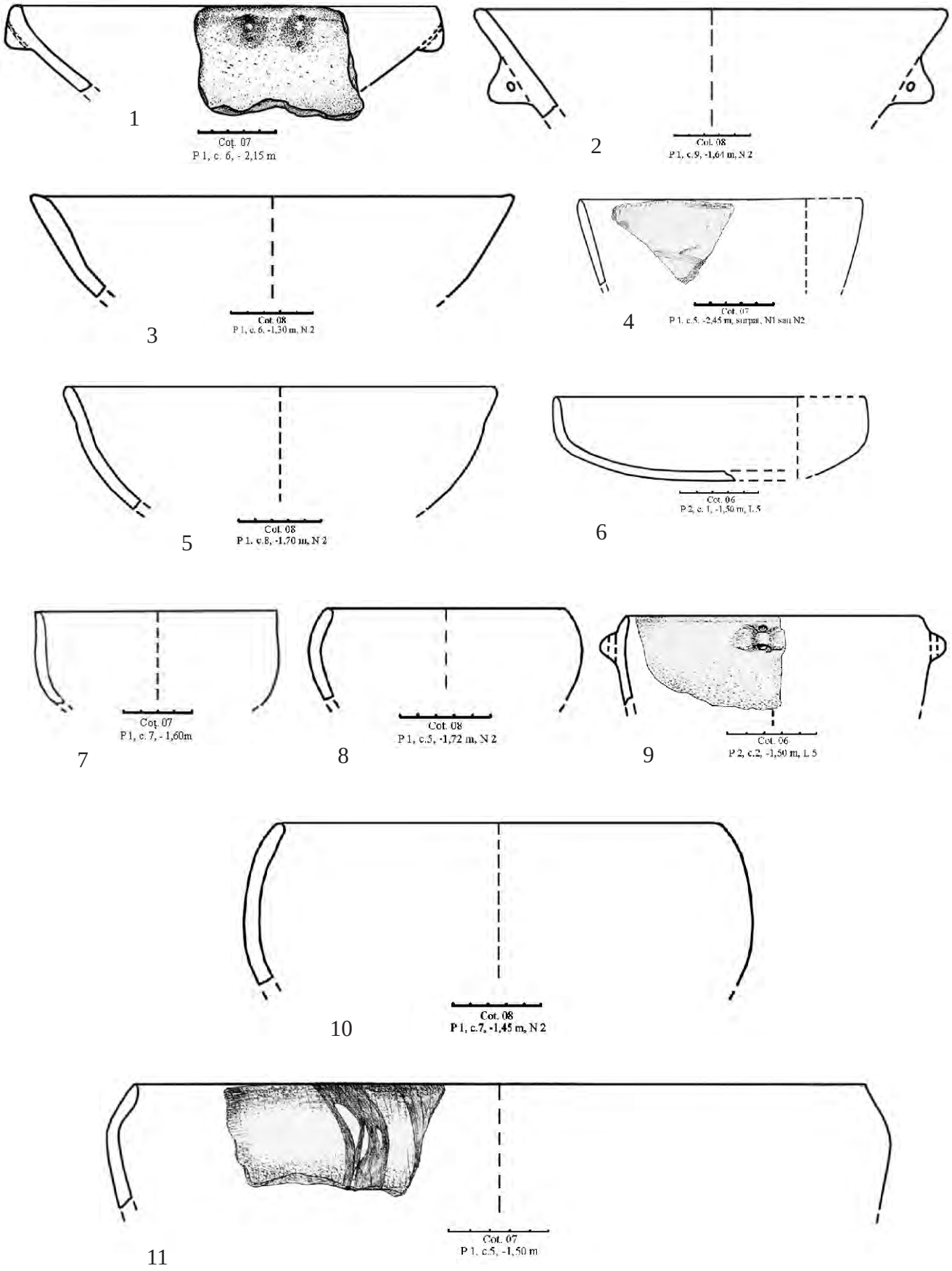

Fig. 57 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II.

www.cimec.ro

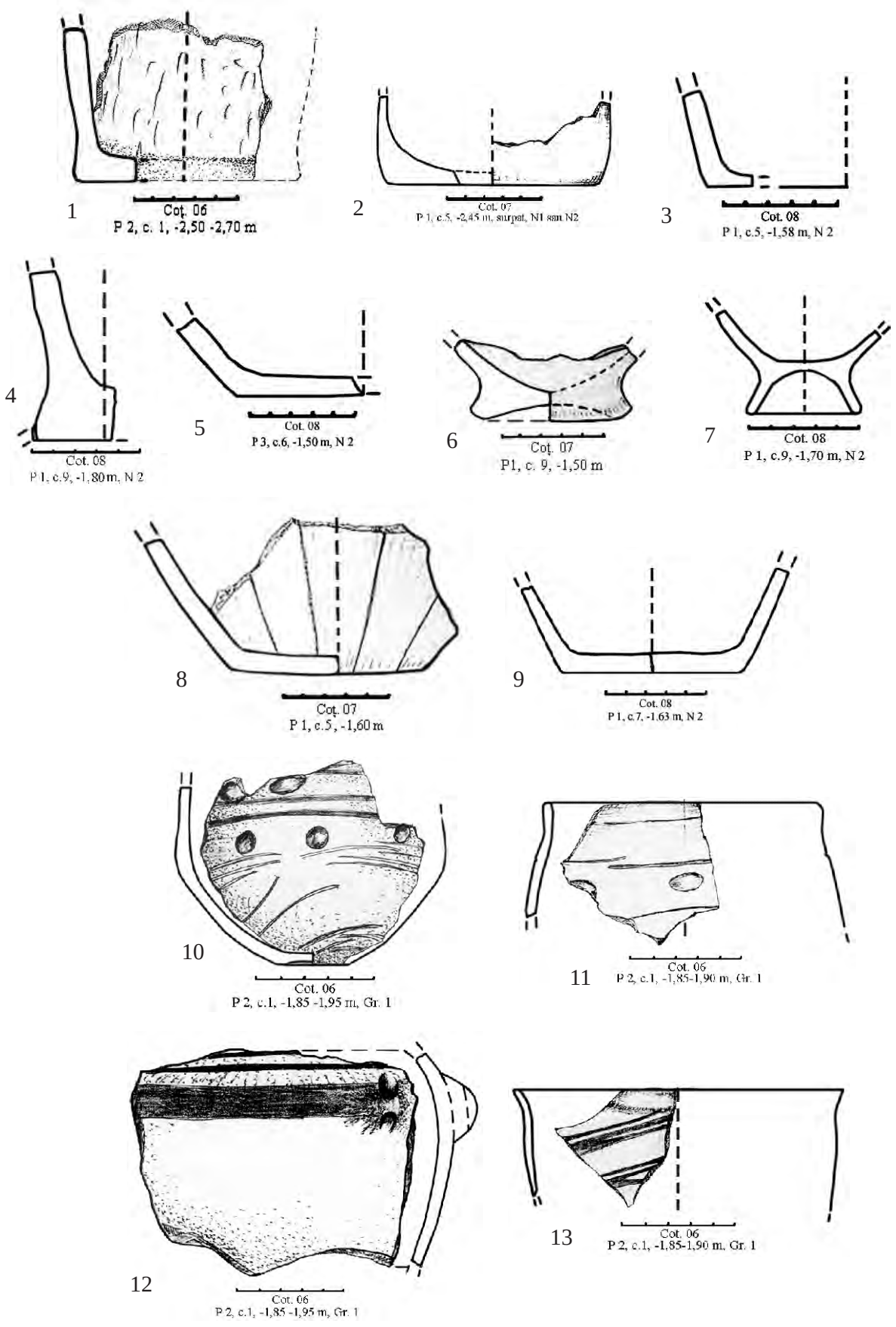

Fig. 58 Coţatcu. 2 - 9 Fragmente ceramice descoperite în nivelul II,
1, 10 - 13 Fragmente ceramice descoperite în secţiunea P 2, c. 1, gr. 1.

www.cimec.ro

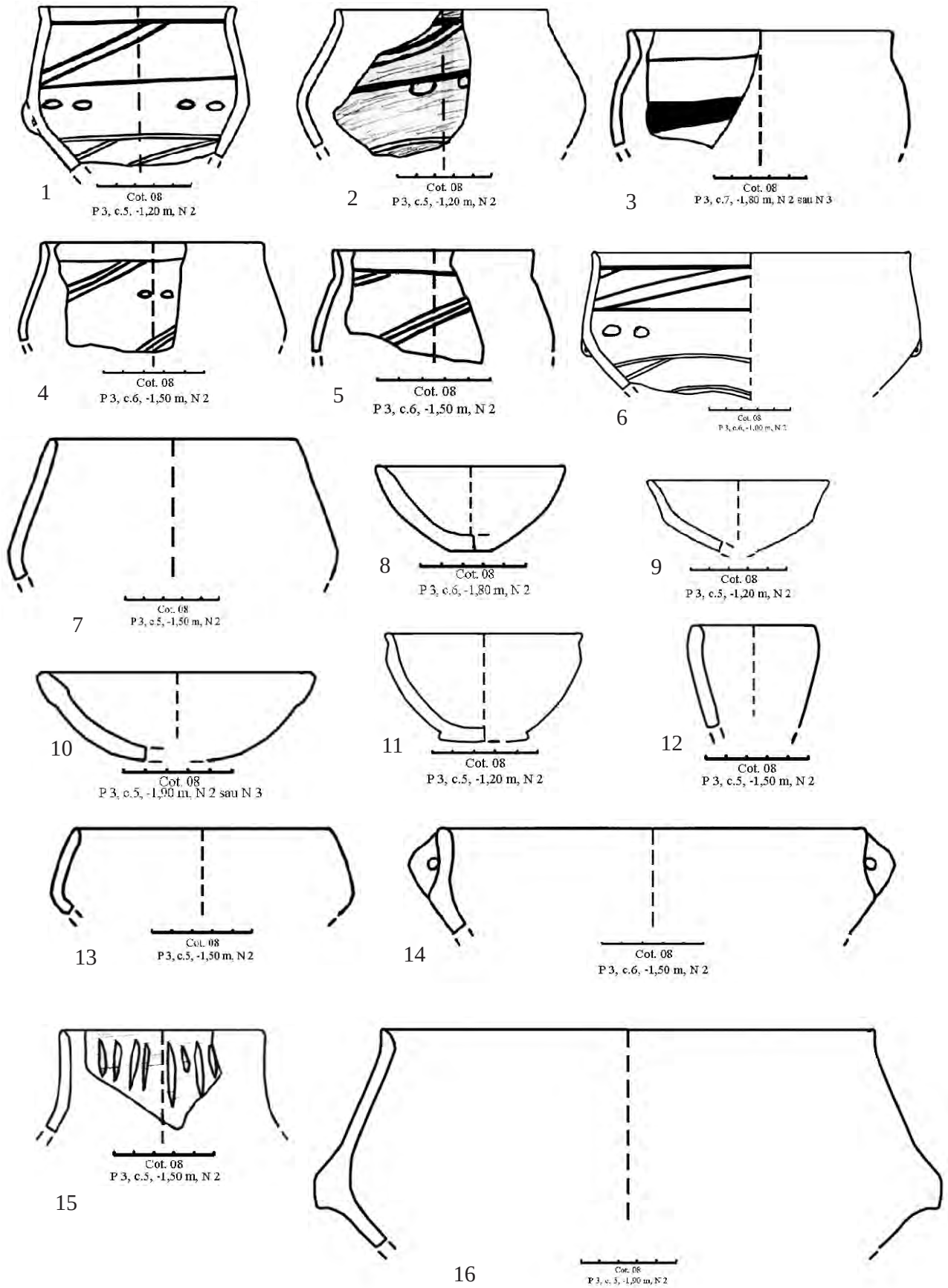

Fig. 59 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în P 3, niv. II.

www.cimec.ro

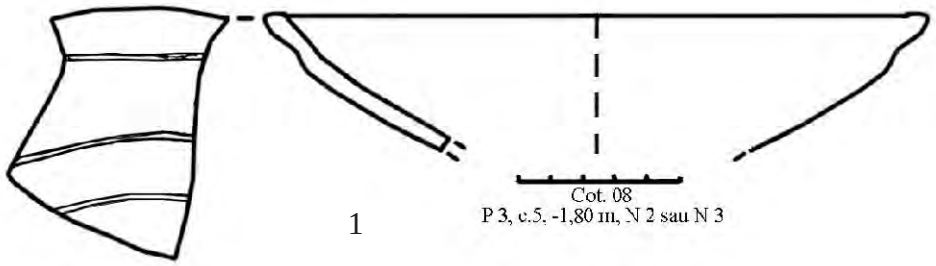

1

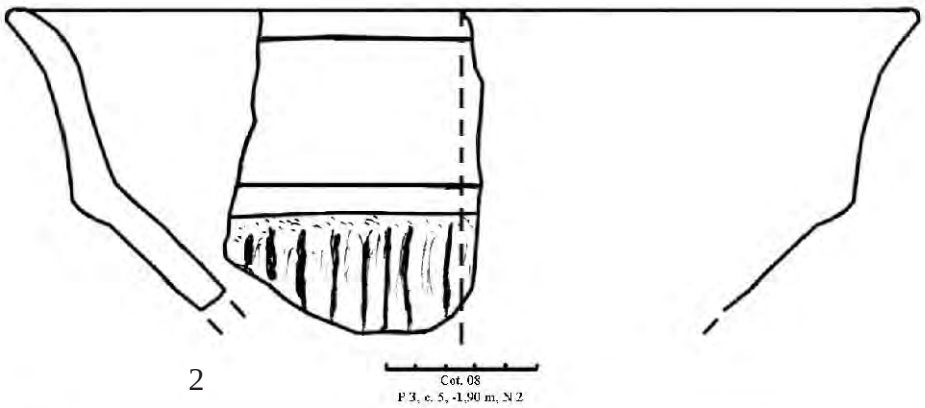

2

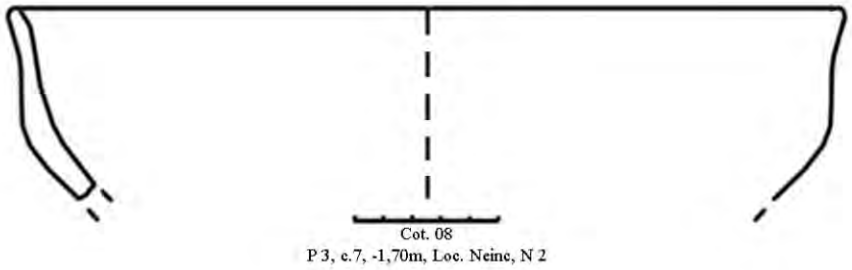

3

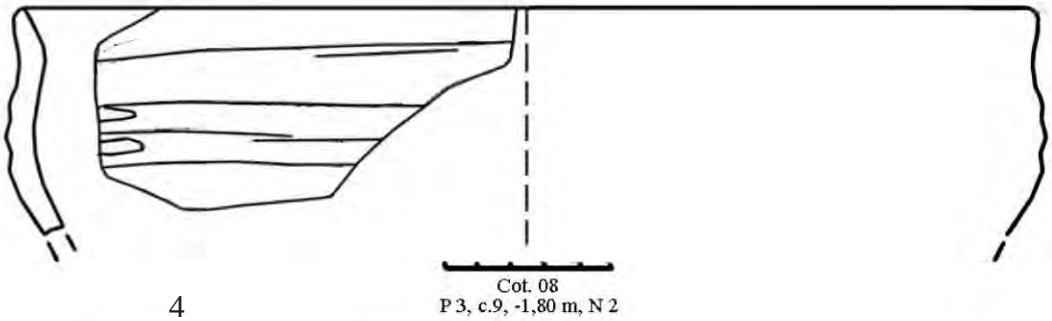

4

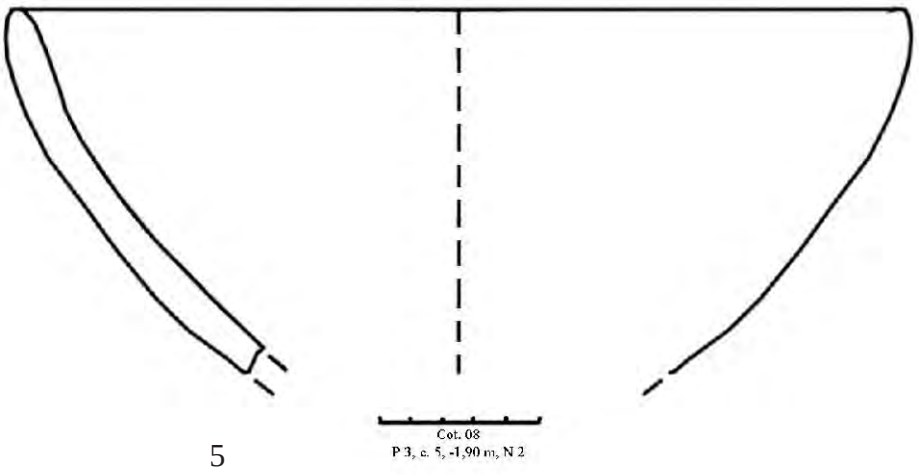

5

Fig. 60 Coțatcu. Fragmente ceramice descoperite în P 3, niv. II.

www.cimec.ro

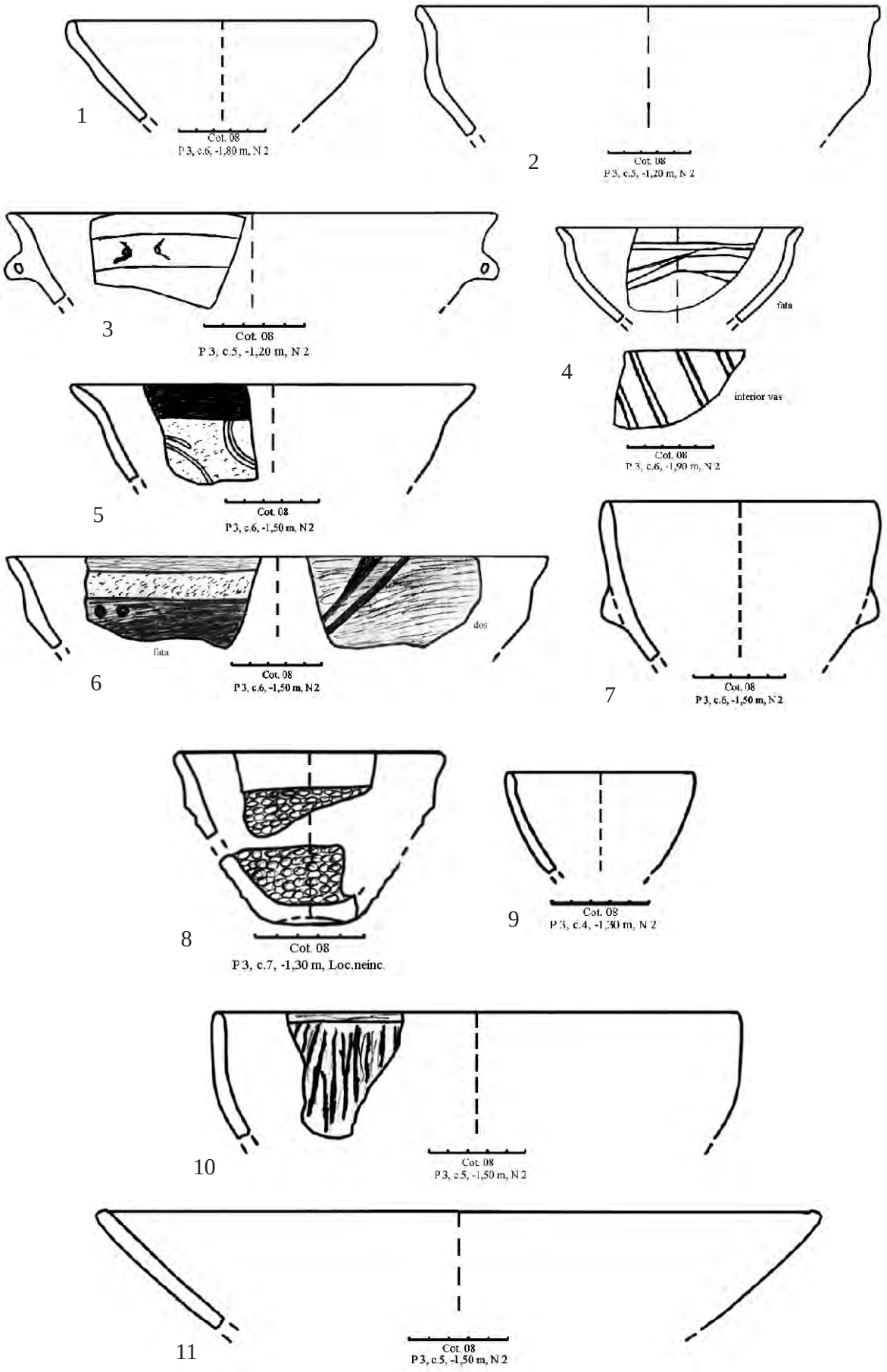

Fig. 61 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în P 3, niv. II.

www.cimec.ro

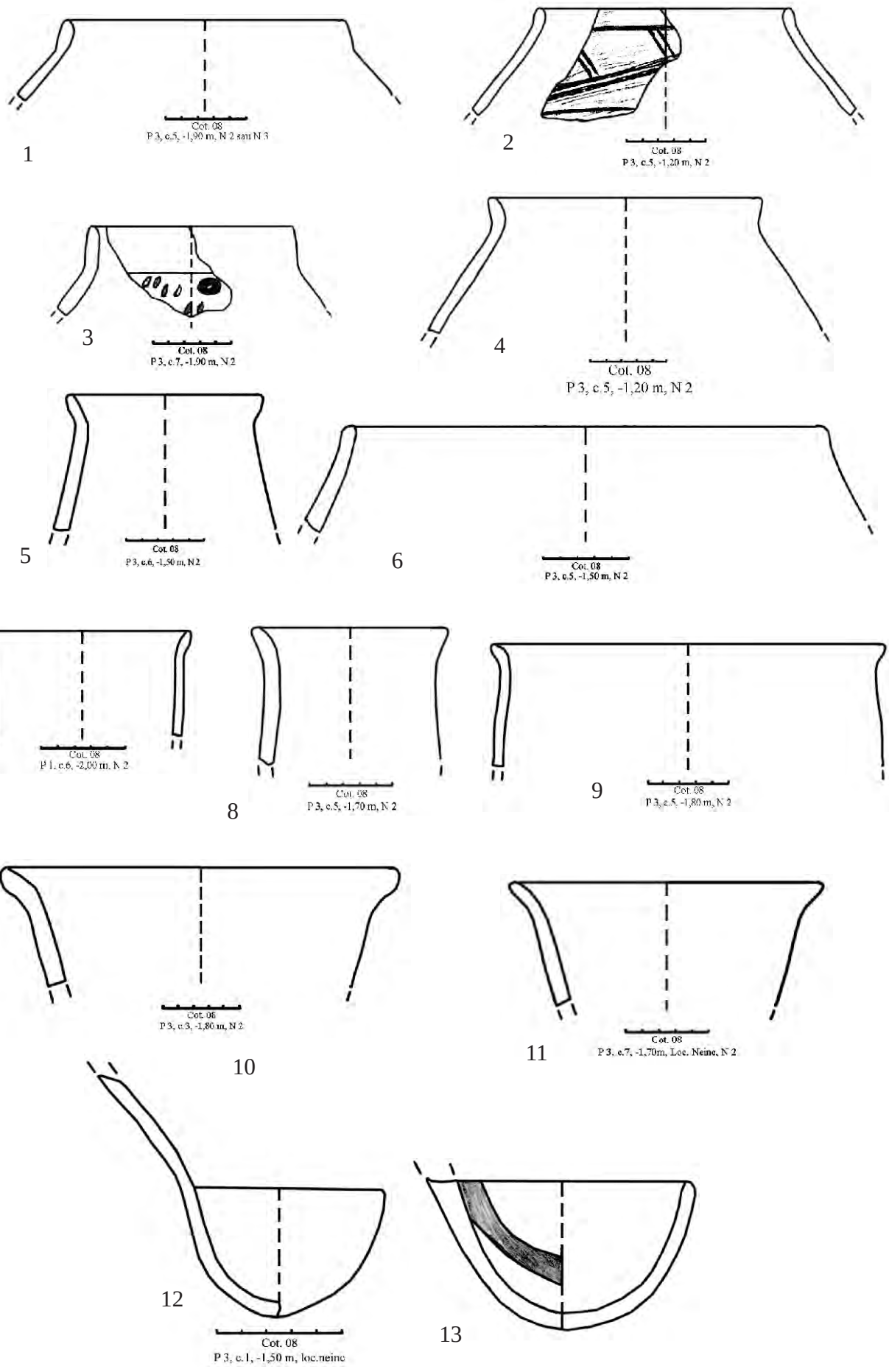

Fig. 62 Coțatcu. Fragmente ceramice descoperite în P 3, niv. II.

www.cimec.ro

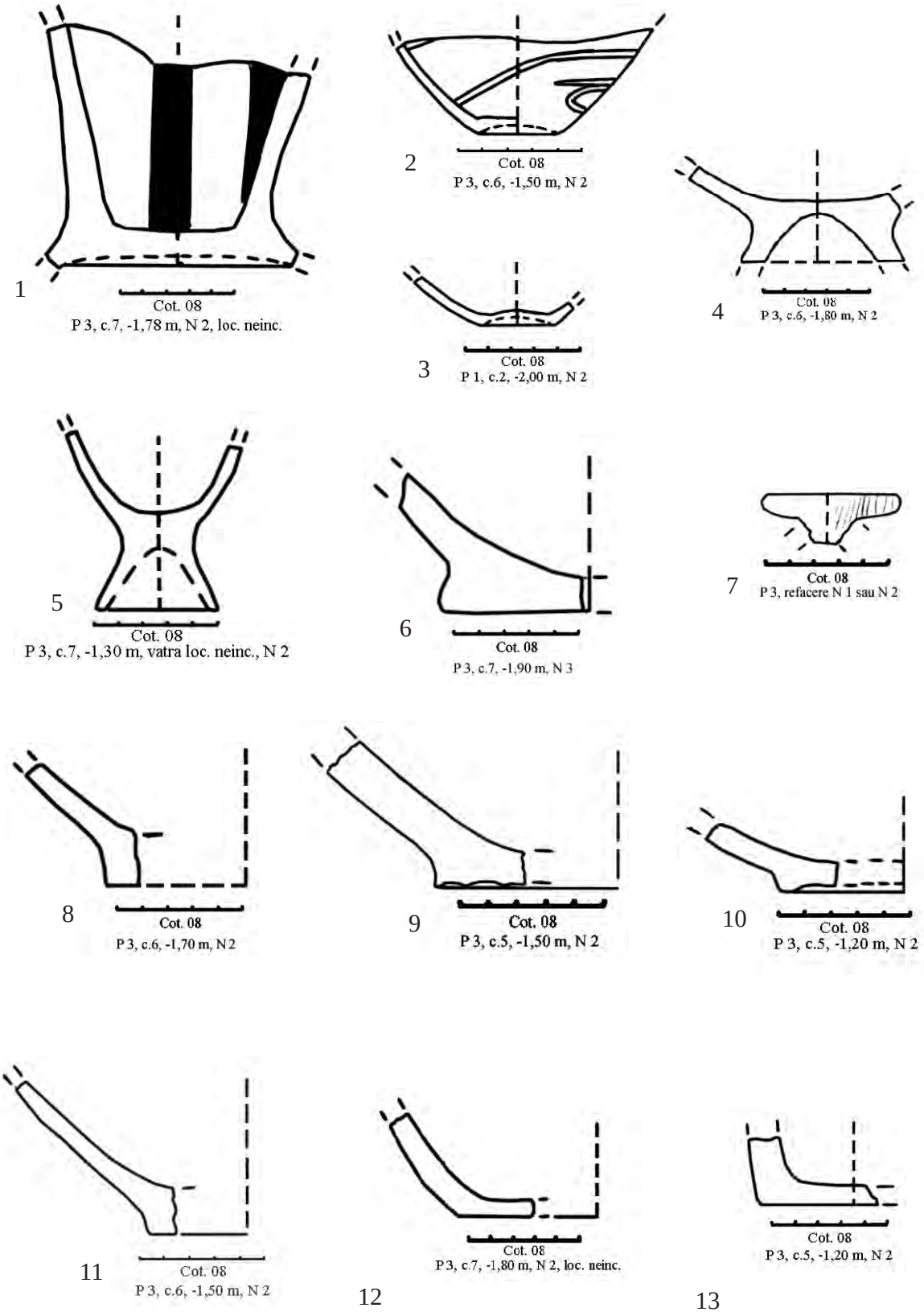

Fig. 63 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în P 3, niv. II.

www.cimec.ro

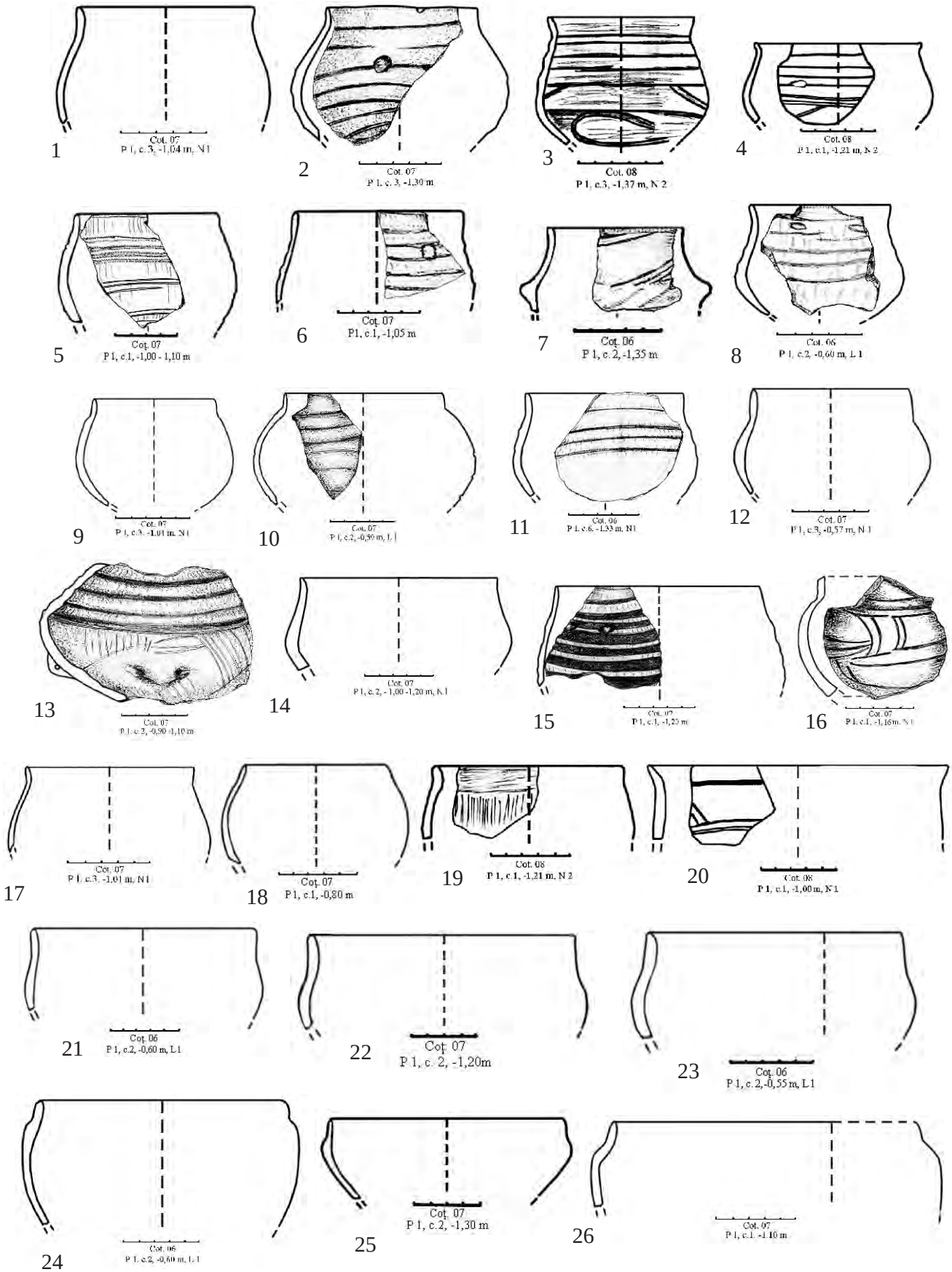

Fig. 64 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (2 - 4, 7, 11, 15, 19, 22, 25) şi niv. III (1, 5, 6, 8 - 10, 12 14, 16 - 18, 20, 21, 23, 24, 26).

www.cimec.ro

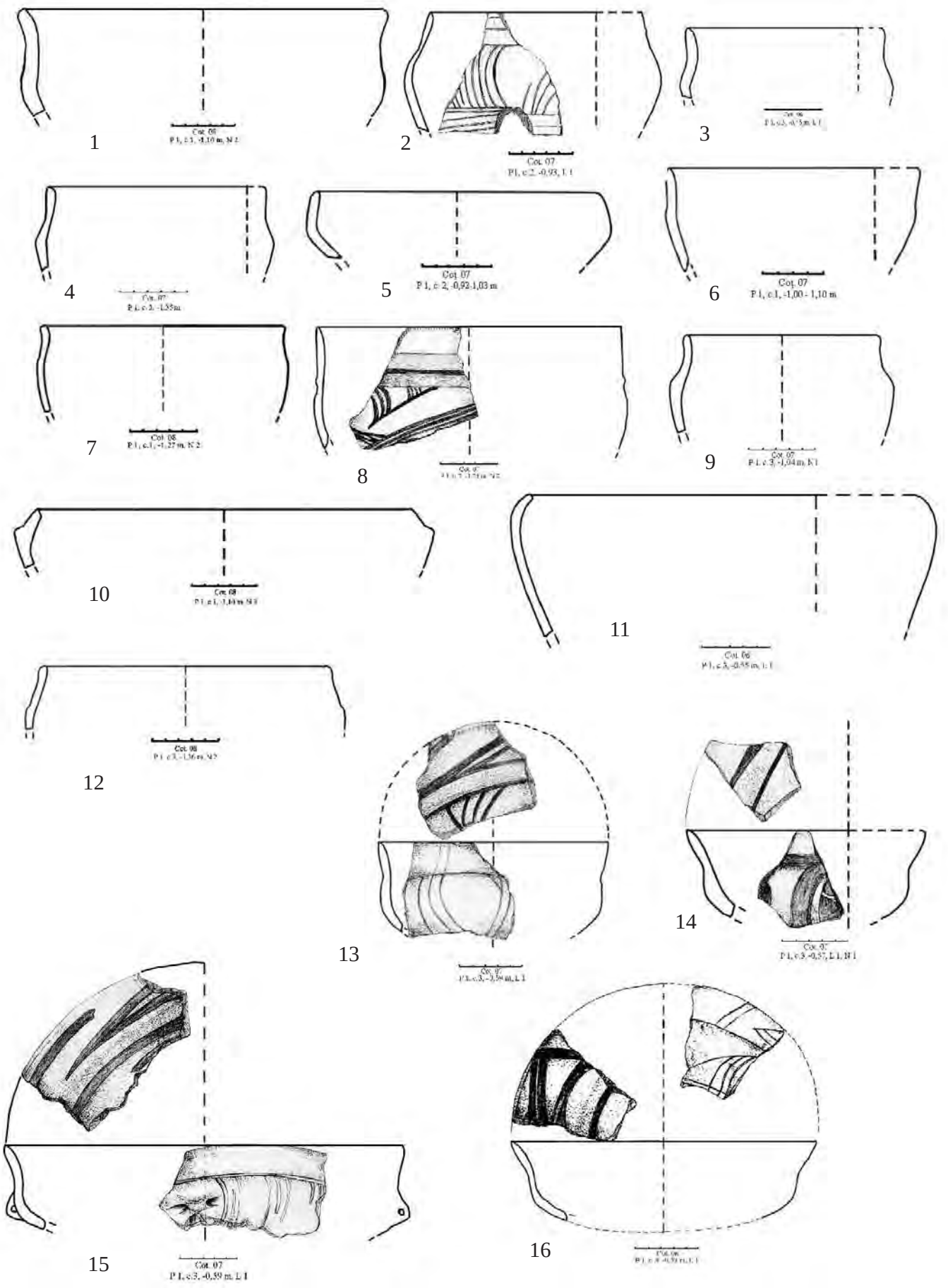

Fig. 65 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (1, 4, 7, 8, 12) ºi niv. III (2, 3, 5, 6, 9-11, 13-16).

www.cimec.ro

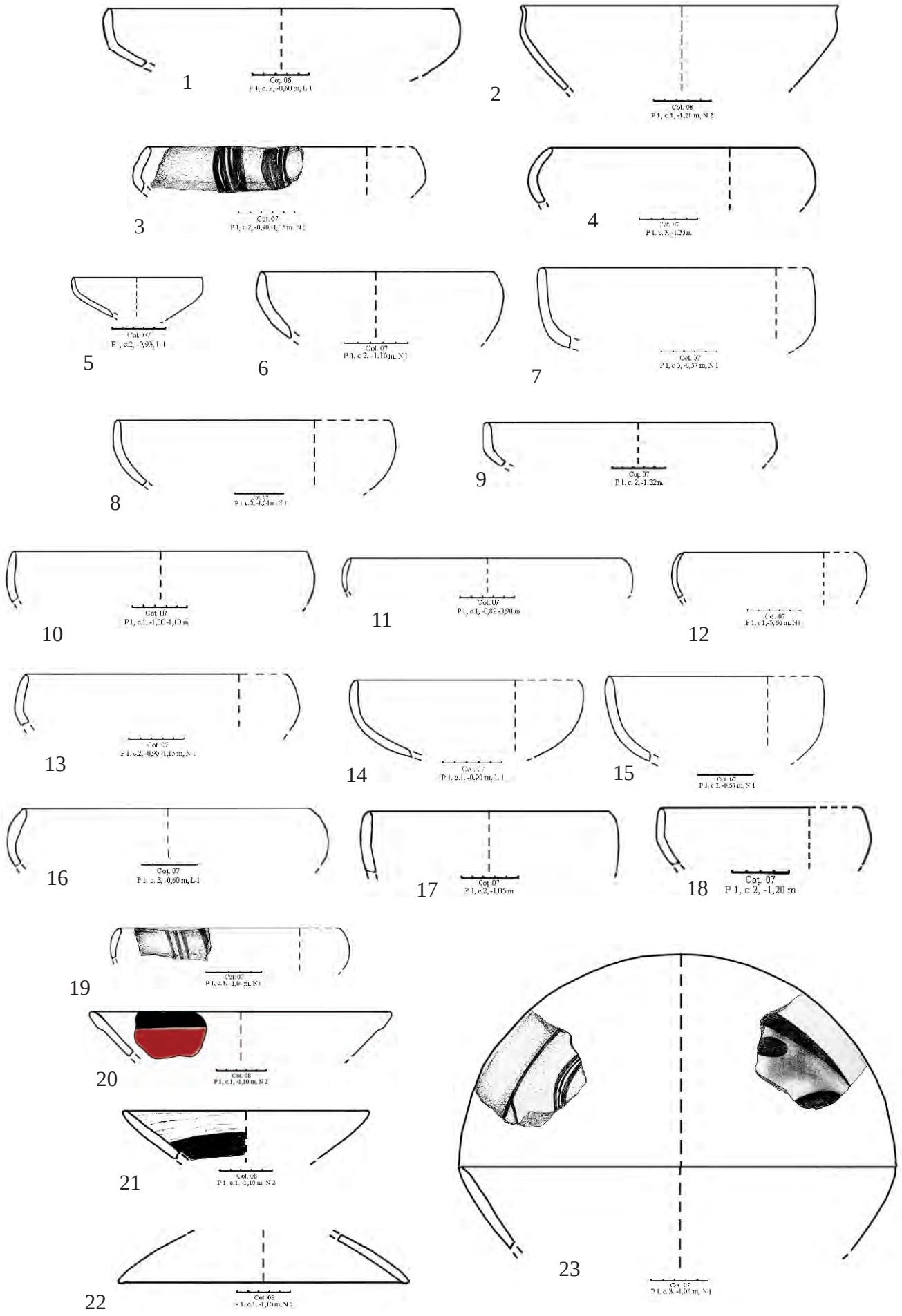

Fig. 66 Co□atcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (2, 9, 18, 20) °i niv. III (1, 3-8, 10-17, 19, 21-23).

www.cimec.ro

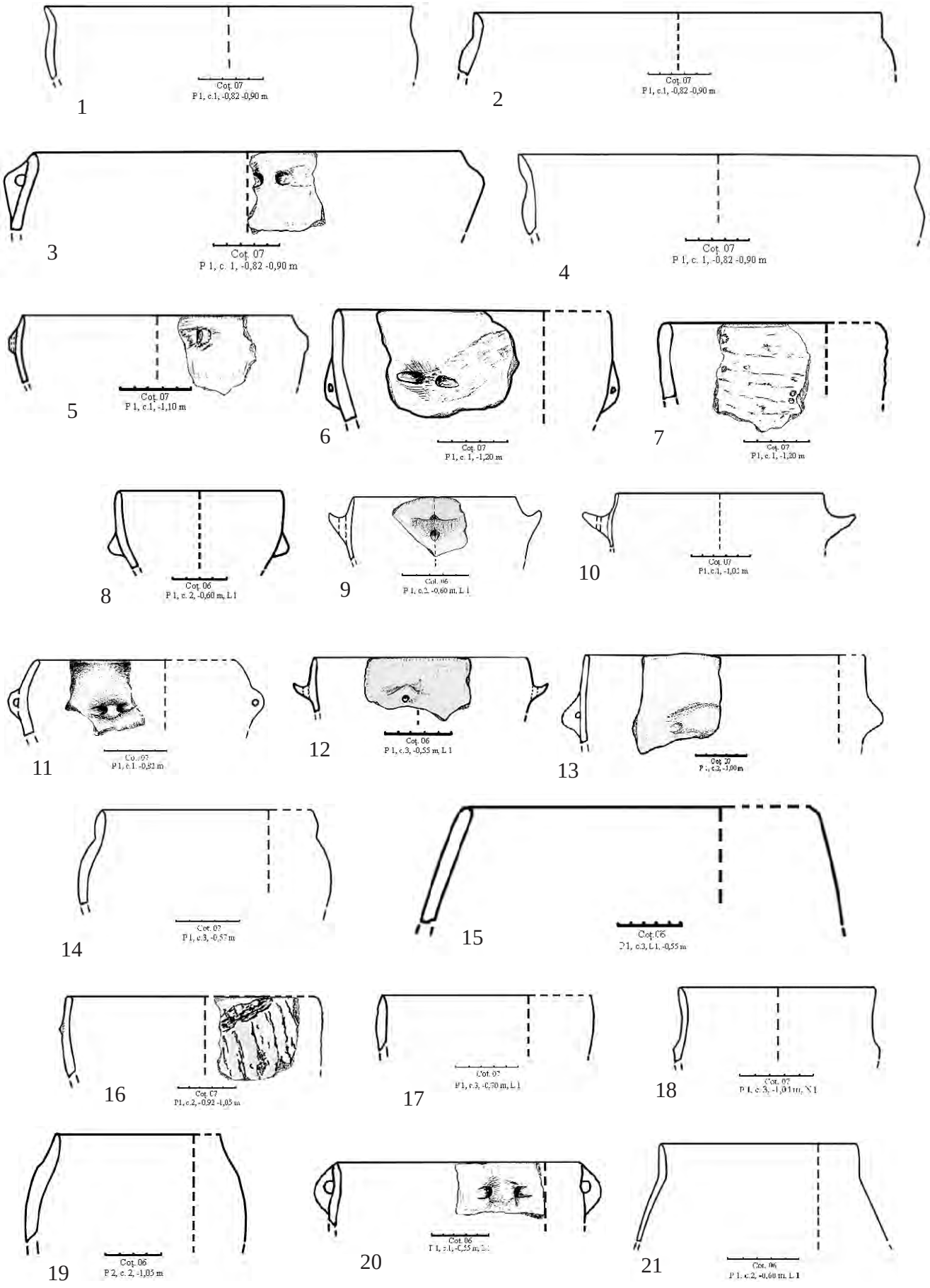

Fig. 67 Co[illegible]atcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (6, 7) º i niv. III (1-5, 8-21).

www.cimec.ro

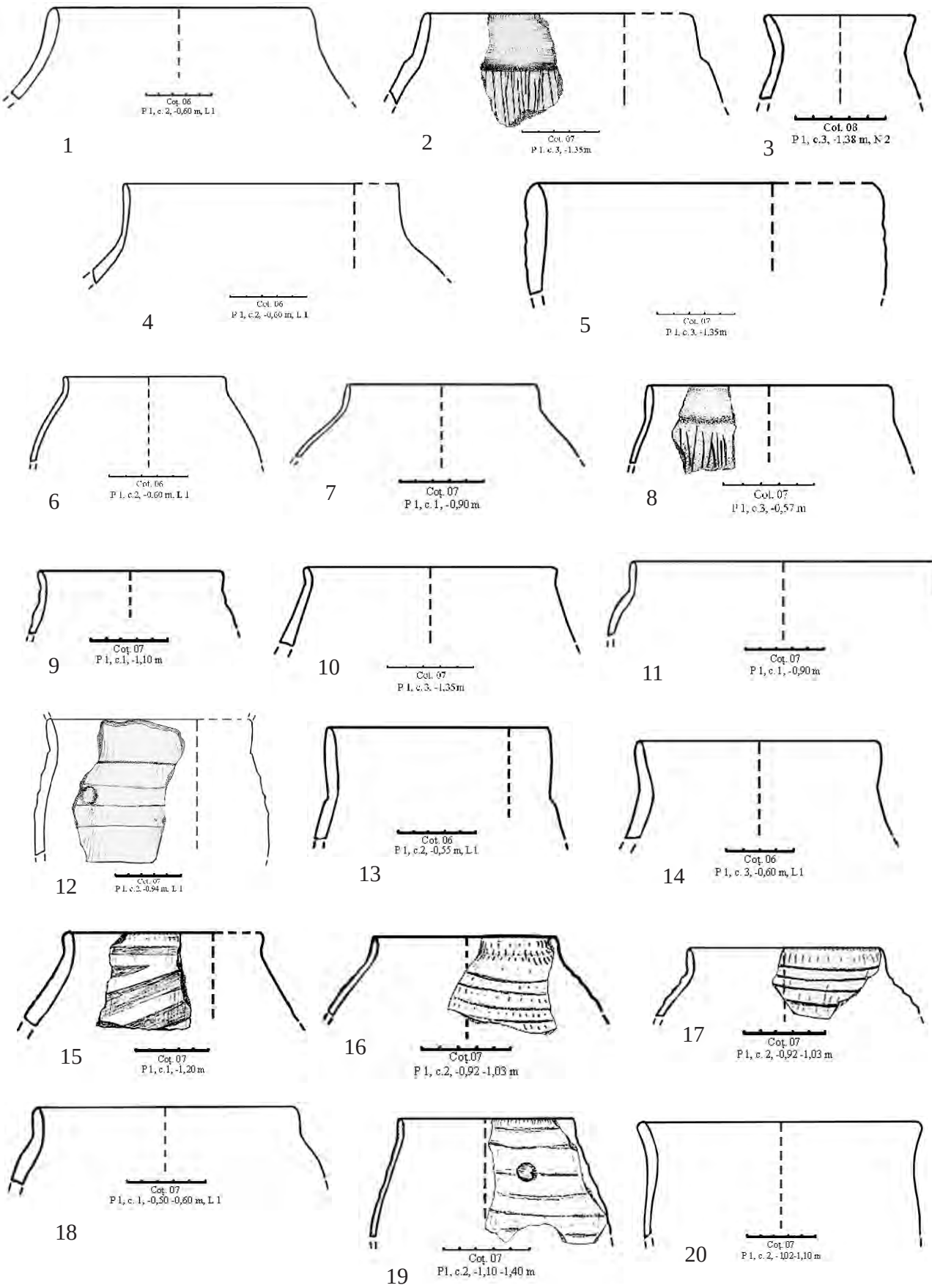

Fig. 68 Cop atcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (2, 3, 5, 10, 15, 19) º i niv. III (1, 4, 6-9, 11-14, 16-18, 20).

www.cimec.ro

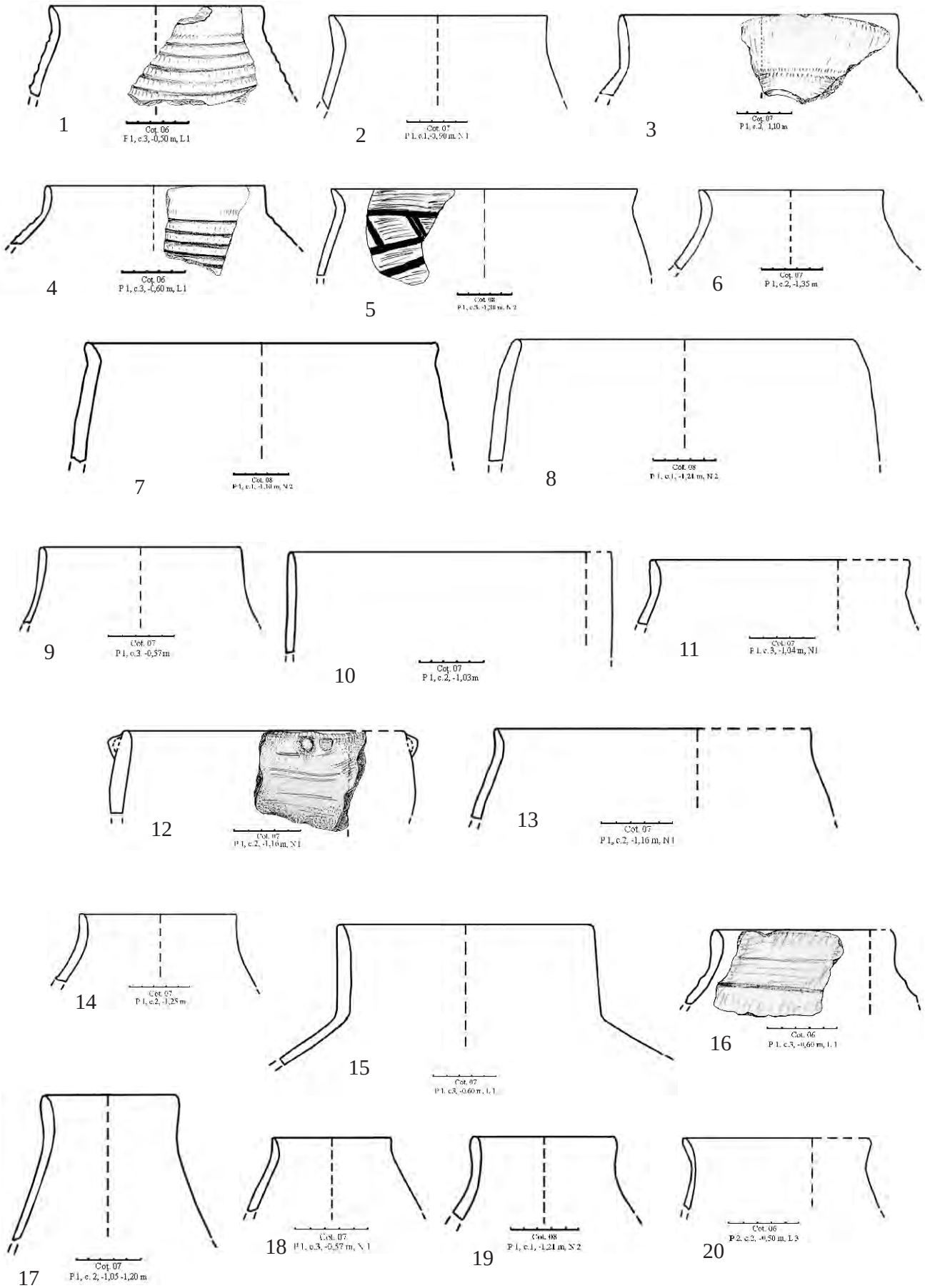

Fig. 69 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (5-8, 14, 19) şi niv. III (1-4, 9-13, 15-18, 20).

www.cimec.ro

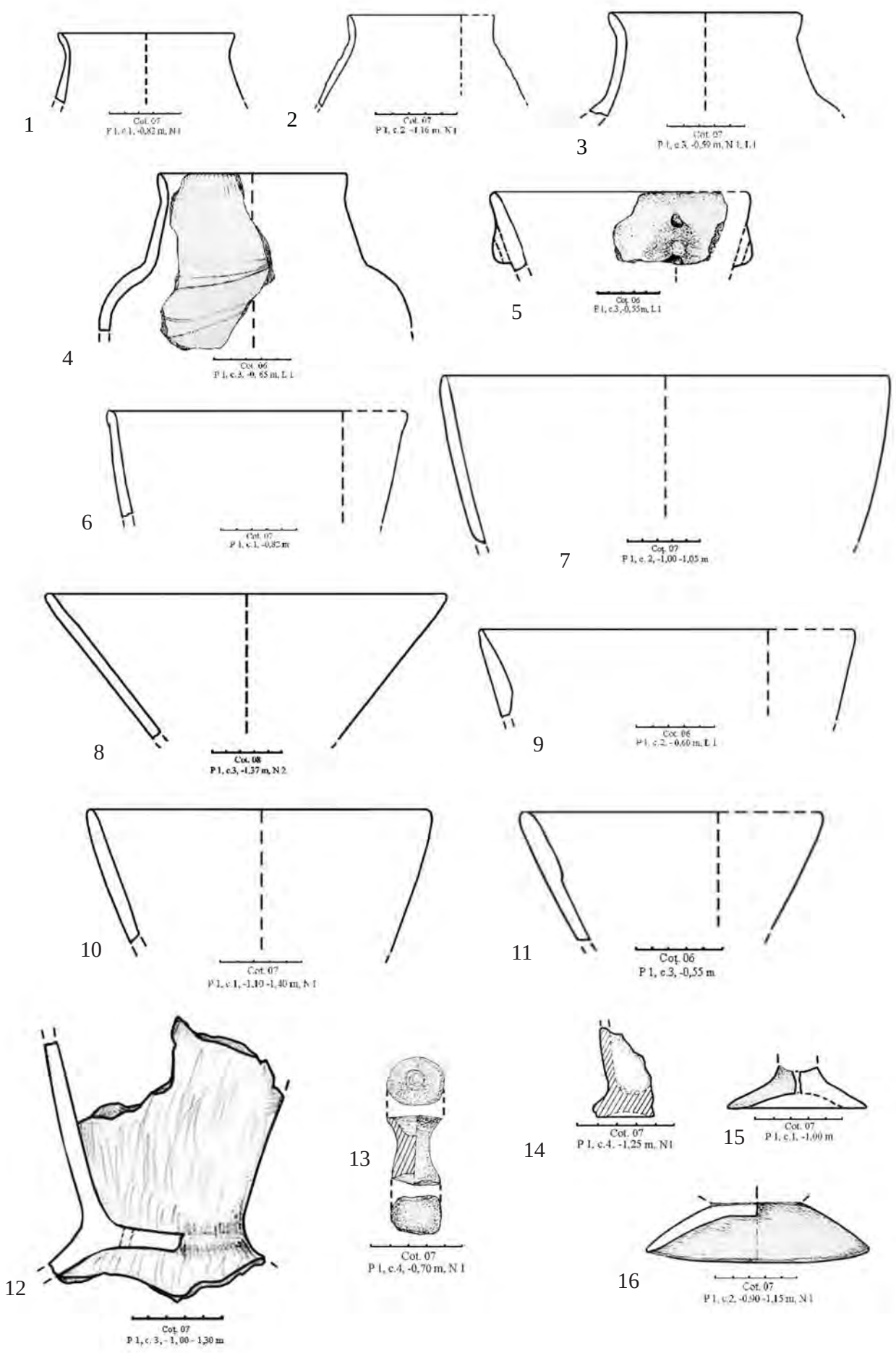

Fig. 70 Co□atcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (8, 10, 12, 14) °i niv. III (1-7, 9, 11, 13, 15, 16).

www.cimec.ro

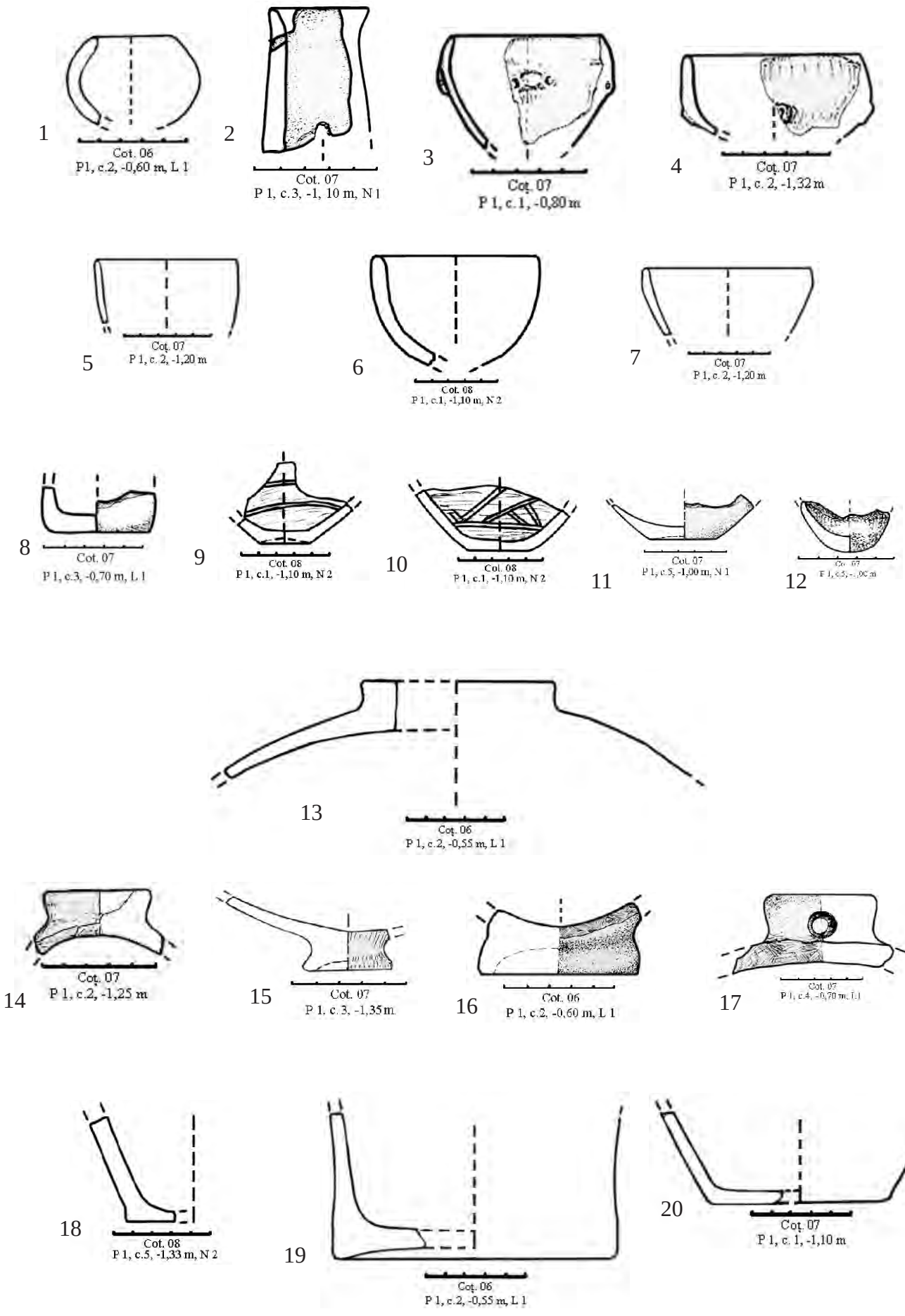

Fig. 71 Co□atcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (4 - 7, 9, 10, 14, 15, 18) º i niv. III (1-3, 8, 11-13, 16, 17, 19, 20).

www.cimec.ro

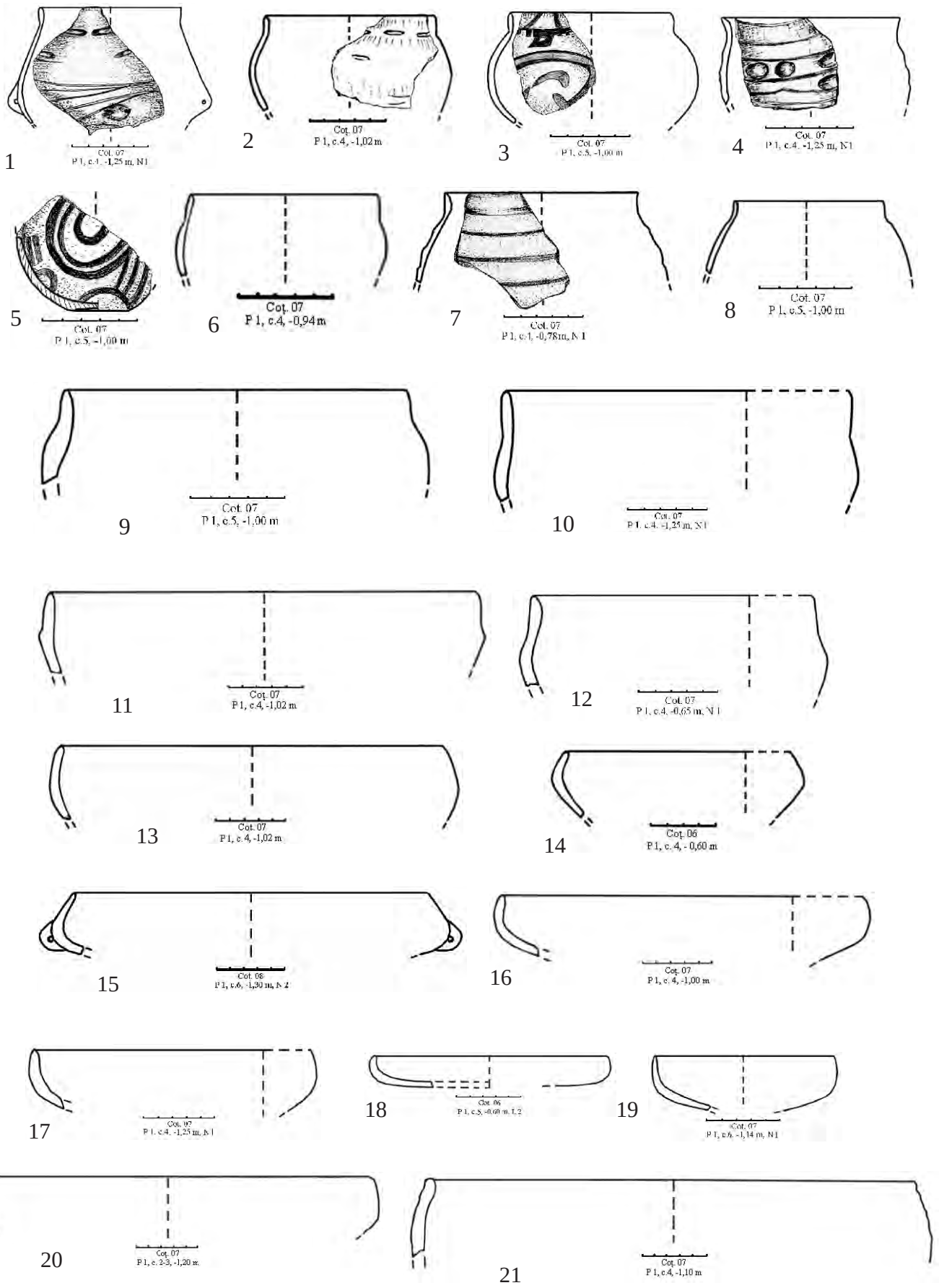

Fig. 72 Cop atcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (1, 4, 10, 17, 20) º i III (2, 3, 5-9, 11-16, 18-19, 21).

www.cimec.ro

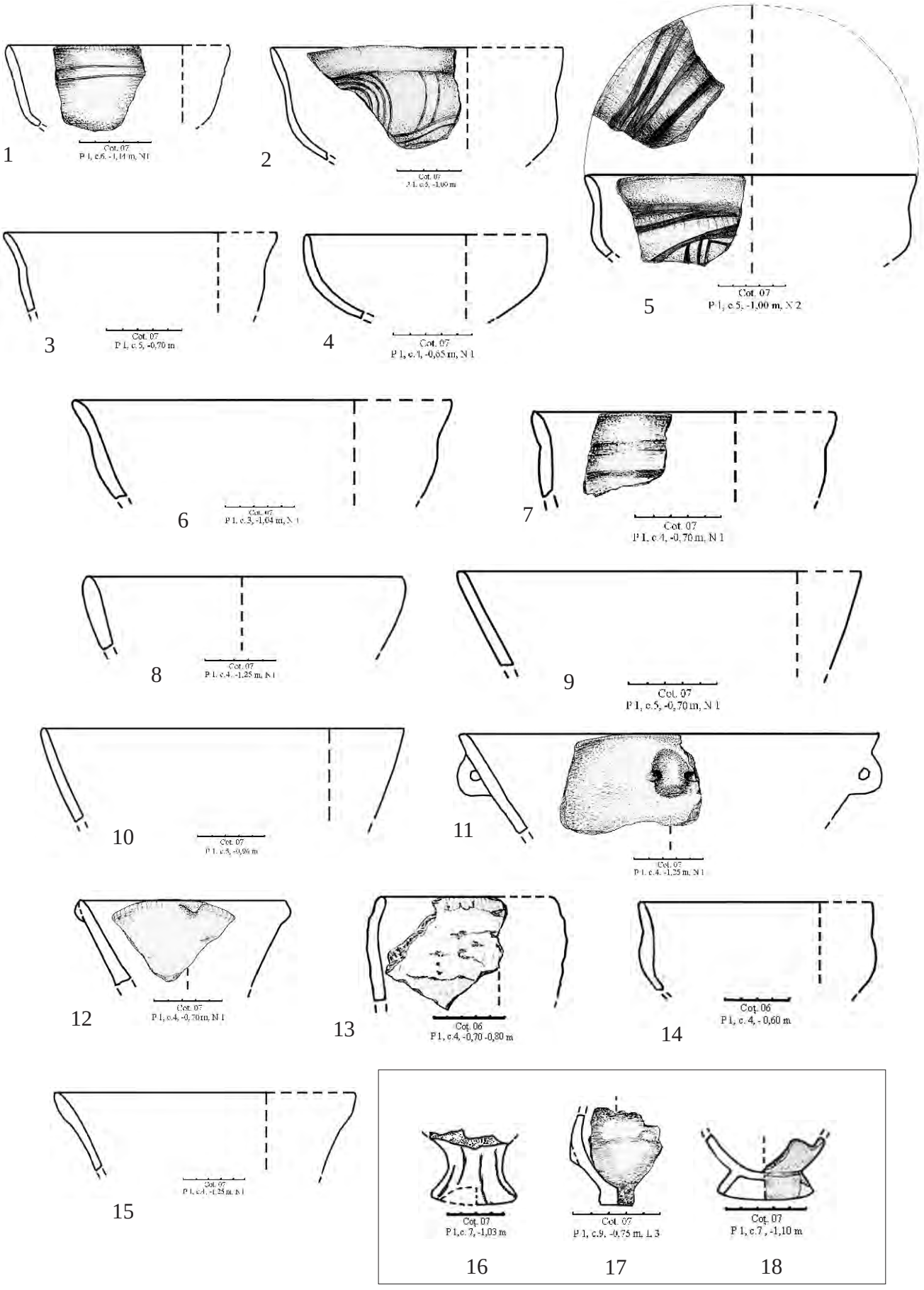

Fig. 73 Co□atcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (1, 8, 11, 15) º i niv. III (2-7, 9, 10, 12-14, 16-18).

www.cimec.ro

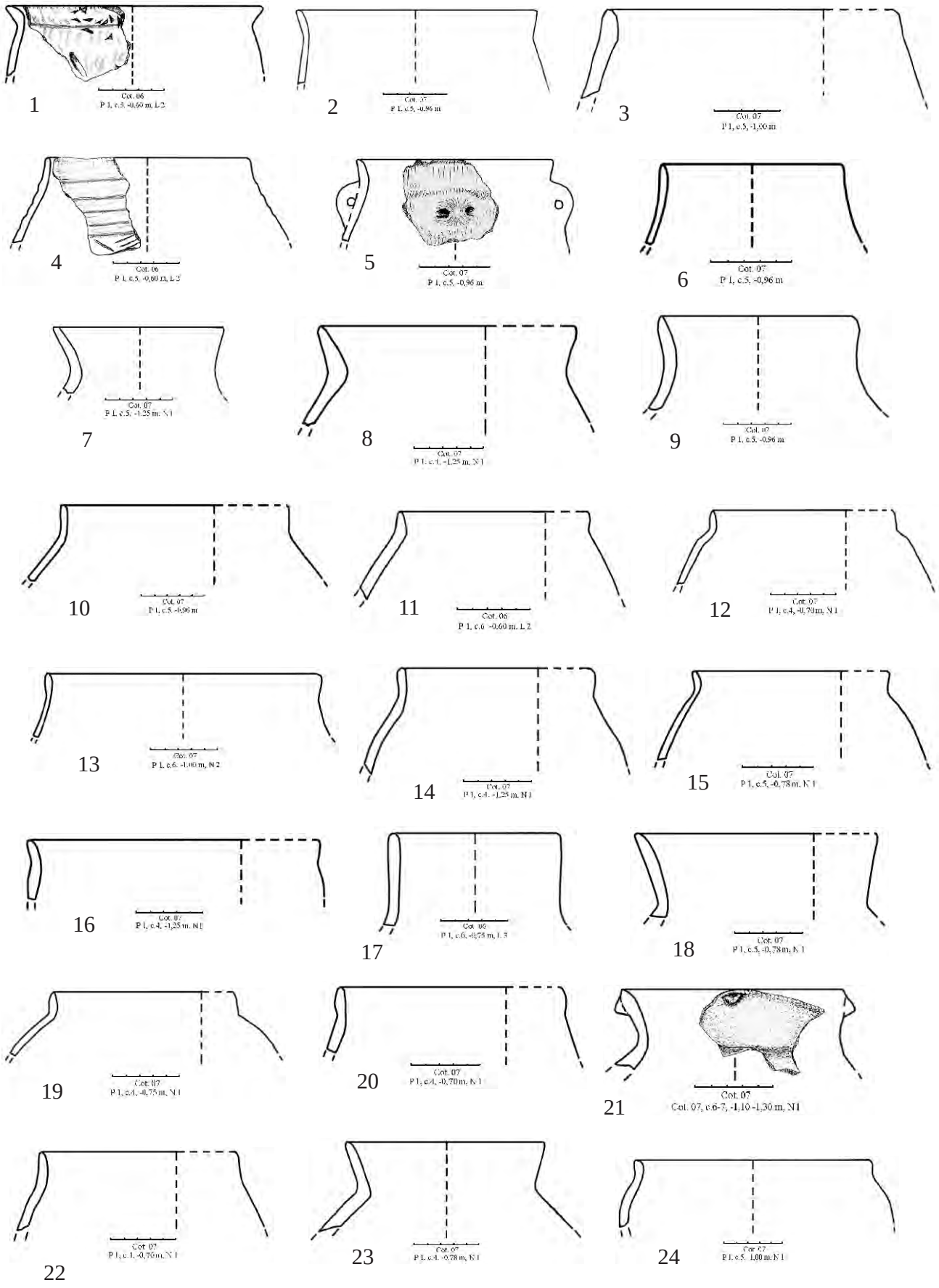

Fig. 74 Co▯atcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (7, 16) ▯i niv. III (1-6, 8-15, 17-24).

www.cimec.ro

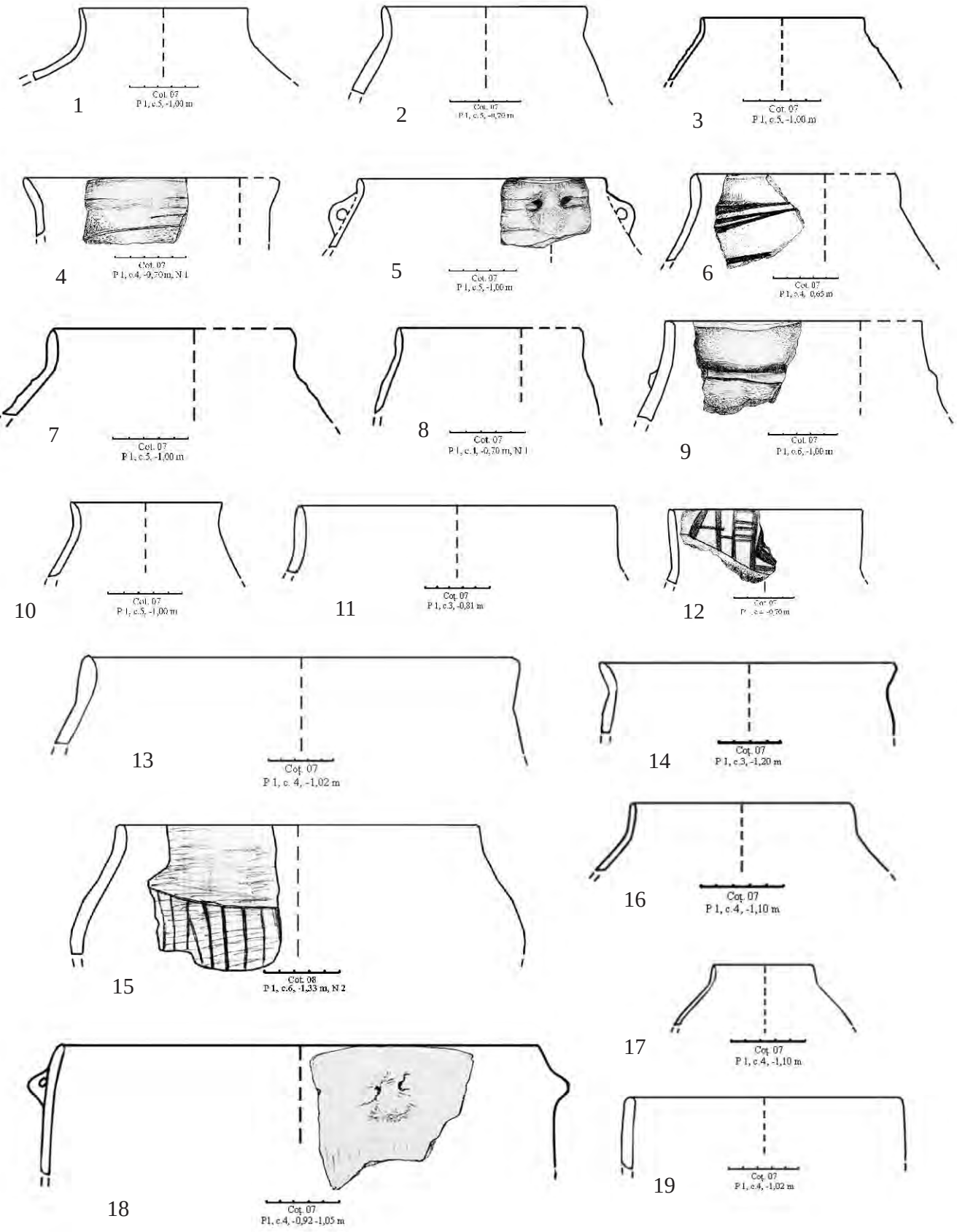

Fig. 75 Co a tcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (15) º i III (1-14, 16-19).

www.cimec.ro

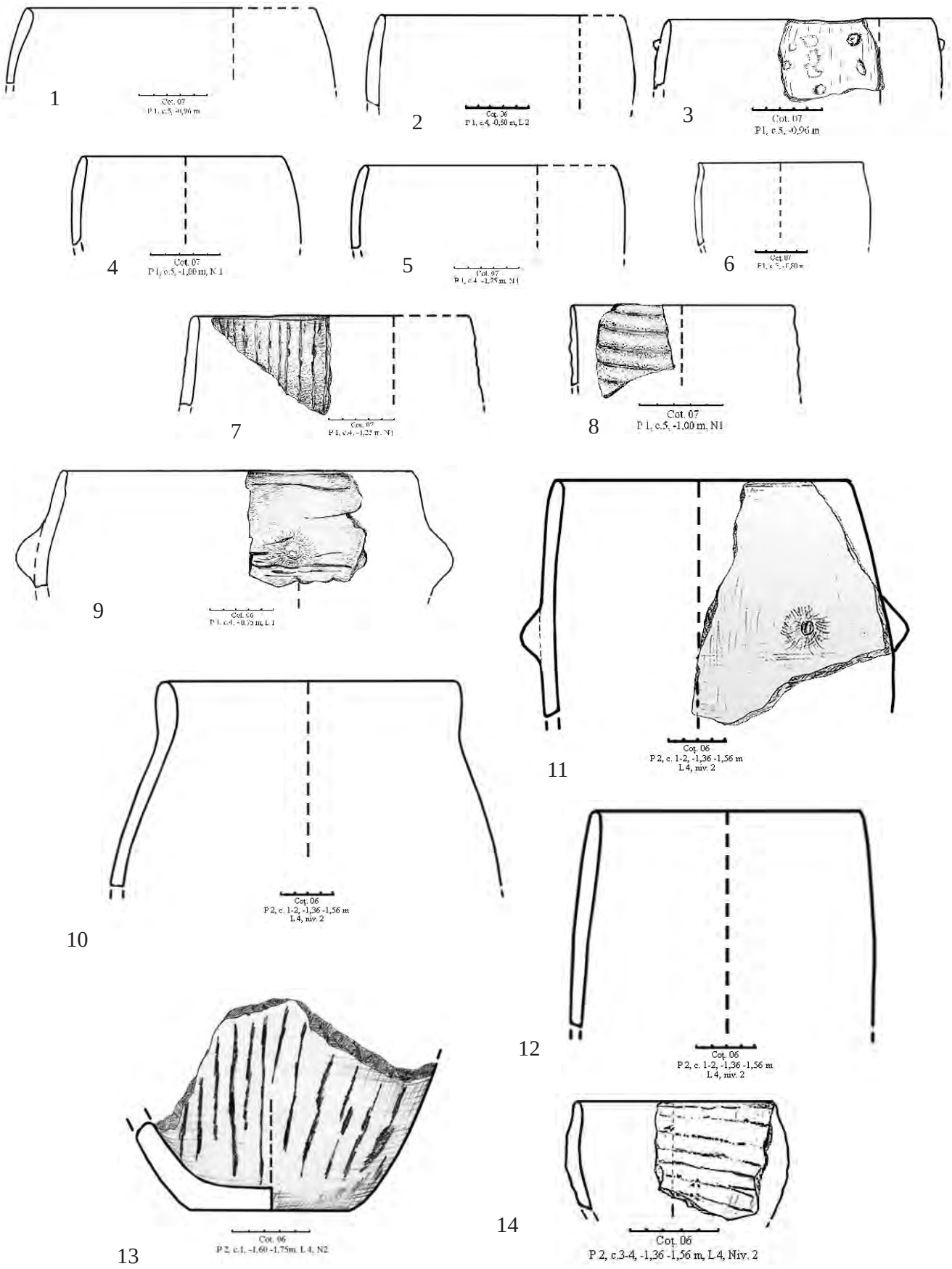

Fig. 76 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (5, 7, 10-14) şi niv. III (1-4, 6, 8, 9).

www.cimec.ro

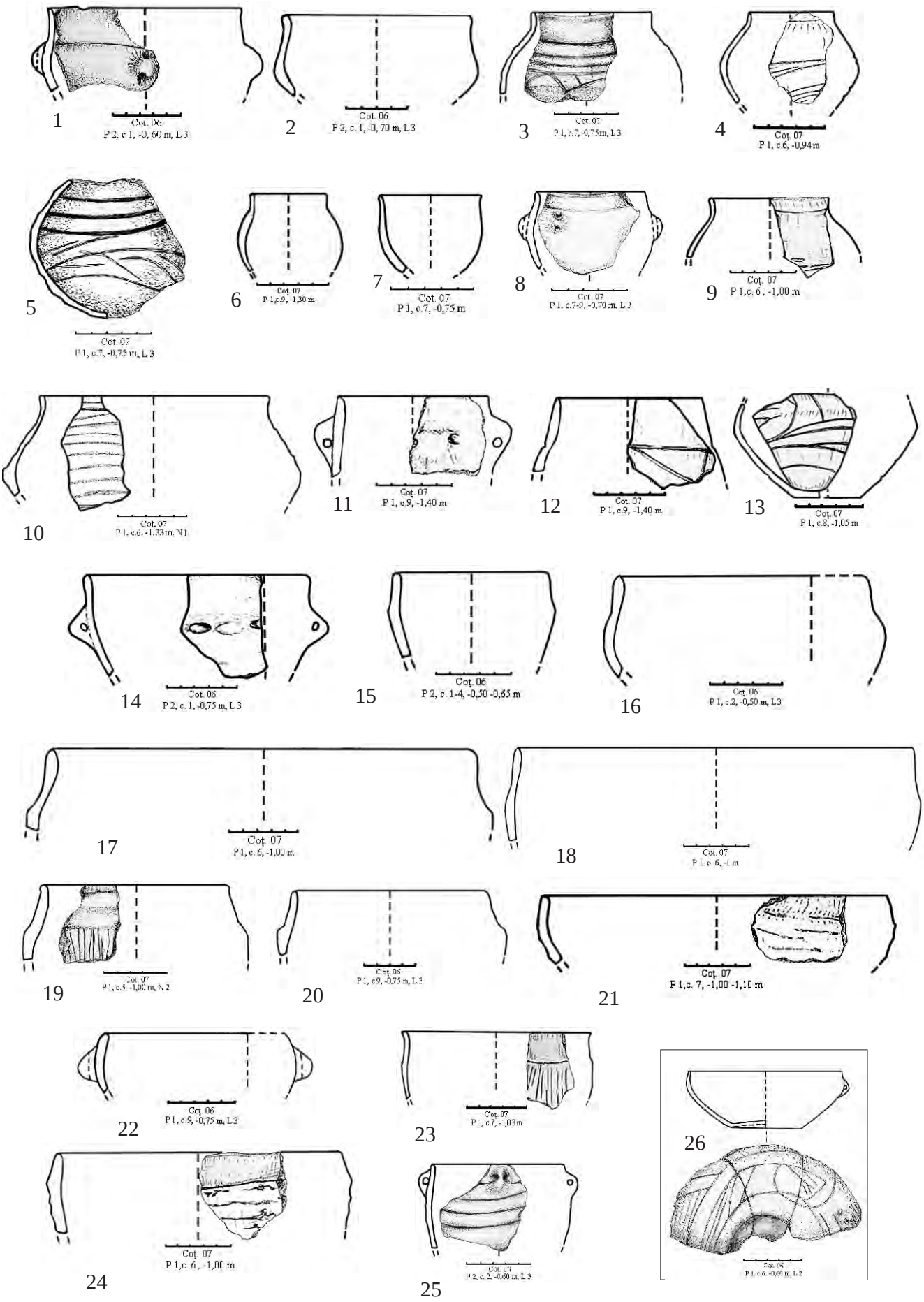

Fig. 77 Cop2atcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (6, 10-12) °i niv. III (1-5, 7-9, 13-26).

www.cimec.ro

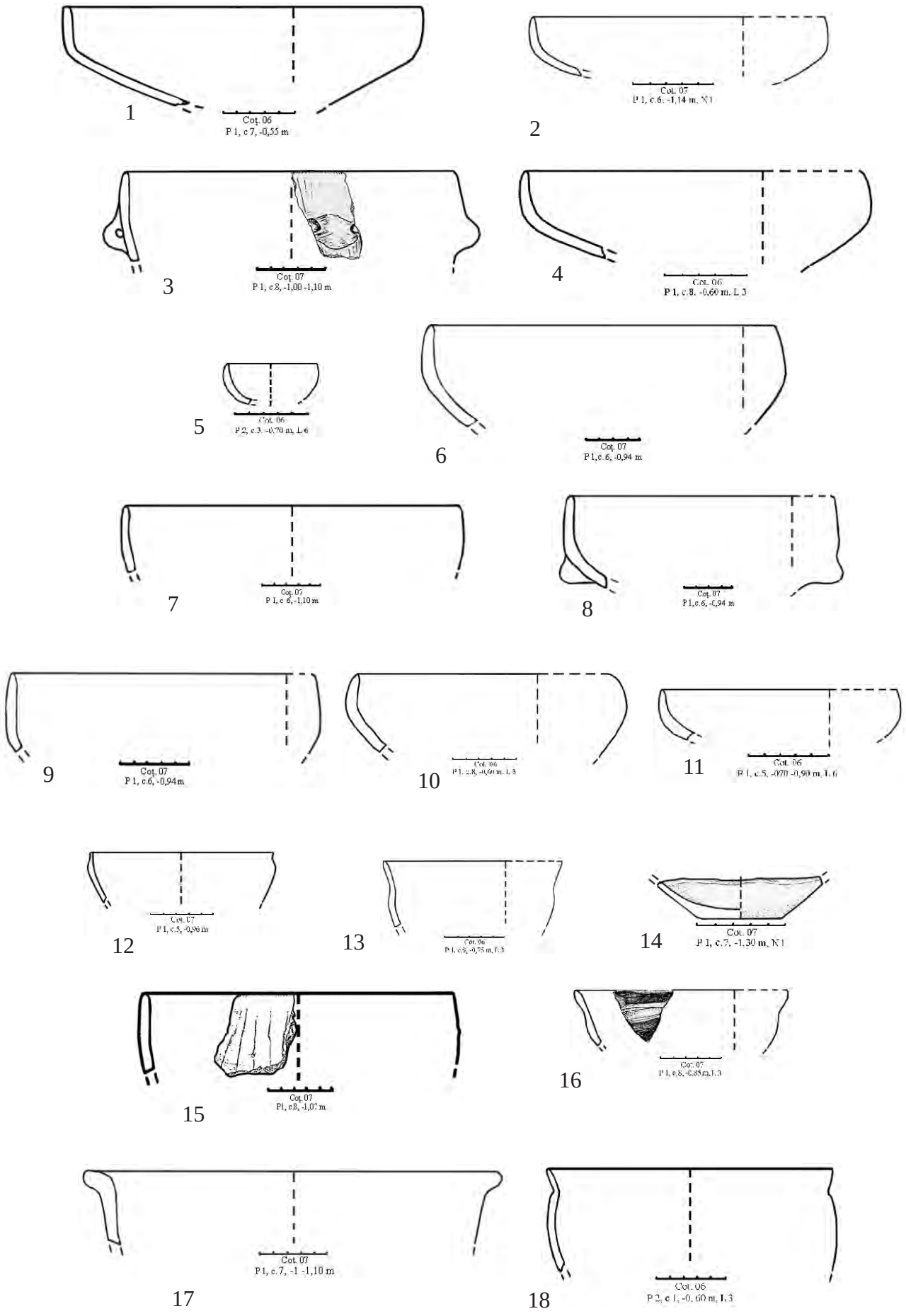

Fig 78 Co]atcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. III.

www.cimec.ro

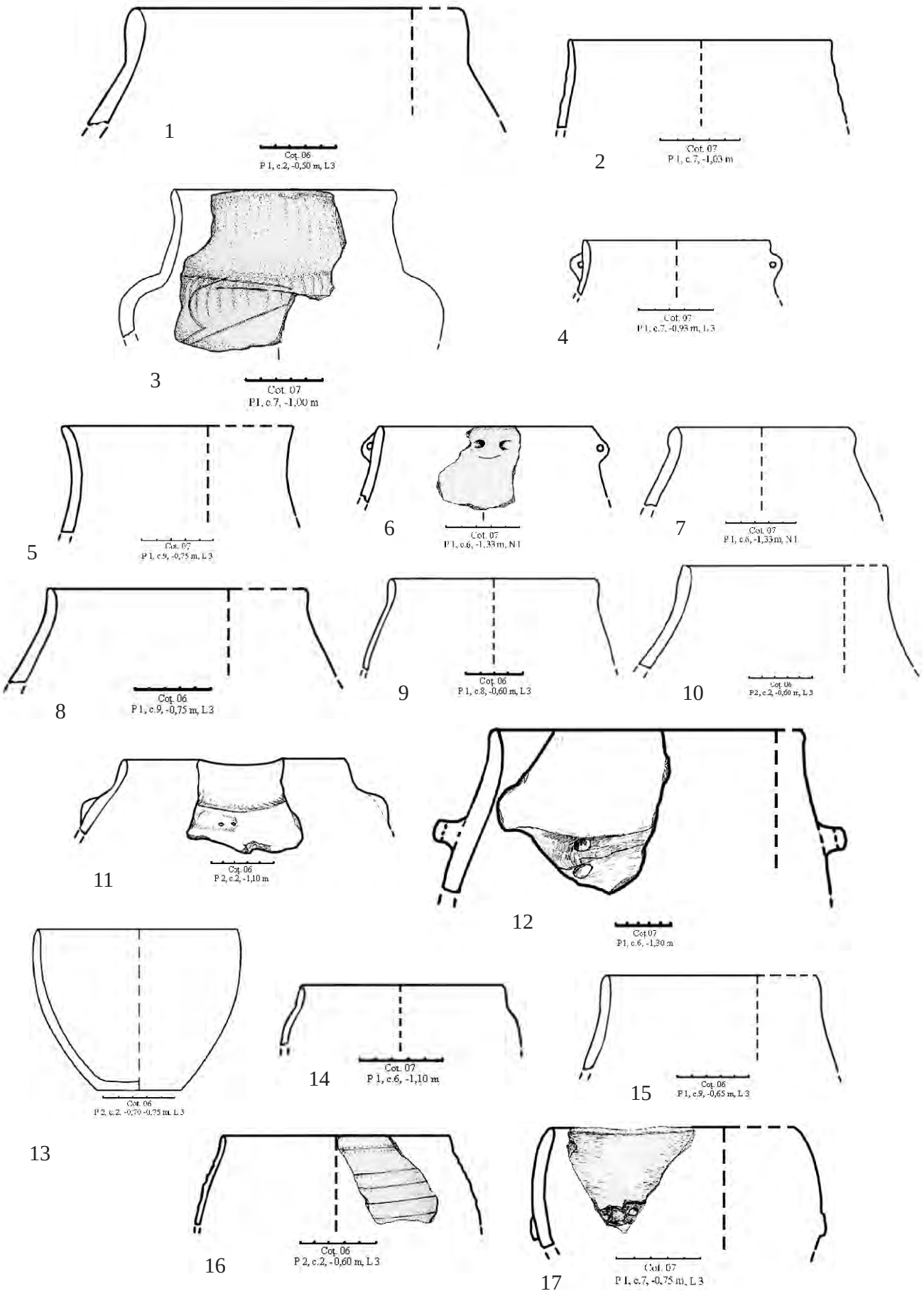

Fig. 79 Cop atcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (6, 7, 12) º i III (1-5, 8-11, 13-17).

www.cimec.ro

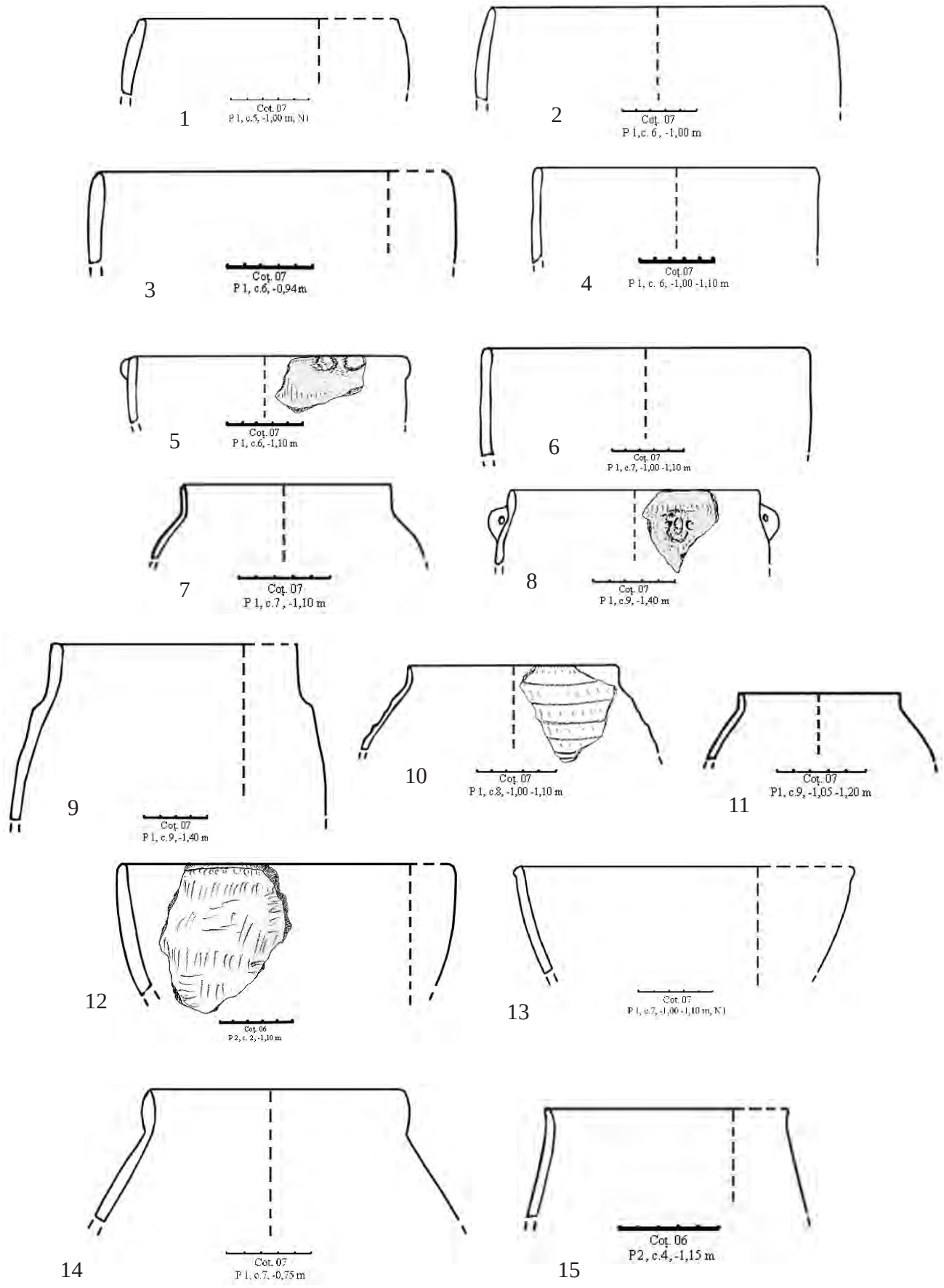

Fig 80. Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite niv. II (9) ºi niv. III (1-8, 10-15).

www.cimec.ro

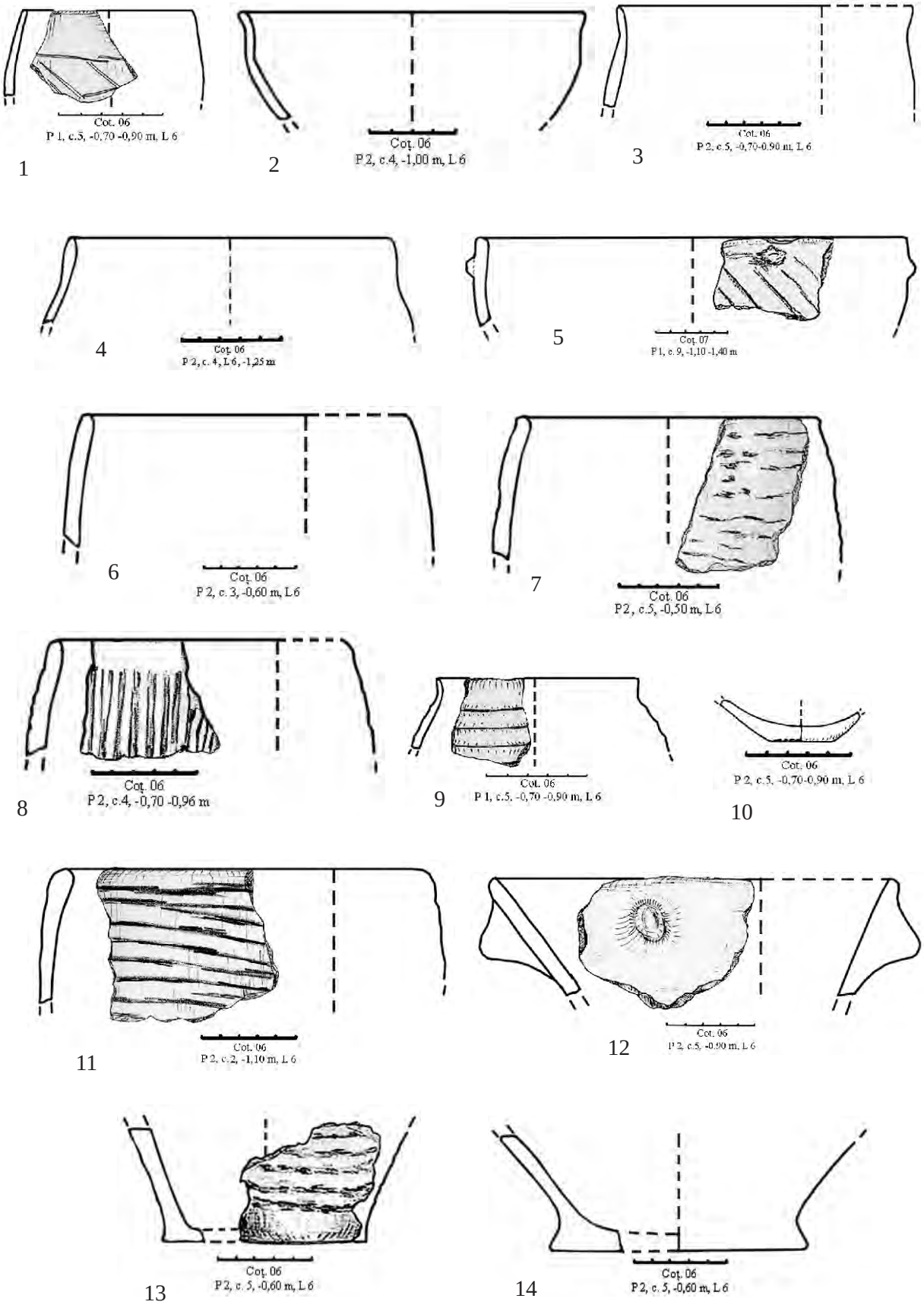

Fig. 81 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. III (L 6).

www.cimec.ro

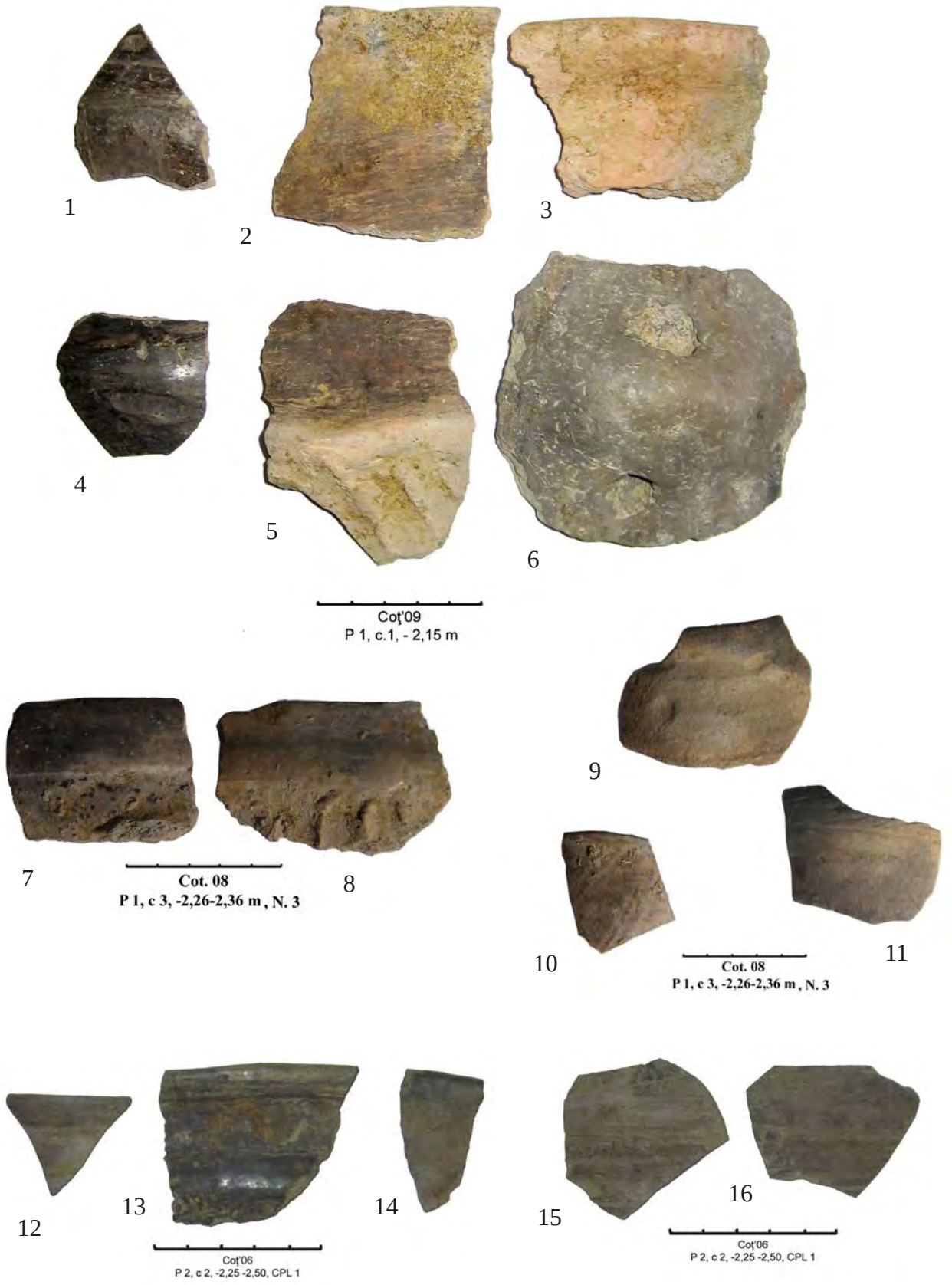

Fig. 82 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. I.

www.cimec.ro

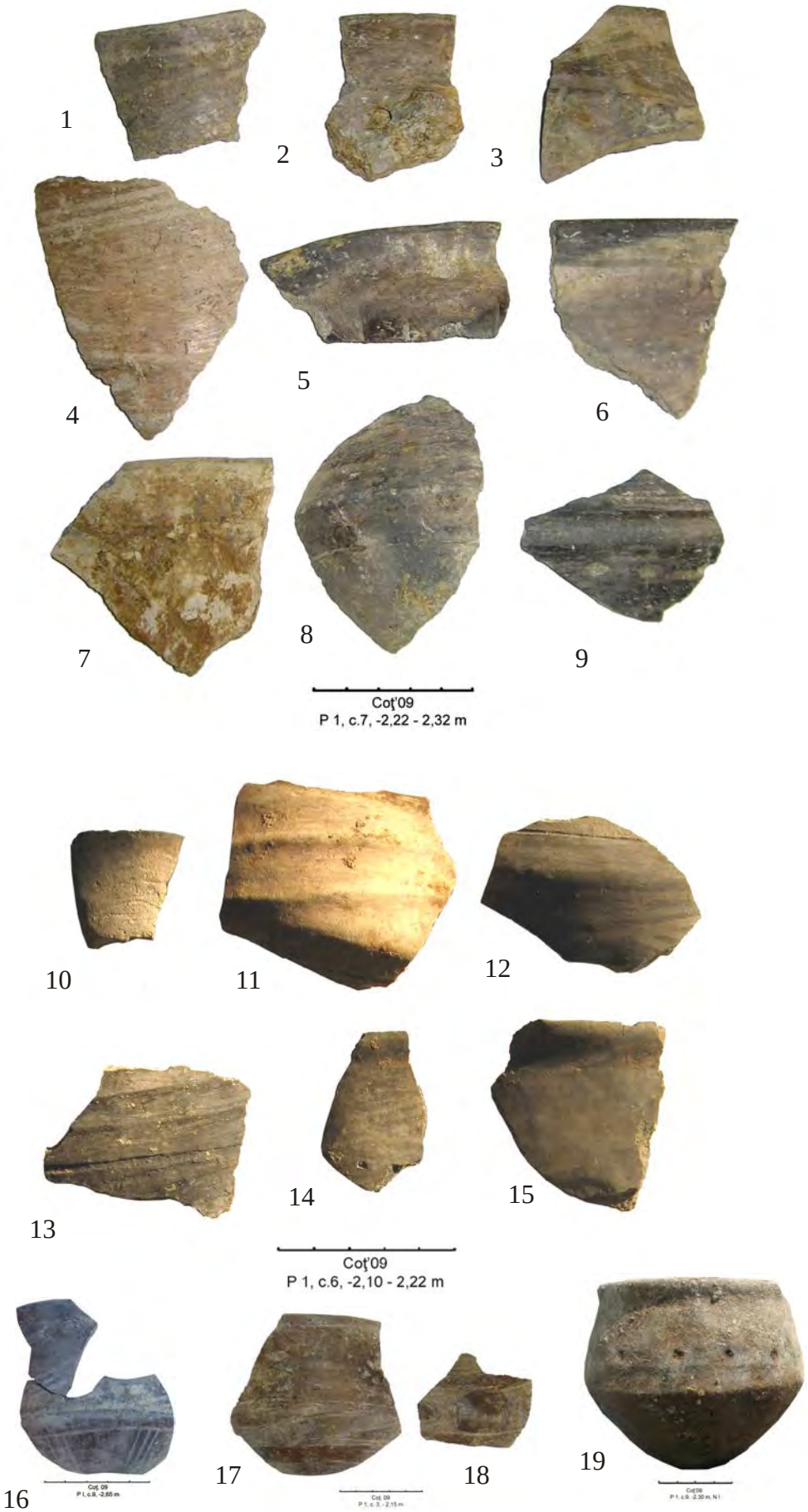

Fig. 83 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. I.

www.cimec.ro

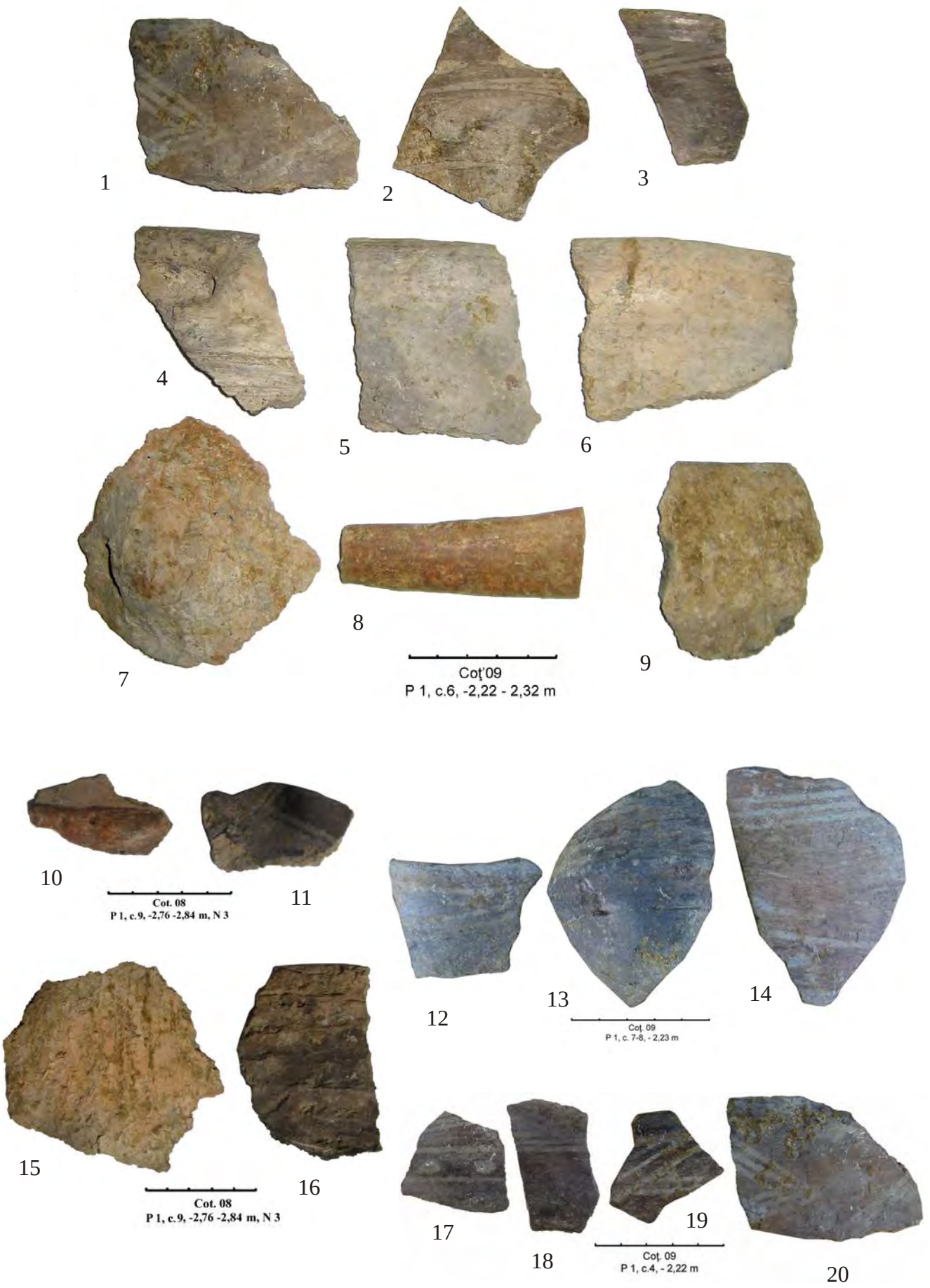

Fig. 84 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. I.

www.cimec.ro

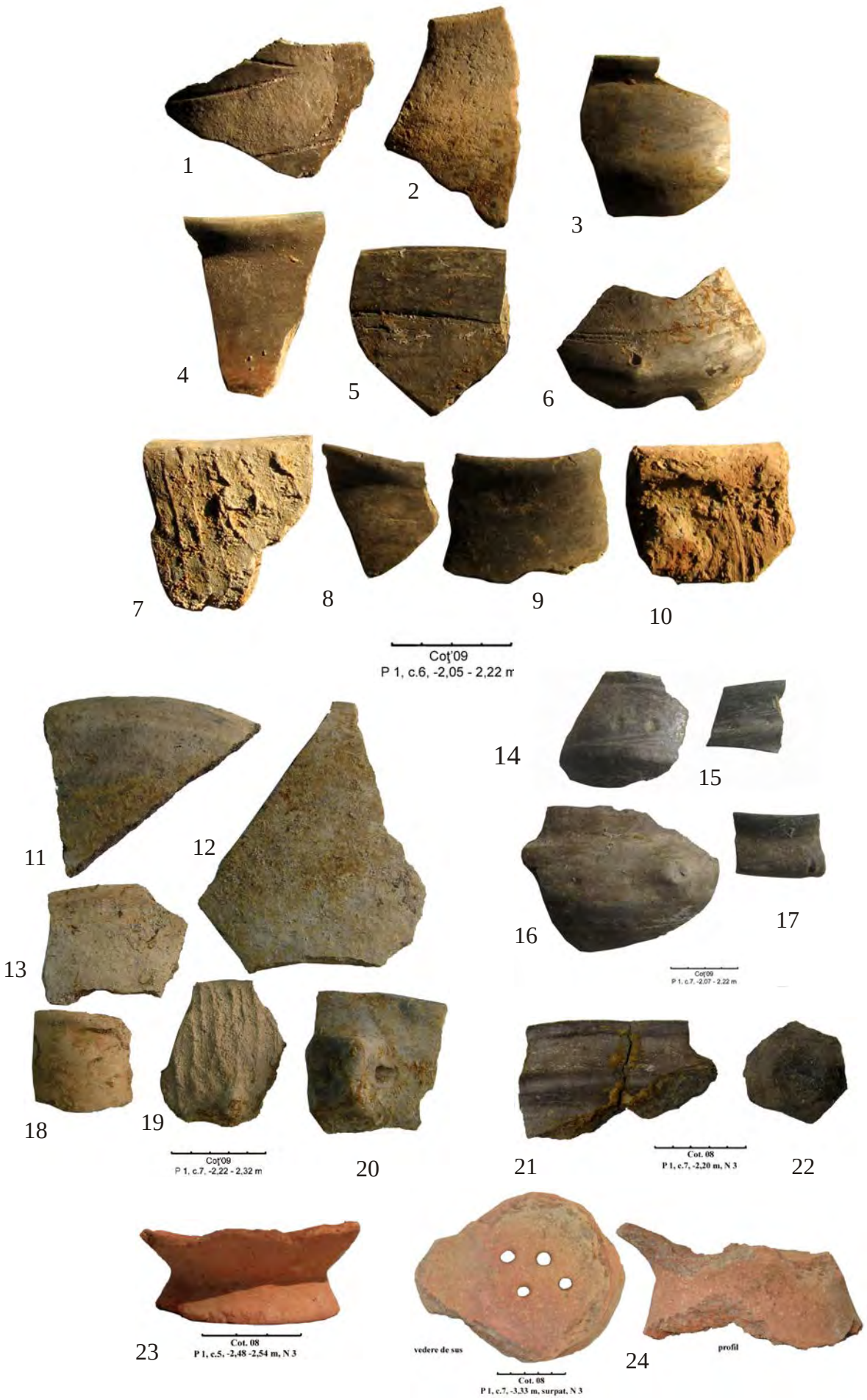

Fig. 85 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. I.

www.cimec.ro

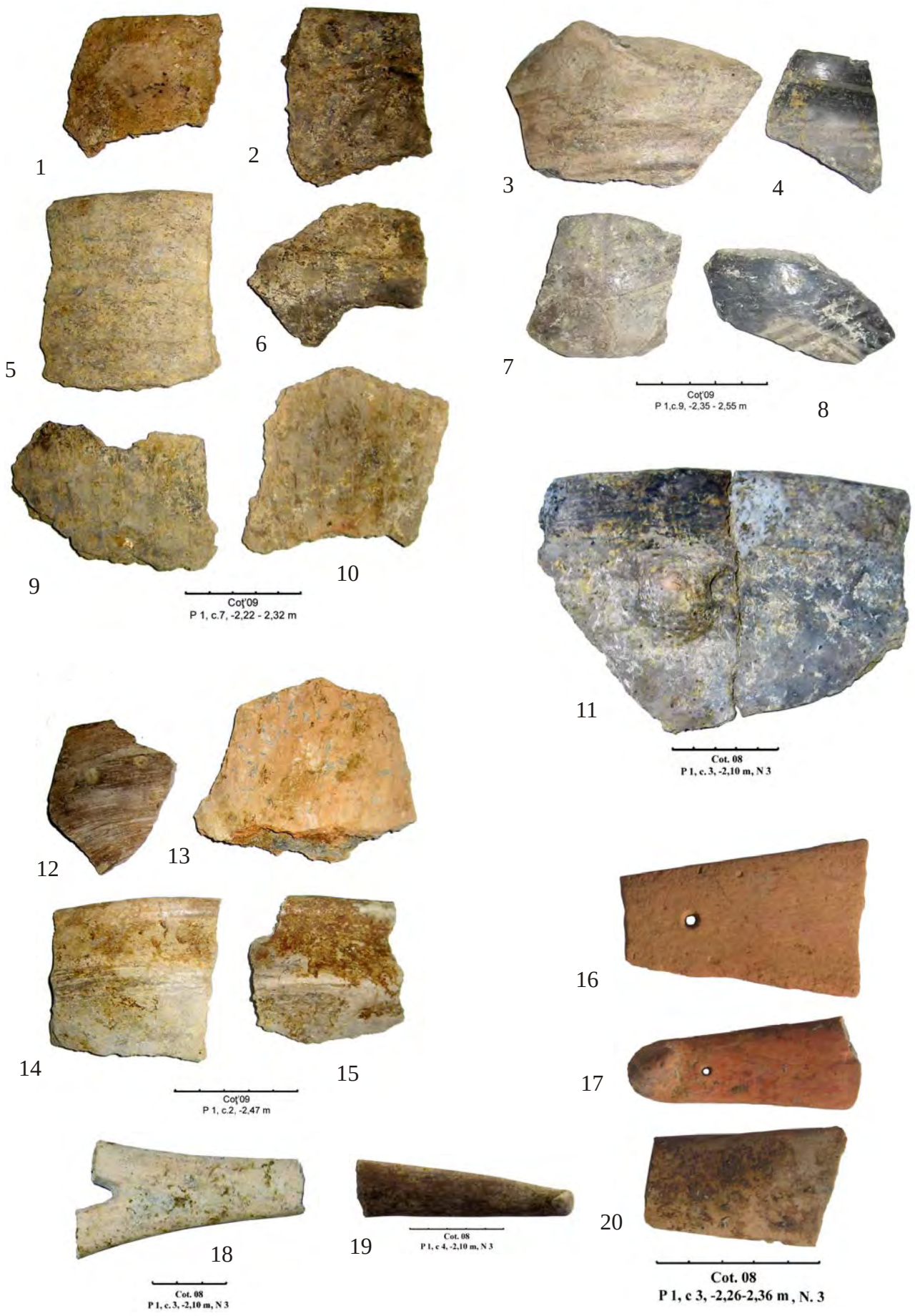

Fig. 86 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. I.

www.cimec.ro

1
Cot. 08
P 1, c. 7, -2,00 m, L 8
2
3
Cot. 08
P 1, c.5, -3,15 m, N 4, c. Cris
4
Cot. 08
P 1, c.6, -3,50 -3,70 m, surpat, L 8, N 2
5
Cot. 08
P 1, c.7C, -1,94 m, L 8, V 9, N 2, pe podea
6
Cot. 08
P 1, c.7, -3,69 -3,77 m, surpat, N 2 sau N 3
7
Cot. 08
P 1, c.4B, -1,74 m, L 8, V4, N 2
8
Cot. 08
P 1, c.3, -3,60 m (surpat), L 8, N 2
9
Cot. 08
P 1, c.6, -2,00 m, L 8, N 2

Fig. 87 Coţatcu. Vase şi fragmente ceramice descoperite în niv. II (L 8)

www.cimec.ro

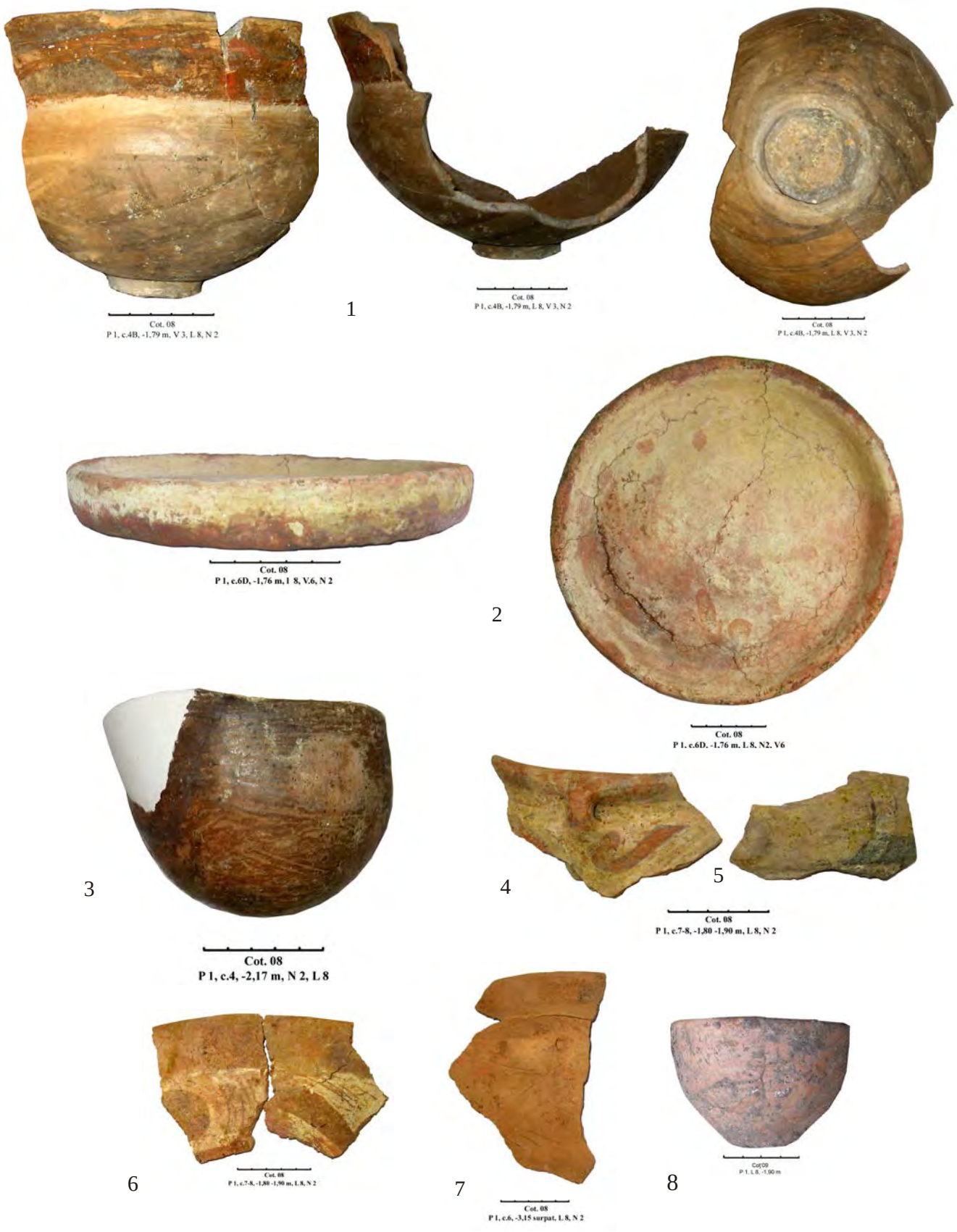

Fig. 88 Coţatcu. Vase şi fragmente ceramice descoperite în niv. II (L 8)

www.cimec.ro

1

Cot. 08
P 1, c.5B, -1,78 m, L 8, N 2, V.7

2

Cot. 08
P 1, c.6, -1,83 m, L 8, N 2

Fig. 89 Coţatcu. Vase ceramice descoperite în niv. II (L 8)

www.cimec.ro

1

2

3

4

Fig. 90 Coţatcu. Vase şi fragmente ceramice descoperite în niv. II (L 8)

www.cimec.ro

Fig. 91 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (L 8)

www.cimec.ro

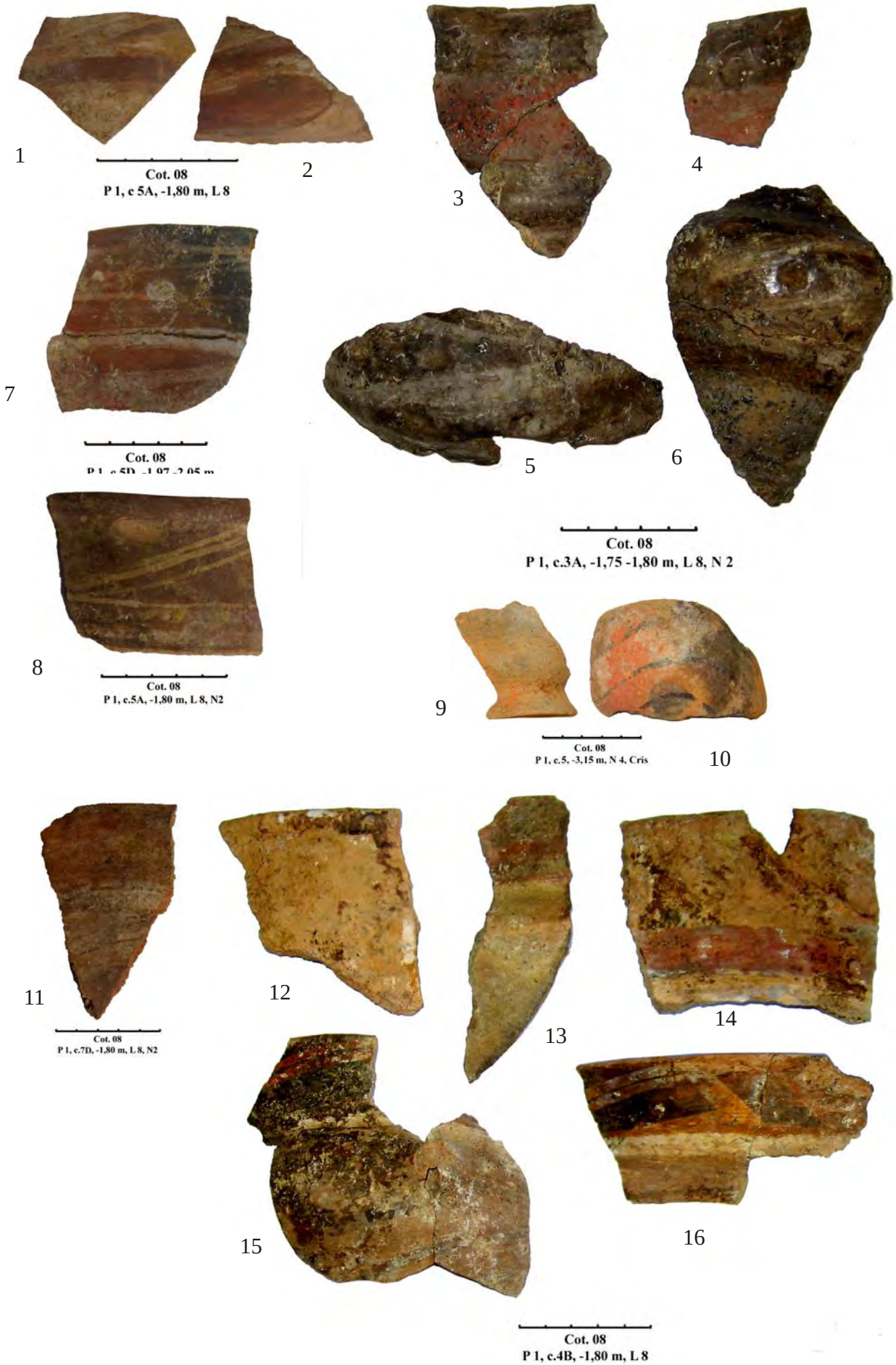

Fig. 92 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (L 8)

www.cimec.ro

Fig. 93 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (L 8)

www.cimec.ro

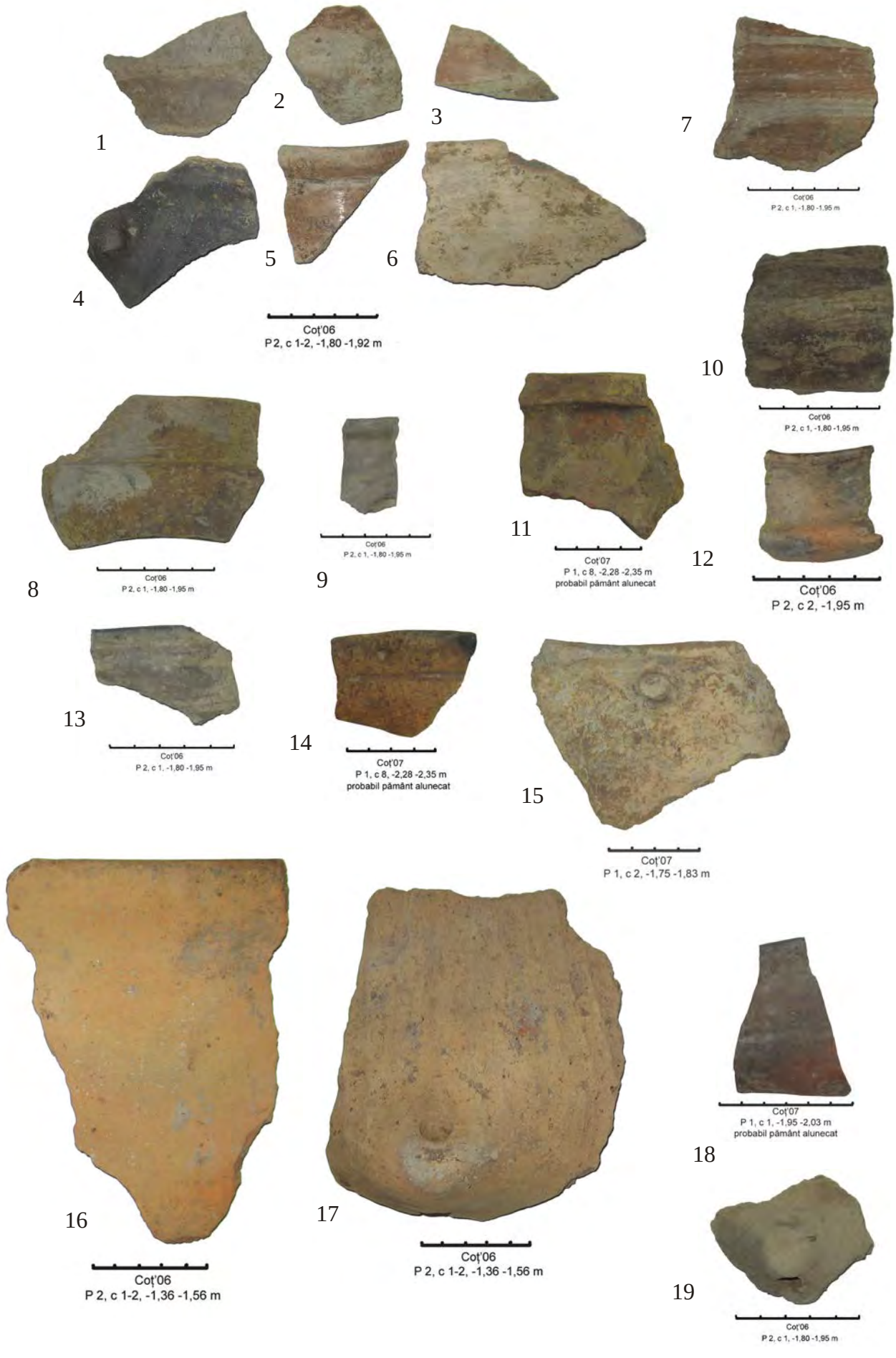

Fig. 94 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite in niv. II.

www.cimec.ro

Fig. 95 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite in niv. II.

www.cimec.ro

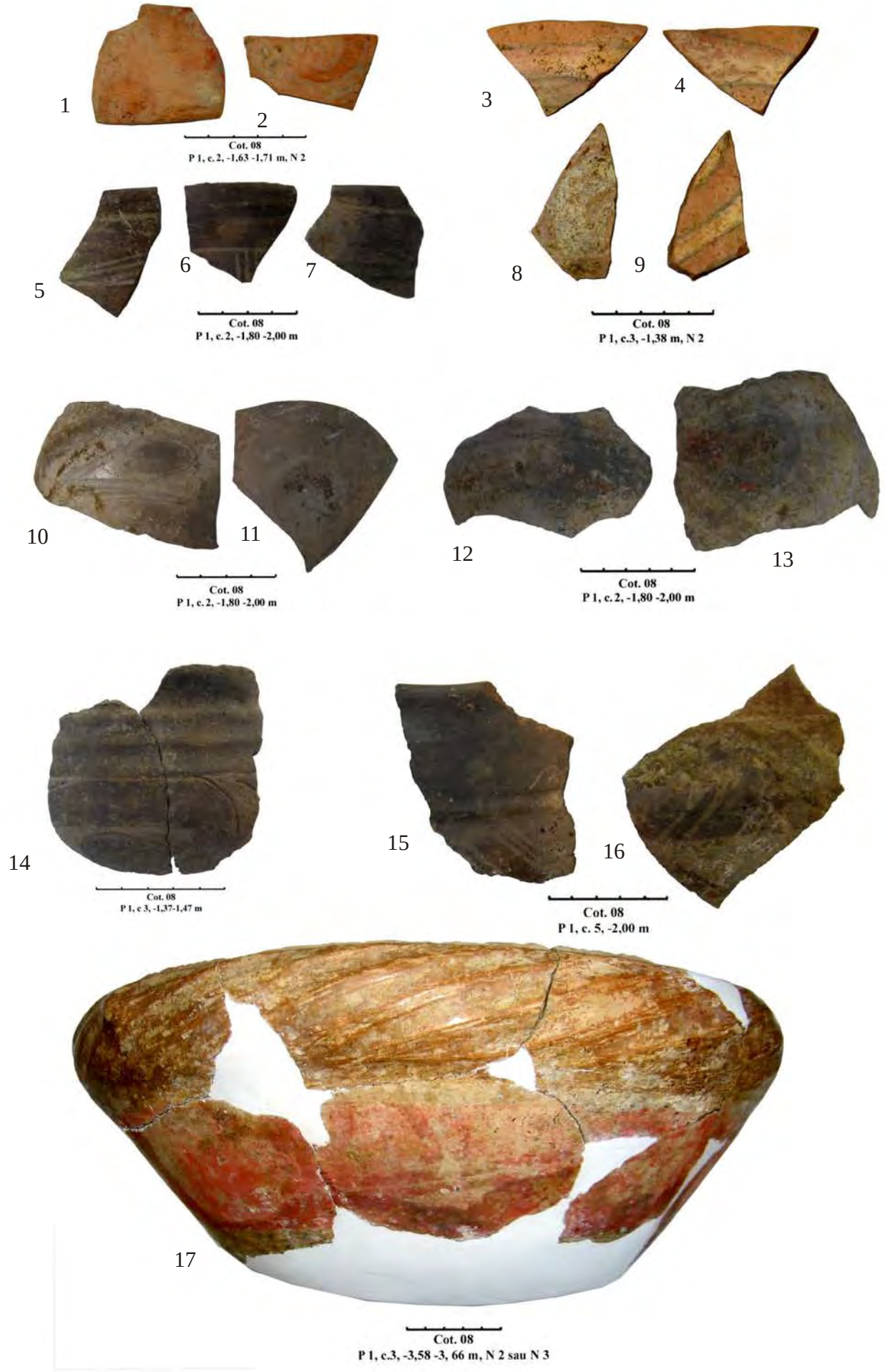

Fig. 96 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite in niv. II.

www.cimec.ro

Fig. 97 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite in niv. II.

www.cimec.ro

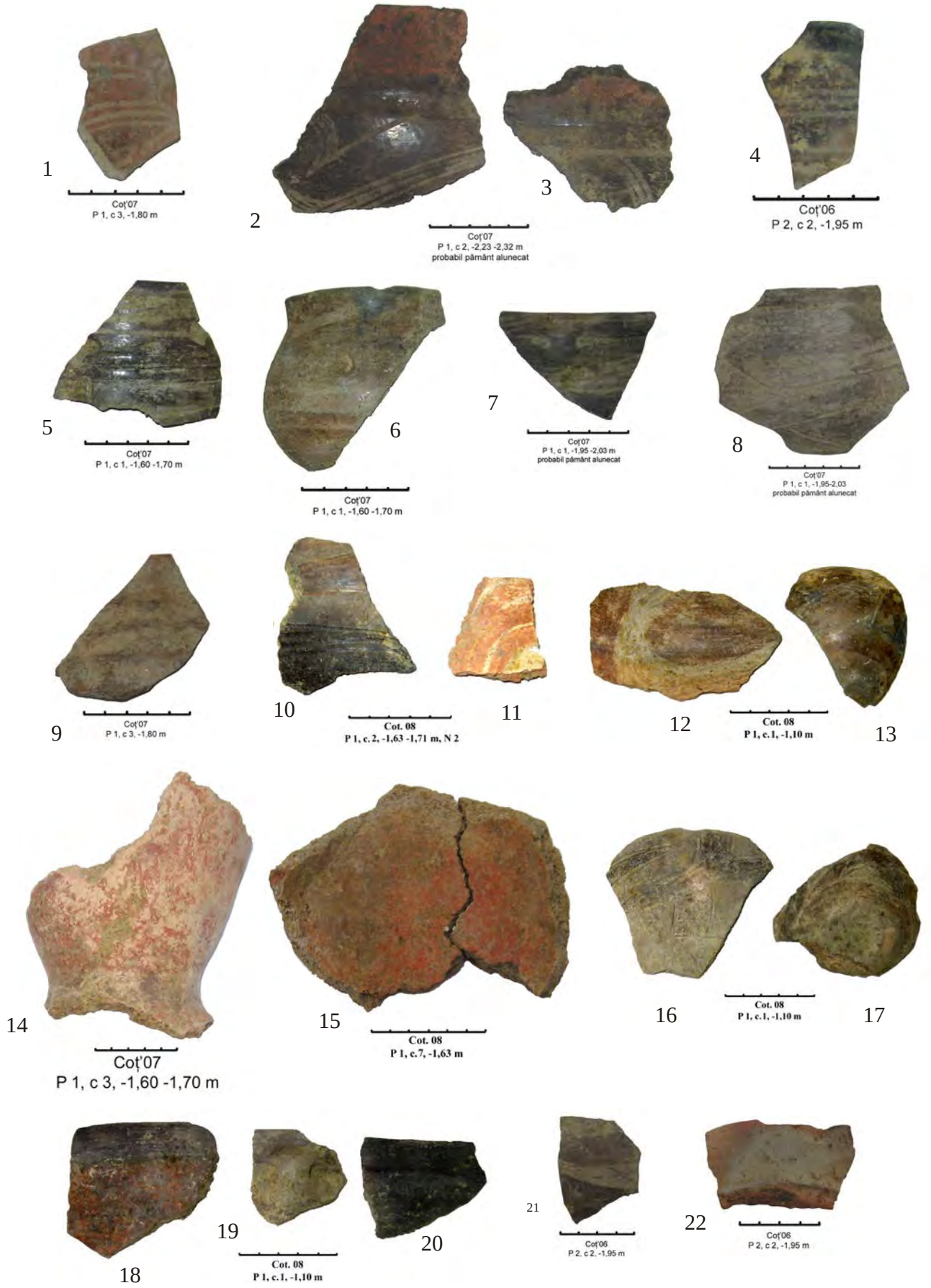

Fig. 98 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite in niv. II.

www.cimec.ro

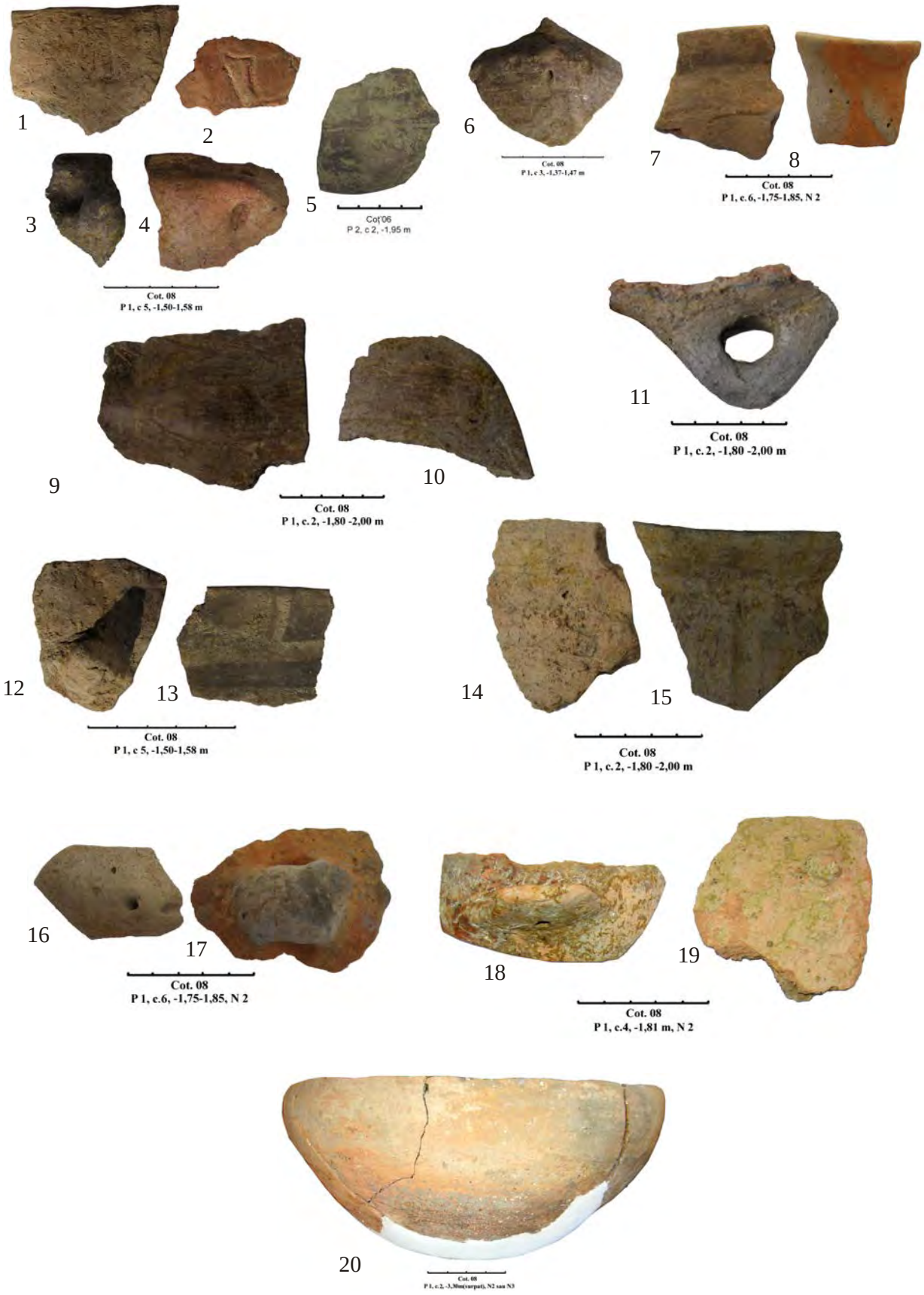

Fig. 99 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite in niv. II.

www.cimec.ro

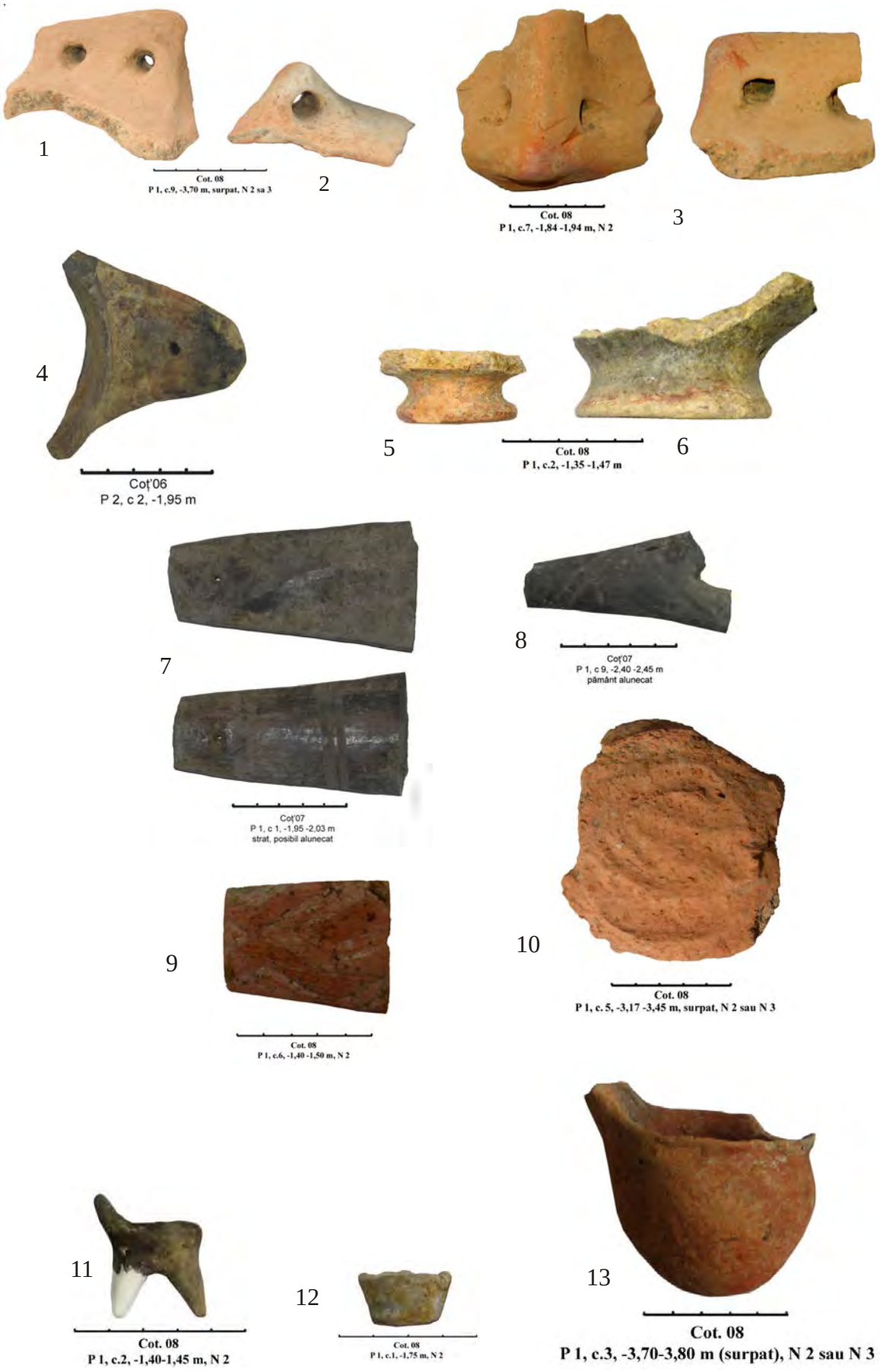

Fig. 100 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite in niv. II.

www.cimec.ro

Fig. 101 Coțatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. III (L 1).

www.cimec.ro

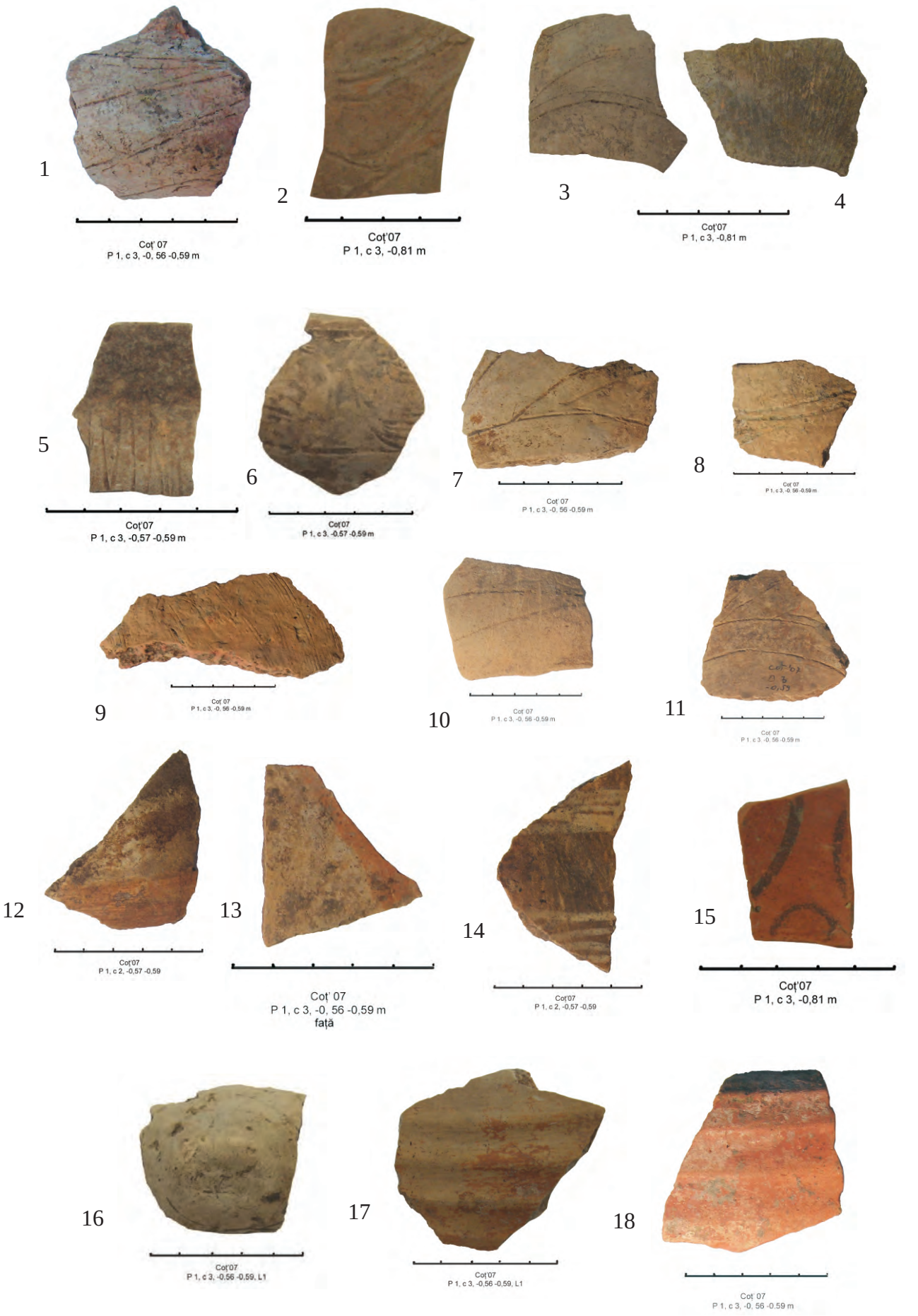

Fig. 102 Coțatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. III.

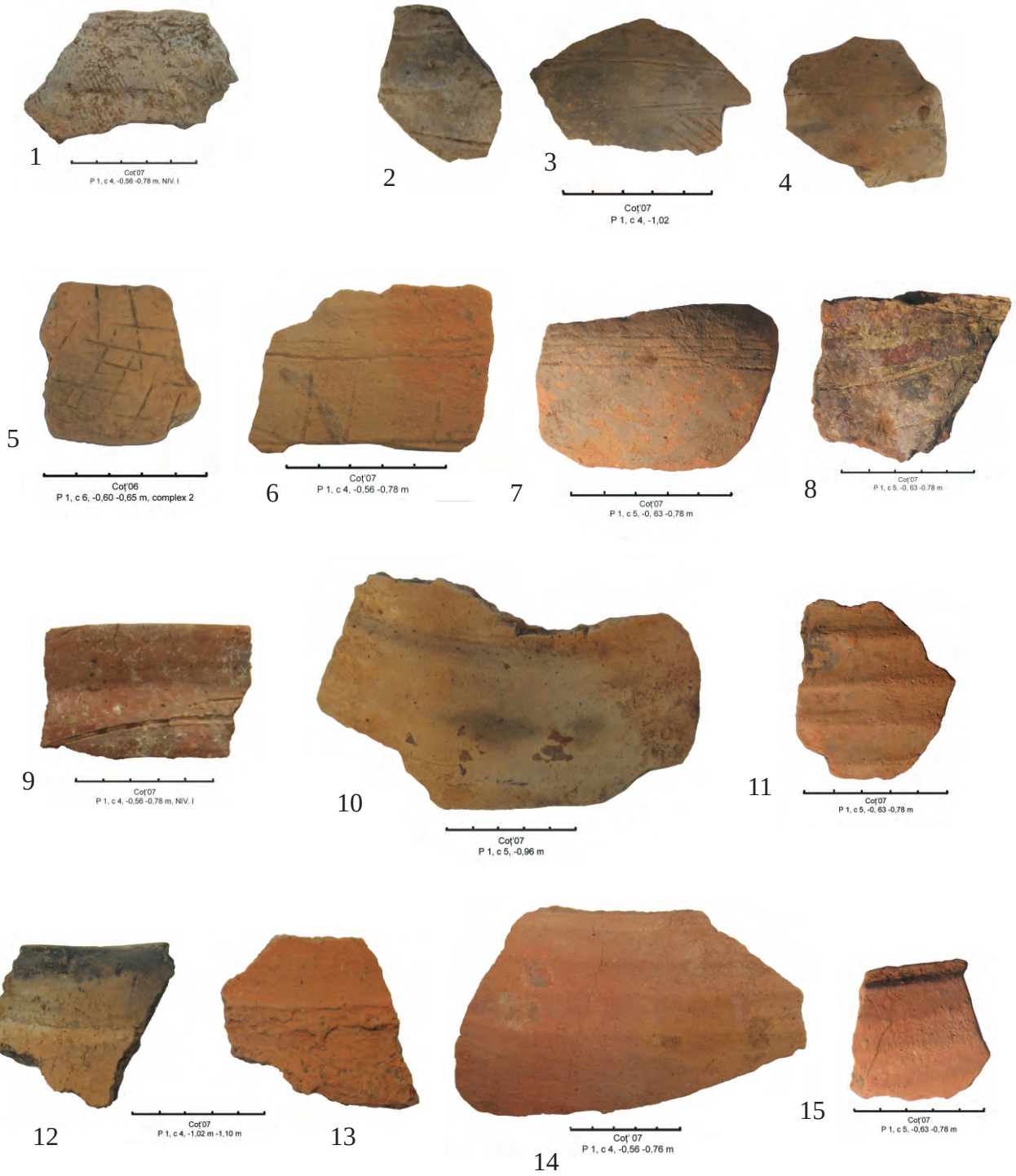

Fig. 103 Coțatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. III.

www.cimec.ro

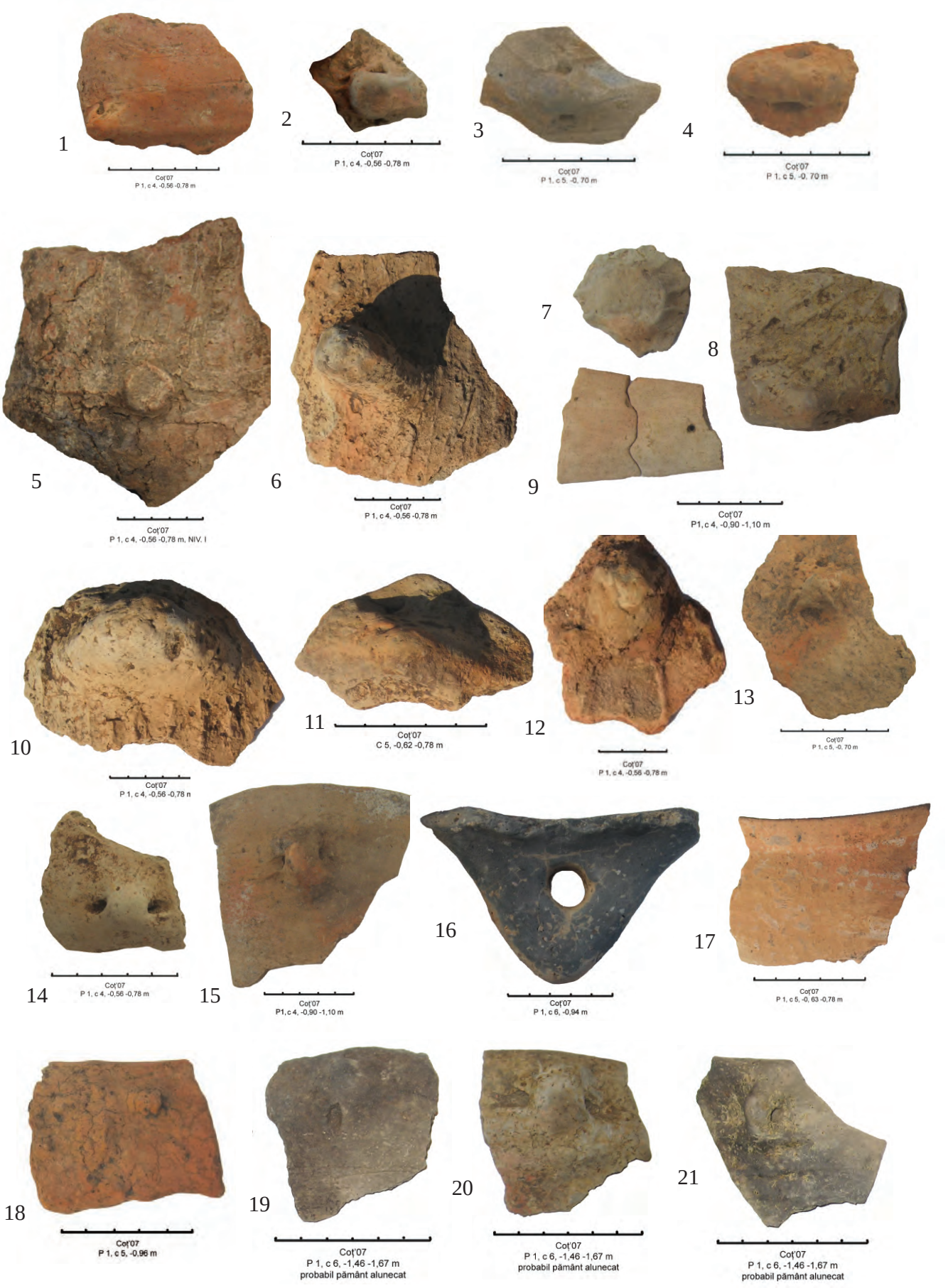

Fig. 104 Coțatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. III.

www.cimec.ro

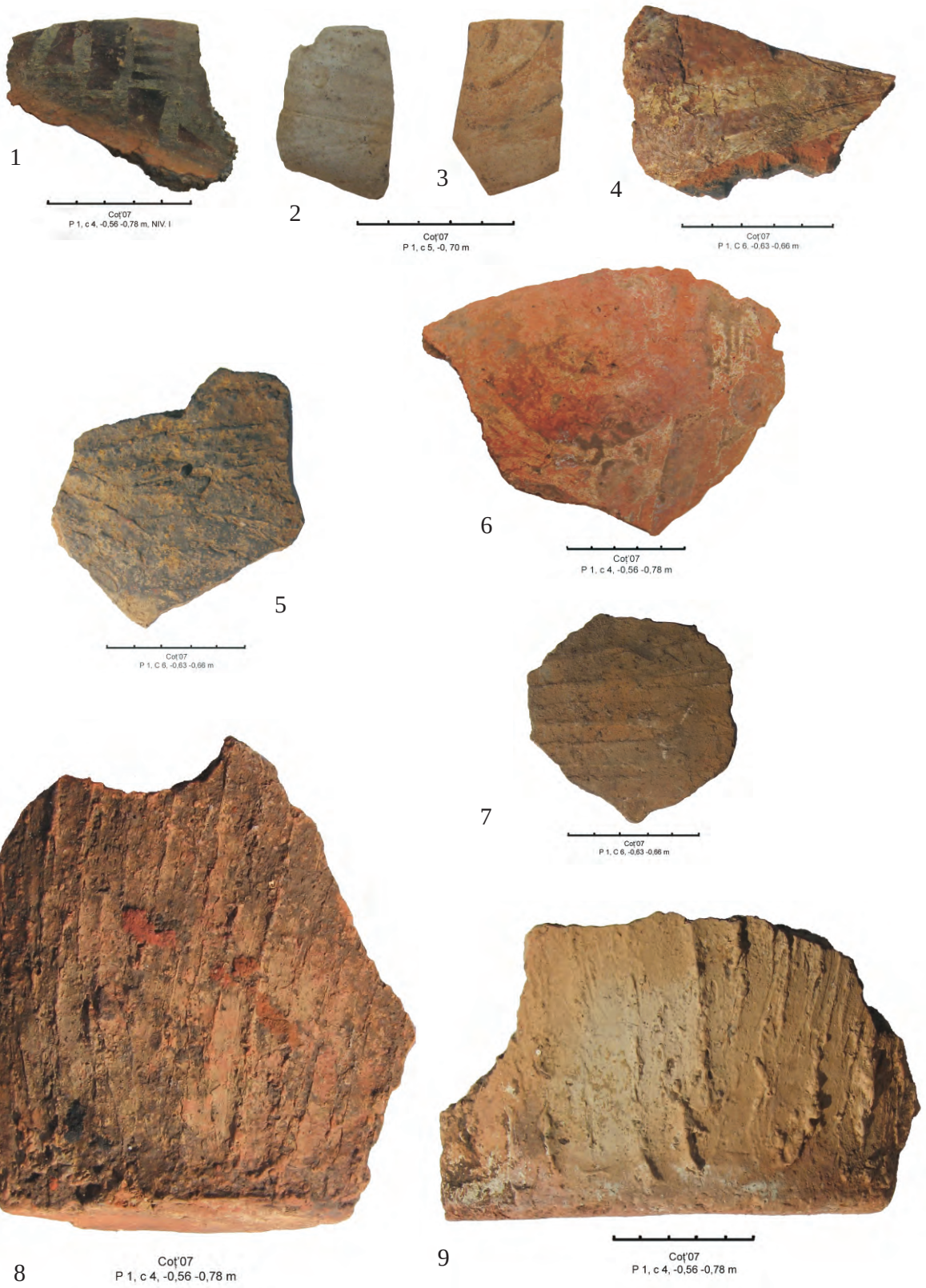

Fig. 105 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. III.

www.cimec.ro

Fig. 106 Coțatcu. Fragmente ceramice descoperite niv. III.

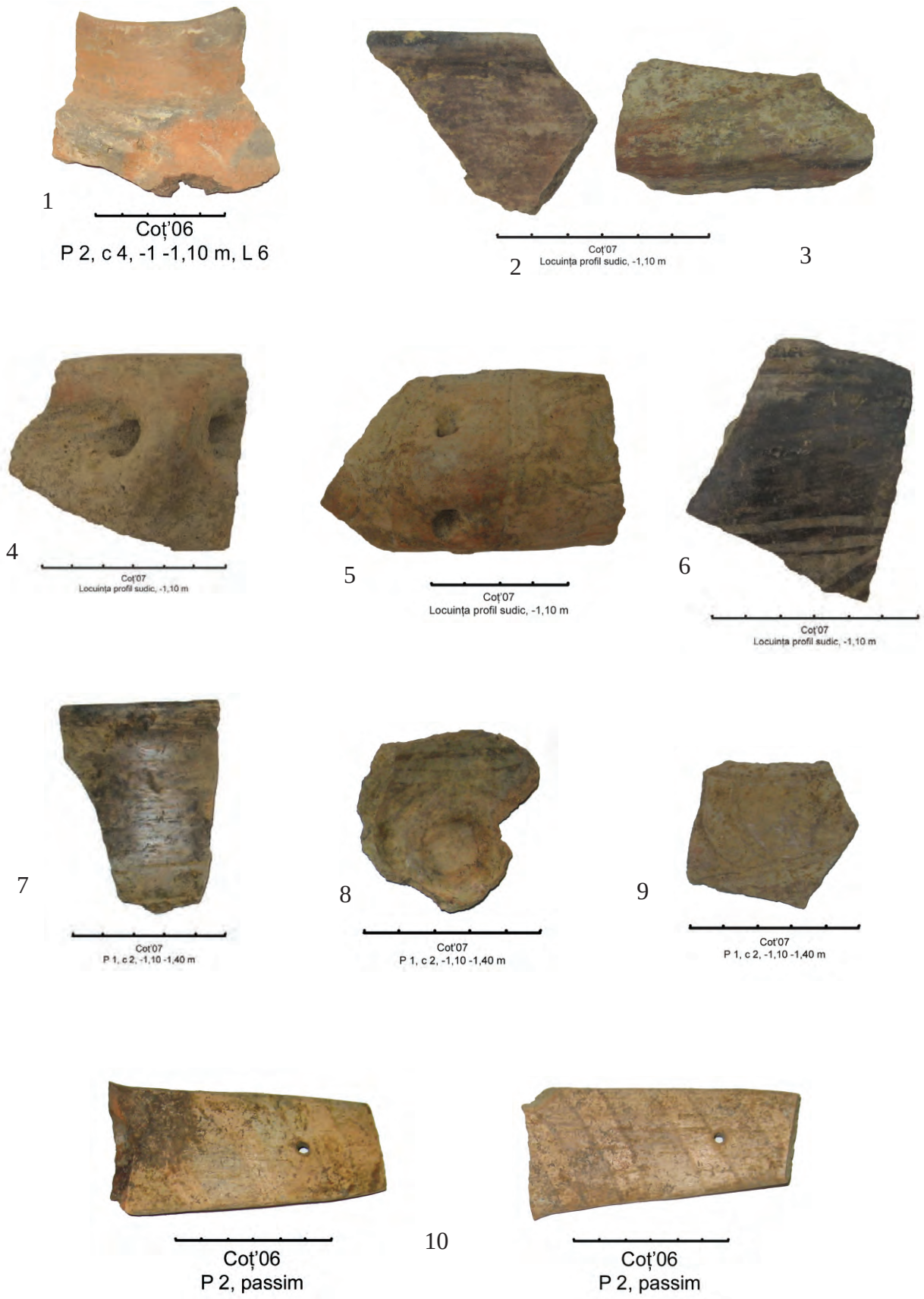

Fig. 107 Coþatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (7-10) þi L 6 (1), L profil sudic (P 3, 2-6) .

www.cimec.ro

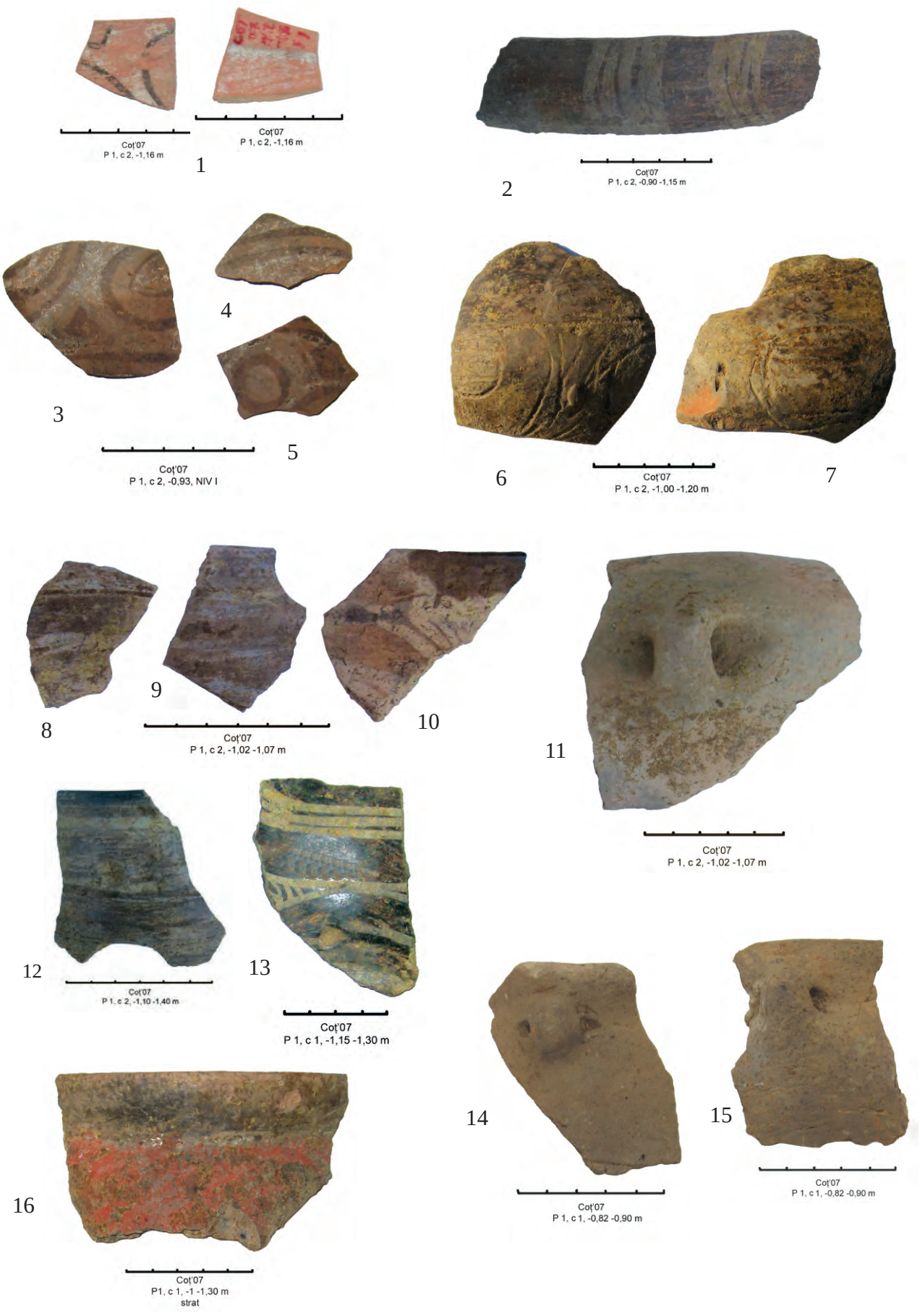

Fig. 108 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (6-7, 12, 13) ?i III(1-5, 8-11, 14-16).

www.cimec.ro

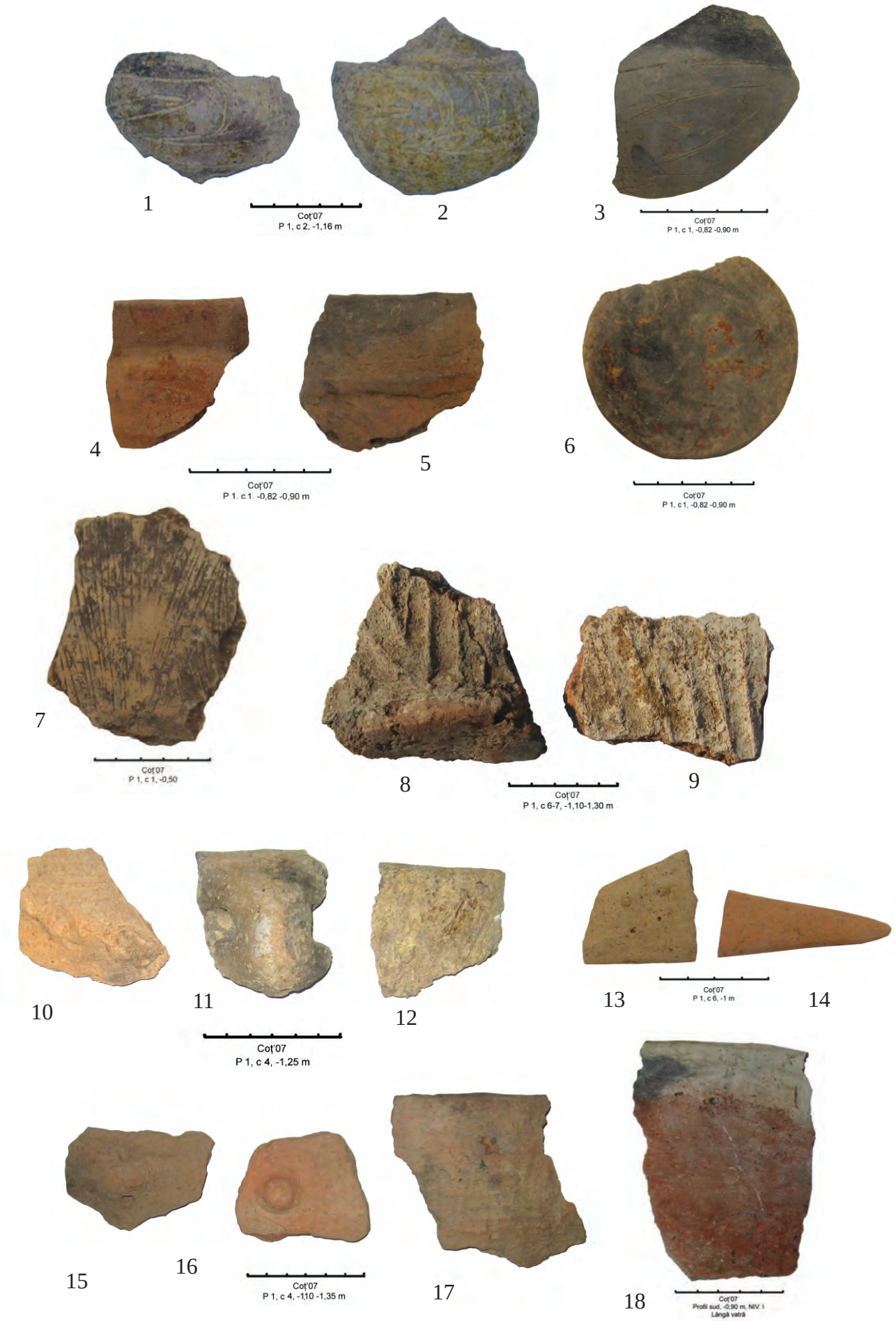

Fig. 109 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (1, 2, 8-12, 15-17) ?i III (3-7, 13, 14, 18).

www.cimec.ro

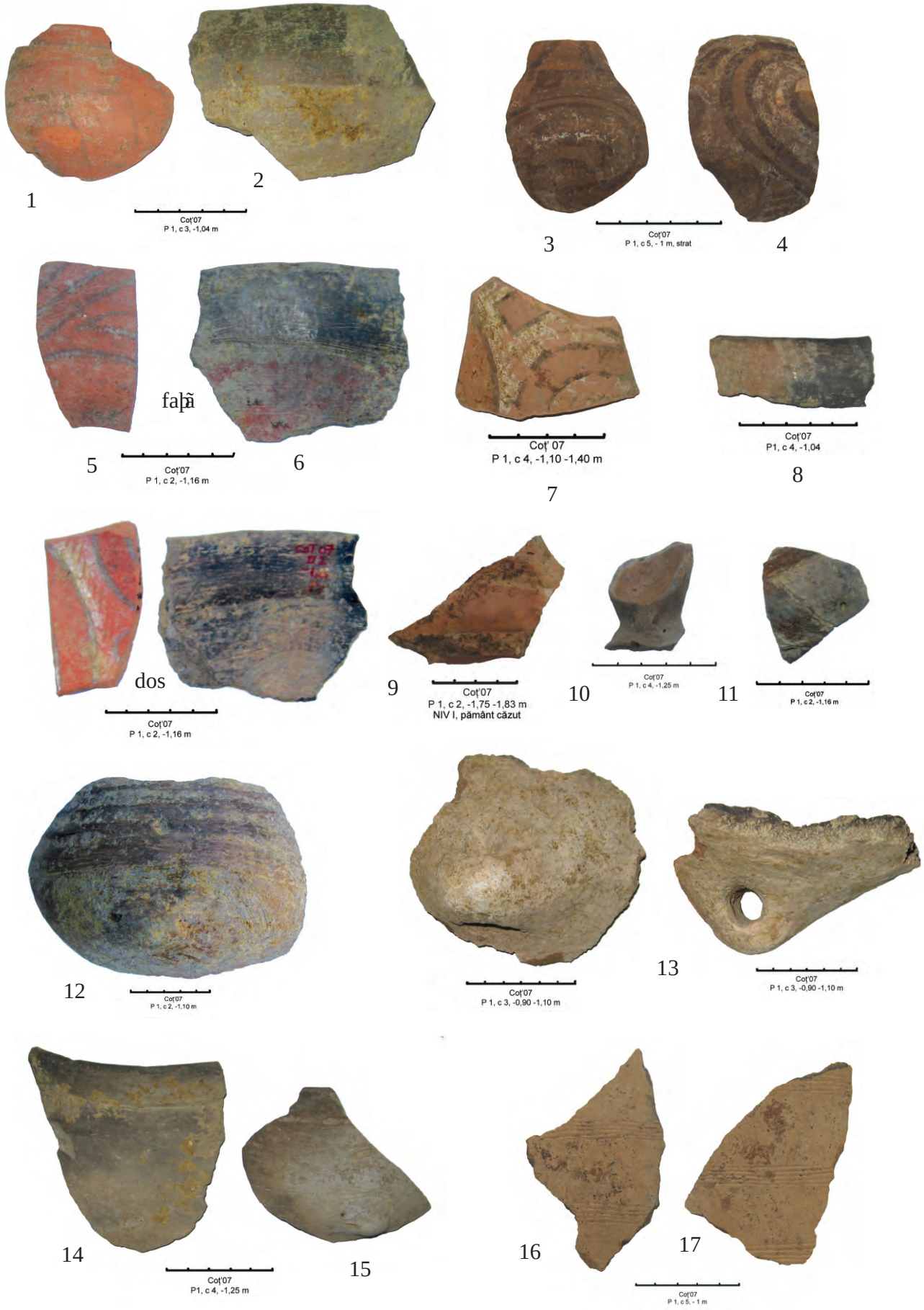

Fig. 110 Coțatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. III.

www.cimec.ro

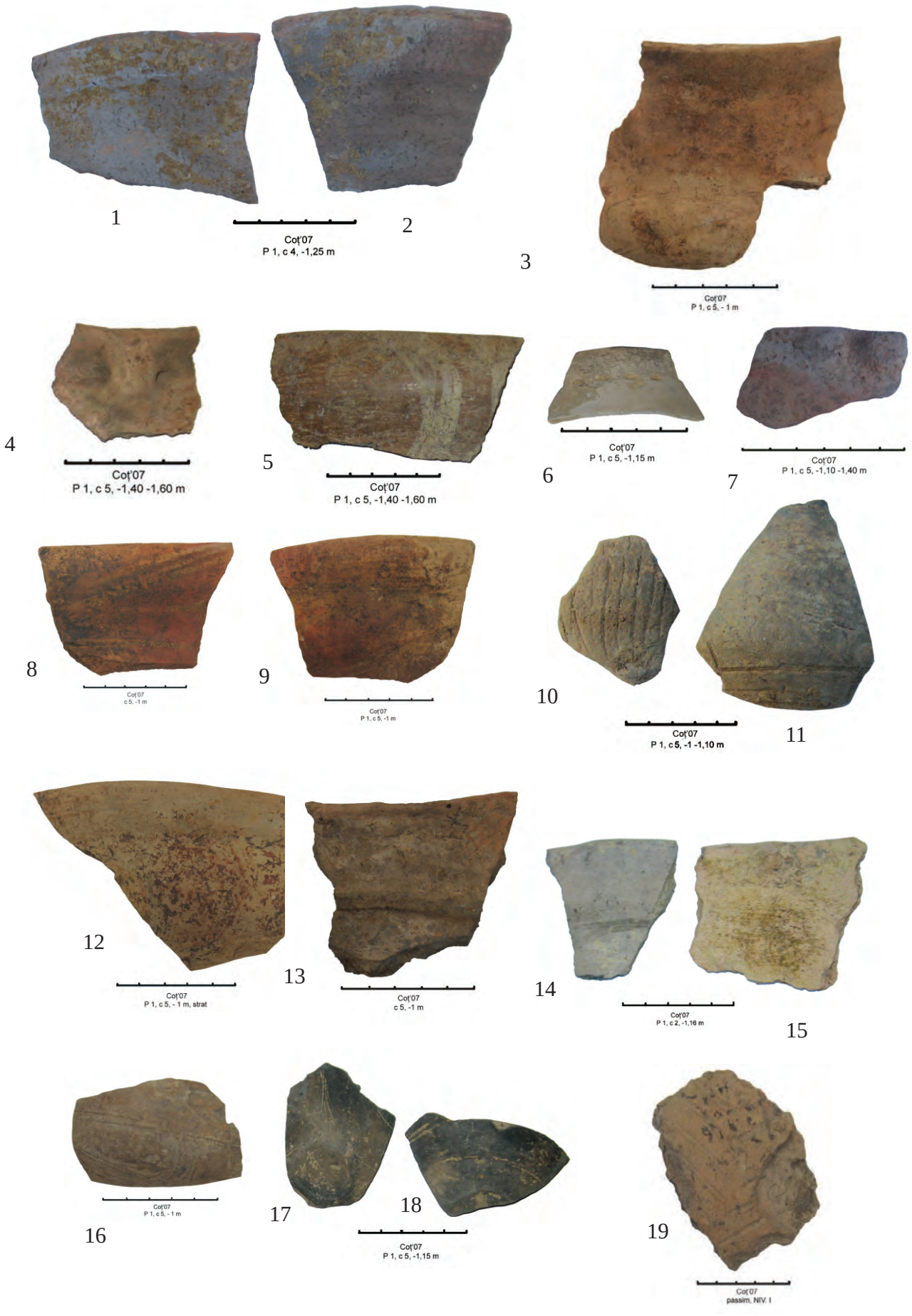

Fig. 111 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (1, 2, 4, 5) ?i III (3, 6-19).

www.cimec.ro

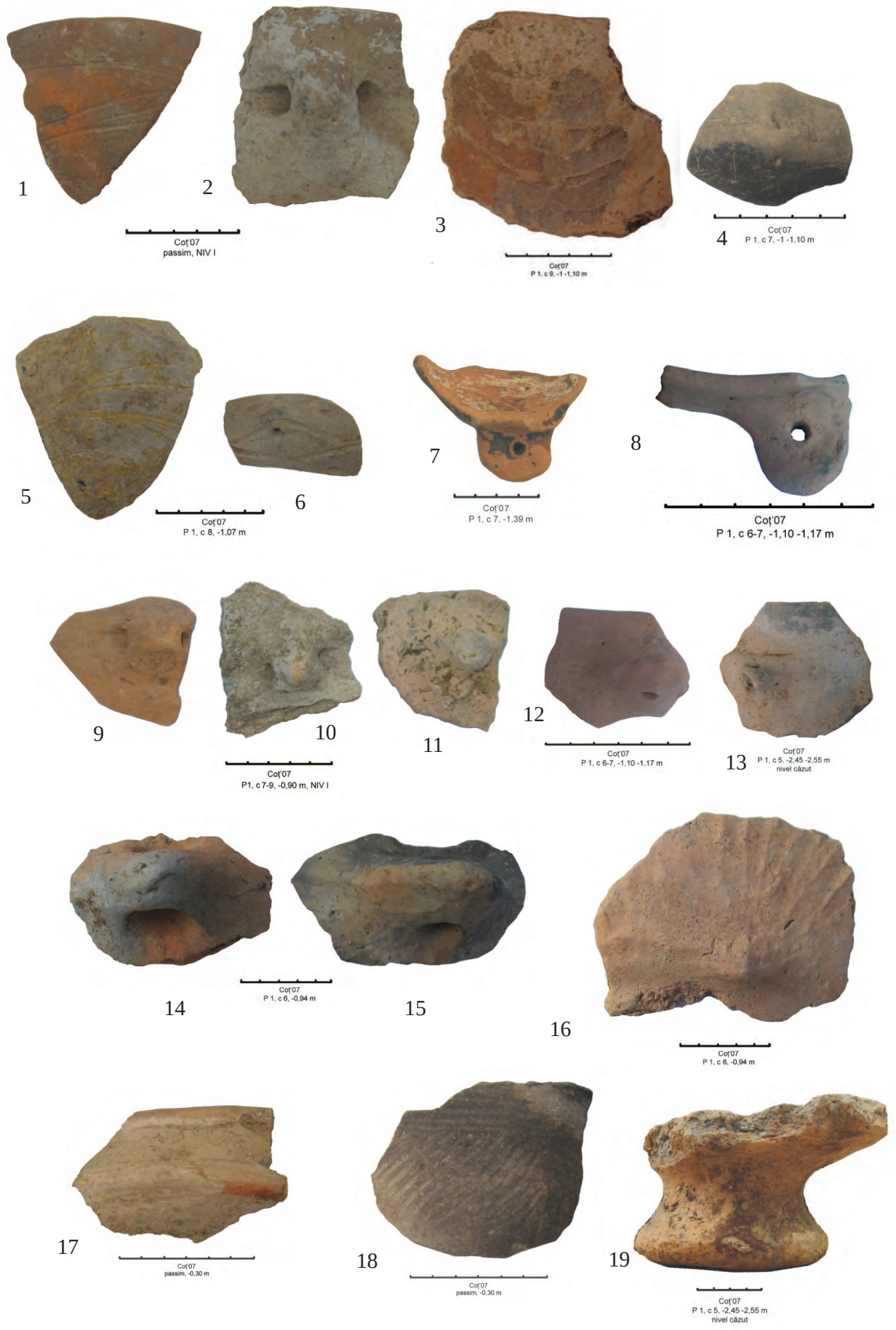

Fig. 112 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. III.

www.cimec.ro

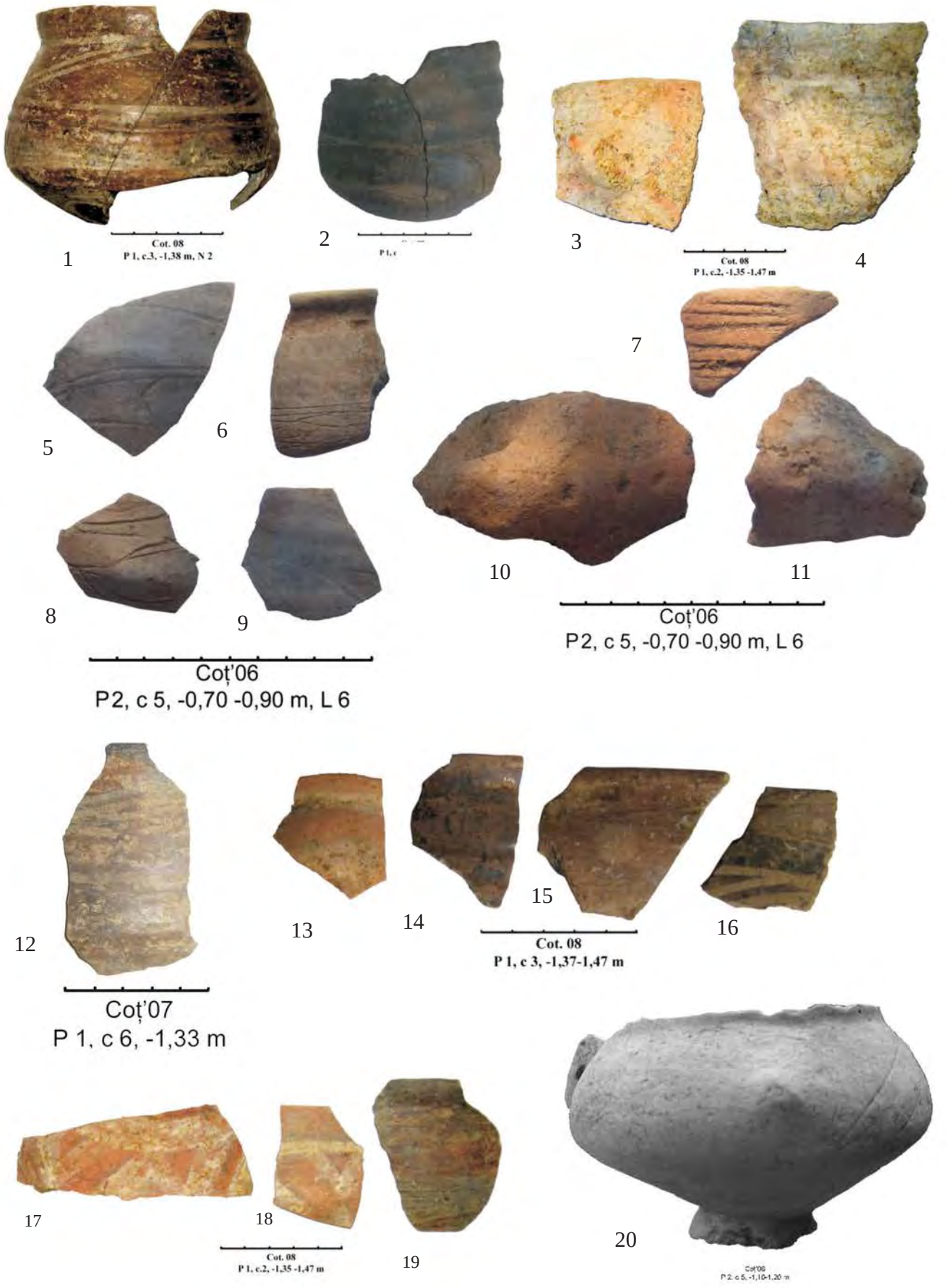

Fig. 113 Co□atcu. Vas °i fragmente ceramice descoperite în niv. II (1-4, 12-20) ?i III (5-11) .

www.cimec.ro

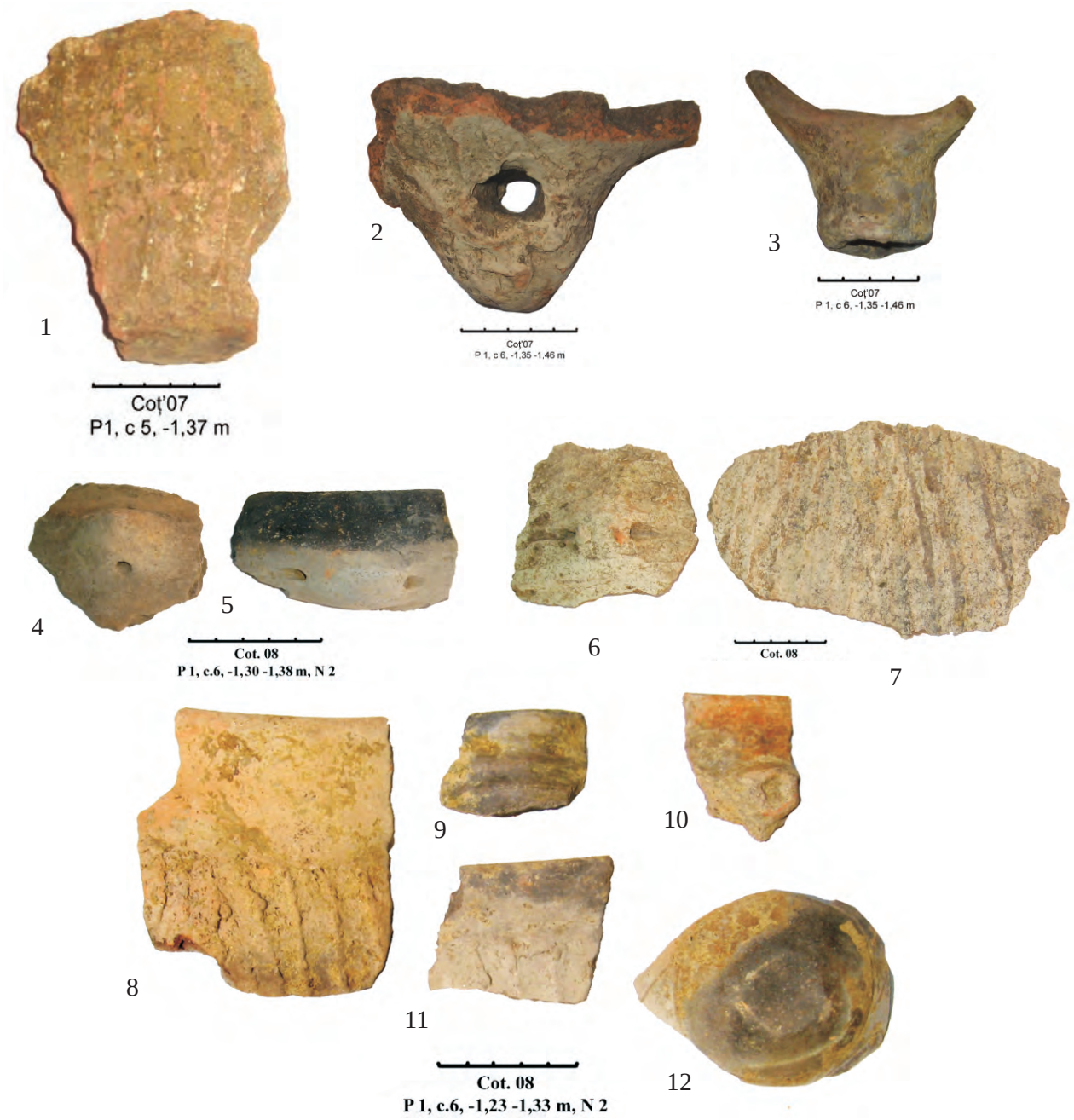

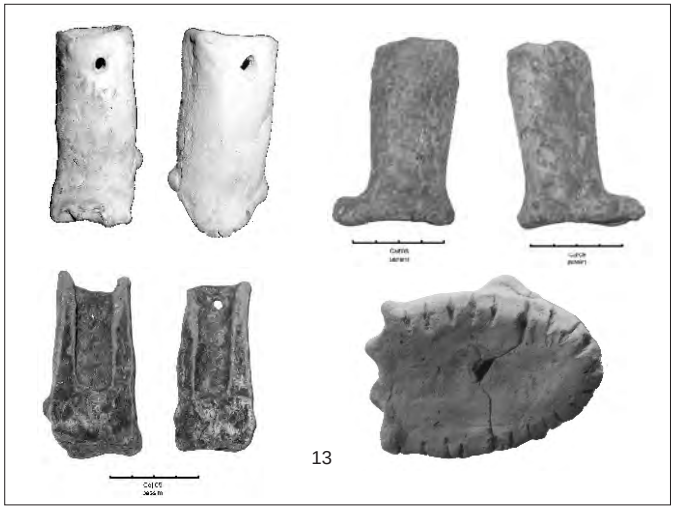

Fig. 114 Coțatcu. 1 - 12. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (1-12).
13. Vas - pandantiv, antropomorf, *passim*.

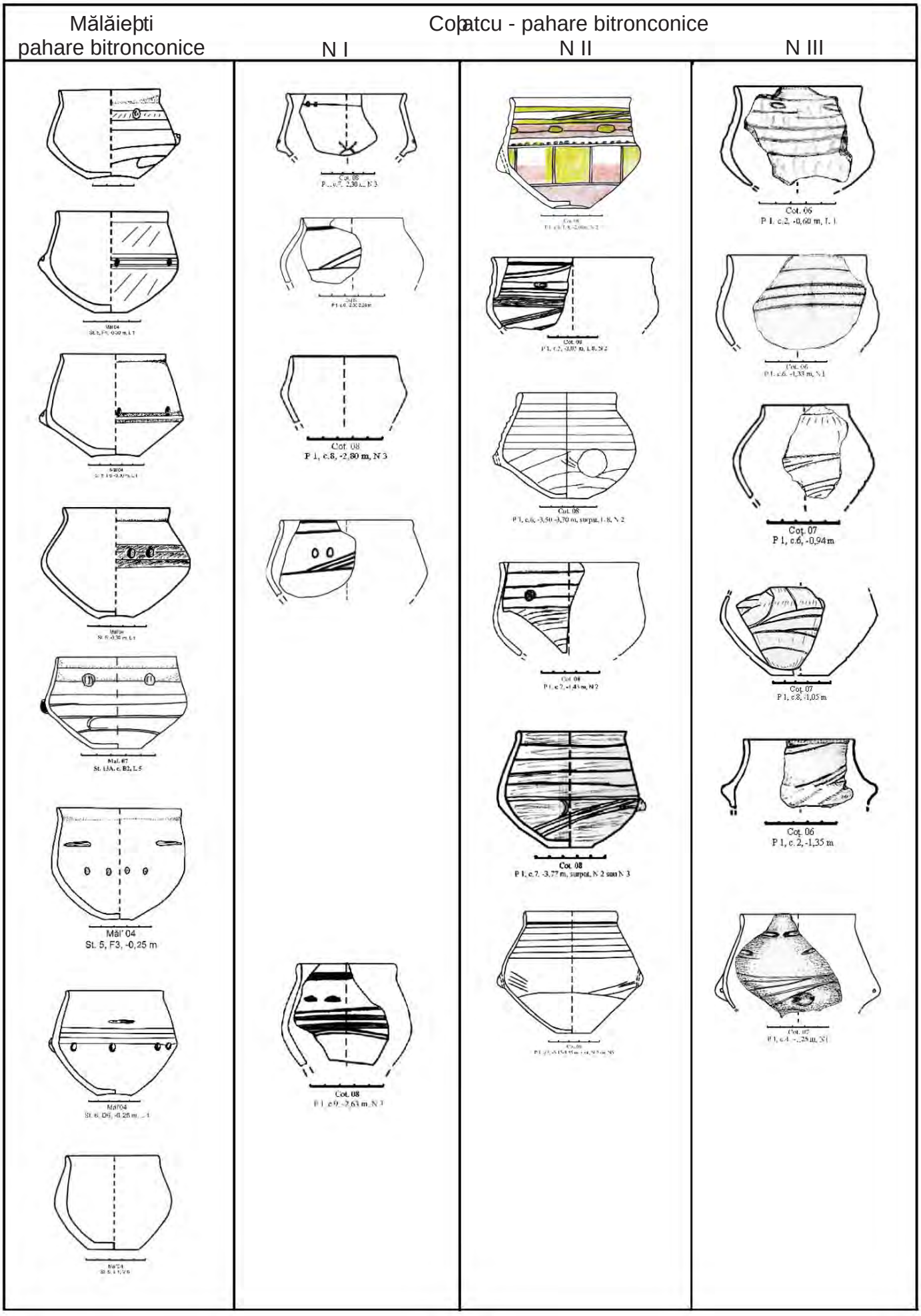

Fig. 115. Tabel comparativ de forme ceramice (pahare bitronconice - tip c 1.1.)

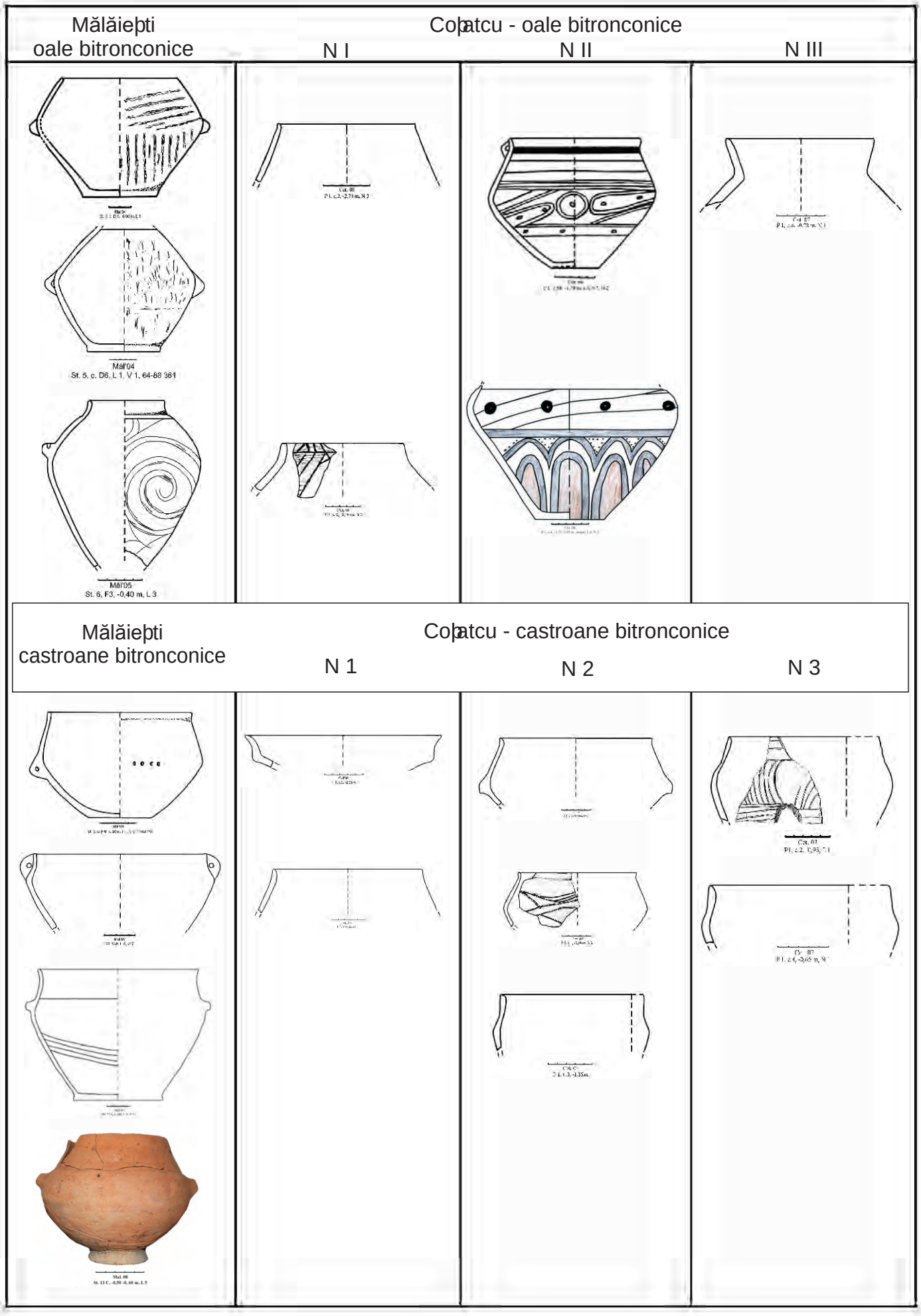

Fig. 116. Tabel comparativ de forme ceramice
(oale ºi castroane bitronconice - tip c 1.2. ºi c 1.3.)

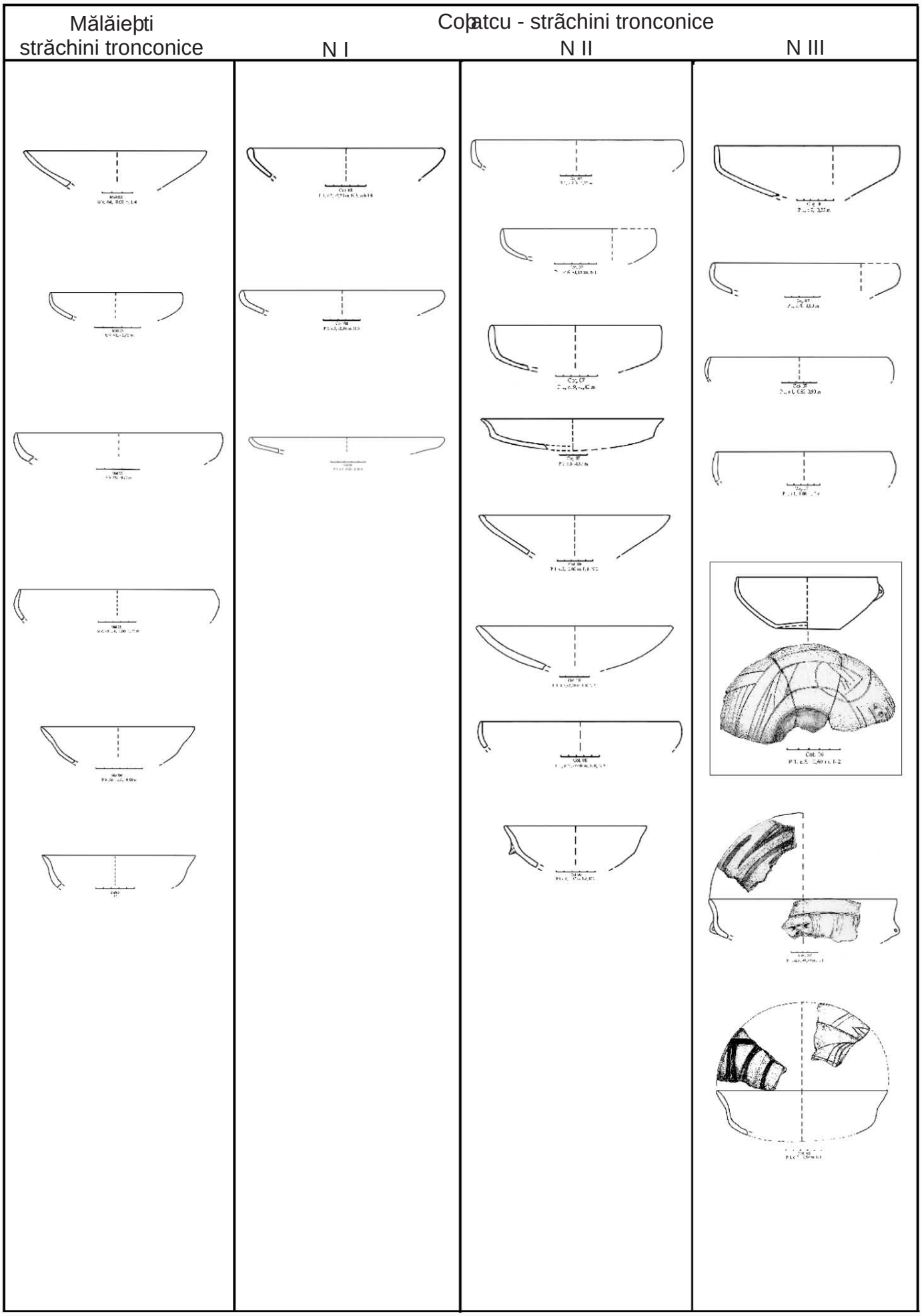

Fig. 117. Tabel comparativ de forme ceramice (străchini tronconice - tip c 2.1.)

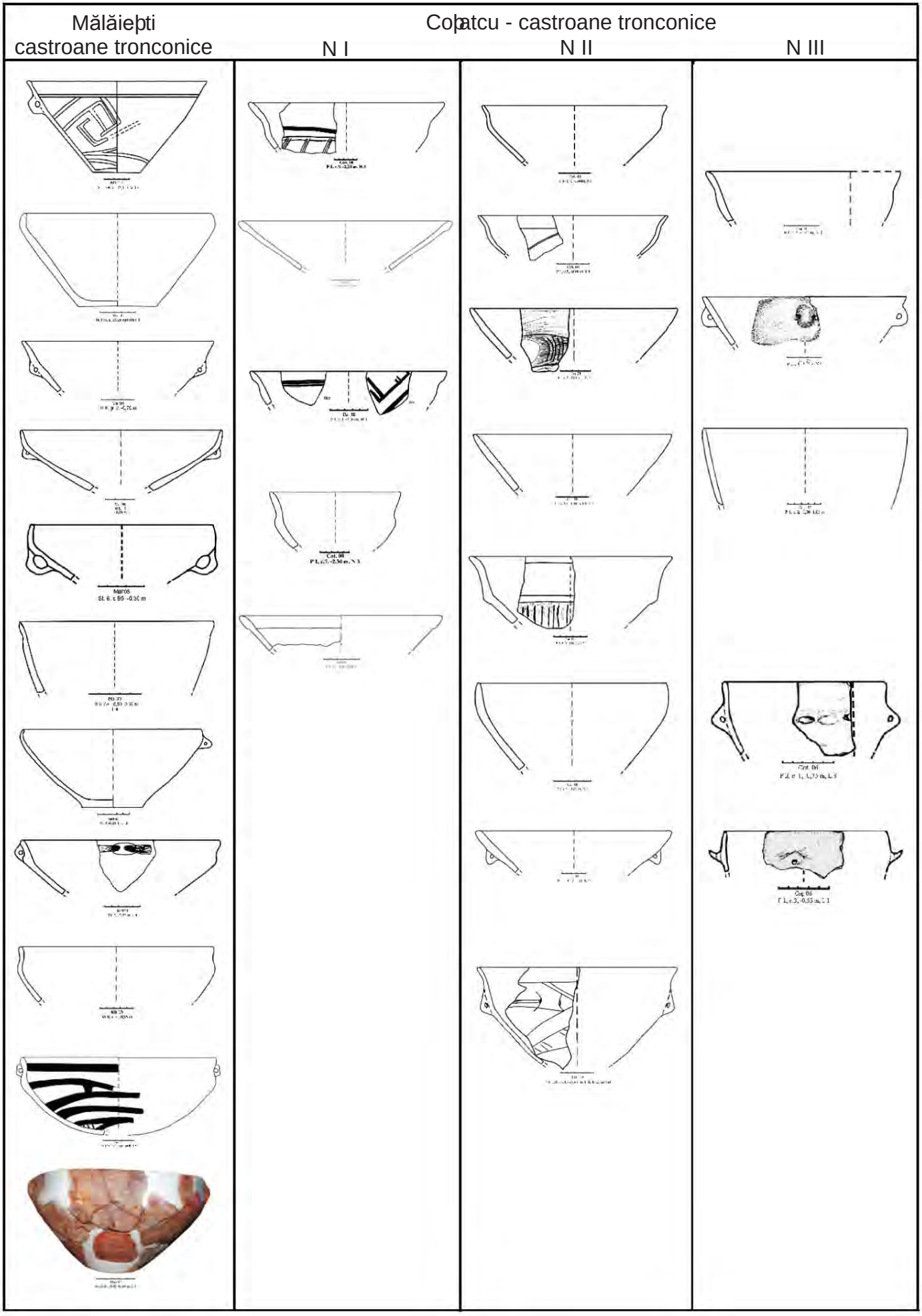

Fig. 118. Tabel comparativ de forme ceramice (castroane tronconice - tip c 2.2.)

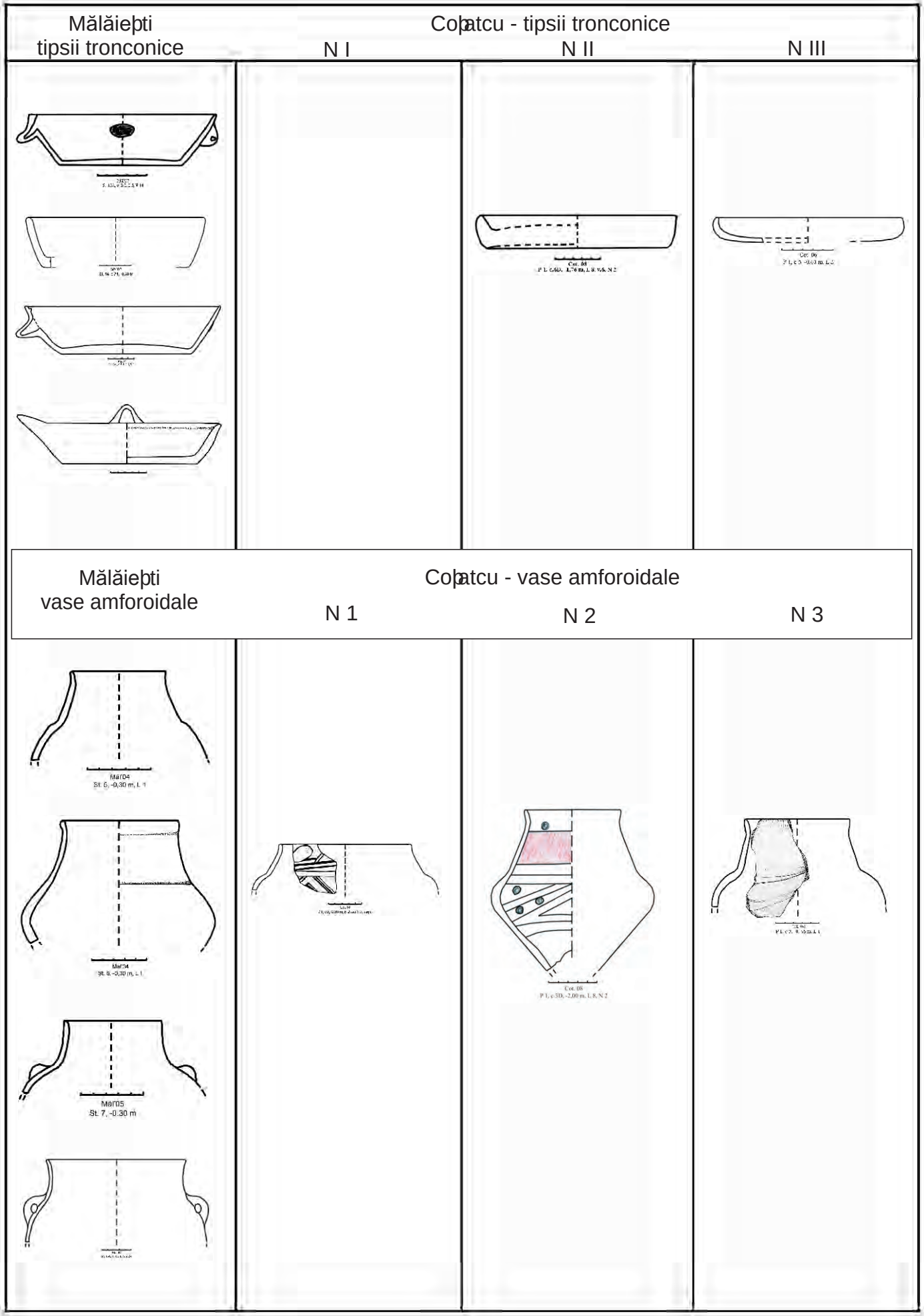

Fig. 119. Tabel comparativ de forme ceramice
(tipsii tronconice ºi vase amforoidale - tip c 2.3. ºi c 3.3.)

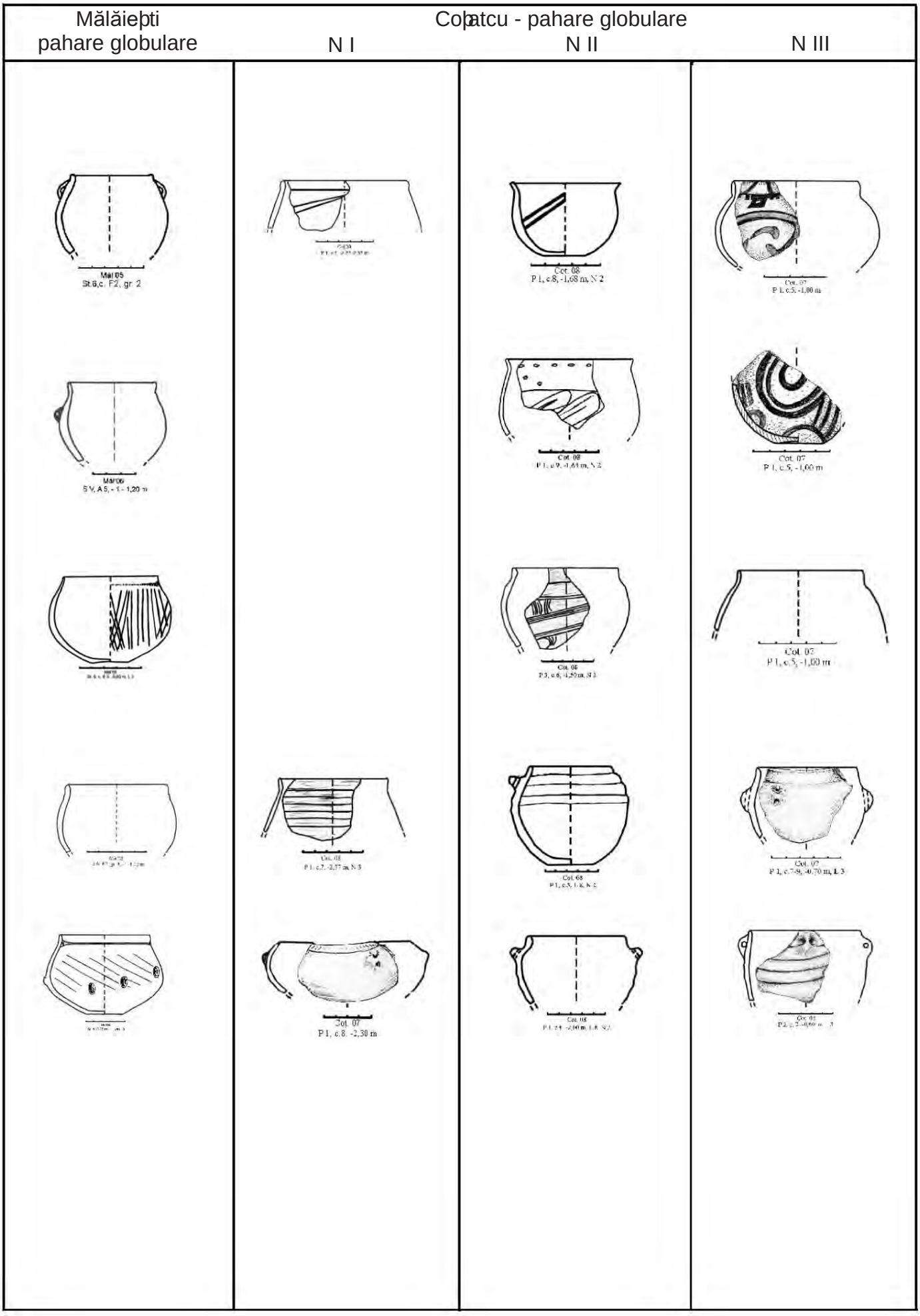

Fig. 120. Tabel comparativ de forme ceramice (pahare globulare - tip c 3.1.)

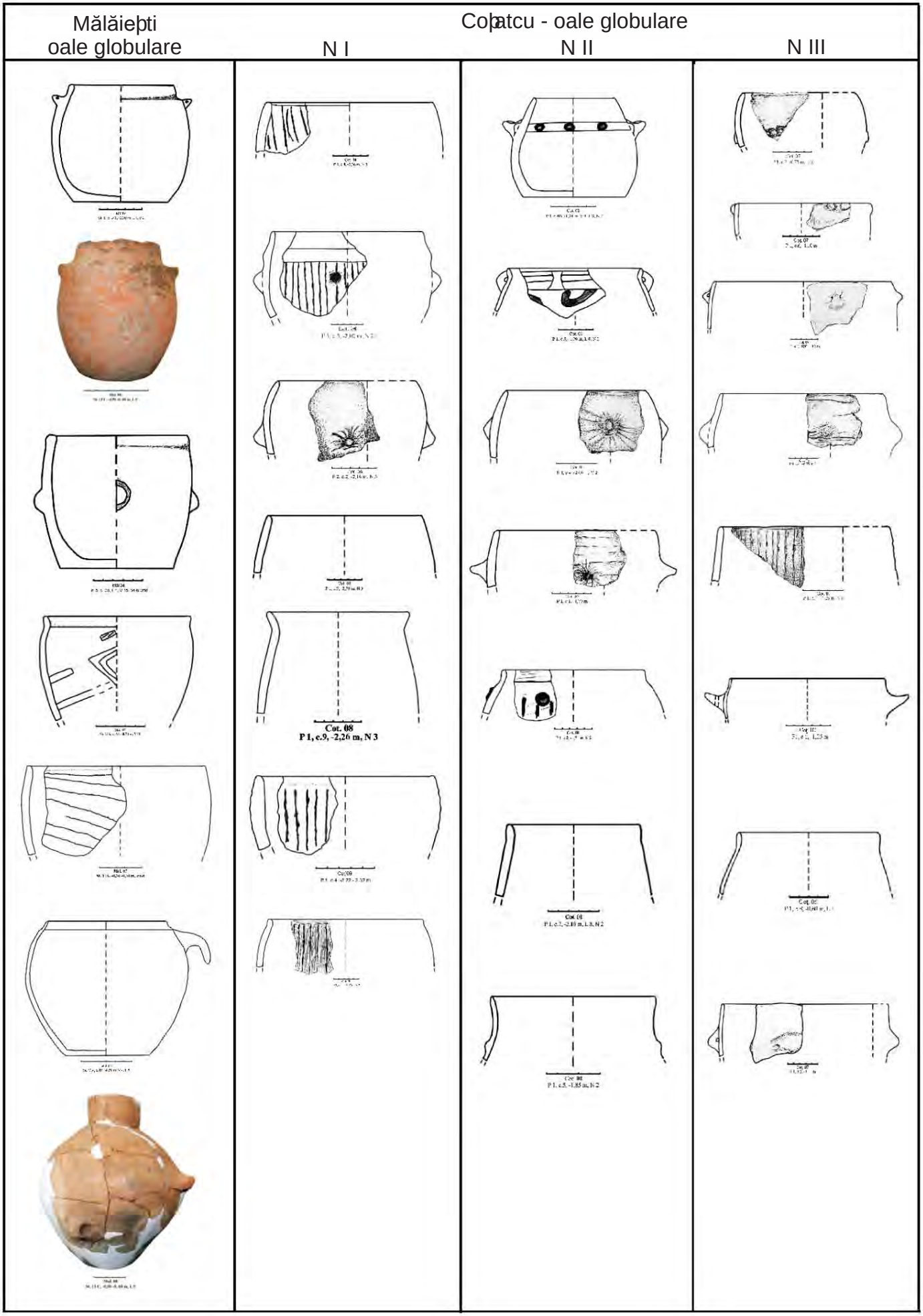

Fig. 121. Tabel comparativ de forme ceramice (oale globulare - tip c 3.2.)

Fig. 122. Tabel comparativ de forme ceramice (vase miniaturale)

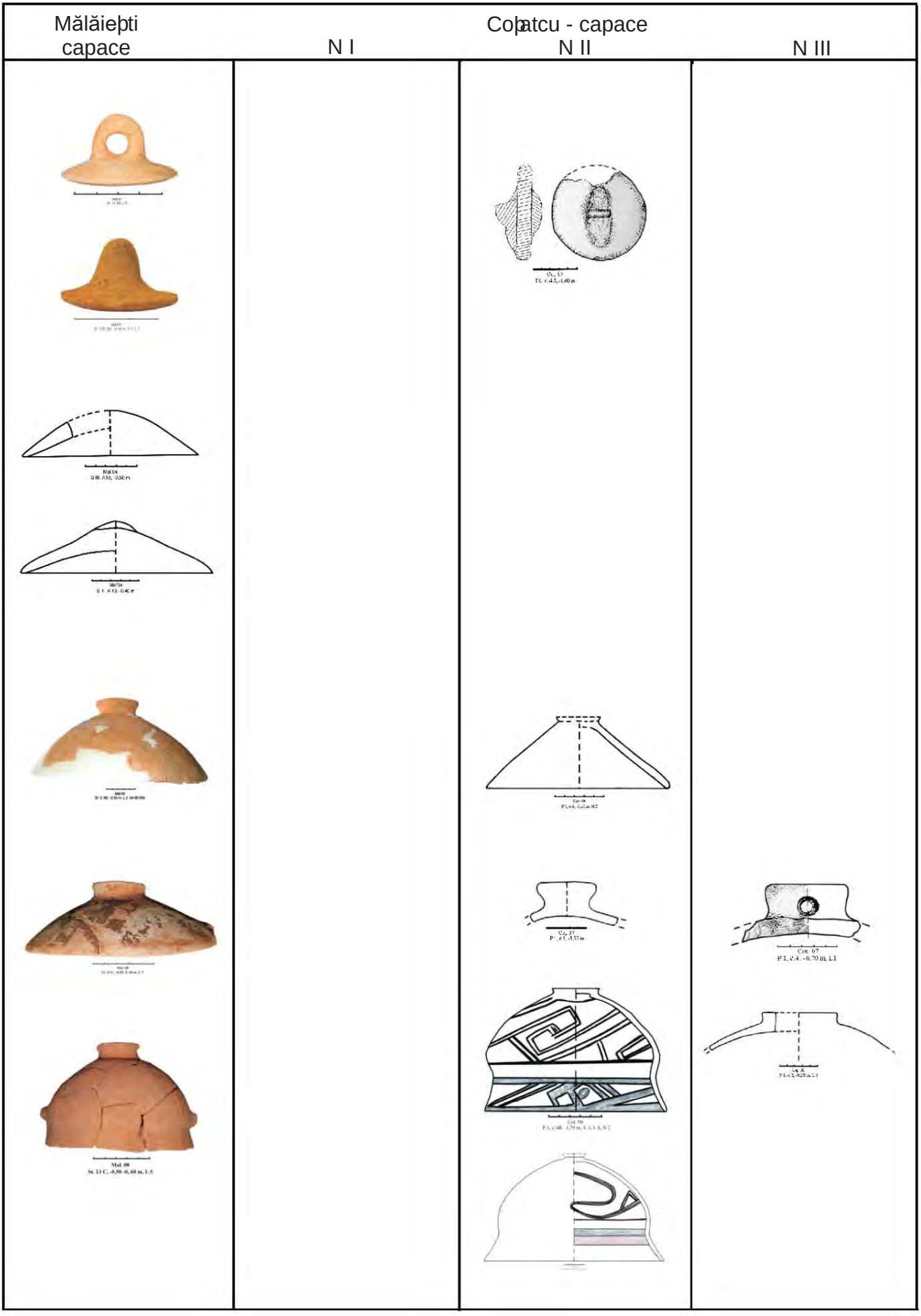

Fig. 123. Tabel comparativ de forme ceramice (capace)

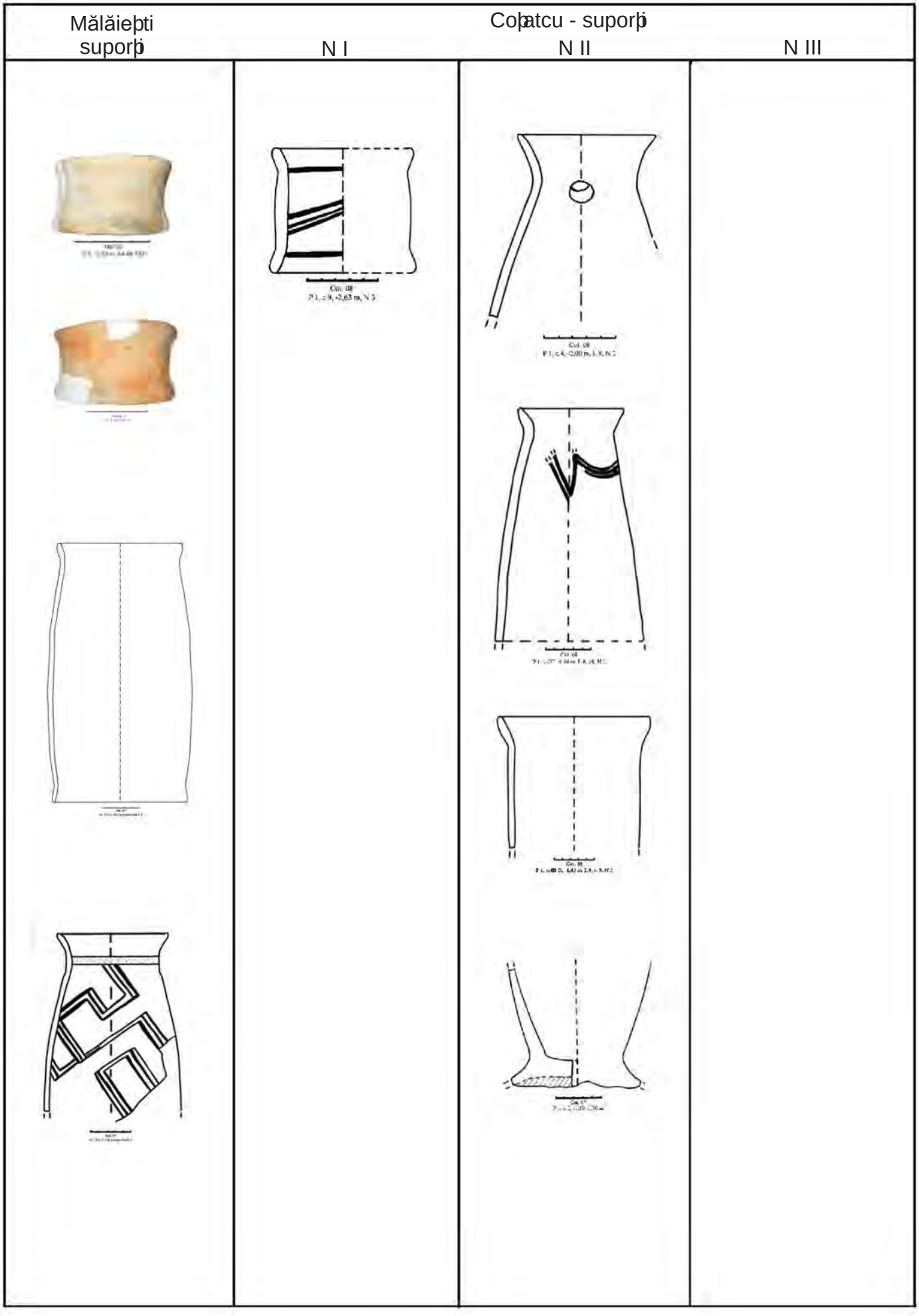

Fig. 124. Tabel comparativ de forme ceramice (suporți)

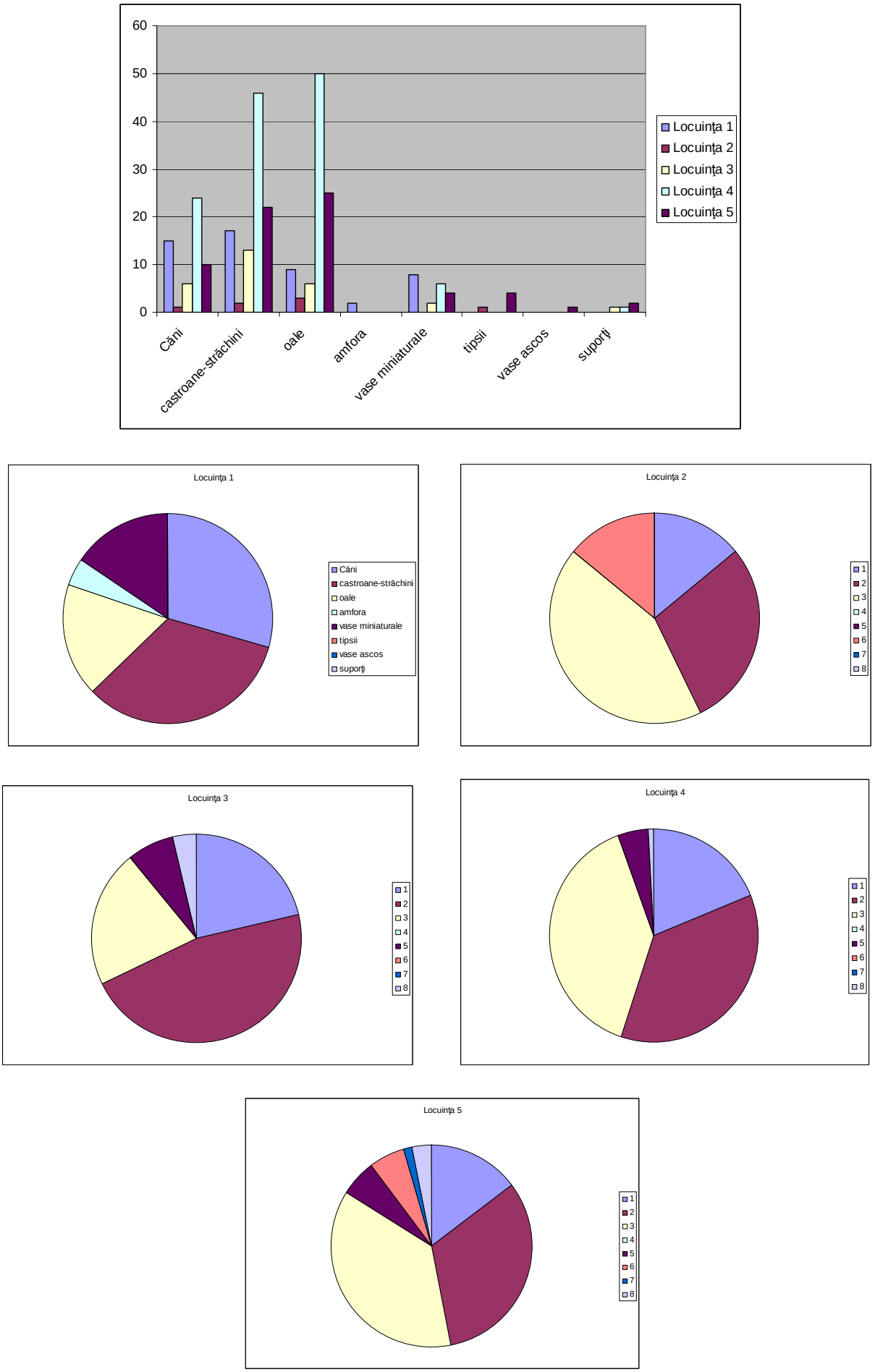

Fig. 125. MĂLĂIEŞTI – DISTRIBUŢIA VASELOR ÎN LOCUINŢELE 1 - 5

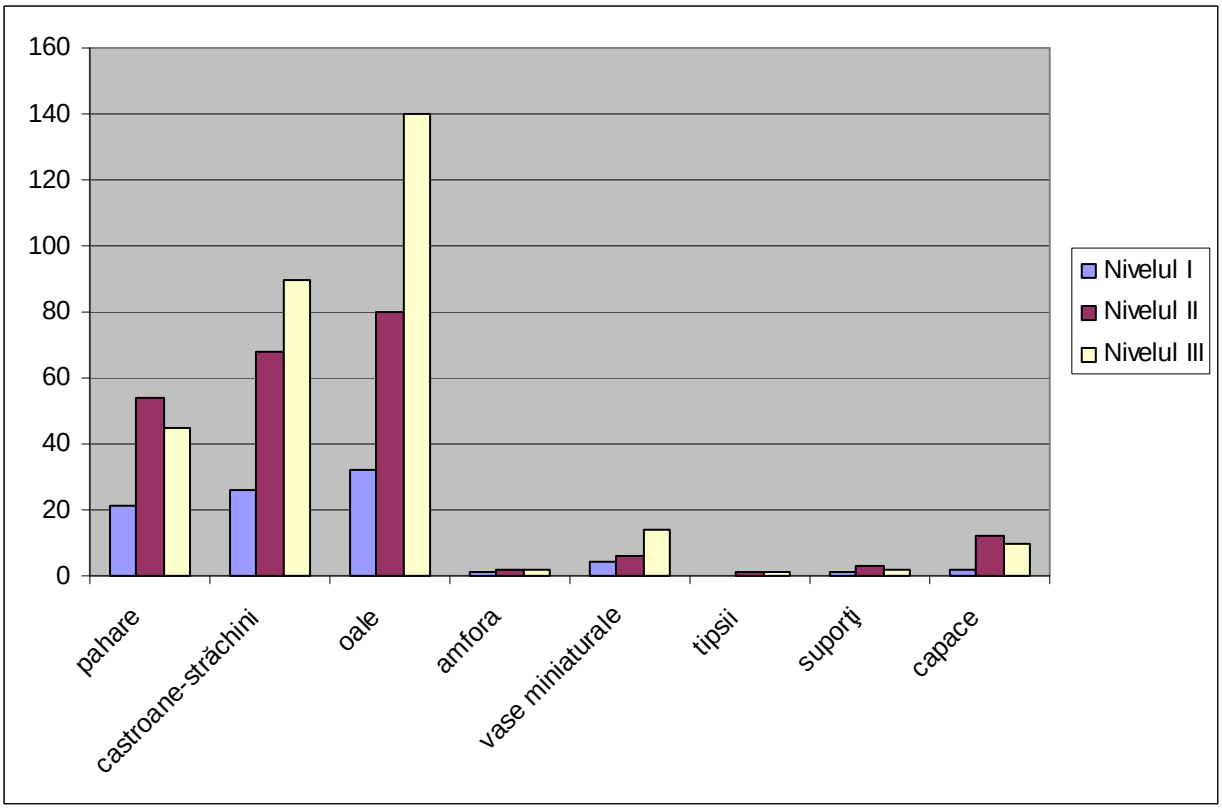

DISTRIBUŢIA FORMELOR CERAMICE ÎN TELL-UL DE LA COŢATCU (jud. Buzău)

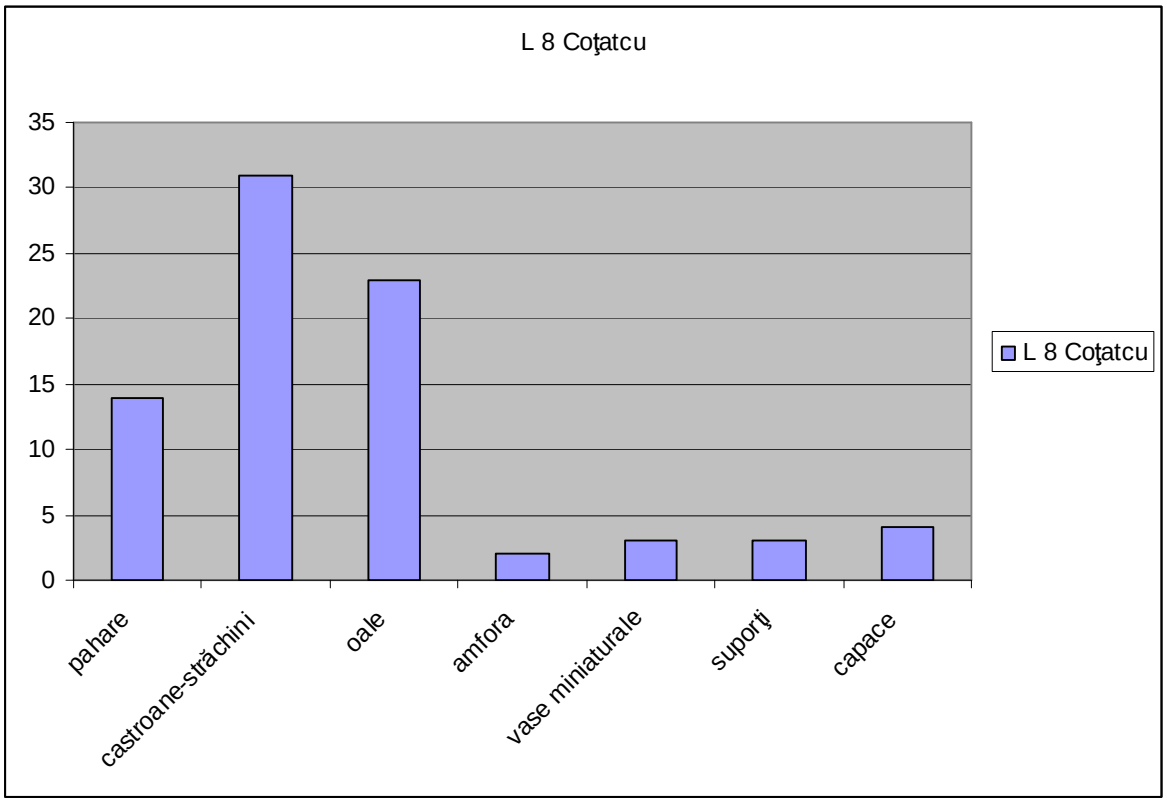

Fig. 126. DISTRIBUŢIA FORMELOR ÎN LOCUINŢA 8 DIN TELL-UL DE LA COŢATCU

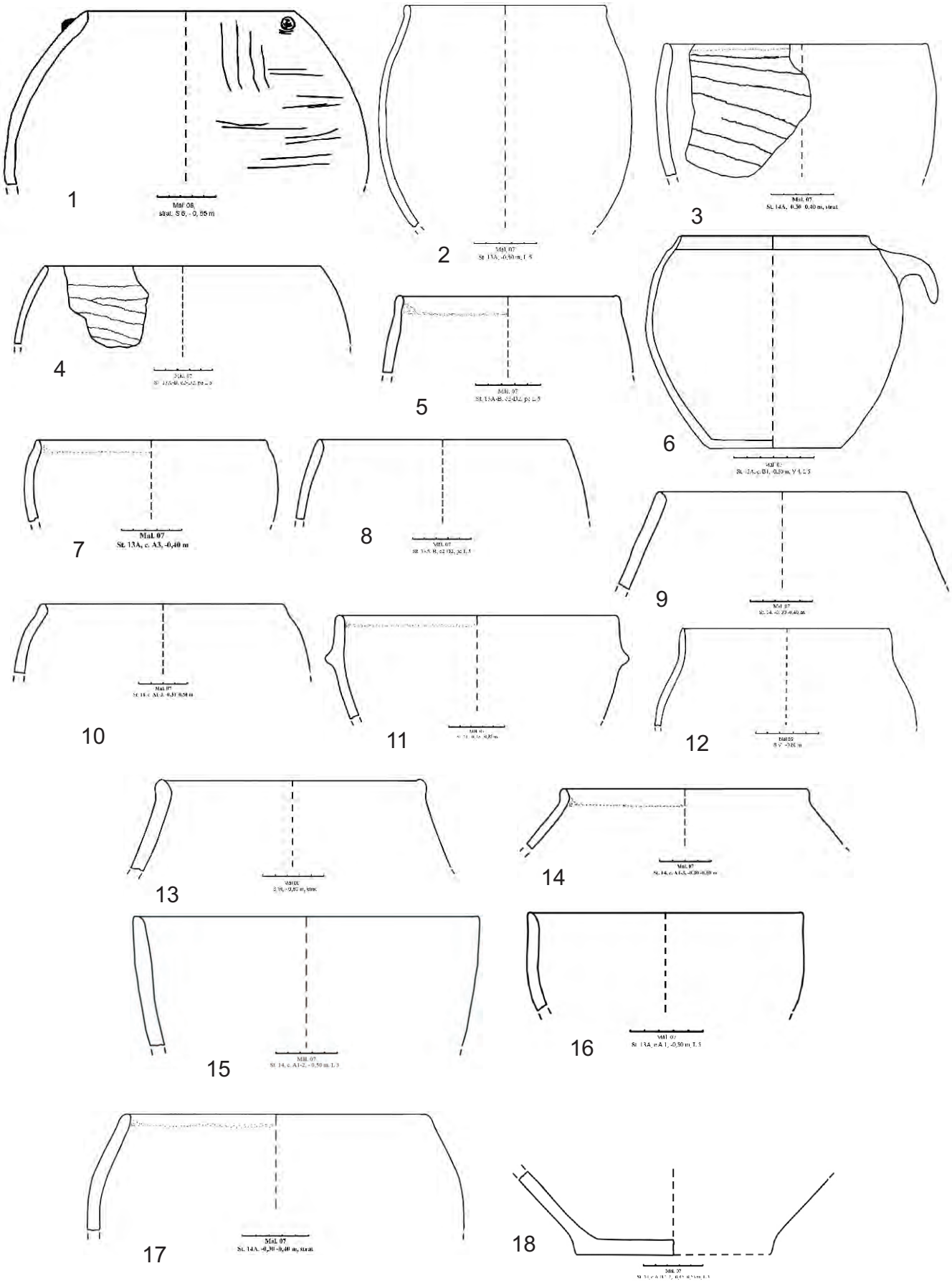

Fig.19. Mălăieştii de Jos. Vase descoperite în locuinţa numărul 5.

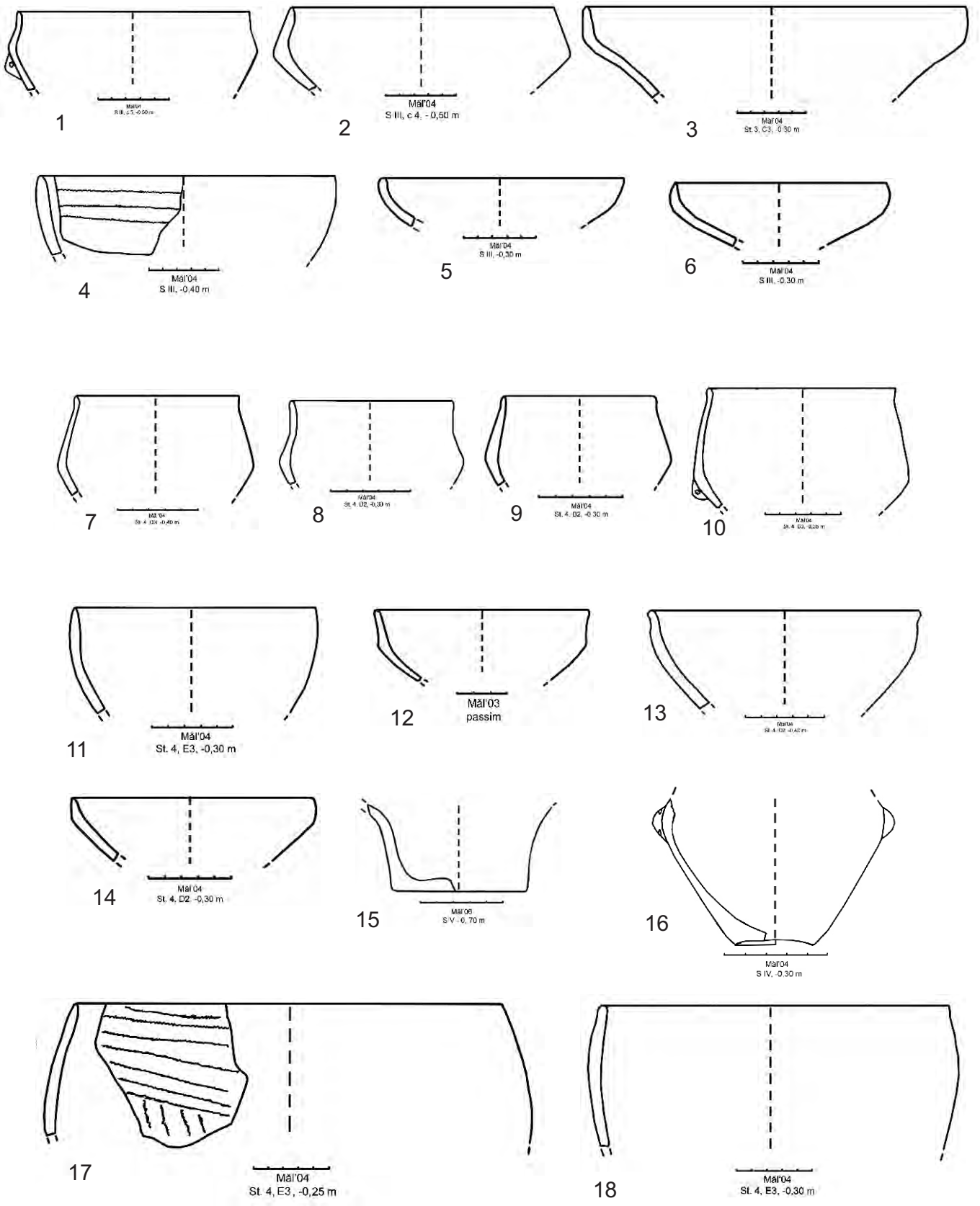

Fig. 22. Mălăieştii de Jos. 1 - 6 Vase descoperite în sectorul 3 (St.3) şi secţiunea III (S. III). 7 - 18 Vase descoperite în sectorul 4 (St. 4).

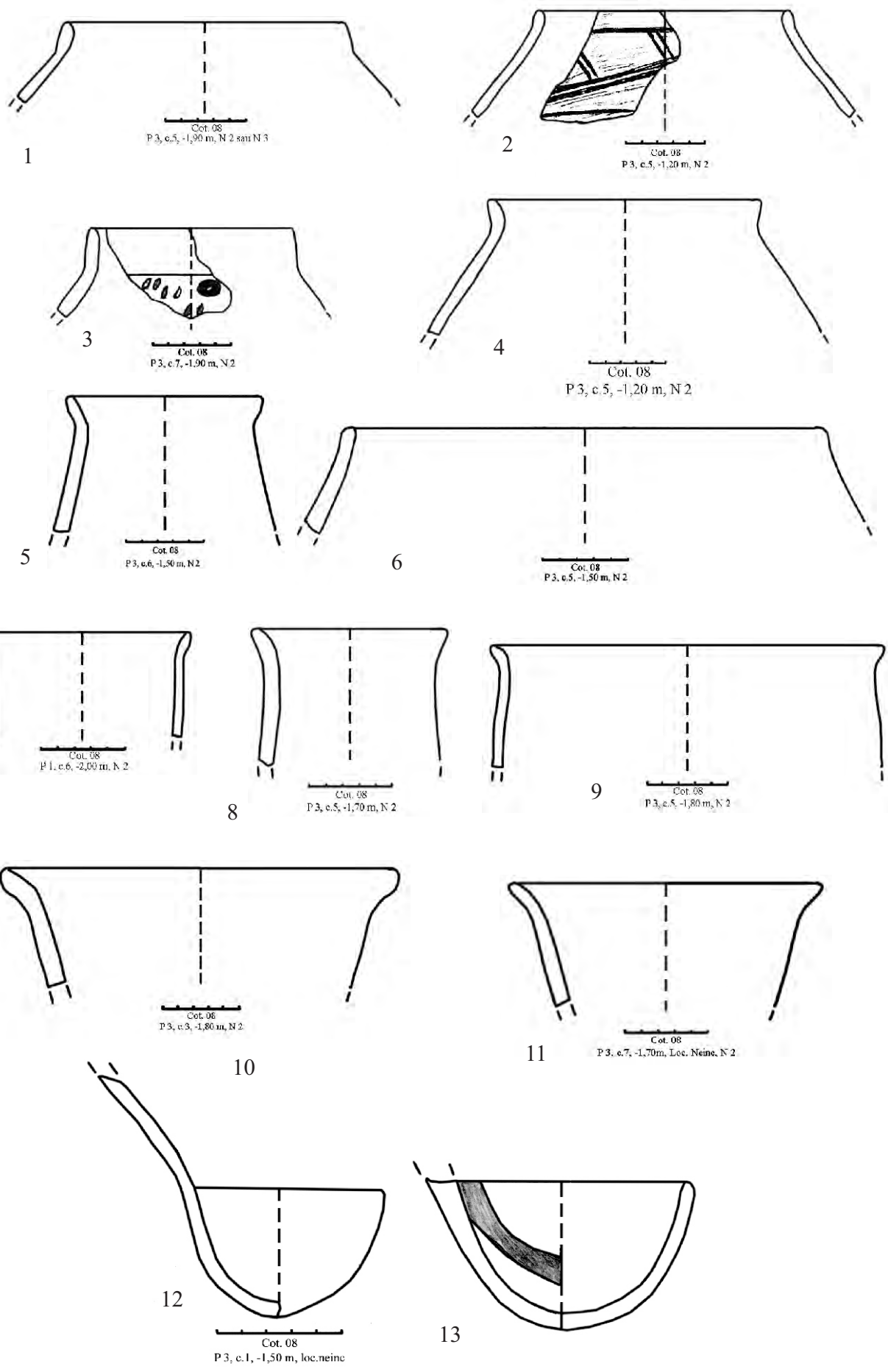

Fig. 62 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în P 3, niv. II.

www.cimec.ro

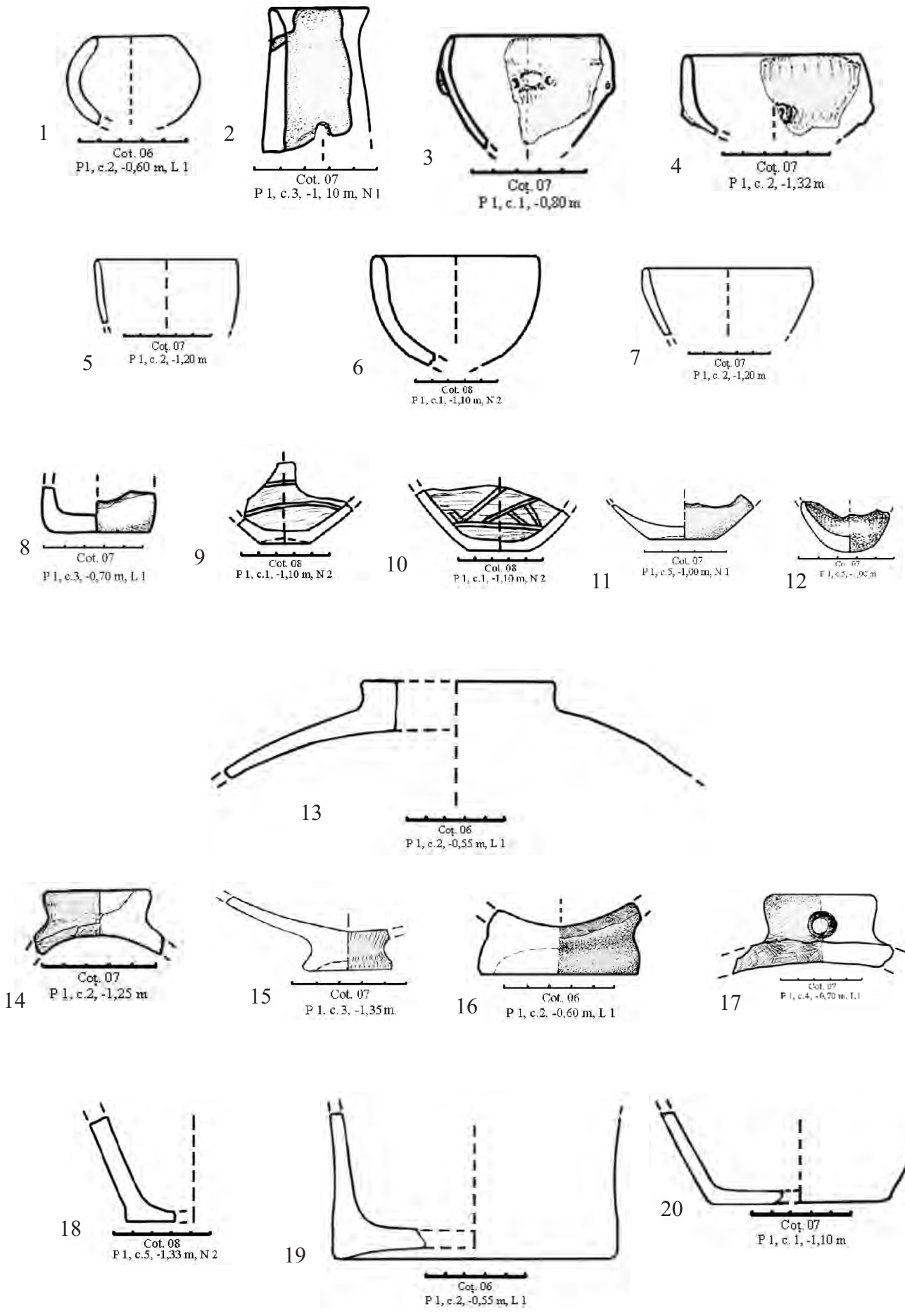

Fig. 71 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (4 - 7, 9, 10, 14, 15, 18) şi niv. III (1-3, 8, 11-13, 16, 17, 19, 20).

www.cimec.ro

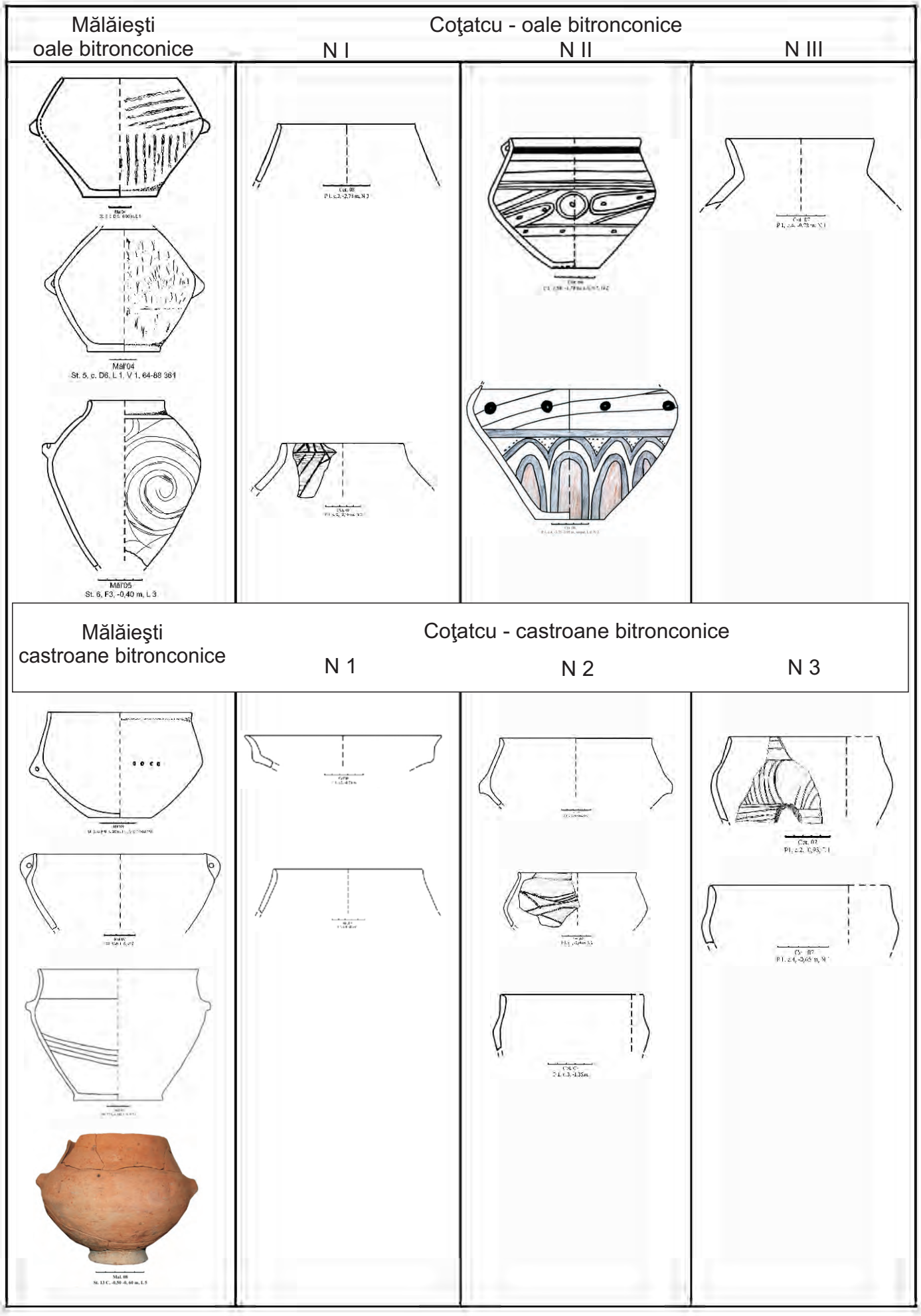

Fig. 116. Tabel comparativ de forme ceramice
(oale şi castroane bitronconice - tip c 1.2. şi c 1.3.)

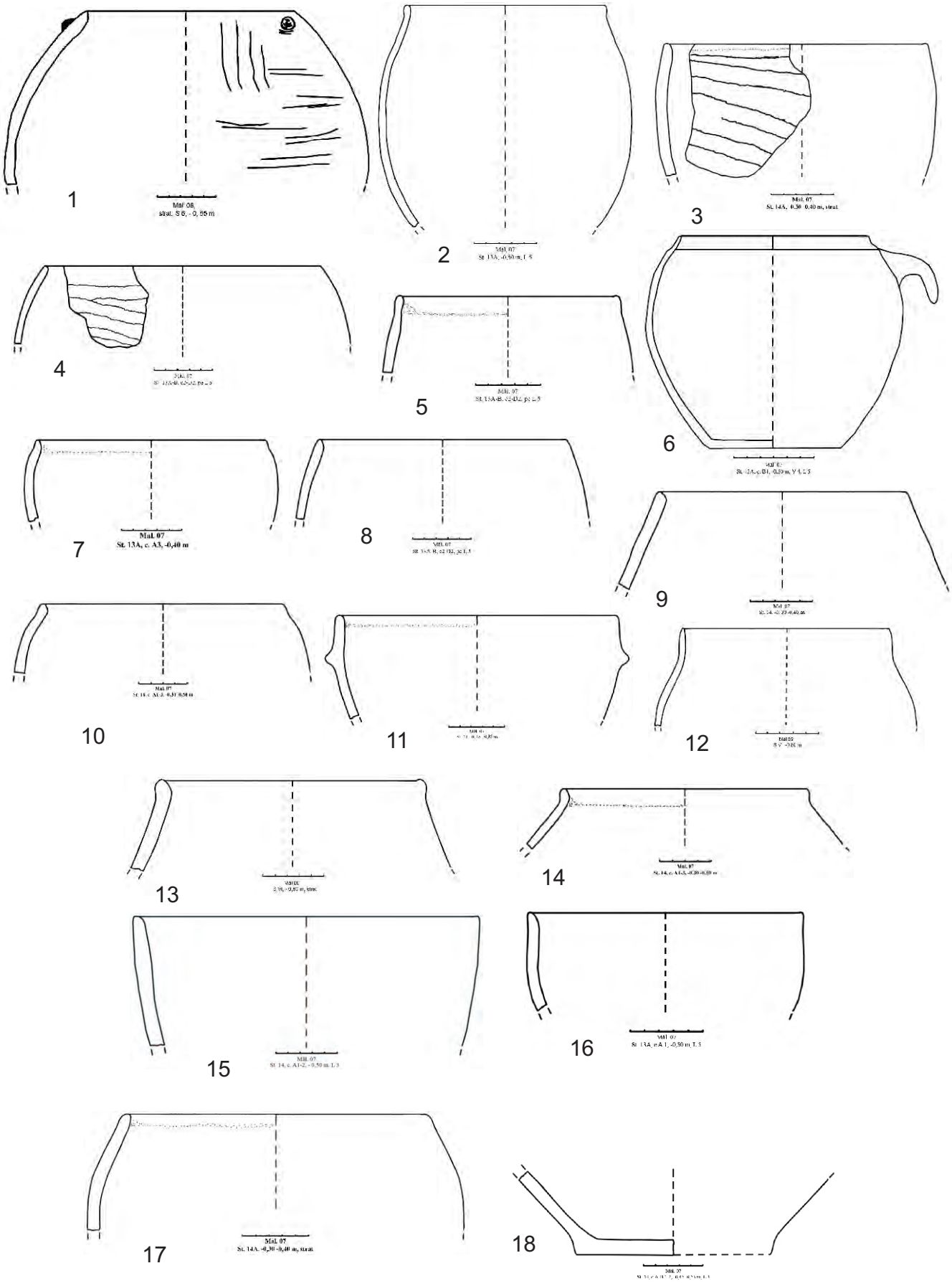

Fig.19. Mălăieştii de Jos. Vase descoperite în locuinţa numărul 5.

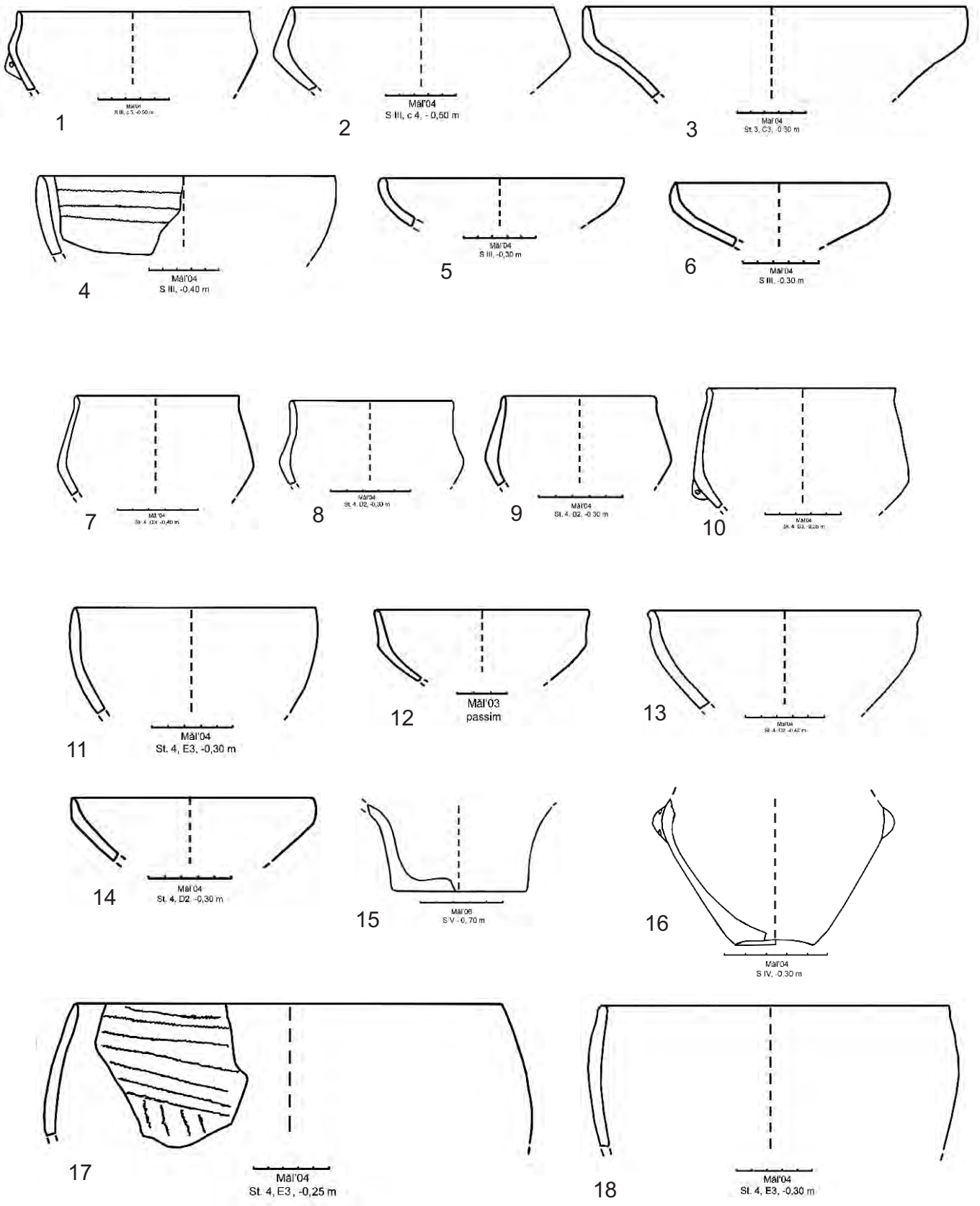

Fig. 22. Mălăieştii de Jos. 1 - 6 Vase descoperite în sectorul 3 (St.3) şi secţiunea III (S. III). 7 - 18 Vase descoperite în sectorul 4 (St. 4).

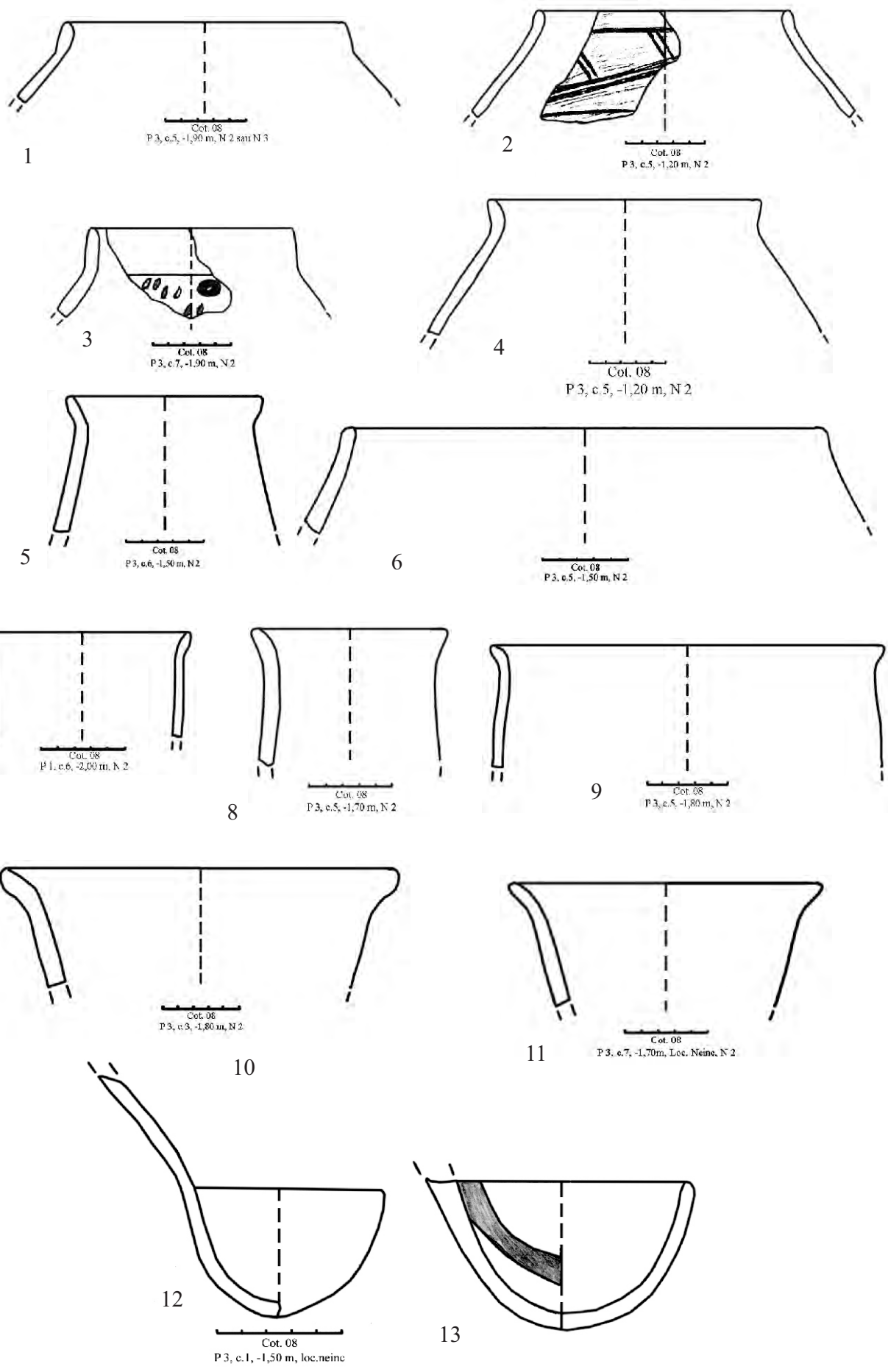

Fig. 62 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în P 3, niv. II.

www.cimec.ro

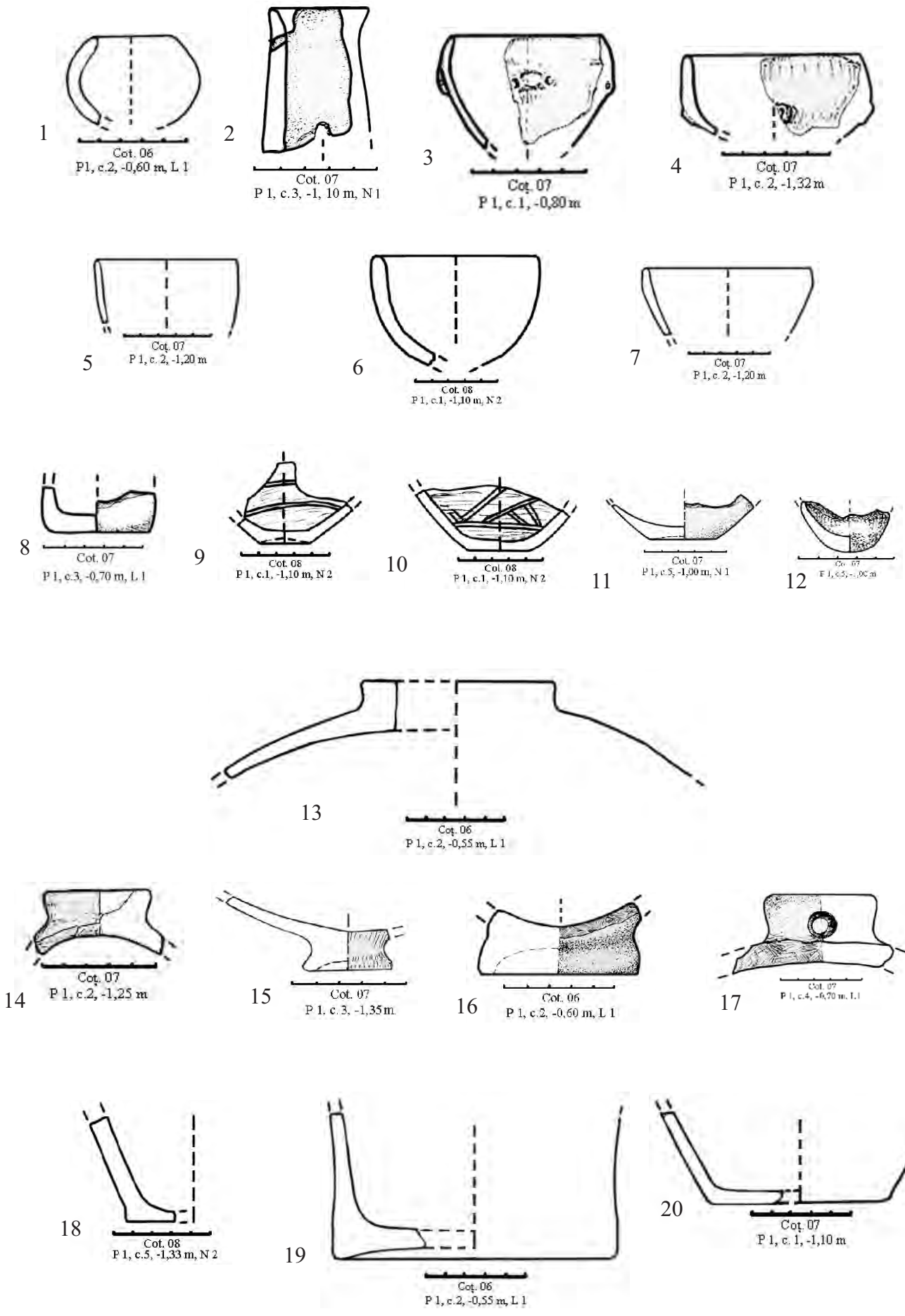

Fig. 71 Coţatcu. Fragmente ceramice descoperite în niv. II (4 - 7, 9, 10, 14, 15, 18) şi niv. III (1-3, 8, 11-13, 16, 17, 19, 20).

www.cimec.ro

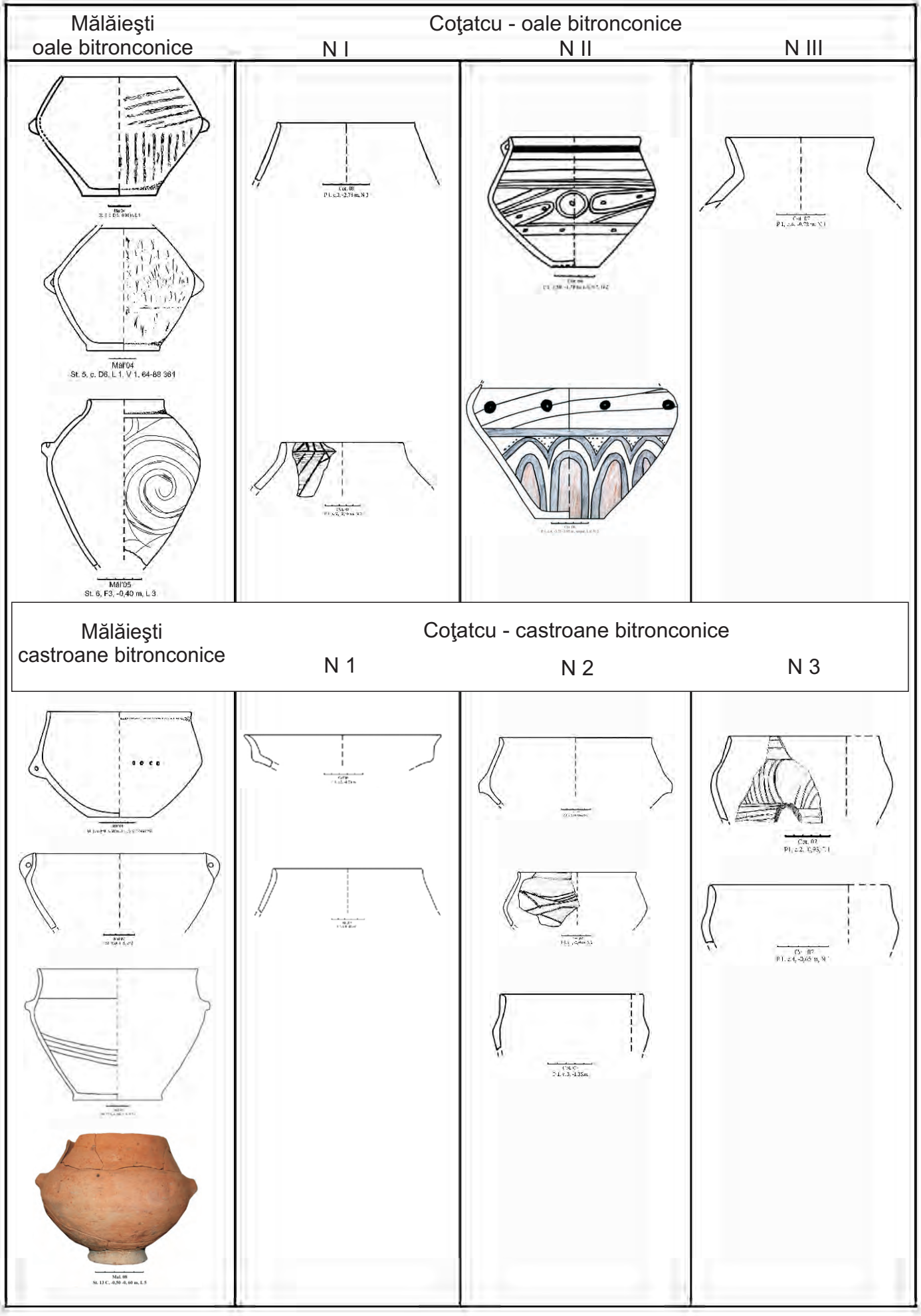

Fig. 116. Tabel comparativ de forme ceramice
(oale şi castroane bitronconice - tip c 1.2. şi c 1.3.)

ISBN: 978-973-86320-4-8

Musica Viva: tel: 0726628737